

ROMÁŇI ČIB
ČILI
JAZYK CIKÁNSKÝ.

54 E 1433

SEPSAL

JOSEF JEŠINA,
FARÁŘ VE ZLATÉ OLESNICI.

Vydání druhé, opravené a rozmnožené.

V PRAZE 1882.

NAKLADATEL FR. A. URBÁNEK, KNIHKUPEC

pro literaturu paedag. i hudební a pomůcky učebné.

JEJÍ HRABĚCÍ MILOSTI

Vysokorodé paní

ELEONOŘE HR. Z KOUNICŮ

ROZENĚ HR. Z VORAČICKÝCH

dámě řádu hvězdo-křížového atd. atd.

Na důkaz

HLUBOKÉ ÚCTY, VDĚČNOSTI

a

TRVALÉ PAMÁTKY

O vlasti a době objevení se Cikánů v Evropě.

Až do 18. století mysliło se všeobecně, že přišli Cikáni, jak sami nepravdivě tvrdili, z Malého Egypta. Ale Grellmann, Pott, Paspati, Vaillant důvodně praví, že Cikáni přišli z Indie z krajin okolo Indu, a že nejspíše přináležejí pohorskému lidu „*Džat*“ zvanému.

Svou vlast opustilo prý okolo r. 420 po Kr. 12.000 hudebníků cikánských a usadilo se v Persii za panování Bahrama V., krále z Assanidů pod jménem „*Luri*“ neb „*Zuth*“ (= „*Džat*“), kde potomci jejich posud bydlí. Z Persie odebrala se v 7. a 8. století značná část do Frygie a Lykaonie a ve 13. století, za tažení válečného od Mongolů do Indie podniknutého pod velením Džingischana, vytáhlo jich mnoho z Indie a postupovali podél Černého moře do Multánska a Valašska, odkud ve 14. věku Peloponnes zabrali, Epirus a Korfu obsadili a Thessalii tak si obľíbili, že se „Velkým Valašskem“ nazývati počala. Z Valašska přicházely po různu tlupy též do Uher a teprv od r. 1415., po dobytí Multánska od Osmanů odstěhovali se v davech do Uher, odkud v roce 1417 vyslali předvoj do severního Německa, který prošed středním a jižním Německem, ve Švýcarech stanul. Teprve v r. 1438 vydali se Cikáni z Uher (ač jich tam většina zůstala) ve velkých davech na západ, nejdříve do Bavor, a potloukali se po jižním Německu, až v r. 1500 z Německa byli vypovězeni. Značný díl jich táhl přes Francii do Španělska,

stanul 11. června 1447. před Barcelonou a usadil se pod jménem „Gitanes“, kde až dosud ke 40.—50.000 jich žije, ve Španělsku. Z Francie, kde za Ludvíka XIII. a XIV. přísně s nimi nakládáno bylo, uchýlili se do Anglie, kde sobě oddechli a pevně se usadili. Celkem roztroušeni jsou Cikáni po celé Evropě a počítá se jich $\frac{3}{6}$ v Rumunsku, Uhrách a Turecku evropském, a $\frac{1}{6}$ v ostatních zemích Evropy, nejméně však v Itálii a Francii. Úhrnný počet všech Cikánů v Evropě pácí se na 600.000 hlav.

Kromě Evropy nalezají se též v Asii (ponejvíce v Persii), v Africe (obzvláště v Egyptě, Nubii, Abyssinii, Sudanu a Berbersku), kam však teprva v 16. věku z Turecka přišli. I v Americe možno je nalézt.

V Evropě byl poloostrov Balkánský již v 13. věku jich stanicí, odkud se na vše strany šířili, zvláště do Uher.

Poněvadž Cikáni ve své vlasti nebyli, a všude jinde ve stavu nevolnictví a pronásledování živi byli, vyhledávali ustavičně nových sídel, a tak se stalo, že při dobrodružném a toulavém způsobě života svého z Uher i do Čech zabloudili, aby zde svým choutkám vyhověli.

Původně tedy pochází Cikán český z Uher, a jmenuje se zde „Rom“ = muž a „Kálo“ = černý. Během času však přidružili se i necikáni k Cikánům a zplodivše s cikánkami potomky, založili tím společnost, jež v sobě cizí, necikánský živel chová a která své členy „Párno“ = bílý zve a obchodem v koních, hraním, komediantstvím, kramářstvím atd. se živí, kdežto pravý „Kálo“ kovářstvím, kotlářstvím, vůbec řemeslem se obírá a řeči cikánské i zemské užívá.

Cikáni v Čechách.

Roku 1416. přišel okazale předvoj Cikánů, 300 údů malebně vystrojených a z nich mužové koňmo, do Čech, potloukal se po zemi a uměl si lid nakloňovati lživým vypravováním, že nepřátelé křesťanstva je vyhnali a že u Čechů co křesťanů hledají útočiště; proto byli vlídně přijati. Za dob husitských nepokojů rozšiřovali se po Čechách valně a volně, a Češi měli se i tenkrát k nim přívětivě, a přívětivost tato lákala ještě větší houfy do Čech, které jižní lesnaté krajiny zabrali, ba i v Praze pokojně bydleli v druhé polovici 15. století. Za dob pronásledování Cikánů v západní Evropě našli útulku v Čechách, ač toho nebyli hodni, neb spolčovali se s Turky, služby vyzvědací a palické jim konajice, zvláště v letech 1536—41. Proto začalo se proti Cikánům vystupovati a to tak přísně, že bylo potřebí přísnost tu mírniti zákony. Tak byli více méně pronásledováni a zasloužili toho také plnou měrou, neb vyssávali lid i zemi po celou dobu 30tileté války, ba i později tak, že císařem Leopoldem I. musel proti nim vydán býti dekret (21. dub. 1688.) znějící na vypuzení jich ze země. Ale to nic neprospělo, spíše ještě Cikáni z Moravy a Slezska přicházeli a své rejdy dále prováděli tak, že konečně reskriptem (11. července 1697.) za psance prohlášeni byli. Tu povstala hrozná štvance na Cikány, v níž mnoho jich zahynulo tak, že se zdálo, že poslední hindostánský kočovník vymizel. Avšak uherští Cikáni pokoušeli se pořád o přístup do Čech, zvláště do lesů v Tábořsku a Budějovicku. Za císaře Josefa I. počali se hrnouti z Uher a Moravy do Čech na svá obvyklá místa a tropiti své staré rejdy a šmejdy. Proto byli opět stíháni a to velmi přísně, byli věšeni a rozličně mrzačeni, ale bránili se také statečně, až vojenským zakročením ze země byli vyhnáni.

Též císař Karel VI. prohlásil patentem dne 20. června 1721. Cikány za psance a stanovil, aby nyní i ženy byly smrti

trestány. Za panování Marie Terezie bylo poněkud upuštěno od drakonských ustanovení Karlových.

Vznešený lidumil, císař Josef II., snažil se Cikány k usedlému živobytí přivést. Měli bydleti v Uhrách a Sedmihradsku; ale Cikáni opustili vystavěná jim obydlí a toulali se raději a toulají doposud, provozující žebrotu, komediantství, prodej koní, kovářství, kotlářství, hádání, krádež ba i loupež, kde se to dělati dá; čímž ovšem velmi znepokojují okolí, kde táborem se rozložili. Tu leckdys denní listy oznamují o krádežích, loupežích a popravách Cikánů, jako roku 1871. o popravě Janečka, pověstného náčelníka Cikánů středních Čech, jenž po 7 vraždách a nesčetných loupežích v Plzni na šibenici dokonál.

Tolik v krátkosti o Cikánech v Čechách. Obšírnější a bolestně zajímavé zprávy dočtí se lze v časopise „Matice moravská“ r. 1879, sešit 3. str. 105.

O původě jazyka cikánského.

Cikáni, jak již řečeno, jsou původu indického, a jejich řeč má své základy v řeči staroindické — ve „*Sanskrtě*“, na niž arci jen slabě zlomky svých forem poukazuje. Řeč jejich tedy patří, jakož i řeč Indů, Peršanů, Řeků, Římanů, Germanů, Celtů, Slovanů a Litvanů, k indo-evropskému kmenu.

Od přistěhování se Indo-Peršanů z vysočiny západně od „*Belur-Dhagu*“, na poloostrov přední Indie v posledních stoletích 3. tisíciletí př. Kr. asi do 7. století př. Kr. užívali Indové té řeči, kterou jsou posvátné knihy jejich „*Vedy*“ psány, a která, nabyvši později klassického vzdělání, „*sanskrtskou*“ čili dokonalou nebo vzornou, „*vedskou*“ slove.

Okolo 4. století př. Kr. přestala Sanskrtá býti živým jazykem, ale co spisovné řeči užívá se jí i nyní, ale s roz-

ličnými změnami, kdežto obecná mluva se silně od spisovné řeči hlavně měkkostí svých forem lišila a všeobecným jménem „*Prákrť*“ (příroda = obecná mluva) se jmenovala. Tato mluva obsahovala v sobě více nářečí, z nichž jedno „*Pálě*“ spisovnou řečí se stalo, jelikož jím posvátné knihy „*Budhistů*“ sepsány jsou, avšak co obecná mluva vyhynulo. Během času odchýlila se tato nářečí *Prákrty* hlavně působením perštíny a arabštiny tak daleko od Sanskrty, že nyní jen nuznými, chatrnými zbytky forem svých na bohatost staroindické řeči upomínají. Mezi těmito novoindickými nářečími nalézá se též řeč cikánská.

Až do předešlého století se mysliło, že Cikáni z Egypta pocházejí. Avšak Grellmann snažil se z řeči jejich dokázati původ jejich indický, což se dalším zkoumáním potvrdilo. Tím však také heslo dáno k prozkoumání zevrubnějšímu téže řeči a nynější století se zápalem a zdarem v tom pokračuje. Zvláště vyznamenali se v tom směru učenci východního Pruska, kteří prozkoumali řeč Cikánů usadivších se tam v předešlém století. Bohaté sbírky kazatele Zippla byly Pottovi základem díla jeho „o Cikánech v Evropě a Asii“, kde se dokazuje původ jejich indický. K týmž výsledkům dospěl i Paspati a Vaillant, z nichžto prvý řeč cikánskou v říši turecké a druhý ve Valašsku prozkoumal.

Cikánský jazyk je tedy původu indického, avšak dosud nemožno říci, které nářečí ze Sanskrty pošle největší podobnost k cikánštině jeví. Bylo by zapotřebí prostudovati důkladně všechna nářečí ze Sanskrty poslá toho času, kdy Cikáni Indii opustili, a osvojiti si náležitě řeč Cikánů, žijících v nynější době na všech místech zeměkoule, aby potom porovnáním všech přibližně řeč cikánská té doby se poznala, když Indii opustili, a stanoviti se mohlo, která z nynějších řečí indických je cikánské nejbližší.

V obojím směru pracují učenci nynějšího století. Pott svým dílem: „*Die Zigeuner in Europa und Asien*“ 2 Bde Halle 1844—45 a dvěma dodatky: prvním „o řeči Cikánů

v Syrii žijících“ v „Höfers Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache“ I. S. 175—186 a druhým v „Zeitschrift der Deutschen morgenländischen Gesellschaft“ III. S. 321—335 o nářečí Cikánů uherských. O témže nářečí psal i Danilovič, jehož dílo do ruštiny od Ordynského přeloženo v „Sévěrném archivě“ vyšlo.

O nářečí Cikánů ruských rozjímá dílko Michala Grigorjeva, upravené od Ottona Boehtlingka r. 1852. — Graffunder zkoumal řeč Cikánů německých a sepsal výsledky svého zpytování v rozpravě „Uiber die Sprache der Zigeuner“ Erfurt 1835. — Znamenité dílo jest od slovuťného slavisty Miklošiče „Uiber die Mundarten und Wanderungen der Zigeuner Europa's“. Wien 1873, 3 díly za 3½ tolaru. — Professor Jiří Ihnatko v Lučenci (Losoncz) vydal též dílo o Cikánech, jichž řeč jest mezi nářečím česko-moravským a uhersko-sedmihradským. — O Cikánech v Anglii jedná Leland, Smart (gramatika, slovník, rozmluvy) „o nářečí Cikánů anglických“. 16 zl. — O Cikánech v Alžiru a ve východní Evropě rozmlouvá P. Battaillard 1872 a 1874. — Též Jeho cís. Výsost, arcivévoda Josef, pracuje na díle o jazyku cikánském. Bude to vlastně srovnávací mluvnice rozličných nářečí cikánských se staro- a novo-indickou řečí. Mimo to připojen bude slovník. O Cikánech ve Španělsku jedná Vilém Hudson „Gli Zingari in Ispagna“ Milano 1878 ve vlašské řeči. — O Cikánech ve Švédsku psal švédsky Sundt a o Cikánech v Čechách Ant. Puchmayer (v Praze 1821 80 stránek) německy. Dle toho, dle výsledků obcování mého vlastního s Cikány samými a přispěním některých prací mého bývalého pana pátera P. Frant. Ulricha jsem toto II. vydání zbudoval a přidavkem o nářečí Cikánů ruských dle Grigorjeva a Boehtlingka rozmnožil, aby jak Čechům tak i Rusům česky znajícím spolu vyhověno bylo.

Srovnáním nářečí českých a ruských Cikánů objasní se obě s nejedné strany. Mluvnice ruských Cikánů ukazuje větší jednoduchost stavby, větší stáří a původnost, ale také větší kusost.

Znalost jazyka cikánského není tak zbytečná, jak se na první pohled býti zdá. Co se tu nakupuje kněh a učí se předmětům, jež někde v Australii, v zemi, neb na obloze leží, ale seznámiti se s mluvou lidu, jež denně tu neb tam chtěj nebo nechtěj viděti nebo cítiti musí, zdálo by se býti zbytečným? Vždyť již škoda vlastní vyžaduje, aby se proti ní dle možnosti obrnil každý známostí řeči cikánské. Mimo to jest to trapné vědomí, že uprostřed nás potuluje se lid, jenž nám dobře rozumí, ale z nás jemu málo kdo, anebo jen velmi nedostatečně. To vědomí ponižuje, zahanbuje nás před Cikánem, který naší neznalosti ku svému prospěchu užívá.

Ve Zlaté Olešnici r. 1881.

Josef Ješina,
farář.

ČÁST I.

MLUVNICE.

§. 1. Hlásky a jich znění.

Cikán má mimo ř všechny ostatní hlásky české a také je tak vyslovuje, kromě těchto:

x (iks) vysloví se jako *dž*, k. p. *xa* = *dža* jdi.

ç (c s půlměsíčkem) vysloví se jako *ts*, k. p. *mança* = *man-tsa* se mnou.

z (z) z ruštiny vzaté, jako *ds*, *dz*, k. p. *zar* = *dzár* chlup.

l zní jako jemné francouzské *il* (v slově *soleil*) k. p. *zorá-lóvav* silím.

rr jako *rr* k. p. *por* péro.

g z němčiny vzatý, a také se tak vyslovuje, k. p. *gamav* (gamav) miluji.

Dále se vyslovuje:

ch z hloubi hrdla jako v hebrejštině.

s vyslovuje se syčivě, ostře, na začátku slova.

st na začátku jako *št*, k. p. *stár* = *štár* čtyry.

k, *p*, *t*, mají obyčejně silný příděch (aspiraci), a zní jako:

kch, *pch*, *tch*, k. p. *kamav* = *kchamav* chci; *pírav* =

pchírav chodím; *tardo* = *tchardo* pálen.

Poznámka 1. Místo *b* klade se často *v* a *p*, k. p. *Debel* = *Devel*, *job* = *jov*, *but* = *put*.

Místo *g* se vysloví *k*, k. p. *meg* = *mek* at; *mitagesgro* = *mitageskro*.

Místo *l* vysloví se *r*, k. p. *godavel* = *godaver* chytrý.

Místo *d* vysloví se *t*, k. p. *dro* = *tro* tvůj; *dajsa* = *tajsa* zítra.

Sprízněné tedy hlásky střídají se.

Poznámka 2. Z hlásek přechází často *x* v *g*, k. p. *xav* jdu; *gětom* šel jsem, *lixav* nesu, *ligedom* nesl jsem.

d, *l*, *n*, *t* přechází někdy v *d*, *l*, *n*, *t*, k. p.:

šilálo = *šilatárav*

xido = *xidárav*

tykno = *tykňárav*

sasto = *sastárav*.

Jsou-li hlásky tyto tvrdé, píše se po nich *y*, jsou-li měkké, tedy *i*.

Písmeny čárkované vyslovují se dlouze; ale přízvuk je obyčejně na předposlední slabice, a proto se čárkuje. K. p. *tehúválo* tabák; *hótáris* okres.

Vůbec je zachován v cikánštině pravopis český, přiměřený výslovnosti Cikánů.

§. 2. Známky skrácených slov.

m. = mužský rod	přisl. = příslovka
ž. = ženský rod	sp. = spojka
j. p. = jednotný počet	lat. = latinsky
m. p. = množný počet	rus. = rusky
st. = statné jméno	uher. = uhersky
př. = přídavné jméno	něm. = německy
sl. = sloveso	čes. = česky
nám. = náměstka	atd. = a tak dále
předl. = předložka	k. p. = ku příkladu.

§. 3. Člen.

Cikánština má sedm pádů, dvojí počet, a pouze dvojí rod, mužský a ženský; střední (neutrum) v celé mluvě schází a zastoupen bývá ženským. Původní pády má však jenom tři: 1., 4. a 5. Ostatní pády tvoří se pomocí přípon (postposic).

Člen I.

Cikánská mluva má dva členy. První z nich, kterého nejvíce Cikáni němečtí užívají, zní v jednotném počtu v mužském rodu v 1. pádu „*koba*“, v ženském „*koja*“, v ostatních pádech obojího rodu „*kola*“; v množném počtu ve všech pádech obojího rodu zase „*kola*“.

V mluvě Cikánů českých objevuje se jen konečné „*a*“ z toho členu. — Toto „*a*“ lze spatřiti vesměs ve 4. pádu jed. a v 1. pádu mn. počtu žen. rodu; dále objevuje se v 5. pádu jed. p. muž. rodu: k. p. *pchrala*, *raja*, *Devla*, *Petrona*, jakož i u mnohých stat. jmen muž. rodu v 1. pádu mn. počtu: k. p. *tatypen-a*, *čon-a*, *díves-a* (tedy u stat. jmen muž. rodu, která 1. pád mn. počtu na „*a*“ místo na „*e*“ tvoří, viz §. 5., a pak u stat. jmen na „*ben*“ a „*pen*“ vycházejících). Mimo to jest konečnou hláskou statných jmen na „*a*“ vycházejících, která téměř všechna jsou rodu ženského dle „*koja*“, ač některá jsou též rodu muž. dle „*koba*“, k. p. *baleja*, *idu*, *pelenda*, *tyšera*,

verda. Vysvětluje se to tím, že jak ve „*koba*“ tak ve „*koja*“ „*a*“ na konci se nalezá. Nejenom v těchto pádech vidíme konečné „*a*“ ze členu *koba*, *koja*, ale též ve rčeních „*a ráňa ušlavel*“, „*a duraha*“, ve předložce „*kia*“, u přídavných jmen spojených se statnými v žen. rodu jed. počtu v pádech nepřímých (cas. obliquis) k. p. *tykňa romňakero* = malé ženy. Totéž jest u číslověk a náměstek přídavně (adjectivně) užívaných. V rozkazovacím způsobu u některých jest též člen „*a*“, k. p. *ašta*, *cha*, *ka*, *paša*.

Člen II.

Člen druhý ze hlásek „*o*, „*e*, „*i* sestávající daleko častěji užívá se než první, zvláště po předložkách.

Hláska *u* naznačuje výhradně rod mužský.

- „ *o* „ nejvíce muž. ale také žen.
 „ *e* dává se libovolně, muž. a žen.
 „ *i* značí nejvíce ženský rod.

Obrazec.

	Jed. počet		Množ. počet	
	muž.	žens.	muž.	žens.
1.	<i>u, o</i>	<i>i, e, o</i>	<i>i, e, o</i>	<i>i, e, o</i>
2.	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>
3.	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>
4.	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>	<i>e</i>

Člen tento stojí buď sám o sobě před stat. jménem, k. p. „*chaben, o rom, e romni, o muj, i ráni, o veša, o jaka* atd., neb jest konečnou hláskou slova, a tím naznačuje rod slova (statného, příd. jména, číslovky řadové a náměs. přivlastňovací) v 1. pádu jed. počtu k. p. *bal-o, bul-i; láč-o, láč-i; jekt-o, jekt-i*; člen tento se snese v těchto pádech u stat. jmen, bytby se již i před statným jménem objevil, a to buď též hláska aneb podobná, k. p. *o bašn-o, i romn-i, e bŕl-i, e pchúr-i, o raj*. — Dále spojuje člen „*e*“ přídavná neb slova přídavně užívaná s jejich stat. jmény v pádech nepřímých v jed. počtu muž. rodu, a ve všech pádech obojího rodu v množ. počtu, k. p. *báre manuškero, báre manuša, tykne romňa, tykne romňengero* atd.

Mimo to spojuje člen „*e*“ přídavná jména a číslovky s přídavnými jmény a tvoří takto složená přídavná jména, k. p. *kál-e-dandengero, párn-e-šereskero, jek-e-divesúno*; dále tvoří 1. pád

mn. počtu jak u stat. mužských tak příd. jmen v obou rodech, k. p. *čirikle, láče*, a objevuje se v zaniklém již praepositional: *dives-e, kchér-e, kchangér-e* atd.; proto je v 1. p. mn. poč. *dives-a, kchér-a*, aby nebyl dvojsmysl. — Člen „u“ spojuje číslovky základní od 11—20, k. p. *deš-u-jek, deš-u-duj, deš-u-trin*, atd. — Člen „i“ značí u přídav. jmen vždy rod ženský (totéž platí i o ostatních částech řeči adjectivně užívaných), u stat. jmen téměř vždy též rod ženský. Ve slovech: *xi, jerni, linaž, páni, raj, rašaj, šošoj, tachtaž, vódi* značí i rod mužský, jakož i v množ. poč. v 1. pádu u slov cizích na „os, is“ vycházejících, k. p. *batohos, batohi; savaris, savari*. — Člen „o“ značí u přídavných vždy rod mužský, u stat. jmen téměř vždy rod mužský, vyjímaje *čáro, pašalo, vátro*, jež jsou žens. rodu.

V předložce „*kio, kie, kia*“ je o, e, a členem. Přibírá-li rozk. způsob e, i, a, jsou hlásky tyto členem, k. p. *d-e, l-e, chud-e, ušt-i, chuť-i, ch-a, k-a, pať-a, ašt-a*.

Členu II. užívají nejvíce čeští, hlásky „u“ němečtí Cikáni. Členu I. jen němečtí.

§. 4. Statné jméno.

Obrazec mužského rodu.

Jednotný počet.

1. —
2. — *eskero (esder)*
3. — *eske (esde)*
4. — *es*
5. — *eja (e)*
6. — *estar*
7. — *eha*

Množný počet.

1. — *e*
2. — *engero (ender)*
3. — *enge (ende)*
4. — *en*
5. — *ále*
6. — *endar*
7. — *enča (enzer)*

1. *čiriklo pták*
2. *čirikleskero*
3. *čirikleske*
4. *čirikles*
5. *čirikleja*
6. *čiriklestar*
7. *čirikleha.*

1. *čirikle ptáci*
2. *čiriklengero*
3. *čiriklenge*
4. *čiriklen*
5. *čiriklále*
6. *čiriklendar*
7. *čiriklenča*

Jednotný počet.

1. *Piro* noha
2. *piresder*
3. *piresde*
4. *pires*
5. *pireja*
6. *pirestar*
7. *pireha*.

Množný počet.

1. *pire* nohy
2. *pirender*
3. *pirende*
4. *piren*
5. *pirále*
6. *pirendar*
7. *pirenzer*

Obrazec ženského rodu.

Jednotný počet.

1. —
2. — *akero* (ader)
3. — *ake* (ade)
4. — *a*
5. — *ije* (je, e)
6. — *atar*
7. — *aha*

Množný počet.

1. — *a*
2. — *engero* (ender)
3. — *enge* (ende)
4. — *en*
5. — *ále*
6. — *endar*
7. — *enča* (enzer)

1. *romňi* žena
2. *romňakero*
3. *romňake*
4. *romňa*
5. *romňije*
6. *romňatar*
7. *romňaha*

1. *romňa* ženy
2. *romňengero*
3. *romňenge*
4. *romňen*
5. *romňále*
6. *romňendar*
7. *romňenča*

1. *Daj* matka
2. *dajader*
3. *dajade* (dake)
4. *daja*
5. *daje*
6. *dajatar* (datar)
7. *dajaha*

1. *Daja* matky
2. *dajender*
3. *dajende*
4. *dajen*
5. *dajále*
6. *dajendar*
7. *dajenzer*.

1. Statná jména jsou toliko mužského a ženského rodu

a sice:

K mužskému náleží:

- a) všechna jména na *o*, vyjma *vátro*, *čáro*, *pašalo*;
- b) " " *ben* a *pen*;
- c) " " *os* a *is*;
- d) mnoho slov na jakoukoliv souhlásku (viz slovník).

K ženskému patří:

- a) všecka jména na *a* vyjma *baleja*, *iča*, *pelenda*, *tyšera*, *verda*;
- b) všecka jména na *i* (*j*), vyjma: *xi*, *jerni*, *páni*, *vodi*, *raj*, *rašaj*, *giloj*, *linaž*, *šosoj*;
- c) mnoho slov na jakoukoliv souhlásku (viz slovník).

Jak viděti, těší se cikánština jen třem původním pádům (1., 4. a 5.), ostatní tvoří se pomocí postposic od 4. pádu. Tak *čirikleha* má původ svůj v *čiriklesha*.

Poznámka 1. Koncovky v závorkách jak při jménu statném tak při náměstkách užívají Cikáni němečti; tedy obrazce „*Piro*“ a „*Daj*“.

Poznámka 2. U neživých stat. jmen je „*i*“ známkou někdy rodu mužského, k. p. *klidi* klíč, *pám* voda, *vodi* duše, *xi* srdce (4. pád *ses*, 7. *seha*), *jerni* pilník.

2. Při většině stat. jmen životných přechází o muž. rodu v i při žen. rodu, k. p. *bakro* beran, *bakri* ovce; *pchivlo* vdovec, *pchivli* vdova; *bálo* prase, *báli* svině; *máčo* ryba (on), *máči* ryba (ona); *klidengero* zámečník, *klidengeri* zámečnice.

Některá stat. jm. životná přibírají v ženském rodu místo *i* *ica*, k. p.

Lurdo voják, *lurdiča* žena vojákova.

Čor zloděj, *čorica* zlodějka (dle nářečí chorvátského a slovenského).

3. Jména ženských přibírají *ni* k mužskému.

K. p. *rom* muž, *romni* žena.

Manuš mužský, *manušni* ženská.

Raj pán, *ráni* paní.

4. Statná jména vycházející na *os*, mají v ženském rodu *kina*, na *is* mají *ka*, k. p.

Národos přítel, *národoskiňa* přítelkyně.

Sasos Němec, *Saskiňa* Němkyně.

Verbiris tanečník, *verbirka* tanečnice.

V množném počtu mají „*y*“ (také „*i*“), k. p.:

Národos — *národy* přátelé.

Beráňkos — *beráňky* andělé.

Časos — *časy* časy.

Šogóris — *šogóri* švakři.

Hotáris — *hotári* okresy.

Jen některá tvoří rod ženský obzvláště, k. p.:

Bašno kohout, *káňni* slepice.

Gunaris husák, *bapin* husa.

Pučum kozel, *buzni* koza.

5. Cizí slova mají v cikánštině koncovku *os* a *is*, k. p.

Lancos (uher.) řetěz, *savaris* uzda.

Čechos Čech, *čapláris* šenkýř.

6. Na otázku „odkud“ odpovídá se 6. pádem, na otázku „kam“ 3. pádem, při čemž se „*k*“ promění v „*t*“ (čili prepositionálem), k. p.

Jeruzalemtar z Jeruzalema.

E skaminestar od stolu.

Jerichoste do Jericha.

Třeboňate do Třeboně.

Šestý pád klade se také vynecháním spojky „nežli“, do něhož přijde přirovnaná osoba neb věc, k. p. *Me som tutar zoráleder* = já jsem tebe (nežli ty) silnější.

Čtvrtý pád klade se jen tenkrát, aby se vyhnulo nejasnosti, ostatně je 1. pád, k. p. *dykav rom* vidím muže místo: *dykav romes*.

7. V řečích románských užívá se tak-zvaný „podílný člen“ (dva první pády), k. p. *koter karialo* kus masa, jako v němčině: *Stück Fleisch*, *Gläs Wein*.

§. 5. Pravidla mužských statných jmen.

1. Cizí statná jména na *s* s předcházející samohláskou podržují ji v 2. pádu, k. p.:

papus, *papuskero*

lancos, *lancoskero*

sapuňis, *sapuňiskero*.

- Některá mají v 5. pádu jed. poč. *a*, k. p.

Dad, *dadeja* otče!

Devel, *Devla* Bóže!

Raj, *Raja* pane!

2. Vycházející na *os*, mají v 5. pádu jedn. poč. *ona*, k. p.

Petros, *Petrona* Petře!

Harangos, *harangona* zvone!

3. *J* se v ostatních pádech někdy vynechává, k. p. *raj raske*, *muj* (huba) má *moske*; *rašaj*, *rašaske*; *daj*, *dake*.

4. Neživotná mají 4. pád v obojím počtu rovný prvnímu k. p.

karialo (= 1. 4.) jedn. počet, maso

kariale (= 1. 4.) mn. počet, masa.

5. Statná jména na *o* a *a*, mají v množ. počtu *e*, k. p. *raxa* noc, *raxe* noci; *bakro* beran, *bakre* beraní.

6. Vycházející na *ben* a *pen* jsou vždy mužského rodu a mají v 2. a 3. pádu množného počtu, v 6. a 7. pádu obou počtů *a* místo *e*, k. p. *činiben* má

2. a 3. pád množ. počtu = *činibnangero*,
činibnange

6. a 7. pád jedn. počtu = *činibnastar*
činibnaha

6. a 7. pád množ. počtu = *činibnandar*
činibnança.

Statná jména na „*ben*“ a „*pen*“ mají v 1. pádu mn. poč. *a*, k. p.

Chaben, chabena jídla.

Tatýpen, tatýpena horka.

Poznámka. Všecka stat. jména vycházející na *ben* a *pen*, ať jsou slovesná neb od přídavných jmen tvořená, mají člen *o*, u německých Cikánů *koba*, u, k. p.

Koba gamaben, milování.

U sastýpen, zdraví.

O chorýpen, hloubka.

7. Ze statných jmen k skloňování mužskému náležejících mají v množném počtu některá *e*, jiná *a*, jiná *i* anebo se v množném počtu v 1. pádu ani nemění.

(e)

mají všecka statná jména na *e*:

Bálo prase

Bašno kohout

Bakro beran

Biboldo žid

Čilo kůl

Čáro misa

Čávo (čábo) dítě

Desto topůrko

Dumo záda

Xamutro zef

Gáxo sedlák

Góno pytel

Gudlo káva

Cháro meč

Churdo mák

Jařo mouka

Jílo srdce

Kařo trn

Karialo maso

Kóro džbán

Kurdo hřebec

Křlo hlas (hrdlo)

Kušválo ras

Lurdo voják

Máčo ryba

Máro chléb

Mochto truhla

Pcherno šátek na hlavu

Piráno milenec

Pišalo mlýn

Pro (piro) noba

Ráklo chlapec

Šéro hlava.

(a)

<i>Angar</i> uhel	<i>Manuš</i> mužský
<i>Akor</i> ořech	<i>Muj</i> ústa, huba
<i>Bár</i> kámen	<i>Nak</i> nos
<i>Beng</i> ďábel	<i>Nav</i> jméno
<i>Berš</i> rok	<i>Palo</i> prkno
<i>Bov</i> kamna	<i>Páni</i> voda
<i>Brišind</i> déšť	<i>Patavo</i> punčocha
<i>Ceger</i> chvoj	<i>Pér</i> břicho
<i>Čiben</i> postel	<i>Petalos</i> podkova
<i>Čiken</i> sádlo	<i>Pchral</i> bratr
<i>Čon</i> měsíc	<i>Pchus</i> sláma
<i>Dud</i> otec	<i>Pišot</i> měch
<i>Devel</i> Bůh	<i>Pochtán</i> plátno
<i>Dives</i> den	<i>Postin</i> kožich
<i>Drom</i> cesta	<i>Raj</i> pán
<i>Xukel</i> pes	<i>Rašaj</i> (rajšaj) kněz
<i>Gad</i> košile	<i>Rat</i> krev
<i>Guruv</i> vůl	<i>Sap</i> had
<i>Hartas</i> kovář	<i>Sapunis</i> (lat. sapo) mýdlo
<i>Charkom</i> měď	<i>Saster</i> železo
<i>Chuchur</i> houba	<i>Šviri</i> kladivo
<i>Chumer</i> těsto	<i>Šelo</i> provaz
<i>Ila</i> oděv	<i>Šošoj</i> zajíc
<i>Jerni</i> pilník	<i>Šing</i> roh (šorn)
<i>Kak</i> strýc	<i>Šut</i> ocet
<i>Kas</i> seno	<i>Them</i> panství
<i>Kér</i> dům	<i>Thil</i> tuk
<i>Klidi</i> zámek	<i>Tchav</i> nit
<i>Kokalos</i> kost	<i>Trušel</i> křtíž
<i>Kolín</i> prsa	<i>Verda</i> vůz
<i>Koter</i> kus, kousek	<i>Veš</i> les
<i>Linaj</i> léto	<i>Vódi</i> duše
<i>Lóvo</i> pentz	<i>Vúdar</i> dvéře.

(i)

mají slova cizího původu na *os* neb *is* :

<i>Batošos</i> ranec, bachoř	<i>Dranxuris</i> talíř
<i>Binos</i> hřích	<i>Foros</i> město
<i>Caněčkos</i> kousnutí	<i>Funtos</i> libra
<i>Čiripos</i> střep	<i>Habanos</i> mlč

Harangos zvon
Chodnikos chodník
Lancos řetěz
Mogos jádro, pecka

Sasos Němec
Savaris uzda
Šogóris švagr
Telentos tele.

(Jako 1. pád jednotného počtu mají)

Bal vlas
Čor zloděj
Grast kůň
Kan ucho
Rom cikán, muž

Vast ruka (má také *vasta*)
Dand (lat. dens) zub
Raj pán (má také *raja*)
Ruk strom (má také *ruka*)

§. 6. Pravidla ženských statných jmen.

1. Vycházející na *d*, *l*, *n*, *t*, změkčují tyto hlásky v ostatních pádech, k. p.

pchurd: *pchurďakero*
búl: *bulakero*
len: *leňakero*
gódi: *godakero*.

2. Některá mají v 5. pádu jednotného počtu *ě*, místo *ije*, k. p. *pchen*: *pcheně* sestro, *pápin* (*bápin*): *pápině* huso.

3. Některá ženská životná, z mužských na *o* vycházejících tvořená, přibírají v množném počtu *j*, k. p. *bakri* ovce, množný počet *bakrija*, *bakrijengero*, *bakrijenge* atd.

4. Neživotná mají 1. a 4. pád v obojím počtu rovný prvnímu, k. p.

pajtrin (= 1. 4.) jed. p. list
pajtra (= 1. 4.) mn. p. listy.

Poznámka. Stat. jména ženská na „*in*“ mají v mn. poč. „*a*“, k. p.
karšin, *karša* hřeby
mutšin, *matša* mouchy
zumín, *zuma* polévky
pajtrin, *pajtra* listy.

5. Zastupuje-li přídavné jméno, jméno statné, tedy se ono skloňuje, jako toto, dle rodu (viz §. 8. 3.).

6. Ženská statná jména mají v množném počtu *a* a *i*.

(a)

Ambrol hruška
Armin zelí
Avdin med
Avs slza

Bacht štěstí
Baj rukáv
Bar plot, zahrada
Barval vítr

Bok hlad
Brádi konev
Buzech šporna
Čirach střevíc
Čam obličej
Čár tráva
Čarvi kuře
Čerchen hvězda
Čib jazyk
Čik bláto
Čuči cici
Čupnik karabáč
Čuri nůž
Drak hrozeň
Duk bolest
Dyz zámek (lat. arx)
Žar (zar) chlup
Xov oves
Gér prašivina
Ghangéri kostel
Gódi rozum
Goj jítrnice
Chanig studně
Chéroj noha (m. p. *chéra*)
Chév díra, okno
Chóli žluč
Čip poklice
Cholov kalhota
Kalarđi kuchyň
Kangli hřeben
Kóni loj
Kurmin omáčka
Kočak knoflík

Kuni loket
Len řeka
Marikli koláč
Meň krk
Mol víno
Moméli svíčka
Morłhi kůže (Seber)
Muradi břitva
Pajtrin list
Paraštovin pátek
Pchak křídlo
Pchéň sestra
Pchurd most
Pchukni měchýř
Pchuv země
Píri hrnek
Póri ocas
Por péro
Póši písek
Prali komora
Prati opasek
Rať noc
Raňi metla
Rik strana
Roj lžice
Rovli hůl
Sír česnek
Suv jehla
Sung čich
Šiláli zimnice
Ťhilava ovoce
Zumin polévka.

(i)

mají slova, která jsou původu cizího:

Bikovi železa
Buneta čepice
Cerha plachta
Cipa kůže, kůra
Cukniđa kopřiva
Gelva vole

Hlintova kočár
Koliba bouda
Mačik knedlík
Talpa tlápa
Xamba žába
Kchiršla třešně

7. Předchází-li statné jméno (přídavné, náměstkú, číslovku) nějaká předložka, promění se *k* v 3. pádě jednotného počtu v *t*, k. p. *Bixovoste*, *Mělnikoste*, do Bydžova, do Mělníka (zde je předložka skryta); *kia tute* k tobě (místo: *kia tuke*, zde předložka jest). — Klade se totiž bývalý praepositional.

§. 7. Tvoření statných jmen.

Tvoří se:

1. Od statných jmen zavěšením koncovek

a) na 1. pád jed. počtu, k. p.

Šut ocet, *šut-lo* kvas.

Beng ďábel, *beng-li* ďáblíce.

Čib jazyk, *čib-álo* soudce.

Bacht štěstí, *bacht-áli* netopýr.

Rup stříbro, *rup-ovo* tolar.

Mom vosk, *mom-éli* vosková svíce.

b) na kmen 1. pádu jed. počtu zavěšením *óro* (*óri*), *ólo* (*ólí*) povstávají stat. jm. zdrobnělá (diminutiva); *d*, *l*, *n*, *t* se změkčují, k. p. *Len*, *leňóri*. *Dud*, *dudóro*. *Vast*, *vastóro*.

Veš les, *veš-óro* lesík.

Čáro mísa, *čár-olo* talíř.

Gáxi hospodyně, *gáx-óri* hospodyňka.

Na *os* a *is* vycházející mají *ičkos*, ženská *ička*, ženská na *ina* mají *inka*, k. p.

Pahunis vous, *pahuničkos* voušek.

Sukos suk, *sukičkos* souček.

Cipa kurka, *čipička* kurčička.

Lovina pivo, *lovinka* pivečko.

c) na 4. pád jed. počtu *kero* a na 4. pád mn. p. *gero*, k. p.

Veš les, *veš-es-kero* myslivec.

Pro noha, *pr-es-kero* vrátný.

Čiriklo pták, *čiriki-en-gero* ptáčník.

Drom cesta, *drom-en-gero* pocestný.

Kašt dřevo, *kašt-es-keri* dřevárna.

Tíl máslo, *tíl-es-keri* másnice.

(Ženský východ má *i*.)

d) od statných jmen slovesných, k. p.

Kériben děláni, *kéribnaskero* dělník.

Chaben jedení, *chabnaskero* jedlík.

Mangipen žebrání, *mangipnaskero* žebrák.

2. Od přídavných jmen:

- a) přídavné jm. samo zastupuje velmi často jméno statné, k. p.

Pchúro starý a stařec.*Pchúri* stará a stařena.*Párno* bílý a vápno.*Párni* bílá a křída.*Lóli* červená a dukát.*Kálo* černý a komíník, Cikán.*Káli* černá a kolomaz.

- b) zavěšením
- ben*
- a
- pen*
- na ženský východ, k. p.

Láčo dobrý, *láčipen* dobrota.*Barválo* bohatý, *barválipen* bohatství.*Pchúro* starý, *pchúriben* stáří.*Učo* vysoký, *učiben* výška.

- c) některá přídavná jména přibírají tvořící koncovky:
- álo*
- ,
- áno*
- ,
- úno*
- ,
- ýno*
- , jichžto ženský východ (i) též ku tvoření statných jmen slouží, k. p.

Šilálo studený, *šiláli* zimnice.*Sastrúno* železný, *sastrúni* železnice.*Kaštúno* dřevěný, *kaštúni* stolice.*Pchurdýno* nafouklý, *pchurdýni* kolčavka.

3. Od sloves:

- a) rozkazovací způsob sám je často jménem statným, k. p.

Čor krad' a zloděj.*Čik* kýchni a bláto.*Dar* boj se a bázeň.*Lax* styď se a stud.*Lon* sol a sůl.*Chas* kašli a kašel.

- b) na rozkaz. způsob zavěšením koncovek „
- iben*
- “ a „
- ipen*
- “, povstávají stat. jména slovesná (verbalia), k. p.

Bol-ipen křtění.*Kér-iben* děláni.*Mang-ipen* prošení.*Már-iben* mlácení.*Raz-ipen* třesení.

- c) zavěšením koncovky „
- kero*
- “ na čtvrtý pád jednotného a „
- gero*
- “ na čtvrtý pád množ. počtu statných jmen pod b) uvedených:

Mangipnas-kero žebrák.*Trdyppnas-kero* tahoun.

Máribnan-gero mlatec.

Chindybnan-gero záchod.

d) přičestí minul. času samo bývá stat. jménem, k. p.

Biboldo nekřtěn a žid.

Muradi obolena a břitva.

Pchosadi píchuta a vidlička.

e) zavěšením „*kero*“ (-i) na 4. p. jed. počtu na slova pod d) uvedená:

Pchosadi, pchosadŭ kerŭ šídlo.

f) zavěšením „*pen*“ na žens. východ přičestí min. času:

Sasdýpen, užlŭpen, šwŭlŭpen

zdraví, dluh, spuchlina.

Poznámka 1. Statná jména vycházející na „*kero*“ znamenají hoto-vitele a na „*gero*“ zaměstnavatele kořeného slova, k. p.

Pochtān plátno, *pochtān-eskero* (*pochtānes kēr-el* = plátno dělá) tkadlec, *pochtān-gero* obchodník s plátnem.

Tchan sukno, *tchaneskero* soukeník, *tchanengero* obchodník se suknem

Lovina pivo, *lovineskero* sládek.

Čiriklo pták, *čiriklengero* ptáčník.

Caklo sklo, *cakleskero*, kdo sklo dělá (hutař), *caklengero* sklenář.

Poznámka 2. Cikání často skrácují skloňování, k. p.

časke místo čaveske

raske, raha „ rajeske, rajesha

rašaske „ rašajeske

datar, daha „ dajatar, dajaha

rastar „ rajestar

čatar „ čajatar (viz §. 5. 3.). / 26 99.

§. 8. Přídavné jméno.

1. Přídavná jména jsou ve svém tvaru ještě jednodušší nežli statná. Mají toliko dva východy:

o = je pro rod mužský

i = je „ „ ženský

e = je pro obojí rod množného počtu.

K. p. *pchūro rom* starý muž

pchūri romni stará žena

pchūre rom starí mužové

pchūre romna staré ženy.

2. Stojíli přídavné jméno před statným, tedy se statné jméno skloňuje, a přídavné jméno přijímá v ostatních pádech jednotného počtu v rodu mužském *e*, v ženském *a*, v množném počtu ale ve všech pádech *a* v obojím rodu *e*. K. p.

- Jednotný počet 1. pád *báro manuš* velký muž
2. pád *báre manuškero*
- Množný počet 1. pád *báre manuša*
2. pád *báre manušengero*
- Jednotný počet 1. pád *Tykni romňi* malá žena
2. pád *Tykna romňakero*
- Množný počet 1. pád *Tykne romňa*
2. pád *Tykne romňengero* atd.
3. Zastupují přídavné jméno statné, skloňuje se jako statné, k. p.
pchen pchúreske, řekni starému,
ma xa mižecheka, nejdi se zlým,
láčenca láčes, s dobrými dobře.

§. 9. Stupňování přídavných jmen.

Druhý stupeň se tvoří zavěšením koncovky *eder* k poslední souhlásce neb místo poslední samohlásky prvního stupně, k. p.

Chor hluboký, *choreder* hlubší.

Šilálo studený, *šiláleder* studenější.

Třetí stupeň tvoří se buď předponou *naj* na druhý stupeň, aneb, když se před 2. stupeň předloží *balo* bez změnění, neb *kono* pro mužský a *koňi* pro ženský rod, k. p.

Najchoreder nejhlubší

Najšiláleder nejstudenější; neb

Balo choreder

neb: *Kono pchúreder rom* nejstarší muž

Koni pchúreder romňi nejstarší žena.

V ý m i n k y: Nepravdělně tvoří stupně:

but (put) mnoho, má: *puter* více, *najputer* nejvíce

láčo dobrý, má: *feder* lepší, *najfeder* nejlepší

mižech zlý, má: *holeder* horší, *najholeder* nejhorší.

2. Skloňování 2. a 3. stupně jde stejným způsobem jako u 1. stupně; tak se též i číslovky skloňují, k. p.

1. pád { *báreder* } *manuš*
 { *jek* }

2. pád { *báredere* } *manušker*
 { *jeke* }

1. pád	}	<i>tykneder</i>	}	<i>romňi</i>
		<i>jek</i>		
2. pád	}	<i>tyknedera</i>	}	<i>romňakero</i> atd.
		<i>jeka</i>		

§. 10. Tvoření přídavných jmen.

Tvoří se:

1. Od statných jmen, zavěšením tvořící koncovky: *lo*, *álo*, *áno*, *úno*, *ýno*, k. p.

šut ocet, *šutlo* kyselý
dar bázeň, *darlo* bojácný
šil zima, *šilálo* studený
raj pán, *rajkáno* panský
kašt dříví, *kaštúno* dřevěný
kand smrad, *kandýno* smradlavý.

2. Nebo: když se na 4. pád jednotného neb množného počtu zavěsí koncovka *gro* (*kro*), *géro* (*kéro*), k. p.

Devel Bůh, *devlesgro* božský
rašaj kněz, (*rašajeskro*) *rašaskro* kněžský
čaj dcéra, (*čajakro*) *čakro* dceřin (viz §. 5. 3.)
gúlo cukr, *gulengéro* cukrový
bašno kohout, *bašneskéro* kohoutí
čávo dítě, *čavengéro* dětský.

3. Přídavná jména zdrobnělá (diminutiva) tvoří se jako zdrobnělá statná (viz §. 7. b), k. p.

sáno slabý, *sanóro* slabounký
pchúro starý, *pchúróro* staříčků.

(Ženský východ má *í*, jak známo.)

4. Od sloves: a) Když se na 1. osobu souminulého času zavěsí *kro*, k. p.

gamavas: *gamavaskro* milující.

b) Když v 1. osobě minulého času se odvrhne *m* a změkčovací znamení, k. p.

pendom mluvil jsem, *pendo* mluvený
paťandílom věřil jsem, *paťandílo* věřený.

c) Od přičestí pomocí koncovky *álo* (*-i*), *úno* (*-i*) na kmen slova, k. p. *murá-álo*, *libold-úno*.

5. Od příslovek, k. p.

tajs-úno od *tajsa*
tel-úno od *těle*
upr-úno od *upré*.

Poznámka. Bez samohlásky na konci jsou tato přídavná jména: *aver* jiný, *mižech* zlý, *šukar* hezký, *chor* hluboký, *kuč* drahý, *sik* čerstvý, *dur* daleký, *pchuj* ošklivý, *godavel* rozumný, *čivaster* věčný, *lang* kulhavý, *gojemen* vzdorovitý, *chochavel* lživý.

Co statná jména mají 1. pád v obou počtech stejný, v ostatních pádech ale skloňují se dle stat. jmen. Užívají se co přídavná, mají v ostatních pádech koncovky příd. jmen. Co příslovky užívány zůstanou beze změny (viz §. 22. 1.).

§. 11. Číslovka.

1. Základní.

1. = <i>jek</i> jeden	30. = <i>driganta</i> (lat. triginta)
2. = <i>duj</i> dva	40. = <i>dujvárbiš</i> (2×20)
3. = <i>drin</i> (<i>trin</i>) tři	50. = <i>jek paššel</i> = jeden půl sta
4. = <i>štár</i>	60. = <i>trivárbiš</i> (3×20)
5. = <i>banx</i> (<i>panx</i>)	70. = <i>eftavárdeš</i> (7×10)
6. = <i>šob</i> (<i>šov</i>)	80. = <i>ochtovárdeš</i> (8×10)
7. = <i>efta</i> <i>ἑπτά</i>	90. = <i>eňavárdeš</i> (9×10)
8. = <i>ochto</i> (lat. octo)	100. = <i>šel, jekšel</i>
9. = <i>eňa</i> <i>ἐννέα</i>	200. = <i>dujšel</i>
10. = <i>deš</i>	300. = <i>trinšel</i> atd.
11. = <i>dešjek</i> (<i>dešujek</i>)	1000. = <i>deš šel</i>
12. = <i>dešduj</i> (<i>dešuduj</i>)	= <i>jekezeros</i>
13. = <i>deštrin</i> atd.	= <i>tisicos</i>
20. = <i>biš</i>	2000. = <i>dujezeros</i> atd.
21. = <i>biš the jek</i>	1,000.000 = <i>najputer</i> (= nejvíce).
22. = <i>biš the duj</i> atd.	

Poznámka. Číslovky tyto mají za sebou statné jméno v množném počtu, k. p. *duj love*, *trin čave*, *biš the štár maŕha*. Před stat. jménem řídí se dle §. 8. 2.

2. Řadová.

1. = <i>jekto</i> první	4. = <i>štárto</i> čtvrtý atd.
2. = <i>dujto</i> druhý	10. = <i>dešto</i>
= <i>aver</i> jiný	20. = <i>bišto</i> atd.
3. = <i>trito</i> třetí	

Skloňují se jako přídavná jména.

3. Násobící.

Tvoří se, když se k základním přidá *vár* nebo *kope*, k. p.
Jekvár, jekkope (jednou) *Šelvár, šelkope* (stokrát)
Dujvár, dujkope (dvakrát) *Deššelvár* (tisíckrát) atd.
Trinvár, trinkope atd.

4. Neurčitá.

*Čulo málo, Vareso něco, Jepaš půl
 But mnoho, Savoro všecko, Soduž oba
 Či nic, Sáro všecek, Doha dost.*

Číslovky tyto, mimo *či* a *doha* skloňují se jako přídavné jméno.

Poznámka 1. Jeli číslovka a přídavné jméno s jinými slovy spojena, přibírá k poslední souhlásce neb místo poslední samohlásky *e*, k. p.

jek, jekedivesúno jednodenní
duj, dujebersengéro dvouletý
kálo, kálejakengéro černooký.

Poznámka 2. Chudobu řeči cikánské viděti na základních číslovkách, které pouhým násobením vyjadřuje. K. p. 70 = *eftavárdeš* (7×10), nebo *trinvárbíš the deš* ($3 \times 20 + 10$), 50 = *jek paššel* jeden půl sta, nebo *dujvárbíš the deš* ($2 \times 20 + 10$).

5. Druhová.

Jek the jek jedny
Duj the duj dvoje
Trin the trin troje atd.

§. 12. Náměstka.

I. Osobní.

Jednotný počet.

1. *Me* já
2. *Manger* (Mander)
3. *Mange* (Mande)
4. *Man* mne
5. jako 1. pád
6. *Mandar*
7. *Mança* (Manzer)

Množný počet.

1. *Amen* (Me) my
2. *Amenger* (Mender)
3. *Amenge* (Mende)
4. *Amen* (Me)
5. jako 1. pád
6. *Amendar* (Mendar)
7. *Amença* (Menzer)

1. *Tu* (Du) ty
2. *Tuker* (Duder)
3. *Tuke* (Dude)
4. *Tut* (Dud) tebe
5. jako 1. pád
6. *Tutar* (Dudar)
7. *Tuha* (Duha)

1. *Tumen* (Du me) vy
2. *Tumenger* (Dumender)
3. *Tumenge* (Dumende)
4. *Tumen* (Dumen)
5. jako 1. pád
6. *Tumendar* (Dumendar)
7. *Tumença* (Dumenzer).

Jednotný počet.

Mužský rod.

1. *Job (koba Lo)* on
2. *Leskero (Lesder)*
3. *Leske (Lesde)*
4. *Les*
5. jako 1. pád
6. *Lestar, v, o něm*
7. *Leha, s ním*

Ženský rod.

1. *Joj (koja Li)* ona
2. *Lakero (Lader)*
3. *Lake (Lade)* jí
4. *La* ji
5. jako 1. pád
6. *Latar, v, o ní*
7. *Laha, s ní.*

Množný počet pro obojí rod.

1. *Jon (kola Le)* oni
2. *Lengero (Lender)* jich
3. *Lenge (Lende)* jim
4. *Len* je
5. jako 1. pád
6. *Lendar v, o, z nich*
7. *Lenča (Lenzer)* s nimi.

Poznámka. Osobní náměstka v závorkách je méně v obyčeji, aneb jen po předložkách, k. p. *vaš mande* — pro mne, *vaš lende* — pro ně. *Man* mne, po předložce ztrácí „n“, k. p. *pre ma* na mne, místo *pre man*. *Bia* ma beze mne, místo *bia man*.

2. Přivlastňovací.

Tyto náměstky mají ráz jmen přídavných v 1. pádu, a v ostatních pádech dle statného jména *čiriklo* a *romši*.

Mužský rod.	Ženský rod.	Množný počet.
1. <i>Mro (Miro)</i> můj	<i>Mri (Miri)</i> má	<i>Mre (Mire)</i> mé
2. <i>Tro (Diro)</i> tvůj	<i>Tri (Diri)</i> tvá	<i>Tre (Dire)</i> tvé
3. <i>Leskro (Kolesgro)</i> jeho (otec)	<i>Leskri (Kolesgri)</i> jeho (žena)	<i>Leskre (Kolesgre)</i> jeho (děti)
4. <i>Lakro (Kolagro)</i> její (otec)	<i>Lakri (Kolagri)</i> její (dcera)	<i>Lakre (Kolagre)</i> její (děti)
1. <i>Amáro (Máro)</i> náš	<i>Amári (Mári)</i> naše	<i>Amáre (Máre)</i> naše
2. <i>Tumáro</i> váš (syn)	<i>Tumári</i> vaše (sestra)	<i>Tumáre</i> vaše (děti)
3. <i>Lengero (Kolengro)</i> jejich	<i>Lengeri (Kolengri)</i> jejich	<i>Lengere (Kolengre)</i> jejich

Ku příkladu :

1. <i>mro</i> můj	1. <i>mri</i> má
2. <i>mreskero</i> mého	2. <i>mrakero</i> mé
3. <i>mréske</i> mému	3. <i>mrake</i> mé
4. <i>mres</i> můj	4. <i>mra</i> mou
5. jako první, můj	5. jako 1. pád
6. <i>mrrestar</i> v mém	6. <i>mratar</i> v mé
7. <i>mrera</i> s mým	7. <i>mraha</i> s mou

- Podobně :
1. *tro*, *tri*
 2. *treskero*, *trakero* atd.
 1. *amáro*, *amári*
 2. *amáreskero*, *amárakero* atd.
 1. *tumáro*, *tumári*
 2. *tumáreskero*, *tumárakero* atd.

Poznámka 1. Stojí-li tyto náměstky před statným jménem, mají ráz přídavných jmen docela (viz §. 8.). K. p.

1. pád: *Lesko pchral* — jeho bratr
2. " *Leskre pchraleskero* — jeho bratra
1. " *Leskri pchen* — jeho sestra atd.
2. " *Leskra pcheňakero* — jeho sestry atd.
1. " *Lakro pchral* — její bratr
2. " *Lakre pchraleskero* — jejího bratra atd.
1. " *Lakri pchen* — její sestra
2. " *Lakra pcheňakero* — její sestry atd.

Stejně se skloňuje:

Peskro svůj; ženský rod *Peskri*; množný počet *Peskre*.

Poznámka 2. Má-li náměstka předložku před sebou, přechází *k v t*, *g v d* = praepositional, k. p.

Kia peste (*peske*) k sobě
paš leste (*leske*) vedle něho
paš late (*lake*) vedle ní
angal tute (*tuke*) před tebou
pal munde (*mangé*) po mně
tel tumende (*tumenge*) pod vámi.

Totéž platí i u statných jmen (viz §. 21.).

3. T á z a c í.

1. <i>Ko</i> kdo?	1. <i>So</i> co?
2. <i>Kaskero</i> koho	2. <i>Soskero</i> čeho
3. <i>Kaske</i> komu	3. <i>Soske</i> čemu
4. <i>Kas</i> koho	4. <i>So</i> co
5. jako 1. pád	5. jako 1. pád
6. <i>Kastar</i> , o, v kom	6. <i>Sostar</i> , o, v čem
7. <i>Kaha</i> s kým	7. <i>Soha</i> s čím.

Dle *ko* jde také: *Niko* nikdo, *vareko* někdo, *sako* každý.
Dle *so* jde: *vareso* něco.

1. *Nyšt* (ničtš) nic
2. — ničeho
3. *Nyhoske*
4. *Nyšt*
6. *Nyhostar*, o, v ničem
7. *Nyšoha* s ničím.

Poznámka. *Savo* jaký, *Savi* jaká jest tázací i potažná náměstka.

4. ~~Návratováci~~ *Foratue*.

Pes se, sebe (jednotný počet). *Pen* se, sebe (množný počet). *Man onel pes* mně se zdá. *Jon pen ašáren* oni sebe chválí.

2. *peskero* sebe
3. *peske* sobě
4. *pes* se
6. *pestar* od, ze sebe
7. *peha* s sebou.

5. Oznamovací.

1. <i>Odolo</i> ten	1. <i>Odoli</i> ta
2. <i>Odoleskero</i> toho atd. dle <i>Lo</i>	2. <i>Odolakero</i> té atd. dle <i>Li</i> .
1. <i>Gaba</i> tento	1. <i>Gaja</i> tato
2. <i>Galesder</i> tohoto (<i>Galeskero</i>)	2. <i>Galader</i> této (<i>Galakero</i>) atd.
atd. dle <i>Lo</i> .	dle <i>Li</i> .

Poznámka 1. Ten, ta, to, zastupuje také slovo *oda* ve prvním pádu obojího pohlaví beze změny. K. p. *oda rom*, *oda romni*, ale u stat. jména v ostatních pádech řídí se dle §. 8. 2.

Podobně se to má i s *adava* tento a *odova* onen.

Poznámka 2. Místo *odolo* možno říci *olo*

Doba tentýž, *doja* tatáž jde jako *gaba*, *gaja*, totiž dle „*Lo*“.

6. Potažná. *Položná*.

Sávo který, *Sávi* která, (*kon* který)
Hávo který, *Hávi* která
Varesavo některý, *Varesavi* některá
Varehavo nějaký, *Varehavi* nějaká
Savoro všecek, *Savori* všecka
Korkóro sám, *Korkóri* sama

jdou docela dle čířiklo.

§. 13. Sloveso.

Toto má pouze jeden obrazec časování (conjugaci) ve 4 formách, na:

I. *av*, II. *óvav*, III. *árav*, IV. *avav*.

I. Forma = *av*.

Časoslova I. formy přibírají ku kořenu *av*; jsou činná a střední (activa, neutra). K. p.

<i>Ačav</i> jsem, zůstávám	<i>Kosav</i> utírám
<i>Anav</i> nesu	<i>Kuvav</i> pletu
<i>Asav</i> směji se	<i>Kinav</i> kupuji
<i>Avav</i> přicházím	<i>Košav</i> hubuji, kleju
<i>Bikenav</i> prodávám	<i>Kurav</i> trhám
<i>Bolav</i> potápím, křtím	<i>Laxav</i> <i>man</i> stydím se
<i>Čarav</i> lížu	<i>Lav</i> беру
<i>Čidav</i> , tvořím	<i>Lixav</i> nesu
<i>Čandav</i> vzdávám se (vrhnu)	<i>Makav</i> mažu, maluji
<i>Čivav</i> zahazuji	<i>Mangav</i> prosím
<i>Čivrdav</i> házím	<i>Márav</i> bijí, peru
<i>Čorav</i> kradu	<i>Mérav</i> umírám
<i>Čumidav</i> líbám	<i>Mórav</i> brousím
<i>Čungardav</i> vyplívám	<i>Mukav</i> nechám
<i>Darav</i> bojím se	<i>Mutrav</i> štím
<i>Dav</i> dávám	<i>Parovav</i> pochovávám, zahrabuji
<i>Dukav</i> bolí	<i>Pataav</i> věřím
<i>Dykav</i> vidím	<i>Pekav</i> peku
<i>Xánav</i> vím, znám	<i>Pérav</i> padám
<i>Xav</i> jdu	<i>Pijav</i> piji
<i>Ginav</i> platím	<i>Pchandav</i> zavírám
<i>Chanav</i> česám	<i>Pchenav</i> pravím, říkám, povídám
<i>Chasav</i> kašlu	<i>Pchírav</i> chodím, procházím se
<i>Chav</i> jím	<i>Pchučav</i> <i>man</i> ptám se
<i>Chinav</i> seru	<i>Prastav</i> běžím
<i>Chudav</i> chytám	<i>Rakav</i> nalézám
<i>Chutav</i> skáču	<i>Randav</i> škrabu
<i>Kamav</i> chci	<i>Rodav</i> hledám
<i>Kérav</i> dělám (pracuji)	<i>Rovav</i> pláču
<i>Kandav</i> smrdím	<i>Rušav</i> zlobím se
<i>Kárav</i> jmenuji se	<i>Síav</i> šíju

Sovav ležím
Sungav voním
Šunav slyším
Távav vařím
Tchárav pálím
Tchóvav dávám, sázím

Trádav honím
Trdav táhnu
Trómar smím
Urav oblékám
Ušánav zadělávám.

II. Forma = óvav.

Slovesa této formy jsou střední a počínavá (neutra, inchoativa) a tvoří se větším dílem od přídavných jmen. Hlásky *d, l, n, t* se změkčují. K. p.

Baróvav rostu
Barvaťóvav bohatnu
Čoťóvav chudnu
Čulóvav kapám
Gulóvav sládnou
Chalóvav rozumím
Kašukóvav hluchnu
Kovlóvav měknu
Krňóvav hnižu
Matóvav opiji se
Murdaťóvav chcípám
Pchuróvav stárnu
Pokiňóvav odpočívám
Pcharóvav pukám

Sapňóvav moknu
Sidťóvav pospíchám
Sikľóvav učím se
Šutóvav schnu
Šilaťóvav stydnou
Šuvľóvav puchnu
Tasťóvav topím se
Terďóvav stojím
Terňóvav mládnou
Tchabóvav hořím
Tchudťóvav teku
Tchulóvav tloustnu
Zoráťóvav sílím.

III. Forma = árav.

Slovesa ta jsou činná (activa) a tvoří se od ostatních částí řeči. Hlásky *d, l, n, t* měknou:

Akárav vzdýchám
Ašárav chválím
Avsárav prolévám slzy, pláču
Bandárav ohýbám
Čikalárav rmutím, kalím
Čikňárav mastím
Xiďárav vyživuji
Chaxárav pálím
Charňárav krátím

Cholárav zlobím se
Churdárav drobím
Lisárav vracím se
Kalárav černím
Kovlárav měkčím
Londárav solím
Melárav špiním
Mudárav zhasínám
Parňárav bílím

<i>Prinxárav</i> znám	<i>Šutlárav</i> kyselím
<i>Ratvářav</i> krvácím	<i>Tatárav</i> ohřívám
<i>Rovlárav</i> oplakávám	<i>Užárav</i> čekám
<i>Sapňárav</i> mokřím	<i>Užlárav</i> vypůjčuji si
<i>Sastárav</i> uzdravuji	<i>Tyknárav</i> zmenšuji
<i>Siklárav</i> učím	<i>Účkárav</i> přikrývám
<i>Šilalárav</i> studím	<i>Zoralárav</i> pevním
<i>Šutárav</i> suším (šuko suchý)	

Poznámka 1. Střední slovesa přecházejí touto formou do činných.

K. p. *Asav* směju se, *asárav* rozesmávám
Kandav smrdím, *kaňárav* smradím
Barvalóvav bohatnu, *barvalárav* bohatím
Sutóvav schnu, *šutárav* suším.

Poznámka 2. K slovesům III. formy náležejí ještě některá troj-slabičná, která prostřední slabiku prodlužují a k opětovacím (iterativa) slovesům patří. Hlásky však *d*, *l*, *n*, *t* neměkknou:

<i>Čingérav</i> trhám, sekám	<i>Pchagérav</i> lámu
<i>Dandérav</i> kousám	<i>Pocínav</i> platím
<i>Ikérav</i> držím	<i>Vakérav</i> mluvím
<i>Fadínav</i> mrznu	<i>Razínav</i> třesu se
<i>Hamsínav</i> živám	<i>Talínav</i> trefím
<i>Hangoštínav</i> vzpírám se	<i>Irinav</i> obracuji
<i>Harangozínav</i> zvouím	<i>Jumínav</i> mačkám
<i>Kucínav</i> hledám vši, vískám	<i>Kumínav</i> kazím
<i>Pobistérav</i> pomýšlím	<i>Vyčínav</i> křičím.

IV. Forma = *avav*.

Slovesa IV. formy jsou nejvíce činná.

<i>Bašavav</i> hraju	<i>Našavav</i> zabíjím
<i>Bičavav</i> posílám	<i>Pcharavav</i> štípám
<i>Čalavav</i> hýbám, dotýkám	<i>Pchutravav</i> párám
<i>Čaravav</i> pasu	<i>Pchosavav</i> píchám
<i>Daravav</i> lekám	<i>Pchukavav</i> žaluju
<i>Gilavav</i> zpívám	<i>Sikavav</i> ukazuji
<i>Chochavav</i> lhu, podvádím	<i>Šulavav</i> metu
<i>Lemavav</i> biju	<i>Tasavav</i> škrtím
<i>Muravav</i> střihám	<i>Umlavav</i> věším.

Poznámka. Forma IV. činí ze sloves předešlých forem slovesa opětovací (frequentativa), při nichž přízvuk na předposlední *a* padá. K. p.

Pijav — *pijavav*: piji — pívám
Křňóvav — *Křňóvavav*: hniji — hnívám
Londárav — *londáravav*: solím — solívám
Gulárav — *guláravav*: sladím — sladívám.

Obrazec časování.

Přítomný čas, oznamovací způsob.

I. Forma.	II. Forma.
1. (me) Čor-av	1. Terň-óvav
2. (tu) Čor-es	2. Terň-óves (terň-os)
3. (jov, joj) Čor-el	3. Terň-óvel (terň-ol)
1. (amen) Čor-as	1. Terň-óvas
2. (tumen) Čor-en	2. 3. Terň-óven (terň-on)
3. (jon) Čor-en	Já mládnu atd.
Já kradu atd.	

Budoucí čas.

1. Čor-ava = Čor + (v) aba	1. Terň-ovava
2. Čor-eha = — + (v) eha	2. Terň-oveha (-oha)
3. Čor-ela = — + (v) ela	3. Terň-ovela (-ola)
1. Čor-aha = — + (v) aha	1. Terň-ovuha
2. 3. Čor-ena = — + (v) ena	2. 3. Terň-ovena (-ona)
Budu krásti (ukradnu)	Budu mládnouti.

Souminulý čas, spoj. způsob.

1. Čor-avas	1. Terň-ovavas
2. Čor-ehas	2. Terň-ovehas (-ohas)
3. Čor-elas	3. Terň-ovelas (-olas)
1. Čor-ahas	1. Terň-ovahas
2. 3. Čor-enas	2. 3. Terň-ovenas (-onas)
Já kradl (kradl bych)	Já mládl (mládl bych).

Minulý čas.

1. Čor-đom = Čor + (ve) jom	1. Terň-íTom
2. Čor-ďal — + (—) jal	2. Terň-íTal
3. Čor-ďas — + (—) jas	3. Terň-ílas
1. Čor-ďam — + (—) jam	1. Terň-íTam
2. Čor-ďan — + (—) jan	2. Terň-íTan
3. Čor-de — + (—) jen	3. Terň-íle
Kradl jsem	Mládl jsem.

Předminulý čas, spoj. způsob.

1. Čor-domas = Čor + (ve)jomas	1. Terň-ilomas
2. Čor-delas = -- + (ve)jelas	2. Terň-ilalas
3. Čor-dehas = -- + (ve)jehas	3. Terň-ilahas
1. Čor-damas = Čor + (ve)jamas	1. Terň-ilamas
2. 3. Čor-denas = -- + (ve)jenas	2. 3. Terň-ilanas
- Já byl kradl (byl bych kradl). Já byl mládl (byl bych mládl).

Přítomný čas, oznam. způsob.

III. Forma.

1. *Avs-árav*
 2. *Avs-áres*
 3. *Avs-árel*
 1. *Avs-áras*
 2. 3. *Avs-áren*
- Já slzím.

IV. Forma.

1. *Bič-avav*
 2. *Bič-aves*
 3. *Bič-avel*
 1. *Bič-avas*
 2. 3. *Bič-aven*
- Já posílám.

Budoucí čas.

1. *Avs-árava*
2. *Avs-áreha*
3. *Avs-árela*

1. *Avs-áraha*
 2. 3. *Avs-árena*
- Budu slzeti.

1. *Bič-avavu*
2. *Bič-aveha*
3. *Bič-avela*

1. *Bič-avaha*
 2. 3. *Bič-avena*
- Pošlu.

Souminulý čas, spoj. způsob.

1. *Avs-áravas*
2. *Avs-árehas*
3. *Avs-árelas*

1. *Avs-árahas*
 2. 3. *Avs-árenas*
- Já slzel (slzel bych)

1. *Bič-avavas*
2. *Bič-avehas*
3. *Bič-avelas*

1. *Bič-avahas*
 2. 3. *Bič-avenas*
- Já poslal (poslal bych)

Minulý čas.

1. <i>Avs-árdom</i>	1. <i>Bič-ađom</i>
2. <i>Avs árdal</i>	2. <i>Bič-ađal</i>
3. <i>Avs-árdas</i>	3. <i>Bič-a,đas</i>
1. <i>Avs-árdam</i>	1. <i>Bič-ađam</i>
2. <i>Avs-árdan</i>	2. <i>Bič-ađan</i>
3. <i>Avs-árde</i>	3. <i>Bič-ađe</i>
Slzel jsem.	Poslal jsem.

Předminulý čas, spoj. způsob.

1. <i>Avs-árdomas</i>	1. <i>Bič-ađomas</i>
2. <i>Avs-árdelas</i>	2. <i>Bič-ađelas</i>
3. <i>Avs-árdehas</i>	3. <i>Bič-ađehas</i>
1. <i>Avs-árdamas</i>	1. <i>Bič-ađamas</i>
2. 3. <i>Avs-árdenas</i>	2. 3. <i>Bič-ađenás</i>
Já byl slzel (byl bych slzel).	Já byl poslal (byl bych poslal).

Spojovací způsob.

<i>Te čorav</i>	<i>te terňóvav</i>
Abych krađl	abych mláđl
<i>Te avsárav</i>	<i>te bičavav</i>
Abych slzel.	abych poslal.

Rozkazovací způsob.

J. p. 2. <i>Čor</i> — krađ	<i>Terňol</i> — mláđni
M. p. 1. <i>Čoras</i> — krađme	<i>Terňóvas</i> — mláđněme
2. <i>Čoren</i> — kraďte	<i>Terňon</i> — mláđněte
J. p. 2. <i>Avsár</i> — slz	<i>Bičav</i> — pošli
M. p. 1. <i>Avsáras</i> — slzme	<i>Bičavas</i> — pošleme
2. <i>Avsáren</i> — slzte	<i>Bičaven</i> — pošlete

Neurčitý způsob.

Te čorel — krásti
Te avsárel — slzeti

Te terňol — mládnouti
Te bičavel — poslati.

Příčestí.

Čordo — kraden
Avsárido — slzen

Termilo — omlazen
Bičado — poslán.

Přechodník.

Čorindos — krada
Avsárinodos — slze

Terňindos — mládna
Bičavindos — posílaje.

Poznámka 1. Místo *Jov čorel*, *avsárel* možno říci: *čorelo*, *avsárelo*
Jov čorel, *avsárel* „ „ *čoreli*, *avsáreli*.
 Němečtí Cikáni říkají místo

Jov čorel = *koba čorel*
Jov čorel = *koja čorel*
Jon čoren = *kola čoren*.

Čorava je složeno z *čor* + (v) *ava*

Čorčom „ „ „ *čor* + (ve) *jom*, při čemž *j* v *d* přechází.

Poznámka 2. Sloveso jen tehdy má za sebou 4. pád, žádá-li toho nutnost, aby se vyhnulo nejasnosti, ostatně je 1. pád, k. p. *dykav čávo* místo *čáves* — vidím chlapce. — Jen některá slovesa mají 6. pád, k. p.

<i>chudav</i>	}	
<i>pchučav</i>		<i>lestar</i> místo <i>les</i>
<i>darav</i>		<i>čavestar</i> „ <i>čáves</i> .
<i>xánav</i>		

U náměstek však pád příslušný sloveso žádá.

§. 14. Býti (a. Sein).

Přítomný čas.

1. (*Me*) *hom* = jsem
2. (*Du*) *hal* = jsi
3. (*Job*, *jov*) *hi* = jest

1. (*Me*) *som* = jsem
2. (*Tu*) *sal* = jsi
3. (*Jov*, *jov*) *hi* (*ehi*) = jest

1. (*Me*) *ham* = jsme
2. (*Dume*) *han* = jste
3. (*Jon*) *hi* = jsou.

1. (*Amen*) *sam* = jsme
2. (*Tumen*) *san* = jste
3. (*Jon*) *san* = jsou.

Minulý čas.

1. (*Me*) *homes*
2. (*Du*) *hales*
3. (*Job, j.*) *his*

1. (*Me*) *somas*
2. (*Tu*) *salas*
3. (*Jov*) *has (ehas)*

1. (*Me*) *hames*
2. (*Du me*) *hanes*
3. (*Jon*) *his*

1. (*Amen*) *samas*
2. (*Tumen*) *sanas*
3. (*Jon*) *has, sanas*

Byl jsem atd.

Budoucí čas.

1. *Vaba*
2. *Veha*
3. *Vela*

1. *Avava*
2. *Aveha*
3. *Avela*

1. *Vaha*
2. 3. *Vena*

1. *Avaha*
2. 3. *Avena*

Budu, přijdu.

Rozkazovací způsob.

Ve — buď
Ven — buďte

Ač — buď
Ačen — buďte

Přítčestí.

Vabaskro — jsoucí, přicházející.

Neurčitý způsob.

te avel — býti, přijíti.

Poznámka 1. Dle uherského nářečí je *h* místo *s*, k. p. *Amáro dad, savo hal* — otče náš, jenž jsi, kdežto čeští Cikáni říkají: *havo sal*.

Poznámka 2. Budoucí a ostatní časy tvoří se od *avav (vaba)* a značí: já budu, já přijdu, k. p. *Debel vela* — bůh bude, přijde; *me vaba tajsá koj* — já tam zítra budu, přijdu; *me avava kia tute* — já přijdu k tobě, já budu u tebe.

Poznámka 3. Místo *jov hi* možno říci *hi lo*

"	<i>jój hi</i>	"	"	<i>hi li</i>
"	<i>jon hi</i>	"	"	<i>hi le</i>

Býti (b. Werden).

Přítomný čas.

Oznam. způsob.		Spoj. způsob.	
1. <i>Me vaba</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich werde} \\ \text{budu} \end{array} \right.$	1. <i>Me vabes</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich würde} \\ \text{bych byl} \end{array} \right.$
2. <i>Du veba</i>		2. <i>Du vehes</i>	
3. <i>Job, joj vela</i>		3. <i>Job, joj veles</i>	
1. <i>Me vaha</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich werde} \\ \text{budu} \end{array} \right.$	1. <i>Me vahes</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich würde} \\ \text{bych byl} \end{array} \right.$
2. <i>Dume vena</i>		2. <i>Dume venes</i>	
3. <i>Jon vena.</i>		3. <i>Jon venes</i>	

Minulý čas.

1. <i>Me vejom</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich bin geworden} \\ \text{já byl} \end{array} \right.$	1. <i>Me vejomes</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich sei geworden} \\ \text{byl bych} \end{array} \right.$
2. <i>Du vejat</i>		2. <i>Du vejales</i>	
3. <i>Job, joj vejās</i>		3. <i>Job, joj vejahes</i>	
1. <i>Me vejām</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich bin geworden} \\ \text{já byl} \end{array} \right.$	1. <i>Me vejames</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ich sei geworden} \\ \text{byl bych} \end{array} \right.$
2. <i>Dume vejān</i>		2. <i>Dume vejānes</i>	
3. <i>Jon vejēn</i>		3. <i>Jon vejēnes</i>	

Poznámka. Budoucí čas schází. Rozkazovací způsob a přičestí je totéž jako u „Býti“ = Sein.

Místo *job vela* možno říci: *velo.*
joj vela „ „ „ *veli.*

§. 15. Míti.

Přítomný čas.		Minulý čas.	
1. <i>Mange</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ehi} \end{array} \right.$	1. <i>Mange</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ehas} \end{array} \right.$
2. <i>Tuke</i>		2. <i>Tuke</i>	
3. <i>Leske</i>		3. <i>Leske</i>	
1. <i>Amenge</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ehi} \end{array} \right.$	1. <i>Amenge</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ehas} \end{array} \right.$
2. <i>Tumenge</i>		2. <i>Tumenge</i>	
3. <i>Lenge</i>		3. <i>Lenge</i>	
Já mám atd.		Měl jsem atd.	

Souminulý čas.

1. *Man* }
2. *Tut* } *avelas*
3. *Les* }

1. *Amen* }
2. *Tumen* } *avelas*
3. *Len* }

Měl bych atd.

Předminulý čas.

1. *Man* }
2. *Tut* } *avlahas*
3. *Les* }

1. *Amen* }
2. *Tumen* } *avlahas*
3. *Len* }

Byl bych měl atd.

Budoucí čas.

1. *Man avela* atd.
- Budu mít.

Rozkazovací způsob.

2. *Meg tut avel* atd.
- Měj (ať máš).

Neurčitý způsob.

Te avel (t' avel) — mít.

Poznámka 1. *Som* je s 3., *avav* se 4. pádem osoby, k. p. *Mange ehi gad* — mně jest košile — mám košili; *les avela grast* — jej bude kůň — jej přijde kůň — bude mít koně.

„*Som*“ mívá také někdy 4. pád místo 3., k. p. *ehi man láčes* místo: *ehi mange láčes* — mám se dobře.

Poznámka 2. Má-li sloveso české „mít“ v němčině význam „jíst“, tedy je konstrukce tato:

Hoske hi amenge rom xidáras?

Proč máme muže živiti?

Hoske hi tumenge rom xidären?

Proč máte muže živiti? atd.

Hár hi tuke xidi t' aves.

Jak máš živa býti.

§. 16. Moci — nemoci — museti.

Moci = *šaj, šti*Nemoci = *našti*Museti = *humte, muste*Nemuseti = *na humte*
na muste.

Sloves těch užívá se neosobně, k. p.

Přítomný čas.

1. *Me šaj pijav* — mohn píti
2. *Tu šaj pijes* — můžeš píti
3. *Jov šaj pijel* — může píti.

1. *Amen šaj pijas* — můžeme pít
2. *Tumen šaj pijen* — můžete pít
3. *Jon šaj pijen* — mohou pít.

Min. čas: *me šaj pijom* — mohl jsem pít.

Soumin. čas: *me šaj pijavas* — já mohl pít.

Bud. čas: *me šaj pijava* — budu moci pít.

Předmin. čas: *me šaj pijomas* — byl jsem mohl pít
atd. ve všech osobách.

Me našti xav — nemohu jít atd.

Me humte chav — musím jít atd.

Tak se časuje ve všech osobách a časech.

§. 17. Neosobní.

a) Mimo neosobní slovesa v §. 15. a 16. naznačená užívá se neosobně (příslověčně) ještě:

Man dukal — bolí mne.

Tut dukal — bolí tebe atd.

Man dukala — bude mne bolet

Man dukalas — bolelo by mne

Duk man, tut — bol mne, tebe atd.

časuje se zase ve všech časech a osobách.

b) Jiný druh neosobních sloves užívá se se slovesem *lav* (beru). V následujícím příkladě užívá se *kockarida* o jednom, *kockaridy* o víceroš škytání:

Přít. čas: *Man len kockaridy* — škytám

Tut len kockaridy — škytáš

atd. ve všech osobách.

Soum. čas: 1. *Man lenas kockaridy*

2. *Tut lenas kockaridy*

3. *Les lenas kockaridy* atd.

(Já škytal).

Min. čas: 1. *Man lilas kockarida*

2. *Tut lilas kockarida*

3. *Les lilas kockarida* atd.

(Já škytl).

- Bud. čas: 1. *Man lena kockaridy*
 (Opětovně) 2. *Tut lena kockaridy*
 3. *Les lena kockaridy* atd.
 (Budu škytati).

- (Jednod.) 1. *Man lela kockarida*
 2. *Tut lela kockarida*
 3. *Les lela kockarida* atd.
 (Škytnu).

- Rozk. sp. 1. *Len tut kockaridy* — škytej
 (Opětovně) 2. *Lel tut kockarida* — škytni
 Neur. sp. 1. *Te len kockaridy* — škytati
 (Opětovně) 2. *Te lel kockarida* — škytnouti.
 Stejným způsobem jde čik, k. p.

Man len čik — kýchám
Man lilas čik — já kýchl
Man lelas čik — já kýchal
Man lela čik — já kýchnu
Lel tut čik — kýchni
Len tut čik — kýchěj.

- c) Některá střední (neutra) časují se se som. K. p.
 Přít. čas *som terdo*; *som bešto*; *som pašlo* (súto)
 stojím; sedím; ležím.

- Min. čas *somas terdo*; *somas bešto*; *somas pašlo*
 stál jsem; seděl jsem; ležel jsem.

- Bud. čas *avava terdo*; *avava bešto*; *avava pašlo*
 budu státi; budu seděti; budu ležeti.

Poznámka. Příčestí: *terdo*, *bešto*, *pašlo*, *súto* považují se za přídavná jména a musejí proto s pohlavím a počtem se srovnávati. K. p. *Odoš romňi has terdi* = tato žena stála. *Kaj san súte?* = kde ležíte? *Me som bešto andro veš* = já sedím v lese.

- d) Zvratná (reflexiva) slovesa mají ráz českých. K. p.

1. *Me man ašárav* — já se chvám (také: *me pes ašárav*).
2. *Tu pes ašáres* — ty se chváliš (také: *tu tut ašáres*).
3. *Jov pes ašárel* — on se chválí.

1. <i>Amen pen ašáras</i> atd.	} také „pes“
se užívá.
2. <i>Tumen pen ašáren</i>	
3. <i>Jon pen ašáren</i> .	

Podobně se časuje v ostatních časech.

§. 18. Genetický vývoj slovesa.

Je vůbec známo, že citoslovce jsou první slova v řeči nějaké. Po nich následuje náměstka a sice zvláště tak zvaná „*suffixa*“, za nimiž na řadu přicházejí statná jména k pojmenování předmětů na smysly působících, ale též k pojmenování vlastností, dějů, pohnutí mysli a náruživostí. Jména poslednějších dojmů jsou „*infinitivy*“ (neurčitý způsob), z nichž během času slovesa povstala. Že slovesa ve „*verbale*“ svůj základ mají, jde z toho, že *verbale* povahu jak stat. jména tak slovesa až dosud zachovalo. Ze začátku dávala se náměstka jednající osobu naznačující před i za infinitiv, až konečně náměstka s infinitivem vzadu splynula tak, že jen před infinitivem ještě viděti ji bylo. Proto má-li se dobře pojednati o tvoření časů a způsobů slovesa, nutno počítí s *verbale*.

„*Verbale*“ je statné jméno slovesné (vlastně infinitiv) vycházející na *ben*, *aben*, *iben*, *ipen*. Odhodí-li se tyto koncovky, povstane „*imperativ*“ (*gam-aben*, *čor-iben*); *verbale* dává tedy původ imperativu (= rozkazovacímu způsobu) a je proto základem slovesa i statného jména. Jsouc samo statným jménem a slovesem sděluje tuto moc i imperativu, nebo dosti jest imperativů, jež jsou zároveň statná jména, k. p. *čik*, *čor*, *dar*, *duk*, *gin*, *chas*, *lax*, *mel*, *lon*, *pek*. — Po „*verbale*“ tedy, formě to jistý stav neb děj beze vztahu k osobě, času a způsobu předvádějící, nejdůležitější proměnou v slovese a příčinou všech ostatních jest „*imperativ*“. On to jest, bez něhož není ani jediné proměny v slovese. On to jest, jenž spojiv se s pomocným slovesem „*avav*“ (*vaba*) a „*hom*“ tvoří proměny stavu a děje v slovese dle vztahu k osobě, času a způsobu v „*activum*“ (činnou formu) a skrze přičestí minul. času a sloveso „*avav*“ v celém též „*passivum*“ (trpné formě). On to jest, jenž pomocí „*indos*“ („*andos*“ u *asav*, *darav*, *chasav*, *pařav*, *prastav*, *trómav*, *xav*) tvoří přechodník. On to jest, který jako sám sebou a skrze *verbale*, matku svou, klene most ku statnému jménu, tak také pomocí obou přičestí otvírá vchod k přídavnému jménu. Imperativ je tedy otcem a průvodčím všech proměn v slovese, jež tak úzce sloučeny jsou s ním, jako on s „*verbale*“ původem svým.

Poznavše důležitost imperativu v slovese, prozkoumejme jeho bytost:

Imperativ (rozk. způsob) je 2. osoba jed. počtu v I. III. a IV. formě, ve II. formě zastupuje 3. osoba jed. počtu místo

jeho. — V I. formě je to kořen, ve III. a IV. kmen slovesa, jenž jest sloučenina kořene se známkou 3. a 4. formy „*ár*“, *av*“. Ve II. formě je kořen spojen se známkou té formy „*óv*“ a známkou 3. os. jed. poč. přít. času „*el*“ = *óvel*, staženě = „*ol*“ (*terňóvel*, *terňol*). U 2. a 3. formy měkkí se konečná hláska, je-li to *d*, *l*, *n*, *t*, před *óp. ár* (*terno*, *terňol*, *terňóvel*; *šutlo*, *šutlár*). — Množný počet přítomného času jest množným počtem imperativu ve všech čtyřech formách. — V I. formě je kořen buď jedno- neb víceslabičný, končící na samo- neb souhlásku (*ač*, *av*, *de*, *cha*, *vaker*, *mange*), ve II., III. a IV. formě je vždy více- neb aspoň dvouslabičný, končící vždy na souhlásku (*terňol*, *avsár*, *bičav*). — V I. formě je imperativ buď pouhý kmen neb jiná částka řeči, obyčejně stat. jméno (*ač*, *čor*); ve II. formě je vždy kmen přídavného jména s „*ól*“ (*terno*, *terňol*); ve III. formě je buď stat. neb příd. jméno neb jen kořen spojen s „*ár*“ základem jeho (*avs-ár*, *meľ-ár*, *aš-ár*); ve IV. formě je vždy kořen slovesa základem imperativu.

Imperativ vzniká v I. a IV. formě z verbale (*čor-iben*, *bičav-iben*), ve II. formě ze kmene přídavného jména spojeného s „*ol*“ (*tern-o*, *terň-ol*), ve III. formě ze kmene stat. a příd. jména, aneb jen z kořene slovesa, spojeného s „*ár*“ (*avs-ár*, *parň-ár*, *ak-ár*).

Imperativ provádí své dílo v slovese takto: Spojí se s koncovkami časovacími pomocného slovesa „*vaba*“ (*avav*) a *hom* (*som*) a povstane vzorec časování čtyřem formám slovesa společný v budoucím čase. — Nejjasněji možno způsob tohoto spojení spatřiti ve 2. osobě jednot. počtu budoucího času, k. p.

staker-(v)eha = *stakereha*

pen-(v)eha = *peneha*

sov-(v)eha = *soveha*

asa-(v)eha = *asaha*

xa-(v)eha = *xaha*

cha-(v)eha = *chaha*

de-(v)eha = *deha*

ve-(v)eha = *veha*

} zde vyzírají sloučeniny.

} zde splývá „*e*“ imperativu s „*e*“ koncovky časovací.

Z toho jde, že:

1. Spojí-li se imperativ (kořen) s „*vaba*“, povstane tím budoucí čas (= *čorvaba*, *čorava*); odhodí-li se „*a*“, povstane přítomný čas (*čor-vab*, *čorav*); připojí-li se k budoucímu času „*s*“, povstane souminulý čas (*čor-vabas* = *čoravas*); přidá-li se k souminul. času „*kro*“, jest to přičestí přítom. času (*čoravas-*

kro); předchází-li spojka „*te*“ přítom. čas, vzniká spoj. způsob, jehož 3. osoba je známkou neur. způsobu (*te čor-el krásti*).

2. Spojí-li se „imperativ“ s koncovkou „*indos*“, povstane přechodník přít. času (*čor-indos* = *krada*, *kradouc*, *kradouce*), jenž zůstává beze změny v rodu a počtu.

3. Spojí-li se „imperativ“ se slovesem „*hom*“ (*som*), při čemž *h* v *ď*, *ť*, *š* a tak dále přechází, povstane minulý čas (*gě-lom*, *cha-ďom*, *sú-ťom*); připojením „*as*“ povstane předminulý čas (*gě-lom-as*, *cha-ďom-as*, *sú-ťom-as*) ozn. způsob, a předložením částechky „*te*“ spoj. způsob (*te gě-lom-as*); odhodí-li se „*m*“ a změkčovací znamení 1. osoby minulého času, povstane přičestí min. času trpného významu (*chado* jeden; *chaxido* spálen).

4. Spojí-li se „imperativ“ s koncovkami *ben*, *aben*, *iben*, *ipen*, povstane slovesné stat. jméno (verbale), k. p.

cha-ben jedení
gam-aben milování
ur-ipen oblekání
čor-iben kradení.

§. 19. Tvoření časů.

I. Činná forma.

a) Přítomný čas u I. a IV. formy tvoří se většinou od kořenů zavěšením příslušných koncovek *av* a *avav*; slovesa pak III. a II. formy tvoří se většinou od statných a přídavných jmen. K. p.

avs — slza: *avsárav* — slzím
mel — špina: *melárav* špiním
táto — teplý: *taťárav* ohřívám
dar — strach: *daravav* lekám
giloj — píseň: *gilavav* zpívám.

b) Budoucí čas přibírá k přítomnému *a*, k. p.

dykav — vidím: *dykava* — uvidím
bičavav — posílám: *bičavava* pošlu.

Po měkkých hláskách a po *ch* zůstává i předposlední *a* ve všech osobách. K. p.

<i>Patav</i> — věřím: <i>patava</i> — budu	} věřiti
<i>Patas</i> — věříš <i>pataha</i> — budeš	
<i>Patal</i> — věří <i>patala</i> — bude	
a t. d. <i>pataha</i> a t. d. }	
<i>patana</i>	
<i>patana</i>	

<i>Xav</i> — jdu: <i>xáva</i> — půjdu; <i>Chav</i> — jím	
<i>Xas</i> — jdeš <i>xáha</i> — půjdeš <i>Chas</i> — jíš	
<i>Xal</i> — jde <i>xala</i> — půjde <i>Chal</i> — jí	
a t. d. <i>xáha</i> a t. d. a t. d.	
<i>xana</i>	
<i>xana</i>	

Poznámka. Co platí o

<i>chav</i>	{ platí také o {	<i>darav</i>
<i>xav</i>		<i>prastav</i>
<i>patav</i>		<i>trómar.</i>

c) Soumin. čas přibírá k budoucímu s ve všech osobách beze vší jiné změny. K. p.

(*čorav*) *čorava* ukradnu: *čoravas* kradl bych.
čorehas
čorelas atd.

Poznámka. Souminulý čas klade se místo minulého, když české sloveso je trvalého děje, k. p.

Soum. čas: <i>dykelas</i> koukal, min. čas <i>dykłas</i> koukl	
" " <i>delus</i> dával " " <i>dyňas</i> dal	
" " <i>tchóvelas</i> sázel " " <i>tchódas</i> vsadil	
" " <i>kérelas</i> dělal " " <i>kérđas</i> udělal.	

d) Minulý čas přibírá v I. a III. formě místo *av*, a ve IV. formě místo *vav* „*đom*“, k. p.

kérav: *kerđom* — dělal jsem
kalárav: *kalardom* — černil jsem
našavav: *našađom* — usmrtil jsem.

Poznámka 1. Slova: *čivav*, *távav*, *tchóvav*, *garuvav*, *charuvav* patří k 1. formě, ale v min. čase odhazují místo *av*, *vav*, jako IV. forma, tedy: *čidom*, *táđom*, *tchódom*, *garuđom*, *charuđom*.

Poznámka 2. α) Na místo *đ* přijde po *č*, *g* (*j*), *ch*, *k*, *l*, *nd*, *n* hláska *č*. K. p.

ačav — *ačlom*; *mangav* — *manglom*;
chutav — *chutlom*; *pchandav* — *pchandlom*;
dykav — *dyklom*; *lachav* — *lachlom*.

Dále mají *l'*: { *xav* — *gélom* a *géjom*
chaxav — *chaxilom*.
chav — *chalom* a *chadom*.
avav — *avlom*
xánav — *xánlom*
pjav — *pilom* a *piđom*.

Po *ch* a *x* přechází v časování e do *o*; *x* v minulém čase do *g*.
 K. p. *xav*, *gélom*; *lixav*, *ligedom*; *chav*, *chas*, *chal* (viz str. 38. b).

β) Na místo *d* po *s* a *š* přijde *t*. K. p.
kosav — *kostom*, *rušav* — *rušlom*.
kušav — *kušlom*, *našav* — *našlom*.

γ) Na místo *dav* přijde *dyňom*. K. p. *dav* — *dyňom*; *chudav* — *chudyňom*; *trdav* — *trdyňom*; *čidav* — *čidyňom*.

V těchto přechází *r* do *l'* = *pérav*, *padám* — *pélom*; *mérav* umírám má: *mułom*.

e) Při II. formě přijde *ilom* místo *óvav*, k. p.

maťóvav — opijím se: *maťilom*
sapňóvav — moknu: *sapňilom*.

Poznámka. Dále mají z I. formy: *lav* — беру: *lilom*; *uštav* — vstávám: *uštilom*; *laxav* — stydím se: *laxilom*; *chaxav* — svítím: *chaxilom*.

Tato ale mají *andilom*:

paťav věřím — *paťandilom*
darav bojím se — *darandilom*
chasav kašlu — *chasandilom*
asav směju se — *asandilom*
prastav běžím — *prastandilom*.

Těchto 5 sloves tvoří minulý čas od svého přechodníku odvrhnutím „*os*“ a přidáním koncovky z minul. času II. formy „*ilom*“, k. p.

paťav — *paťandos* — *paťandilom*.

f) Předminulý čas přibírá k minulému *as*. K. p. *kamlom*, chtěl jsem — *kamlomas*, byl bych chtěl.

g) Spojovací způsob. Spojovací způsob tvoří se částíčkou *te*, která se klade po slově českém: abych (*kaj*) a místo slov: kdybych, jestli bych, někdy skrytém. K. p. *xáva*, *kaj man te tatárav* — půjdu, abych se ohřál; *te lenge denas*, *lenas* — kdyby se jim dalo, brali by; *te kames*, *xáha* — jestli chceš (chceš-li), půjdeme; *kamav te čines* — chci, abys psal; *avaha kia tumende*, *te avena kére* — přijdeme k vám, jestli budete (budete-li) doma; *na tashilahas*, *te na matilahas* — on by se nebyl utopil, kdyby nebyl opilý; *činehas*, *te avel tut poř* — psal bys, kdybys měl péro (*avel* žádá vždy 4. pádu osoby, *tut* místo *tu*). *Te aveha*, *avava*, *te šaj tut dykav* — přijdeš-li, půjdu, abych tě mohl viděti. *Te gélomas*, *te šaj les*

čak dykav, me na humte les manglom — kdybych byl šel, abych jej mohl jen viděti, nemusel jsem ho prositi.

k) Neurčitý způsob schází u všech sloves, nahrazuje se však částíčkou *te*.

α) Stojí-li určité sloveso v přítomném čase a provádí-li činnost neb stav slovesa v neurčitém způsobu stojícího tatáž osoba, musí neurčitý způsob v počtu a osobě s oním určitým souhlasiti. K. p. *Te kelel xánel* — tancovat umí.

1. <i>kamav te xav</i> — chci	}	jdu.
2. <i>kames te xas</i> — chceš		
3. <i>kamel te xal</i> — chce		
1. <i>kamas te xas</i> — chceme	}	
2. <i>kamen te xan</i> — chcete		
3. <i>kamen te xan</i> — chtějí		

β) Pakli stojí ale určité sloveso v jiném čase, je neurčitý způsob = 3. osoba jednotného počtu přít. času. K. p.

gēlas te mangel — šel žebrať
xáva te sovel — půjdu spat
de mange te pijel — dej mi píti.

γ) Jsou-li v pádu α) dva neurčité způsoby za sebou, platí u prvního α), u druhého β), k. p.

Me les khamav te mukav (α) *te terďol* (β)

Já jej chci nechati státi.

Tu les kchames te mukes te terďol a t. d.

Ty jej chceš nechati státi.

δ) Rozkazovací způsob má toliko 2. osobu jednot. počtu a je pouhý kořen slovesa; první a druhá osoba množného počtu je též osoba přítomného času. K. p.

2. *Čor-av* — kradu: *čor* — krad

1. *Čor-as* — kradme

2. *Čor-en* — kradte.

Jednoslabičná: *dav, chav, kav, lav, xav,*

mají: *de, cha, ka, le, xu.*

Poznámka. V rozkazovacím způsobu přibírá *d, g*, hlásku *e* k sobě: *chudav* — chude; *mangav* — mange. *t* přibírá *i*: *uštav* — uští; *chutav* — chuťi; *patav*, má: *pata*. — Jednoslabičné imperativy odvrhují samohlásku při tvoreni přechodníku: *de-dyndos, cha-chindos, ka-kindos, le-lindos*.

Záporný rozkaz *na*, přechází v *ma*. K. p.

na rovná nepláču

ma rovná neplač;

na pchenav nepovídám

ma pchen nepovídej.

m) Přechodník přítomného času (part. praes. act.) tvoří se přidáním *indos* ku kořenu. K. p. činel *bešindos*: píše v stoje.

Známka přechodníku „*indos*“ mění se v „*andos*“ ve: *as-andos*, *dar-andos*, *chas-andos*, *pať-andos*, *prast-andos*, *tróm-andos*, *x-andos*.

2. Trpná forma.

a) Příčestí minulého času (part. perf. pass.) tvoří se od první osoby toho času, odhozením *m* a změkčovacího znamení. K. p.

pendom — mluvil jsem: *pendo* — mluven

lonďárdom — solil jsem: *lonďárdo* — solen

dykdom — viděl jsem: *dyklo* — viděn.

Příčestí to má ráz přídavných jmen. K. p. *zumin nane lonďárdě* — polévka není solena; *jon nane dykle* — oni nejsou viděni.

b) Přítomný čas tvoří se jako v češtině s příčestím a pomocným slovesem: *som*, *sal*, *hi mardo* (ž. p. *mardě*) jsem, jsi, jest tlučen.

c) Minulý čas: *Somas*, *salas*, *has mardo* (ž. p. *mardě*) byl jsem, byl jsi, byl tlučen.

d) Budoucí čas: *Avava*, *aveha*, *avela mardo* (ž. p. *mardě*) budu, budeš, bude tlučen.

e) Souminulý čas: *Avavas mardo* — já byl tlučen.

f) Předminulý čas: *Avlomas mardo* — byl jsem byl tlučen.

g) Rozkazovací způsob: *Ač mardo* — buď tlučen (ž. p. *mardě*).

k) Neurčitý způsob: *Te avel mardo* — tlučenu býti.

3. Tvoření sloves.

a) Od statných jmen, k. p. *čor-av*, *dar-av*, *chas-av*, *sung-av*, *čar-avav*, *čing-érav*, *vičín-av*.

b) Od přídavných, k. p. *lang-av*, *čul-av*, *buter-av*, *tern-*

óvav, *siđ-óvav* (místo: *sikóvav*), *šut-óvav* (místo: *šuk-óvav*), *parň-árovav*, *tať-árovav*.

c) Od sloves, k. p. *užárovav*, *daravav*, *lonďárovav*, *píjávav*, *krňárovav*. (Pomocí této vložky „áv“ povstávají slovesa opěťovací = iterativa).

§. 20. O poměru koncovek členu, statného jména, náměstek a slovesa.

Koncovky tyto jsou 4. pádu (accusativy) a jsou totožny.

Koncovka „ba (va)“ členu *koba*, náměstky „doba“ a „gaba“ objevují se v 1. osobě budoucího času jednotného počtu v slovese *čoraba* (*čorava*).

Koncovka „ha“ 7. pádu stat. jmen a náměstek jed. počtu, objevuje se v 2. os. jed. počtu a v 1. os. mn. počtu budoucího času v slovese „*čoreha*, *čoraha*“.

Koncovku „la“ členu *kola*, a 4. pádu jed. počtu ženského rodu osob. náměstky 3. osoby, lze nalézt ve 3. os. jed. počtu bud. času v slovese „*čorela*“.

Koncovka „ja“ členu „*koja*“, 4. pádu jed. počtu žens. rodu statných jmen a koncovka náměstek okazovacích „*doja*, „*gaja*“ též se shoduje vespolečně.

Koncovka „es“ 4. pádu jed. počtu stat. jmen muž. rodu, pak 4. pádu jed. poč. osobní nám. 3. os. muž. rodu, zvrtné a tázací, 2. osoby jed. počtu přít. času „*čores*“ a 3. osoby minul. času „*čordas* (vlastně *čordā-es*), jakož i

Koncovka „en“ 4. pádu množ. počtu stat. jmen, náměstek osobních a zvrtné, 2. a 3. os. mn. počtu přít. času slovesa „*čoren*“ vespolečně si odpovídají.

<i>koba</i>	<i>romeha</i>	<i>kola</i>	<i>koja</i>	<i>romes</i>	<i>romen</i>
<i>doba</i>	<i>tuha</i>	<i>la</i>	<i>doja</i>	<i>les</i>	<i>amen</i>
<i>gaba</i>	<i>leha</i>	<i>čorela</i>	<i>gaja</i>	<i>pes</i>	<i>tumen</i>
<i>čoraba</i>	<i>laha</i>		<i>daja</i>	<i>čores</i>	<i>pen</i>
	<i>kaha</i>			<i>kas</i>	<i>čoren</i>
	<i>šoha</i>			<i>čordas</i>	
	<i>nyšoha</i>				
	<i>čoreha</i>				

Koncovka *eder* (vlastně *der*), pomocí níž se tvoří II. stupeň, jest tatáž, jako u 2. pádu stat. jmen a osob. náměstky a má ráz genitivní (2. pádu). Srovnej „*er*“ v němčině; „*ior*, „*iur*“ v latině a „*тѣсѣ*“ v řečtině.

Koncovka „*de*“ značí 3. pád u stat. jmen a náměstek a jest nejspíše rozk. způsob od slovesa „*dav*“.

Koncovka „*ça*, „*zer*“ vždy přichází po „*n*“ a znamená „*s*“, což také znamená koncovka „*ha*“, kteráž jako „*ça*, „*zer*“, na 4. pád slova se zavěšuje, při čemž u slova „*tuha*“ „*t*“ před „*h*“ vypadlo (*tut-ha*), jakož i v 6. pádu *tutar* místo *tut-tar*, v 3. pádu *tuke* místo *tut-ke*. — *Mança* se mnou, *tuha* s tebou.

Koncovka *gero*, *kero*, *ge*, *ke* jest temná.

§. 21. Předložka.

Předložky v cikánštině nežadají žádného pádu, nýbrž spojily se původně s jménem příslušným ve formě zvláštní: „prae-positionalu“. Tento prae-positional povstal, když se na 4. pád jedn. počtu zavěsilo „*te*“, a na 4. pád obou počtů „*de*“ po hlásce „*n*“, k. p. *ab i romes-te*, na muže; *ab i šéres-te*, na hlavě; *pal o popes-te*, za kamny; *kia mande*, ke mně; *angal romen-de*, před muži. — Tento prae-positional zachoval se v nářečí Cikánů v Čechách jen u náměstek a tu a tam v jednotlivých rčech též u stat. jmen, k. p. *kia les-te*, *angal tute*, *kia rata-te* k večeru, *tel jeka daba-te* pod jednou ranou. *Melnikos-te* do Mělníka, *Treboňa-te* do Třeboně, *Bixovos-te* do Bydžova. — V ruském nářečí je prae-positional dosud a má v jedn. počtu „*ke*“ a v množ. „*ge*“, k. p. *beršes-ke* v roce, *jařes-ke* pro mouku, *teridol kirves-ke* stojí za kmotra, *ras-ke* pánem. — V nynější mluvě u českých Cikánů klade se po předložkách u stat. jmen 1. pád; tedy, *ab o rom*, *pal o bov (pop)*, *ab o šéro*; u náměstek pak klade se po předložkách prae-positional, k. p. *kia leste*, *angal tute (tut-te)*, *pal mande*, *paš lende* (§. 12. 2. Pozn. 2.).

Další předložky jsou:

An, *andro* — v, do. K. p. *andro veš* — do lesa. *Andr' ada* v tom. *Beršestar andro berš* — od roku do roku. *Andro panx berš* — v pěti letech. *Andre chév* — do díry. *Andre dives* — až do dne. *Andre jek paš e rať* — až do půl noci. *Andre pchuv* — v zemi.

- Andral* — z. K. p. *andral o jaka* — z očí. *Andral o jaŕo* — z mouky. (Místo této předložky užívá se často 6. pádu. k. p. *zumin jaŕestar* — polévka z mouky; *avri šilalestar* — ven ze sklepa.) *Andral o muj* — z huby (= mostar).
- Angal (angilo)* — před: *angal o foros, o kër* — před městem, domem. *Angal leste* — před ním. *Angal tute* — před tebou.
- Baš* — u, k: *me bešav baš i chamasgri* — já sedím u stolu. *Me xáva baš tute (dude)* — já půjdu k tobě.
- Bi, bia* — bez (2. a 6. pád): *bimandur* — beze mne. *Bitumendar* — bez vás. *Bišereskéro* — bez hlavy. *Bigodakéro* — bez rozumu (nerozumný). *Biloneskéro* — bez soli (neslaný). *Bilondo* — nesolený. *Biboldo* — nekřtěný. *Bia tute* — bez tebe.
- Glan* — před: *me som glan u kër* — já jsem před domem. *Xáva glan u kër* — půjdu před dům.
- Balo (ba' o)*: *xáva ba' o bov* — půjdu za kamna. *Som ba' o bov* — jsem za kamny.
- Kio, kia, kie* — u, k, při: *kio foros* — u města. *Kia lende* — k nim. *Kia tute* — k tobě. *Kia savoreste* — ke všemu. *Kia ratate* — k večeru. *Kio vídar* — ke dveřím.
- Langs* — na: *čvav langs i chamasgri* — stavím na stůl.
- Mamuj* — naproti: *mamuj khangéri* — proti kostelu. *Mamuj tute* — proti tobě.
- Maškar* — mezi (3. pád): *maškar amende* — mezi námi. *Čidas maškar lende* — hodil mezi ně. *Maškar amende the maškar tute* — mezi námi a mezi tebou. *Maškar amende pchendo* — mezi námi řečeno. *Maškar o ruka* — mezi stromy.
- Pal* — v, na, skrz: *pal e bar te pchírel* — v zahradě choditi. *Pal e pchuv* — na zemi. *Pal e čaj* — skrz dceru. *Pal o berš* — po roce. *Pal o tajsaskro* — pozejtří.
- Paš* — vedle (3. pád): *jek paš avreste* — jeden vedle druhého. *Paš o kër* — vedle domu. *Paš mande* — vedle mne. *Paš e khangéri* — u kostela.
- Pašal* — okolo: *pašal o foros* — okolo města. *Pašal e ják* — okolo obně. *Pašal amende* — okolo nás.
- Pral* — po: *pral o páni* — po vodě.
- Pro* — do, na: *te dykel pro kam* — dívati se do slunce. *Pro grast* — na koně. *Pro drom* — na cestě. *Te xal pro foros* jíti na trh. *Pro skamin* — na stole.

Pro — na, nad, nežli: *pro giv párneder* — nad snih bělejší.
Pro angar káleder — nad uhel černější. *Xa pro kašt* —
 jdi na dříví.

Prekal — skrz: *prekal o vast* — skrz ruku. *Prekal e rat*
 — přes noc. *Prekal e len* — skrz řeku.

Tel — pod: *tel e pchuv* — pod zemí. *Te bešel tel e lithi* —
 sednouti pod strom. *Tel leste* — pod ním. *Tel mande* —
 pode mnou. *Tel o pér* — pod břichem.

Upré pro — nad: *upré pro šéro* — nad hlavou. *Upré pre*
leste — nad něj.

Vaš — pro, za: *vaš o lóve* — pro peníze. *Vaš mande* —
 pro mne. *Te xal vaš o lon* — jíti pro sůl. *Xa vaš o gu-*
ruva — jdi pro voly. *Vaš mro Devel!* — pro Boha!

Poznámka 1. Některé předložky vyjadřují se také 3., 6. nebo 7.
 pádem statných jmen. K. p. *zumín jařestar* — polévka z mouky. *Te*
xal jařeske — jíti pro mouku. *Te xal kirveske* — jíti za kmotra. *Jek-*
vár beršeske — jednou v roce. *Melnikoste* — do Mělníka. *Dives dive-*
sestar — den ode dne. *Kerestar* — z domu. *Mížecheha na záha đur*
 — se zlym nedojdeš daleko.

Poznámka 2. Často přijímají slova hlásku *e* místo předložky. K. p.
jevende — v zimě; *linaje* — v letě; *te xal kère, khangère* — jíti domů,
 do kostela; *dívese* — ve dne.

Poznámka 3. *Kio* užívá se před stat. jm. m. rodu
Kie " " " " žen. rodu
Kia " " " " náměstky
 a ve slově „*raťate*“ (*kia raťate* k večeru).

Poznámka 4. Předložek užívá se často vynecháním osobní ná-
 městky, když se vi, na které předešlé stat. jméno se potahují, k. p.
beš pre = sedni na něj, místo: *beš pre leste* (koně)
dyk andro = koukni do něho, místo: *dyk andro leste* (zrcadla)
xa kie = jdi k ní, místo: *xa kie late* (k paní).

§. 22. Příslovka.

1. Jakosti. Tvoří se nejvíce od přídavných jmen, po
 odhození *o* přidáním přípony *es*. K. p. *láčo* — dobrý: *láčes* —
 dobře; *čořo* — smutný: *čořes* — smutně.

Končí-li však přídavné jméno souhláskou, zůstává ne-
 změněné i co příslovka. K. p. *šukar*: hezký a hezky; *mízech*:
 zlý a zle; *kuč*: drahý a draze.

Avóka tak (= *aďa*)
Adathar zde, skrz
Avrethar jinak
Čáces v pravdě
Čoral zlodějsky, tajně
Hár jak, jako
Hijaba nadarmo

Igen tuze
Pešo pěšky
Polokes pomalu
Polokóres pomaloučku
Táto teplo
Šil zima
Varehar tak tak.

2. Mista.

Adaj zde, sem
Avri venku, ven
Avričandes jinak
Angal napřed
Avrete jinam
Adarde zde
Adaj th' odoj sem a tam
Balal zadu
Dur daleko
Dureder dále
Glan v předu
Kaj kde, *nikaj* nikde
Kaj tam (kde?)

Kaj, *karik* kam
Kathar kudy
Kére doma, domů
Koj tam (kam?)
Nikathar nikudy
Odoj tam (kam?)
Ókia pryč
Ok, *óke* tamhle
Ak, *áke* tuhle
Téle dole
Upré nahoře
Varekaj někam, někde
Vurekathar někudy.

3. Času.

Ačoder dříve
Ada dives dnes
Dajsa (tajsa) zítra
Pal o *tajsaskro* pozejtří
Rataha ráno
Kilorat večer
Mitageskro v poledne
Pale potom
Papále zase
Nikana nikdy

Mindar hned
Kana kdy?
Šik brzo, čerstvě
Šoha nikdy
Varekana někdy
Akána nyní, teď
Avgođer nedávno
Adalínaj letos
Čirla dlouho, dávno
Už už (již).

4. Ostatní.

Ađeci tolik
Ađecivár tolikrát
Keci kolik

Kecivár kolikrát
Duxene pospolu
Hoske proč

Doha dost
Čulo málo
But mnoho
Odoleske proto
Meg — ještě
Na ne

Úva ano, ale
Či nic (= *nyšt*)
Meg feder ještě lépe
Varekathar skrz něco
Prekal the prekal skrz na skrz

Další tvoření příslovek.

Mimo od přídavných jmen tvoří se i od jiných částí řeči, pomocí koncovek: *i*, *e*, *te*, *al*, *la*, *itka*, *inka*, *eci*, *ha*, pomocí pádů řeči bez předložky i s předložkou, pomocí sloučenin a rozličných rčení. Pomocí:

1. *i*, známkou lokálu: *adaj*, *odoj*, *kaj*, *koj*, *rati*, *avri* zavěšeného na kmen slova.
2. *e*, známkou hybného praepositionalu, zavěšeného na kmen slova: *kér-e*, *jevend-e*, *tél-e*, *upr-é*, *linaj-e*, *duxen-e*, *ók-e*.
3. *te*, známkou praepositionalu na čtvrtý pád slova: *avre-te*, *Melnikos-te*, *Treboňa-te*.
4. *al*, známkou způsobu na kmen slova: *maškar-al*, *paš-al*, *prek-ul*, *čor-al*, *tél-al*.
5. *la*, na kmen slova: *čir-la* od *čiro*.
6. pomocí *inka*, *itka*, známkou způsobu zavěšeného na kmen slova: *čul-inka*, *čor-itka*, *sas-itka*.
7. pomocí *eci*, *adeci* (*ada-eci*), *keci* (*ka-eci*).
8. pomocí *ha*, známkou instrumentáln (nástrojnku) na 4. pád slova: *raťa-ha*, *do-ha*.
9. pomocí pádů řeči: *kéres-tar*, *mitages-kro*, *ada-tar*, *avre-tar*, *kia raťa-te*, *pal o tajsas-kro*, *odoleske*, *beršeske*, *hoske*.
10. Sloučeniny: *karik* = *kaj rik*, *odorik* = *odoj rik*, *kadava* = *ka-ada-va*, *vare-har*, *ni-kanu*.
11. Rozličná rčení: *ada-dives*, *ada-linaj*.

Poznámka. Přísllovky stupňují se dle pravidel u přídavných jmen platných:

ratan-es, *ratan-eder*
sik, *sik-eder*
dur, *dur-eder*
bár-es, *bár-eder*.

§. 23. Spojka.

Spojka musí vždy se slovesem státi pohromadě.

<i>Ani</i> ani	<i>The, dat</i> a, také
<i>Čak, nor</i> jen	<i>Mek (meg)</i> at
<i>Dy</i> když	<i>So</i> co?
<i>Kuna</i> když	<i>Te</i> aby, jestli, kdyby
<i>Inke (meg)</i> ještě	<i>Úva</i> ano, ale
<i>Hár</i> jak, jako	<i>Vaj</i> nebo
<i>Kek</i> ne (= na)	<i>Preca</i> přece
<i>Ke, že že</i>	<i>Kaj, kajte</i> aby.

§. 24. Citoslovce.

<i>Hem!</i> jak!	<i>Čáčeš</i> v pravdě!
<i>Le</i> na, vezmi!	<i>Ehe</i> hle!
<i>Cít</i> mlč!	<i>Xa ókia</i> pakuj!
<i>Pchenta?</i> vid?	<i>Arakel mro Devel!</i> chraníž
<i>Kuj</i> kýž!	<i>Bůh!</i>
<i>Ach</i> ach!	<i>Vaš mro Devel</i> pro Pána Boha!
<i>Pfuj</i> fuj!	<i>O mro Devla</i> ó můj Bože!
<i>Mek</i> at!	

§. 25. Tvoření slov.

I. Původních:

a) Zavěšením koncovek na kmen cizího

α) statného jména; *os, is, a, o* a jiných koncovek, k. p.

<i>Hrob-os</i>	<i>Hotár-is</i>	<i>Bird-a</i>
<i>Moř-os</i>	<i>Jágar-is</i>	<i>Kapu-vi</i>
<i>Bin-os</i>	<i>Bank-o</i>	<i>Hegedú-va</i>
<i>Domb-os</i>	<i>Chul-a.</i>	

β) přídavného jména: *o, k, p.*

<i>rád-o,</i>	<i>zelen-o</i>
<i>cel-o</i>	<i>gern-o.</i>

γ) slovesa: *inav*, a zavěšením koncovek čtyř forem, k. p.

<i>mysl-inav</i>	<i>pj-av</i>	<i>helf-érav</i>
<i>mus-inav</i>	<i>ess-av</i>	
<i>raz-inav</i>	<i>pristr-vav.</i>	

- b) Opsáním slova toho, které v řeči jejich schází, k. p.
 Rodiče = *dad the daj* — otec a matka.
 Zrcadlo = *so pes andre dykel* — co se do něho kouká.
 Anděl = *tykno čavóro* — malý synáček.
 Svět = *bári pchuv* — velká země.
 Hrom = *báro bár* — velký kámen.
 Tele = *tarni guruvni* — mladá kráva, nebo: *telentos*.
 Pěšinka = *tykno drom* — malá cesta.
 Mzda = *vaš e búti o lóve te lel* — za práci peníze brátí.
 Ostrov = *pchuv maškar o páni* — země mezi vodou.
 Janek = *dylino grast* — hloupý kůň.
 Hřiva = *grajeskro bal* — koňský vlas.
 Vy = *tu me (tumen)* — ty já.
 40 = *dujvárbíš* — dvakrát dvacet (viz číslovky).
 Spínám (ruce) = *dav o vasta jeketáne*; tma = *nane či te dykel* — není nic viděti.
 Vdáš se = *leha tuke romes* — budeš si brátí muže.
 Kořalka = *tchardi mol* — pálené víno.
 Koktavý = *chudyno pre duma* — chycen na řeč.
 2. Odvozených: Jak tato se tvoří, viz §. 7. a §. 10.

§. 26. Cizí slova v cikánštině.

Uherská. — Cikánská.

Bün *Binos* břich
 Csak *Čak* jen
 Császsár *Čazaris* císař
 Cserép *Čerép* střep
 Domb *Dombos* pahrbek
 Dél *Dýlos* poledne
 Ezer *Ézeros* tisíc
 Felbő *Felhos* mrak
 Fázom *Fadínav* mrznu
 Arpa *Jarpos* ječmen
 Gazda *Gázo* hospodář
 Hegy *Hedo* vrch
 Hély *Hélos* místo
 Igen *Igen* toze
 Hiába *Hiaba* nadarmo
 Hintó *Hintóva* kočár

Hangya *Handa* mravenec
 Hegedű *Hegedúva* housle
 Határ *Hotáris* okres
 Kép *Kép* obraz.
 Kód *Kedo* mlha
 Kőpönyeg *Kepeňegos* plášť
 Kapú *Kapúvi* brána
 Keztyű *Kéztúva* rukavice
 Láncz *Lancos* řetěz
 Macska *Mačka* kočka
 Mindjárt *Minďár* hned
 Menny *Meň* krk
 Múlt *Mulo* mrtev
 Még *Meg* ještě
 Név *Nay* jméno
 Nyár *Nal* leto
 Óra *Ora* hodina
 Oroszlán *Orošlan* lev

Soha *Šoha* nikdy
 Sógor *Sogóris* švagr
 Talpa *Tulpa* tlapa.

Německá. — Cikáuská.

Die Bürde *Birda* břímě
 Die Bank *Banko* lavice
 Blau *Blavato* modrý
 Die Brücke *Breja* omáčka
 Die Dose *Túza* piksla
 Das Pfund *Funtos* libra
 Geru *Gern* rád
 Der Hof *Hofu* dvůr
 Die Linse *Línza* čočka
 Musste *Muste* musí
 Der Mittag *Mitageskro* poledne
 Der Maierhof *Majris* dvůr
 Nur *Nor* jen
 Helfen *Helférav* pomahám
 Fahren *Faróvav* jedu
 Kaufmann *Kaufmanos* kupec
 Der Klee *Gleja* jetel
 Nichts *Nyšt* nic
 Der Schuster *Šustári* švec
 Die Stiege *Štýga* schody
 Die Rose *Rozu* růže
 Der Laden *Lada* krám.

Česká. — Cikáuská.

Ale *Ale*
 Ani *Ani*
 Až *Až*
 Bavím se *Bavínav*
 Čech *Čechos*
 Čas *Časos*
 Chut *Chuta*
 Dám *Daba* (daru)

Div *Div*
 Jizba *Izba*
 Jed *Jedos*
 Hrob *Hrobos*
 Hazuka *Hazika*
 Holub *Holubos*
 Klekám *Klekinav*
 Mlat *Humnu*
 Myslím *Myslinav*
 Myš *Miša*
 Musím *Musinav*
 Maso *Mus* (carialo)
 Moře *Mošos*
 Mech *Mechos*
 Medvěd *Nedvědos*
 Osel *Oslos*
 Oslavím *Oslavinava*
 Pata *Patuna*
 Piju *Pijav*
 Přítel *Národos*
 Popel *Popelos*
 Povyk *Vika*
 Punčocha *Patavo*
 Pustina *Pustinate*
 Krčma *Krčma*
 Péro *Poř*
 Radost *Radosta*
 Raduji se *Radinav*
 Seslabím *Seslabinava*
 Řípa *Repani*
 Střecha *Strecha*
 Světím *Světínar*
 Stezka *Chodnikos*
 Sirotek *Sirotkos*
 Tele *Telentos*
 Trup *Trupos*
 Útrpnost *Útrpnosta*.

Část II.
S L O V N Í K.

Slovník cikánsko-český.

A.

Ab, předl. na
Absri, ven, venku.
Absin, ocel.
Ačav, jsem, zůstávám; *ač*, buď, zůstaň.
Ača, přisl. tak; 2. *akača*.
Adađives, přislovka dnes.
Adađivesúno, dnešní.
Adađ, přislovka zde.
Adađinaj, přisl. letos.
Adarde, přisl. zde.
Adathar, tímto; 2. zde skrz.
Adeci, přisl. tolik, —*vár*, tolikrát.
Agor, m. konec.
Agoreskéro, konečný; *biagoreskéro*, nekonečný.
Ak, *áke*, tuhle.
Akadarde, přisl. tadyhle.
Akadeso, takový.
Akakana, přis. ještě.
Akana, přisl. nyní.
Akalakuku, koňské škvarky.
Akor, m. ořech, —*óro*, oříšek.
Akárav, vzdychám.
Aldášis (uher.) požehnání.
Amáru, nám. náš.
Ambrol, ž. hruška; —*óri*, hruštička.
Amen, nám. my, nás.
Amoms, kovádlo.
Anav, nesu, přináším.
Andr'ada, v tom.
Andro, předl. v, do.
Angal, předl. před.

Angar, m. uhlí; —*a*, kamenné uhlí;
 —*óro*, uhlíček; —*engero*, m. uhlíř;
 —*engeri*, ž. uhlířka, —*úno*, uhelný.
Angrušti, ž. prsten.
Angrušťóri, ž. prstének.
Angušto, m. prst; 2. *gušto*.
Anguštóro, m. prstíček.
Antru, vejce; 2. *járó*, m.
Arakav, chráním; 2. hlídám.
Arákleskero, hlídač; 2. *bachi-pnaskro*.
Arčič, m. olovo.
Armin, ž. zeli; 2. kapusta.
Armiňóri, ž. zeličko.
Armiňakéro, zelný.
Asav, *man*, směju se.
Asaviben, m. smích.
Ašárav, chválím; —*man*, chlubím se.
Ašta, ukaž; 2. dej sem.
Avdin, med.
Avav, přicházím; *avava*, přijdu.
Aver, příd. jiný.
Avgođer, přisl. před tím, nedávno.
Avóka, přisl. tak.
Avrekaj, jinde.
Avri, přisl. venku; 2. před. vy-
Avričandes, jinak; 2. *avrethar*.
Avrete, přisl. jinam.
Avrethar, přisl. odjinud.
Avrikérav (*pre leste*), vítězím (nad ním).
Avs, ž. slza.
Arsárav, slzím, prolévám slze.

B.

Bacht, ž. štěstí; *bibacht*, neštěstí.
Bachtáli, ž. netopýr.
Bachtálo, př. šťastný.
Bačav, věřím; 2. *pačav*.
Baj, ž. rukáv; — *engeri*, ž. kabát.
Bachipmaskro, hlídač.
Bakrengero, ovčín.
Bakro, m. beran; *bakróro*, m. beránek; *bakri*, ž. ovce; *bakróri*, ž. ovčička; 2. helvit.
Bal, m. vlas; *balóro*, vlásek.
Balane, necky.
Baláno, př. vepřový, prasečí.
Baleja, m. prasák.
Balengri, ž. koroptev.
Balengro, m. prasák.
Balevas, m. špek, slanina.
Bálo, m. prase, vepř; *balóro*, m. prasátko, vepříček.
Báli, ž. svině; *balóri*, ž. svině.
Balogno, levý (uhersky *bal*).
Balval, ž. vitr.
Balúno, př. zadní.
Banduk, kartáč.
Bango, m. groš; 2. př. křivý.
Bangecherengéro, př. křivonohý.
Bangešereskéro, př. křivohlavý.
Bandárav, obýbám.
Banko, lavice (něm.).
Bár, m. kámen; — *óro*, m. kamének; — *úno*, kamenný.
Bar, ž. zahrada, plot; — *óri*, ž. plůtek; — *engro*, zahradník.
Báro, př. veliký.
Bároav, jsem větší, rostu.
Barval, ž. vitr, — *óri*, ž. větrík.
Barválo, př. bohatý.
Barvalipen, m. bohatství.
Barvalóav, bohatnu.
Barvalárav, bohatím.
Barvol, m. zřůst.
Baš, předl. u, k.
Bašavav, hraju.
Bašaben, m. muzika; 2. hudba.
Bašadi, ž. kytara; 2. hudební nástroj.
Bašaviben, m. hra.
Bašibnangre, housle, 2. *bašipangre*.
Bašibnangro, hudebník.
Bašno, m. kohout.

Bašneskéro, kohoutí.
Bašóav, štekám.
Baštardo, m. bastard; 2. zlý (= *mižech*); 3. šelma.
Batohos, m. ranec.
Beč, prsa; 2. *kolín*, m.
Beng, m. ďábel (= *bynk*) — *ipen*, m. peklo.
Benga, četník.
Bengipnaskéro, pekelný; 2. ďábelský.
Bengli, ž. ďáblíce, zlá žena.
Béli, ž. bidélko.
Berant, m. bidlo.
Berš, m. rok; — *úno*, roční.
Beso, př. tlustý, (= *thúlo*).
Bešaben, m. residence; 2. sídlo.
Bešav, sedím.
Bešto, som *bešto*, sedím.
Bi, předl. bez; co předpona činí záporný pojem slov, k. p. *bibacht*, neštěstí; 2. *bia*.
Bianguštengéro, př. bezprstý.
Bibacht, ž. neštěstí, — *álo*, př. nešťastný.
Bibalengéro, př. bezvlasý.
Bibi, ž. teta.
Biboldo, m. (nekřtěný) žid; 2. kapoun.
Biboldi, ž. židovka.
Biboldúno, př. židovský.
Bičavav, posílám.
Bičibakéro, bez jazyku.
Bidandengéro, př. bezzubý.
Bidevleskéro, př. bezbožný.
Bigodakéro, př. nerozumný.
Bicherengéro, př. bez kostí.
Bijakakéro, př. bez oka, 2. jednooký.
Bijakengéro, bez očí; bezoký.
Bijav, m. svatba; — *eskero*, př. svatební host.
Bikaneskéro, př. bez ucha.
Bikenav, prodávám.
Bikenipnaskero, m. kupec.
Biknipen, m. prodej.
Biko, m. brok, m. p. *biki*.
Bikokalengéro, př. bez kostí.
Bikovi, železa; 2. pontá.
Bilačo, př. nedobrý; 2. špatný.
Bílárav, škvařím.

Bilovengéro, m. bez peněz.
Binakeskéro, m. beznosý.
Binos (uher.), hřích.
Bipéreskéro, m. bez břicha.
Birda, břemeno (Šlirbe).
Biš, 20; —to, dvacátý; —engero, m. dvacetník.
Bišingerengéro, m. bezrohý.
Bivasteskéro, m. bez ruky; 2. jedno-ruký.
Bivastengéro, m. bez rukou.
Blavato, př. modrý.
Bogiňa, ž. neštovice.
Bok, ž. hlad; —álo, př. hladový; —óli, ž. země, buchta; —olóri, ž. buchtička, zemlička.
Bokálav (*bokchálav*) hladovím.
Bolav, potápím, křtím; *boldo*, křtén.
Bolipen, m. svět; 2. nebe.
Bondárav, mačkám.
Bóri, ž. nevěsta; 2. snacha.
Bov (*pop*) m. kamna.
Božil (m. p. —a) svátek.
Branta (*thuvatar*), mok (z dýmky)
Bravinta, ž. bílá kořalka.
Brádi, ž. konev; *braďóri*, konévka;
braďengéro, m. bednář.
Brcos, rozporka.
Breja, ž. omáčka (něm.).
Brek, nádro m.

Brišind, m. déšť; —óro, m. de-štíček; 2. *břešino*, m.
Brišindeskero, deštník.
Břla, ž. včela; *brlóri*, včelička.
Bróli, ž. hruška.
Bučóvav, jmenuji; *hár tut bučos?* jak se jmenuješ?
Budára, dvéře; 2. *duvar*.
Bugaris, pavouk.
Buchlo, př. široký.
Buchlipen, m. šířka.
Buke, m. p. vnitřnosti.
Buklo, zámek (s klíčem).
Bül, ž. zadnice (prdel).
Buneta, ž. čepice (= *šeráli*); *bu-netka*, ž. čepička.
Bura, m. p. křoví.
Buritko, př. zelený.
Burnek, ž. hrst; —óri, ž. hrstička.
Burňovos, srna, snec.
Buštan, zahradiuk.
But (*put*), př. mnoho; *buter*, více; *najputer*, nejvice.
Búti, ž. kovářská práce; práce; *búterno*, dělník.
Buzech, ž. ostruha.
Buzni, ž. koza.
Buzňóri, ž. kozička.
Buzunis, ž. vesta.

C.

Caklo, m. sklo; *cakléro*, m. sklíčko;
caklengero, m. sklenář; *caklen-géri*, ž. sklenářka; *caklúno*, př. skleněný; 2. *caklúni*, ž. sklenice.
Capni, ž. žába; 2. *xamba*, ž.
Ceger, m. chvoj.
Celo, př. celý.
Cerha, ž. flastr; 2. stan; 3. pro-stěradlo.
Caněčkos, kousnutí.
Cidav, vážím.
Cidyppen, vážení.
Cidyppnaskeri, vážky.
Cílo, m. kůl, pilot; jehla.

Cípa, ž. kůže; 2. kůra (stromu); 3. kůrka.
Cípička, ž. kůžička, kůrčička.
Cirach, ž. střevíc; m. p. *ciracha*;
cirachóri, ž. střevíček; *cirachen-gero*, m. švec.
Ciral, tvaroh.
Cit, přís. ticho.
Cizo, cizí.
Cocha, ž. sukně; *chudyňas cocha-tar*, chytí za sukni.
Cuknička, ž. kopřiva.
Cuknička, kopřivka.

Č.

Čáčo, př. pravý, spravedlivý.
 Čáčes, př. právě, spravedlivě.
 Čáčipen, m. pravda, spravedlnost.
 Čáčúno, př. vlastní.
 Čáj, ž. dcera, holka; —óri, dce-
 ruška; čajakro, dceřin.
 Čajakrorom, zeť.
 Čák, (uh. csak), jen (= nor).
 Čakrorum (čakrorom), m. zeť.
 Čalavav, pohybuji.
 Čalado, 1. pohnut, 2. dojat.
 Čálo som, syt (najeden) jsem.
 Čalóvav, sytím se.
 Čam, ž. obličej.
 Čandlo, liška.
 Čandav, vzdávám se, vrhnu.
 Čang, ž. koleno, —óri, ž. kolínko.
 Čapláris, m. hospodský.
 Čaplárka, ž. hospodská.
 Čár, ž. tráva, —óri, ž. travička.
 Čarav, lížu.
 Čaravav, pasu.
 Čáro, m. mísa.
 Čaróro, m. míska.
 Čárollo, m. talíř; 2. dranžúris.
 Čarví, ž. kuře.
 Čarvóri, ž. kuřátko.
 Čaválo, m. hoch.
 Čávo (čábo), syn, chlapec, dítě.
 Čavengéro, př. dětský; čavóro, sy-
 náček, chlapeček, dítě.
 Čazaris, císař.
 Čechikáno, český.
 Ček, ž. panna.
 Čekat, m. čelo; —óro, m. čelíčko.
 Čen, m. (rus.) náušnice.
 Čerchen (čerešni), ž. hvězda; čer-
 chenóri, hvězdička.
 Čerchenálo, hvězdnatý; 2. strakatý.
 Čeros, nebe.

Četogaš, hrom (uh. csattanás).
 Čí, nic; nane mange či, nemám
 nic; mange nane či, mně není nic.
 Číb, ž. jazyk, řeč.
 Čibálo, m. soudce; 2. starosta obce.
 Čibav, ležím.
 Čiben, m. postel.
 Čidav, tvořím.
 Čido, př. podobný; —kia leste,
 podobný jemu.
 Čík, ž. bláto; lóli čik (= červené
 bláto), hlína; man len čik, ký-
 chám; čikálo, př. blátivý.
 Čikalárav, kalim (vodu).
 Čiken, m. sádlo.
 Čiknárav, mastím.
 Čikniben, m. mastidlo.
 Čil m. (ksil, til) máslo.
 Čilav, švestka; jáli, syrová; šuki,
 suchá.
 Čilavav, hýbám.
 Čilka, ž. kůra.
 Činav, píšu, sekám.
 Činda, m. p. nůžky.
 Čindo (= obřezaný) žid.
 Čindóra, nůžtičky.
 Činen, m. inkoust.
 Činiben, m. psaní.
 Čimibnaskeri, ž. kniha; 2. pucha,
 ž. (něm.).
 Čingérav, trhám, řezu, sekám.
 Čingérdo, př. utrhnut; 2. roztrhaný.
 Čingerdo, m. vrták; čingerdóro,
 vrtáček.
 Čino, cín.
 Čiriklengero, ptáčník.
 Čiriklo, m. pták (on); čirikli, ž.
 pták (ona); čiriklóro, ptáček.
 Čiripos, (uher. cserép) střep.
 Čirla, přísl. dlouho; čirleder, déle;
 2. dávno.
 Číro, čas (= časos).

Číslo, př. hubený.
 Čivav, nabývám; 2. házím.
 Čivřav, házím.
 Čivěrav, házím.
 Čivaster, věčný.
 Čon, m. měsíc (Monat, Monb).
 Čonúno, př. měsíčný; čonóro, měsíček.
 Čoř, vous; čořa, kníry.
 Čor, m. 1. zloděj; —óro, malý zloděj.
 Čoracháno, dychtivý.
 Čoral, přisl. zlodějsky; 2. tajně.
 Čorav, kradu.
 Čoreskero, př. zlodějský; 2. čoracháno.
 Čorica, ž. zlodějka.
 Čoriben, m. krádež.
 Čorikáno, př. zlodějský.
 Čoritka, přisl. zlodějsky.
 Čorváo, př. vousatý.
 Čorav, lízám.

Čoripen, m. chudoba.
 Čoro, př. chudý; 2. ubohý, smutný.
 Čořóro, m. bédák.
 Čořóvav, chudnu.
 Čúči, ž. cic; m. p. čúča, cici; čúčav, cicám; 2. ssaju.
 Čúčo, př. prázdný.
 Čulav, kapám.
 Čulo, přisl. málo; čulinka, malounko.
 Čulóvav, kapám.
 Čumířav, líbám.
 Čungard, m. slina; —av, vyplívám.
 Čupňengero, 1. vozka; 2. forman.
 Čupní, ž. bič.
 Čupňóri, ž. bičik.
 Čupník, ž. karabáč; 2. karbačo (rus.).
 Čur, lišej.
 Čuri, ž. nůž; 2. čuribnaskri, ž.
 Čuróri, ž. nožik.
 Čvav, postavuji.

D.

Dab, ž. rána (Sieb, Runbe).
 Dad, m. otec; —óro, m. tatínek.
 Daj, ž. matka; —óri, ž. maminka.
 Dand, m. (lat. dens) zub; —óro, m. zoubek.
 Danděrav, kousám, hryžu.
 Dar, ž. bázeň, strach; —av, bojím se; darandířom, bál jsem se; —avav, lekám (jiného); darlo, bojácný.
 Dav, dávám; dav řil, prdim; dav šola, hvízdám; dav karie, střílím; dav andre le grasten, zapřáhám; del brišind, přší.
 Dardo, př. vzhůru; me som dardo, stojím.
 Definav, vyřáším, (e vastestar, z ruky).
 Dembica, ž. dub.
 Denášav, utíkám.

Desto, m. topírko.
 Deš, deset; —to, desátý; —ujek, 11; —ujekto, jedenáctý; —uš-tárvar, 14krát; —uš-tárto, 14tý; —vár, 10krát; —váršel, (10 × 100) tisíc.
 Dešengero, desetník; bišengero, dvacetník.
 Devel (Debel), Bůh; mro Devel, Pán Bůh (Pámbu); devleskero, Boha (2. pád); devleskro, př. boží; devlakúno, pobožný; devlikáno, božský.
 Deuv, modla.
 Devkrlo, vlaštovka.
 Dy, sp. když (kana).
 Div, m. žito; 2. obilí.
 Dives, m. den; 2. dyves.
 Dyvesatóvan, dní se.
 Dyveskero, m. špejchar.

Divesúno, pr denní.
Doha, přisl. dost.
Doga, ž. věc; 2. *marha*, ž.
Doktoris, lékař.
Dombos, m. pahrбек.
Dolíno, př. hloupý.
Dóri, ž. kaloun; 2. kanička.
Doriša, Dorota.
Doš, ž. nepravost (rus.).
Drab, m. koření.
Drak, ž. brozeň; 2. brozinka.
Draxúris, ž. talíř; 2. čárolo, m.
Drom, (řec. δρομος) cesta; *tykno*
drom, pěšinka.
Dromengero, m. pocestný.
Dud, m. světlo; —oro, m. světélko.
Dudengero, svícen.
Dudeskri, ž. lampa; svítlna.
Dudum, turek (Šúrbíře).
Duxene, přisl. spolu (mit[ammen]).
Dúgo, př. dlouhý.
Dugipen, délka.
Duk, ž. bolest; *dukal man*, bolí mne.
Duma, řeč.

Dumiskérav (rus.) myslím.
Dumo, hřbet, záda; *dumóro*, hřbí-
tek, zádička; 2. tělo.
Dumuk, pěst.
Dur, př. daleko.
Duripen, m. dálka.
Dúral, přis. zdaleka.
Durkevav, hádám.
Dut, světlo (= *chaxib*).
Duvar, dvéře (*budára*).
Dujvár, dvakrát.
Dujvárbiš, (2 × 20) = 40.
Dykiben, vidění.
Dy kibnaskro, zrcadlo.
Dy kav, vidím.
Dy, spoj. když.
Dyklo, m. šátek.
Dyúno, př. hloupý.
Dýlos, m. poledne.
Dyvesúno, př. denní.
Dyvlo, př. divoký.
Dyz, ž. zámek (*arx*).
Dyzóri, 1. zámeček; 2. úřad.
Déndárav (*man avri*), natahuji se.

3 (= dz, ds).

šár, ž. chlup.
šaróri, ž. chloupek.

šarálo, př. chlupatý.

X = dž.

Xajar, mrznu (*xadom*).
Xado, př. zmrzlý.
Xamba, ž. žába; *xambička*, ža-
bička; *xambori*, žabka.
Xamutro, zeť (Čidam).
Xánav, vím, znám.
Xav, jdu.
Xi, srdce; 2. *žilo* m.
Xido, př. živý; *hi xido*, žije.
Xidárav, živím, obživuji.
Xivav, žiju.
Xov, ž. oves.

Xukel, m. pes.
Xuklóro, m. pejsek.
Xukli, ž. čubka.
Xuklóri, ž. čubička.
Xungálo, m. smeti.
Xurgálo, př. ošklivý.
Xuv, ž. veš; —óri, ž. hnida.
Xuválo, př. všivý.
Xuvli, ž. ženská; 2. stařena: 3.
žena.
Xuvlipen, m. všiváctví.
Xurje, m. špička nože.

E.

Efta, 1. sedm, 2. týden; *eftato*,
7mý; *eftangero*, 7mík.
Elizinka, vl. jm. Lízinka.
Eña, devět: —to, devátý; —vár,
9krát.

Era, ž. (Šěhre) trouba.
Erio, př. zlý.
Ezeros, (uhersky ezer) tisíc.
Ertécho, jelen; 2. *ikernáčos*.

F.

Fadín, mráz.
Fadínáv, (uher. fázom) mrznu.
Fadindo, př. zmrzlý.
Fajarile, ráno.
Fardávav, jedu.
Faulo, liný.
Feder, 2. stup. lépe.
Felhos, (uher. felhő) mrak.
Finkras, slouha. 2. slušos.
Fitršótav, stýskám; *mange pes*
fitrsol, stýská se mi.
Fitynav, topím.
Fizika, flinta: ručnice.
Fóki, ž. kroupa.

Foliási, (uher. folyó) potok, řeka.
Fóty, hadry; *fóty muršikáne*,
mužské šaty; *fóty xuvlikáne*,
ženské šaty.
Foros, m. město; 2. trh; *xav pro*
foros, jdu na trh.
Foričkos, m. městečko.
Foroskero, m. měšťan.
Fotengeri, ž. ciblička.
Frekóvav, hynu.
Fulčeri (uher.) lékař.
Furiantos, m. pyšný.
Furt, přís stále, pořád.
Funtos, m. libra.

G.

Gučkáno, německý.
Gad, m. košile.
Gadóro, m. košilka.
Gadži, ž. nůžky.
Gázte, hospodářství.
Gázo, m. 1. sedlák; 2. hospodář;
3. *gáze*, lidé. necikáni.
Gazóro, m. sedláček.
Gázi, ž. 1. selka; 2. hospodyně.
Gazóri, ž. hospodyňka.
Gajda, vl. jm. Kateřina.
Gaxino, př. selský.
Gamav, miluji.
Gamaben, m. láska; 2. milování.
Gambáňa, ž. m. p., hodiny (od lat.
campana, zvon); *gambaňóra*, ho-
dinky (kapesní).
Gamlo, milovaný.
Gatí, ž. podvlikačky, katě.
Garašis, m. groš.
Garúvav, schovávám; *garuv les*,
schovej ho.
Gast, ž. manželka.
Gaz, m. vesnice.
Gavóro, m. vesnička.
Gavengéro, př. vesnický; *gaven-*
gero, vesničan.
Geľra, ž. vole.
Geľcálo, př. volatý.
Gér, ž. prašivina, svrab.

Gerálo, př. prašivý.
Géro, m. nebožtík; *mro géro dad*,
můj nebožtík otec.
Ghangéri (*kchangéri*), ž. kostel.
Gilavav, zpívám.
Gíloj, píseň; 2. zpěv; *gilavibnas-*
kero, zpěvák.
Gín, počet; —av, počítám, platím;
2. čtu.
Glan, přisl. v předu.
Gleja, jetel (šlece).
Glisav, jedu (cíte).
Gódi, ž. 1. mozek; 2. rozum (Ber-
stanb); 3. duše.
Godavel, př. rozumný, chytrý.
Goja, m. p. jaternice.
Gojóra, m. p. jitrničky.
Gojemen, př. vzdorovitý.
Góno, m. pytel; *gonóro*, m. pytlíček.
Govlo, hladký; *na govlo*, drnatý.
Gover, hrob (= *hrobos*).
Grast, (*graj*), m. kůň: —óro, m.
koník; —engero, m. koňar; —úno,
koňský; *grasňakro* murš, hřebec.
Grasni, ž. kobyla.
Griza, ž. (něm.) krupice.
Grunto, m. údolí.
Gudlo, 1. káva; 2. cukr.
Gudlengéro, př. cukrový; *gutlengri*
repani, cukrovka.

Gudlóro, kávička.
Gulárav, sladím.
Gulóvav, sládnú.
Gunarís, m. husák.
Gurav, tluku; *gurdóm*, tloukl jsem.
Guromengro, zápasník.

Guruv, m. vůl, —oro, volek; —ní.
 ž. kráva; —ňóri, ž. kravička;
 —áno, hovězí.
Gustrín, prsten.
Gušto, m. prst.

H.

Habanos, mič.
Hadav, vzpínám, házím se.
Hamzinav, zývám.
Hana, Anna; *Hanenka*, Aninka.
Handa, (uher. hangya) ž. mravenec.
Hangostínav, man, vzpínám se.
Hár (sár), přisl. jako; 2. syr (rus.).
Harangos, (uher.) zvon.
Harangičkos, m. zvonek; *haran-*
guzínav, zvoním.
Harca, ž. smůla.
Hartas, m. kovář; —kéři, ž. ko-
 vářka.
Hasdav, zdvímám.
Hasno, př. schopný (uher.).
Haveskro, sud.
Havo (savo), který.
Hazika, ž. kabát, hazuka; *hazička*,
 ž. kabátek; 2. kazajka.
Hedo (uher. hegy), vrch.
Hegedúva, (uh. hegedű) ž. housle.
Heivav, rozumím; 2. *chalóvav*.
Helférav, pomáhám; *helferiben*,
 pomoc.
Hêlos, (uher. hely) m. místo.

Hem! citos. jak! k. p. *hem* pítal
 tre lóve, jak's propil své peníze.
Herminal, te, hřmí.
Héroj (pro, piro), noha; m. p. *héra*,
 nohy.
Hevedera, popruh (podpěnka koně).
Hiaba (uher.), zadarmo.
Hintóva (hlintóva, uher. hintó), ž.
 kočár.
Hintóvička, ž. kočárek.
Híta, ž. koš.
Hofa, ž. dvůr; 2. *majris* (něm.).
Holeder, horší (od *mižech*, zlý);
holeder meg beng, horší než ďábel.
Hoske, příslovka proč? (odoleske,
 proto); 2. soske.
Hrmišágos, m. povětrí.
Hotáris (uher. határ) 1. hranice;
 2. okres.
Hučiben, m. bučení.
Hučka, vl. jm. Lenorka.
Hugo, m. ženský čepec.
Humna, 1. mlat; 2. stodola.
Hum, musí; *hum te zav*, musím
 jít; 2. *muste*, musí.

Ch.

Chaben, m. jídlo.
Chazerdo, vápno; 2. páрно.
Chaxav, svítím.
Chaxib, světlo; 2. *dud*, m.
Chaxibnangéri, ž. svítilna; 2. *la-*
terna.
Chaxárav, pálím.
Chaxido, spálený.
Chaxrdí, ž. pálenka = kořalka.
Chalújo (rus.) otruby.
Chamasgri, ž. stůl (*cha* + *mas* + *gri*).
Chamasgróri, ž. stolek.

Chalóvav, rozumím; 2. *heivav*.
Chanav, 1. česám; 2. zahrabuji.
Chanzalo, př. bujný.
Chanxol, svrbí (*mri morči*, mne
 káže).
Chanig, ž. studně; 2. pramen.
Chanigóri, ž. studnička; 2. pra-
 míněk.
Chárengero, strážník.
Charkom, m. měd.
Charkúno, př. měděný.
Chárno (kárno), př. krátký.

Charňárav, skracuji.
Charúvav, drbám.
Cháro, m. meč; 2. šavle.
Chas, m. kašel.
Chasav, kašlu.
Chasaviben, kašláni.
Chav, jím (m. č. *chaďom*)
Cherengri, ž. zástěra.
Chéroj, ž. 1. noha; 2. kost; m. p. *chéra*, nohy.
Chév, ž. 1. díra; 2. okno; —*óri*, ž. dírka; 3. okénko; —*engero*, m. sklenář.
Chínav, seru.
Chindalo, m. záchod.
Chindí, ž. chlěv.
Chindíbnangero, m. záchod.
Chiniben, m. srání.
Chib, *chípóri*, ž. poklička.
Chochavav, podvádím, lhu (*choche*, lži); *chochavav man*, mýlím se.
Chochavel, př. lživý; podvodný.
Chochaviben, lhaní, 2. podvádění;

chochavibnaskero, lhář; 2. podvodník.
Chotakordav, zarmucuji.
Chotárav, zlobím se; *cholárdo*, rozzloben.
Chóli, ž. žluč; 2. zlost.
Cholov, ž. kalhota; m. p. *cholova*, kalhoty; 2. spodky.
Cholovengero, m. kalhotář (krejčí).
Chomeresgro (*máro*), m. chléb.
Chor, př. hluboký; —*ipen*, hloubka.
Chrapos, vl. jm. Josef.
Chřichil, m. hrách; *híríl* (rus.)
Chudav, chytám; 2. sahám.
Chuchur, m. houba; *sapúno chuchur*, muchomurka.
Chumel, kurka; 2. cipa.
Chumer, m. těsto.
Churde, m. p. plevy; 2. otruby.
Churdi, ž. krupice.
Churdo, př. malý; 2. rozdrobený.
Churdárav, drobím.
Chula, ž. chuf.
Chulav, skáču.

I • J.

Jabki, m. p. brambory.
Jabkengero, struhadlo.
Jágaris, m. hajný.
Jakengéra, brejle.
Ják, ž. oheň; *jakóri*, ohniček.
Jákáli, ž. doutník.
Jálo, syrový.
Jáa, m. zboží; 2. oděv, šat.
Igen, (uher.) tnze; velmi.
Ikérav, držím.
Inke, přisl. ještě.
Irinav, obracím se; 2. sluší se.
Ják, ž. oko; m. p. *jaka*, oči.
Jakóri, ž. očičko.
Jákíagro, př. ohnivý.
Jamardan, velitel.
Járo, m. vejce; 2. *antru*.
Jaróro, m. vajíčko.
Jařo, m. mouka.
Jařengero, m. obchodník v mouce.
Jarpos, m. ječmen (uher. árpa).
Jarpúno, př. ječný.

Jek, jeden; —*to*, první; —*vár*, jednou; —*jakálo*, jednooký.
Jepaš (*jek paš*), půl; —*raf*, půlnoc; —*šel*, (*jek paš šel* = jeden půl sta), padesát.
Jerni, m. pilník.
Jerno, př. střizlivý.
Jevend, m. zima, *Winter* (*šíl*, zima *šalt*).
Jevende, v zimě.
Jilo (*xi*), m. srdce.
Jilóro, m. srdéčko.
Jiv, m. sníh.
Jivóro, m. snížek.
Ikérav, držím, zachovávám.
Ikernáčos, jelen.
Inepos, svátek (uher.).
Irinav (uher.) píšu.
Juma, ž. (m. p. —*y*), šlépěj, šlápota.
Jumtnav, mačkám.
Izdínav, jedu (rus.); *faróvav* (ném.)
Izema, světnice, jizba; 2. štůba.

K.

Kábni, př. těhotná; 2. březí.
Kačkaráko, m. straka.
Káhni, ž. slepice; *káhňóri*, ž. slepička; *káhňálo*, př. slepičí; *káhňáli bál*, kuří oko.
Kahňengero, m. kurník.
Kak, m. 1. strýc; 2. pohlaví.
Kaj, kam, kde?
Kambaňa, hodiny; *kambaňora*, hodinky; *kambaňengero*, hodinář.
Kalardi, ž. kuchyň.
Kalárdo, m. inkoust.
Kálo, př. černý; *kálóro*, málo černý.
Kálo, m. 1. cikán; 2. kominík.
Kálje! vl. jm. Františko!
Kalárav, černím.
Káledandengéro, př. černozubý.
Kálejakengéro, př. černooký.
Kálenakeskéro, př. černonosý.
Kálešereskéro, př. černohlavý.
Káli, ž. kolomaz.
Kále, m. p. černé jahody.
Kamav, chci.
Kam, m. slunce; —*óro*, sluníčko; —*úno*, př. slunečný.
Kan, m. ucho; *kanóro*, m. ouško.
Kana, přísł. kdy, když.
Kanengri, ž. náušnice.
Kangli, ž. hřeben.
Kanglóri, ž. hřebínek.
Kanglengero, hřebenář.
Kaj, spoj.; 1. že; 2. aby; 3. nebo; 4. když.
Kajzaris, císař.
Kandav, smrdím; *kaňárav*, smradím; *kand*, smrad.
Kandýno, př. smradlavý; 2. křen.
Kandypnaskeri, sirky.
Kapúvi, (uher. kapú) ž. brána, dvéře.
Kárav man, jmenuji se.
Karibnaskri, ž. pistole; *karie dav*, stílím.
Karika, ž. kroužek.
Kas, m. seno, (také: *šuki čár*, suchá tráva).
Kasúno, př. senný.
Kaskero, (2. pád od: *ko*, *kdo*) koho.
Kašt, m. dřevo, dříví; —*úno*, př. dřevěný.

Kaštúňi, ž. vařečka; —*eskero*, *tesař*; —*eskéri*, ž. dřevěná lopata; 2. stolice.
Kašuko, př. hluchý.
Kašukóvav, hluchnu.
Kathar (gader), přísł. odkud?
Kareka, (uher. kerék) ž. kolo.
Karfin, ž. hřebík.
Karfiňóri, ž. hřebíček.
Kati (gati), podvhlkačky.
Karbačo, m. karabáč; 2. čupník.
Karialo, (lat. caro) m. maso (= mas).
Karie dav, stílím.
Káro, m. trn.
Katar, předu.
Kav, krmím; *kaben*, krmení.
Ke, že.
Keci, přísł. kolik; —*vár*, kolikrát.
Kedo, (uher. kod) m. mlha.
Kek, ne (= *na*).
Kek te (kať te), aby.
Kěp (uher.) obraz.
Kepěnegos (uher.) m. plášť.
Kérav, dělám; *kérav báti*, kovám; 2. čaruji.
Kérav kër, stavím; *kérav vika*, dělám povyk; *na kërav vika*, mlčím.
Këriben, m. práce.
Këribnaskero, dělník; 2. tovaryš.
Keréka, ž. kolo (uher. kerék).
Kerestos, m. kříž, křucifix.
Kestüva (uher. kéztyű) ž. rukavice.
Keš, m. hedbávi; 2. pchar.
Kešúno (kešalúno), hedbávný.
Kélav, tančím; 2. hraju.
Këliben, m. tanec; 3. komedie; 3. hra; *këlibnangero*, komediant.
Kër, m. dům.
Kéróro, m. domek.
Këritúno, př. domácí.
Kchangéri, ž. kostel; *kchangengerogro*, kostelník.
Kchermisa, ž. duha; 2. posvícení.
Kchiršla, ž. třesně.
Kóro, m. džbán.
Kosav, utírám; *kosengero*, utěrák; *kosno*, m. šál.
Kia, předl. k; *kia leste*, k němu.
Kinav kupuji.

Kirja, mravenec; 2. *handá*.
Kirvi, ž. kmotra.
Kirvóri, ž. kmotříčka.
Kirvo, kmotr.
Kirvóro, kmotříček; *jov leske terdöl*
kirveske, on mu stojí za kmotra.
Kládi, m. 1. zámek, 2. klíč.
Klädóri, m. zámeček.
Klädengeró, zámečník; *klädengeri*,
 z. zámečnice.
Kleja, ž. klíč.
Klejička, ž. klíček.
Ko, nám. kdo.
Kockarida, ž. škytnuti; *man len*
kockaridy, 1. škytám, 2. kuckám.
Kočkák, ž. knoflík; *-óri*, ž. knoflíček.
Kokalos, (m. p. *kokala*) m. kost;
kokalóro, kůstka.
Kokalengeri, ž. kostnice.
Kolardo (*kalarido*), m. mák.
Koliba, ž. chatrč; 2. bouda.
Kolín (beč), m. prsa.
Kóné, ž. lůž.
Koráko, m. vrána.
Korkóro, nám. sám.
Koro, př. slepý.
Koripen, m. slepota.
Kortučis, m. hřbitov.
Kosav, utíráš.
Kosengeró, utěrák, ručník.
Košav, 1. hubuju; 2. kleju.
Košiben, m. 1. hubování; 2. klení.
Košibnaskero, hanitel; *košiniben*,
 hanění, klení.
Kóter, m. kus; *-óro*, m. kousek.
Kova, ž. věc (Ding).

Kovlo, př. měkký; *kovlóro*, př. mě-
 kounký; 2. hladký.
Kovlárav, měkčím.
Kovlávav, měknu.
Krčma, ž. krčma, hospoda.
Krko, př. hořký; 2. *krki*, ž. hoř-
 čice.
Krlo, m. hlas (hrdlo).
Krmo, červ; *krmóro*, červík.
Krno, př. shnilý.
Krnóvav, hniju.
Ksíl, máslo; 2. tíl m.
Kucínav, hledám vši, viskám.
Kuč, př. drahý.
Kuči, ž. hrnek; 2. *péri*, ž.
Kučóri, ž. hrníček.
Kuka, ž. kolik.
Kukas, vl. jm. Ceněk.
Kumri, kukumri, ž. okurka.
Kunara, ž. břeh.
Kúni, ž. loket.
Kunó, m. (rus.) kolébka.
Kurav, tluku; *kurdom*, tloukl jsem.
 2. biju.
Kuriben, m. válka; 2. bitva, vojna.
Kurdo, m. 1. popel, 2. hřebec.
Kurdóro, *kuróro*, hříbě m.
Kurínav, kouřím; 2. *me pijav*
tchuválo.
Kurko, m. 1. neděle; 2. svátek;
 3. týden.
Kurmin, ž. kaše; 2. proso.
Kušav, škubu; 2. loupám.
Kušválo, m. pohodný; *kušváli*, ž.
 pohodná; 2. dříc.
Kuvav, pletu.

L.

Lácilo, př. falešný.
Láčo, př. dobrý; *láčes*, dobře; *lá-
 čipen*, m. dobrota.
Lády, *ládyndo*, přís. pryč.
Laz, ž. hanba, stud; *lazav man*,
 stydím se; *lazvakerdo*, př. ne-
 stydatý.
Lachav, přísahám; *luchaviben*, m.
 přísaha.
Lancos, m. (uher. *lancz*) řetěz;
lancičkos, m. řetízek.
Landóvav, omačkávám.

Lang, př. kulhavý; *-av*, kulhám.
Laterna, (lat.) ž. lucerna.
Lav, беру; *le*, na, vezmi; *lejom*,
 lítom, vzal jsem; 2. slovo.
Ledychono (něm.), na polo ženat.
Leketova, ž. zástěra.
Lemavav, biju.
Len, ž. řeka; *-óri*, ž. říčka.
Lepedova, ž. prostěradlo (Bettuch).
Lepérav, 1. zamýšlím; 2. vzpo-
 mínám; 2. *štakérav*.
Lepériben, vzpomínání.

Lixav, nesu; *ligedom*, nesl jsem.

Lák, hnida.

Lisárov man, vracím se.

Lil, m. pas; průvodní list.

Lím, ž. ozhrívka.

Líma, ž. rez (rus.); *límaló*, rezavý; 2. ozhrívý.

Línaj, m. léto; *línaje*, v letě.

Línea, ž. čočka.

Líthi, ž. strom ovocný.

Lodypnaskro, slon.

Loko, př. lehký; *lokóro*, lehounký.

Lokší, ž. nudle.

Lóto, př. červený; 2. *lóli*, ž. červená; *lóli tykni*, ž. zeverka.

Lon, m. sůl, slánka; —*do*, př. solen; —*ďarav*, solim.

Lotóvar, slehám (žena).

Lóvengri, ž. pošta.

Lovina, ž. pivo: *lovinka*, pivečko; *lovineskero*, sládek.

Lóvo, m. peníz; *lóve*, m. p. peníze;

lovóro, m. penizek.

Lubni, ž. nevěstka; *lubňarav*, smilním.

Lubikáno, m. chlipník.

Lurdo, m. voják; *lurde*, vojáci, vojsko; *kio lurde*, k vojsku.

Lurdóro, vojákček.

Lurďica, ž. žena vojákova.

Lurdykáno, př. vojenský, bojovný

M.

Ma, ne (před rozk. spůs.), k. p. *ma* za, nechod; *ma pchen*, neříkej.

Mačik (šiška) m. knedlik.

Máco, m. ryba (on); *mácóro*, rybka;

máci, ž. ryba (ona) *mácóri*, ž. rybka; *máčengeri*, ž. síť na ryby.

Máčeskero, rybář; *mačúno*, př. rybi.

Mačka, ž. kočka; *mačóri*, ž. kočička; *mačkákero*, př. kočička.

Majris, dvůr.

Maj, přisl. hned.

Makav, 1. mažu; 2. maluju.

Makleskero, malíř.

Mal, m. kamarád; *máli*, ž. ona.

Mámi, ž. babička.

Mamuj, předl. naproti.

Mangav, 1. prosím; 2. žebraám.

Manglo, př. vypošlen.

Mangipnaskero, m. žebřák; *mangipnaskéri*, ž. žebračka; 2. modlitby.

Manuš, m. člověk; 2. mužský; —*óro*, človíček; —*ni*, ž. ženská; —*ňuri*, malá ženská.

Márav, biju, peru; *mariben*, m. bitva, prance; 2. rachotím.

Márav, mlátím; *mariben*, mlácení; *maribnagero*, mlavec.

Marha, ž. věc; 2. zboží.

Marikli, ž. koláč; *mariklóri*, ž. koláček.

Marina, vl. jm. Marie.

Máro, m. chléb; *marúni*, ž. ošatka.

Mas (kariálo), m. maso.

Masengero, m. řezník.

Maschari, 1. Panna Maria; 2. *derlíkání* daj, matka boží.

Maškar, předl. mezi.

Maškaral, přisl. ve prostřed.

Mathin, ž. moucha; —*óri*, muška

Máto, př. opilý.

Matóvar, opíjím se.

Matreli, ž. brambor; 2. *jabky*.

Meg, přisl. ještě

Mek, přisl. až (mög').

Mel, ž. špína.

Melálo, př. špinavý.

Melávar, špiním.

Melálo (*melelo*), př. černý; *meláli*, ž. káva; *tele meláli*, ž. logr.

Meň, ž. krk; *meňengero* (*meňeskero*) m. chomout.

Mérav, umírám; *méríben*, m. smrt.

Míga, ž. míle.

Mikav, (= *mukav*), nechám; *muk* les, nech ho.

Milákle, m. korále.

Mitageskro, poledne, přisl.

Mindár (uher. *mindjárt*) přisl. hned.

Miždo, př. dobrý (u neživých věcí).
Mižech, př. zlý; *holeder*, horší.
Mogos, m. pecka; 2. jádro (uh mag).
Mochto, m. truhla; *móchtengero*,
 m. truhlář; *mochtóro*, m. tru-
 hlička.
Mol, ž. víno; *thárdi mol*, sladká
 korálka; *molengero*, m. vinař.
Molínav, modlím se; 2. *pristrvav*.
Molivo, olovo.
Mom, m. vosk; *moméli*, ž. vosková
 svíčka.
Morav, peru (prádlo); *moriben*,
 prani; *moribnaskeri*, pradlena.
Morav man, koupám se.
Morthi, ž. kůže; *mortengero*, ko-
 žešník; 2. *morči*, ž.
More (5. pád), cikáne, bratře ka-
 maráde.
Moribnangeri, ž. necky.
Mro (*miro*) mňj.

Muj, m. ústa.
Mujóri, m. malá ústa; 2. hubička.
Mujav, umírám.
Mukav, nechávám, pouštím; *mu-
 klo*, puštěn.
Mudárav, zhasinám.
Muláno, př. mrtvý.
Mulo, př. mrtev; 2. stat. duch, stra-
 šidlo; 3. mrtvola.
Muravav, holím; 2. stříhám.
Muradi, ž. břitva; 2. nůžky.
Murdálo, př. zdechlý; *murdačovav*,
 zdechám.
Muri, ž. husa; *gunáris*, husák.
Murga, kočka.
Murs, m. muž; 2. kluk; 3. chlapík.
Mutrav, motím.
Mútera, m. p. moč.
Musi, ž. ruka; 2. *vast*, m.
Musinav, musím.
Mislinav, myslím.

N.

Na, přisl. ne; 2. *ma*.
Nafo, m. (něm.) opice.
Naj, ž. nehet (m. p. *naja*).
Nál, léto (uher. nýár).
Nango, př. nahý; *nangipen*, m.
 nahý.
Naj, hřebík; 2. třetího stupně před-
 poná.
Nak, m. nos; — *óro*, m. nosejk.
Nakevav, polykám.
Národos, přítel; *národoskiňa*, ž.
 přítelkyně.
Nasválo, př. nemocný; *nasválipen*,
 m. nemoc.
Našav, běžím; 2. *prastav*.

Našavav, zabijím; *našado*, př.
 usmrčen.
Našliťom, ztratil jsem (*našliťvav*).
Našti, nemohu; 2. *nahumte*.
Nav, m. jméno.
Nérav (*mérav*), umírám.
Névo, př. nový.
Něbos (čes.) nebe.
Nikaj, nikde.
Nikana, přisl. nikdy.
Nihathár, přisl. odnikud.
Nýna, přisl. též.
Nýšť, přisl. nic; 2. *či*.
Nor, (uur), jen; 2. *čak* (uher.).

O.

O, člen muž. rodu; *o gáxo*, hospodář.
Oda, nám. ten.
Odoj, přisl. tam.
Odoleske, přisl. proto; 2. odtud.
Odolo, nám. tento; *odoh*, ž. *tato*.
Odotcir, přisl. odtamtud.

Odothár, přisl. odtud.
Odorik, přisl. v tamtu stranu.
Ókia, přisl. pryč; 2. *ókla*.
Olejís, olej.
Olus, ž. stěna.
Ochto, osm; *ochtoto*, osmý.

Onav, zdáti se (šýeint), *man onel pes*, mně se zdá; žádá 4. pád osoby. K. p. *Man onel pes*, mně se zdá.

Óra (uh.) hodina; 2. *štunda* (uěm.) Orošlan, (uher. oroszlán), lev. Oš, ž. rosa.

P.

Pacala, ž. drška.
Pacav, přijíči.
Pahunis, m. vous; *pahuničkos*, m. vousek; 2. brada.
Pachoňel man, mrazí mne.
Pajtrin, ž. list; *pajtriňóri*, ž. lístek.
Pal, předl. po: *pal mande*, po mně; 2. v: *pal tute*, v tobě.
Palo, prkno; m. p. *pala*, prkna.
Palotajsaskro, pozejtří.
Pale, přisl. potom.
Palal, přisl. v koutě.
Palobrek, nádro m.; 2. *brek*, m.
Palúň, ž. (pchalúň) okenice.
Panx (*banx*), pět; *panxengero*, m. pětník; *pancto*, pátý.
Páni, m. voda; *panóri*, m. vodička; 2. lék; *páňeskéro*, př. vodní; *páňengeri*, ž. loď; *páňengero*, m. kotel.
Papále, přisl. zase.
Pápin (*capin*), ž. husa; *papiňóri*, ž. husička; *papiňákero*, př. husí.
Papros, m. pepř; 2. koření.
Pápus, dědek; 2. dědic.
Paramisa, ž. bajka, povídka.
Paraštovin, ž. pátek.
Parikérav, děkuji.
Párno, př. bílý; co statné jméno: vápno, papír.
Parňóro, př. bělavý.
Pární, ž. křída; *parňárav*, bílím; *párníardo*, př. vybělen; *párnebalengéro*, bělovlasý; *párnedandengéro*, př. bělozubý; *párnecherengéro*, běloruký; *párnemoškéro*, př. bělohubý.
Paróvat, pochovávam, zahrabuji.
Paro, brímě.
Paš, předl. vedle.
Pašal, přisl. okolo.
Pašalo, ž. krejcar; *pašalóri*, ž. krejčárek.
Pašav, ležím.

Pašlo, př. ležící; *me som pašlo*, ležím; *me som bešto*, sedím.
Pašma, přisl. blízko.
Pariná, m. žíněnka, matrace.
Parudav, měním (rus.).
Paťav, věřím; *paťandilom*, věřil jsem.
Paťavo, m. punčocha; *paťavóro*, punčoška; *paťaveskero*, m. (kdo dělá punčochy), punčochář.
Pativálo, př. věrný, poctivý.
Patradi, ž. svátek.
Patuna, ž. pata.
Pavlaki, ž. sypky (u perin).
Pekav, peku; *peko*, př. pečen; *pekiben*, m. pečeně; *pekibnaskéri*, ž. trouba.
Pelckí, m. p. karty.
Pelendo, m. ořech; 2. *pehendo*.
Pemitcho, český.
Pena, ž. hřidel.
Pepa, omáčka; 2. *breja* (Bříše).
Pér, m. břicho; — *válo*, př. břichatý; *péróro*, bříšek.
Pérav, padám; *pélom*, padl jsem; *pelo*, padlý.
Perňica, ž. peřina.
Pes, nám. se; m. p. *pen*, se.
Pěšo, př. pěšky.
Petalonav, kovám.
Petalos, m. podkova.
Pezma, ž. chvoště.
Pchabaj, ž. jablko; — *óri*, jabličko; *pchabajengero*, m. hokynář.
Pchagav, lámu.
Pchagéřav, lámu; *pchagerdo*, př. zlomen.
Pchági, ž. trest.
Pchak, ž. křídlo; — *óri*, ž. křídélko.
Pchandav, zavírám, 2. přivazuji; 3. obklopuji; *pchandlo*, př. zavřen; *pchandlo foros*, (zavřeně město) Praha.
Pchalo, prkno, m. p. *pchala*; 1.

prkna, 2. podlaha; *pchalúni*, okenice.

Pchar, m. taffet (hedbávní).

Pcharóvav, pukám.

Pcharavav, štípám; *pcharado*, roztrhaný.

Pcháro, př. těžký; *pchariben*, m. tíže.

Pcháro, m. dláto, 2. břímě, 3. tíže, 4. těžký.

Pcharúno, hedbávný.

Pchéň, ž. sestra; *pcheňóri*, ž. sestřička.

Pchenav, pravím, povídám, říkám;

pchenta? přisl. vid? že?

Pchérav, naplňuji; 2. nabírám;

pcherasúno, př. žertovný.

Pcherdo, př. plný.

Pcheribnaskeri, ž. puška; 2. fyzika.

Pcherno, m. šátek na hlavu.

Pchikengri, ž. šanda (m. p. —e).

Pchiko, m. rameno.

Pchilipknaskeri, ulice.

Pchírav, chodím; 2. procházím se.

Pchíravav, otvírám.

Pchivelo, m. vdovec; *pchivli*, ž. vdova.

Pchokiňóvav, odpočívám.

Pchosavav, píchám; *pchosado*, př.

pichnut; 2. *pchosadi*, ž. vidlička;

pchosadakeri, ž. šidlo.

Pchova, bry.

Pchral, m. bratr; —óro, bratříček;

pchralengéro, př. bratrský.

Pcharav, otvírám.

Pchučav, *man*, ptám se; *pchučiben*, m. otázka.

Pchuj, př. ošklivý.

Pchukavav, žaluji.

Pchukni, ž. měchýř.

Pchurá, ž. most.

Pchurdav, nafukuji; *pchurdypen*,

m. dech; *pchurdyňi*, ž. kolčavka.

Pchurdypnaskeri, ž. 1. foukačka; 2. trubka.

Pchurdýno, kanon, dělo.

Pchurdypnaskro, ponocný.

Pchúro, př. starý; 2. stat. jméno,

stařec; *pchúri*, ž. baba; *pchuriben*,

m. stáří; *pchuróvav*, stárnu.

Pchus, m. sláma; —úno, př. slamený;

2. stat. jméno, slamník;

—óro, m. stéblo.

Pchutravav, páram; 2. vypasuji; *putrado*, rozpárán.

Pchuv, ž. země.

Pchuvengro, 1. zemák; 2. brambor.

Pchuvúno, zemský.

Pjáv, piji; *píben*, m. pití, nápoj.

Pili, ž. (= kuči), hrnek.

Pinkášis, vl. jm. Leopold.

Piráno, m. milý; *píráni*, ž. milá.

Piri, ž. hrnek; *píróri*, ž. hrníček;

pirangero, hrnčíř.

Pvengro, m. pantofel.

Píreskri, ž. kotel.

Pirango, př. bos (= nohonahý).

Pišalo, m. mlýn; *pišaleskero*, m. mlynář.

Pišav, dojím (mitčje).

Pišot, m. měch; —óro, m. míšek.

Plameňa, ž. plamen.

Plavinav, plavím.

Pobistérav, zapomínám.

Pocínav, platím; *pociniben*, m. za-

placení; 2. odplata.

Podeskero, biřic, 2. vrátný.

Pochtán, m. plátno; *pochtaneskero*, tkadlec; *puchtangero*, m. obchodník s plátnem.

Polokes, přisl. pomalu; 2. *polokóres*; pomalounku.

Poltrétol, zlatka.

Popejá, m. (rus.) popel.

Porí, ž. ocas; *poróri*, ž. ocásek.

Poř, m. péro.

Porrengri, ž. peřina.

Pořa, vnitřnosti, střeva; 2. buke.

Positi, ž. kapsa.

Postín, m. kožich; —eskero, m. kožešník; —gero, obchodník s kožichy.

Póši, písek.

Poštinav, půjčuji.

Praki, ž. komora.

Prajstýka, Prusko.

Prastav, běžím.

Prastabnangero, poběhlík.

Prastramengro, strážník.

Prati, ž. opasek.

Prav, rozvazuji; *práďom*, rozvázal jsem.

Pre, předl. na.

Preca, přisl. přece.

Prečáre, m. p. barvy.

Prejekvár, přisl. najednou.
Prékal, předl. skrz; 2. *preko*.
Prengéri, ž. bota.
Prištoav, modlím se; 2. *mo-linav*.
Pro, předl. do, na, nad, pro.
Pro (= *piro*), m. noha; *preskero*,
 vrátý; 2. biřic.

Prinxárav, znám; *prinxundo*, př.
 známý.
Puráno, zvadlý.
Purum, cibule.
Pučum, kozel.
Pulbra, prach (něm.).
Pucha (Buč) ž. kniha.
Pušum, ž. blecha.
Pustinate, ž. pustina.

R.

Rada, ž. rada.
Rádo, přisl. rád (také: *gern*).
Rádosta, ž. radost.
Raj, m. pán; *rajkáno*, př. panský;
 ráni, ž. paní.
Raza, ž. noc; 2. *rať*, ž.
Rakav, nalezám.
Ráklo, m. 1. pacholek, 2. chlapec;
 * *raklóro*, chlapec; *rakli*, ž. holka,
 2. děvče; *raklóri*, ž. holčička.
Rákloregri, ž. škola; 2. kolébka.
Randli, ž. brány; 2. *randlani*.
Randav, škrábu.
Ráni, ž. paní.
Rani, ž. metla.
Rasin (*vasin*), ž. tělo, 2. kříž.
Rašaj (*rajsaj*, pán kněz) m. kněz.
Rat, m. krev; —*válo*, př. krvavý;
 —*várav*, krvácím (krvavím).
Rateskero, lékař.
Rať, ž. noc; *raťi*, v noci; *ratuha*,
 ráno; *ratúno*, př. noční.
Razav (uher. rázom) třesu se.
Razinav, třesu se.
Razipnaskeri, ž. cacorka; *razipen*,
 m. třesení.
Reca, ž. (štráf) prouha.
Rece (uher. récze), ž. kachna.
Regimentos, pluk.
Repaši, ž. řepa (*gulengri*, cukrová).
Rešto, líný (uh. rest).
Rik, ž. strana.

Rikevela, pamět.
Ril, ž. prd; *ne dav rila*, prdím.
Rinckos, (čes. rýnský) m. zlatý.
Ródav, hledám; —*avri*, vyhledávám.
 2. vyšetřuji.
Rogáčo, vidlice do pece.
Roj, ž. lžice; *rojaha*, se lžicí.
Rókla, ž. klin (= těla). 2. sukně.
Rom, m. 1. muž, 2. cikán; *romni*,
 ž. žena, 2. cikánka; *romňakéro*,
 př. ženský; *románo*, př. cikán-
 ský; *romňoro*, m. mužiček; *ro-
 mnóri*, ž. ženuška.
Romňakero, ženatý; *romeskéri*,
 vdaná.
Romaskoro, kolář.
Romněel (= ženy člověk), m. cikán.
Rót (lat. rota), kolo; 2. *keréka*, ž.
 (uher.)
Rovav (uher. rívoek) pláču; *roviben*,
 m. pláč; *rovlárav* oplakávám;
rovlárdo, př. oplakán.
Rovli, ž. hlá.
Rósa, ž. růže; 2. *rúž*, ž.
Ruginav, pohybuji.
Ruminav, kazím.
Ruk, m. strom lesní.
Rup, m. stříbro; *rupúno*, př. stří-
 brný; *xičo rup* (živé stříbro),
 m. rtuť; *rupovo*, tolar.
Rušav man, zlobím, hněvám se.
Ruv, m. vlk; *ruvečkos* vlček.

S.

Sako, nám. každý; 2. *saon*.
Sáno, př. slabý; *sanóro*, slabounký.
Sap, m. had; *sapóro*, hádě; *sa-*

púno, hadi; *sapúno chuchur*, mu-
 chomurka.
Sapli, ž. ještěrka.

Sapáno, př. mokrý; *sapaniben*, m. mokřina, bahno; *sapňárav*, mokřin; *sapňóvav*, moknu.

Sapúnis (lat. sapo), m. mýdlo.

Sasav, jsem zdrav; *sasdo*, př. zdrav; *sastýpen*, m. zdraví.

Sasos, m. Němec; *sasičkos*, Němeček; *sasúno*, př. německý; *saskiña*, Němkyně; *sasitka*, přís. německy.

Saster, m. železo; *sastera*, m. p. 1. železa, 2. pouta, 3. mříže; *sastrúno*, př. železný; *sastrúni*, ž. železnice.

Sastárav, léčím.

Sav (asav) smějí se; *saviben* (asaviben), smích.

Savaris, m. uzda; *savaričkos*, m. uzdička.

Sáro (savoro), nám. všecek, celý.

Sero (See), m. jezero.

Seslabínav, seslabuji.

Sidóvav, pospíchám.

Sik, přís. brzo; 2. čerstva; *sikeder*, čerstvěji; *sikóro*, přís. nejčerstvěji (= *balo sikeder*).

Sikavav, ukazuji.

Siklávav, vyučuji; —*man*, učím se.

Siklávav, učím se; *sikláríben*, m. učení.

Silabis, m. kleště; *silabičkos*, m. kleštičky.

Silidóri, oko u provazu.

Simádo, zabaveno (verpŕānbet).

Simiris, pás; *simirkos*, pásek.

Sinto, svobodný.

Sír (ciral), m. tvaroh, 2. česnek.

Sívav, šiji; *sivíbnaskero*, m. 1. švec, 2. náprstek.

Skamín, m. stůl; *skamňóro*, m. stolek; 2. *chamasgri*, ž.

Skamínaskero, 1. stolař; 2. truhlář.

Skaurín, ž. stolice. 2. *skaurkin*.

Snad (talan), snad.

Sodu, oba.

Som, jsem; 2. *hom*.

Somnakaj, zlato; *somnakino*, př. zlatý; *somnakaskero*, zlatník.

Sovav, spím; *soviben*, m. spaní; *sovíbnastar*, ze spaní (6. pád), rozespalý.

Soske, přís. proč.

Sosten, ž. podvlikačky.

Sovlachárav, oddávám. 2. přísahám; *sovlacháríben*, oddavky, přísaha.

Spěvákos, řebřík.

Stádi, ž. klobouk; *stađóri*, ž. klobouček; *stađengero*, kloboučník.

Staňa, ž. maštal. 2. konírna.

Stakérav, vstupuji.

Stáđori, ž. hnízdo.

Stardo, m. vězeň; *stariben*, m. věznice, arest.

Strastúni, ž. pánev.

Strecha, ž. střecha.

Stýlđo, uvězněn; *stylav*, vězním.

Sung, ž. čich; —*av*, čichám, cítím, voním.

Sungipnaskri, piksla. 2. tabatěrka.

Sungipnaskro, voňavý, 2. květen.

Súno, m. sen.

Súto, *som súto*, ležím; 2. *čibav*.

Suv (*sub*), ž. jehla; 4. pád a m. p. *subja*, jehlu, jehly.

Svčtinav, světím.

Suvóra, m. p. smrkové jehličky.

Svirí, m. kladivo; *sviróri*, m. kladívko.

Š.

Šaj, přís. mohu; *me šaj xav*, mohu jiti; 2. *šti*.

Šach, m. zeli.

Šachulav, válim se.

Šaflí, škopek, ž.; *šaflengro*, bednář. 2. *šalpa*, ž.

Šel, sto; —*to*, stý; —*vár*, sto-krát.

Šelo, m. provaz; *šelengero*, 1. provazník. 2. četník.

Šereskeri, ž. půda, strop.

Šéro, m. hlava; *šeróro*, m. hlavička; *šeráli*, ž. čepice.

Šerpeňova, ž. rendlík.

Šetra, housle.

Šíl, m. zima; *šílálo*, př. studený;

šilálí, ž. zimnice; *šilalóri*, ž. zimnička; *šilalárav*, studím; *šilalóvav*, stydnu; *šilálo*, sklep.
Šin, barya.
Šing, m. roh (řorn); —oro, m. růžek.
Šingalo (rus.) voják; 2. *lurdo*.
Šipokos, trakař.
Šišky, m. p. knedlíky.
Škorně, ž. bota; m. p. *škorňa*, boty.
Šogóris (uher. sógor) švagr.
Šoha (uher. soha), přisl. nikdy, jak živ; *tu les šoha na dykeha*, ty jej jak živ neuhlídáš.
Šol, ž. hvízd; *me dav šola*, hvízdám.
Šošoj, m. zajíc; *šošojóro*, m. zajíček.
Šov (šob), šest; —to, šestý.
Šovengero, šesták.
Šprajli (něm.) otruby.
Šréty, m. p. broky.
Štádló, vrahec.
Štakérav, vzpomínám.
Štachelngro, ježek.

Štár, čtyry; —to, čtvrtý; —vár, čtyrykrát.
Šti (šaj), mohu; *našti*, nemohu.
Štendrvav, potřebuji.
Štrosengro, cestář.
Štýga, ž. schody (Stiege).
Šučo, př. pustý.
Šukar, př. hezký, čistý; *šukar*, přís. čistě, krásně.
Šuko, př. 1. suchý, 2. hubený; *šukipen*, m. suchota, hubenost.
Šulavav, metu; *šulaviben*, m. metení; *šulavibnaskeri*, ž. pometlo.
Šunav, slyším; *šundom*, slyšel jsem.
Šungéri, ž. věž.
Šumiskérav, hřmotím (rus.)
Šurna, ž. řešeto.
Šustári, m. švec; 2. *cirachengero*.
Šut, m. ocet; *šutlo*, př. kyselý; *šutlárav*, kyselím; *šutlóvav*, kysám.
Šutárav, suším.
Šutóvav, schnu (místo: *šukóvav*).
Šuvlo, př. opuchlý; *šuvlipen*, m. spuchlina; *šutlóvav*, puchnu.
Švéro (Geßwehr), nežit. 2. vřed.

T.

Tabuk, m. huben.
Tajchos (něm.) rybník; 2. *tallo*.
Tajsa, přisl. zítra; *tajsóno*, př. zejtrejší.
Tachtaj, hospoda; 2. *krčma*.
Talan (uher. talán) přisl. snad.
Talinav, trefím; 2. uhodnu, 3. potkám; *talindom les* = potkal jsem ho, 4. stává, přihazuje se.
Taliris = 60 kr.
Tallo, rybník; 2. *tajchos*.
Talpa (uher.), ž. tlápa.
Talpo, podešev (m. p. *talpy*).
Talubos, m. dáseň.
Tambuk, m. huben; *tamboris*, m. (tambor) hubeník.

Tamkipen, tma.
Tanav, přivádím.
Tapervav, 1. chytám, 2. zabíjím.
Tarno, př. (terno), mladý; *tarnepen*, m. dítě; *tarňóvav* (terňóvav), mláďnu; *tarňárav*, mladím.
Tasavav, škrtím.
Tastlóvav, topím se.
Taška, ž. knedlík.
Táto, př. teplý; *tatýpen*, m. teplo; *tatárav*, ohřívám.
Távav, vařím; *tádo*, př. vařený.
Távibnangero, kuchař.
Te, spoj. k. p. *De mange te chal*, dej mi jísti; *te šaj xas*, abys mohl jíti.

Tefelos, smetana.
Tel, předl. pod.
Télať, přís. vespod, ze spodu.
Téle, přisl. dole; *télekak*, podpaždi;
telúno, př. dolení.
Télemáti, ž. (logr) ssedlina.
Telentos, m. tele; *telenticchos*, telátko.
Télel, m. zvíře.
Telenciko, př. teleci.
Terdo, som *terdo*, stojím; *terdóvav*,
 stojím (som *bešto*, sedím).
Terum, (lat. terra) země.
The, spoj. a: *me th' amen*, já
 a my.
Them, m. panství. 2. kraj. 3. krá-
 lovství.
Ťil, m. máslo.
Ťileskeri, ž. másnice.
Ťina, ž. stín.
Thálik, ž. plášť bez rukávů. 2. ka-
 zajka.
Ťhilava, (uher. szilva), ž. slíva; 2.
 ovoce.
Tchabóvav, hořím.
Tchador, pot.
Tchadóvav, tek. 2. potím se.
Tchan, m. sukno; *tchanóro*, m.
 sukýnko; *tchanúno*, př. soukenný;
tchaneskero, soukenník; *tchanes-
 ker*, ž. (ona).
Tchárav, pálím, opaluji; *tchárdo*,
 př. horký; *tchárdi mol* (= pá-
 lené víno), ž. kořalka sladká (k.
 bílá: *bravinta*).
Tchav, m. nit.
Tchóvav, dávám; *t. pro grast e zeň*,
 sedlám; *t. avri*, peru (prádlo);
t. lóve, zasluhuji peníze. 2. kladu.
 3. sázím. 4. *t. andre*, nastrkuji.
Tchud (*tchut*), m. mléko; *tchudóro*,
 m. mlíčko; *tchudengero*, m. mlíč-
 nice.

Tchúlo, tlustý; *tchúles*, přisl. tlustě;
tchulóro, př. trochu tlustý; *tchu-
 róvav*, tloustnu.
Tchuv (*thub*), m. kouř; *thúválo*,
 tabák; *t. songino*, šňupavý; *t.
 kiplangro*, kuřlavý; *tchuváli*, ž.
 dýmka; *tchuválangero*, trafikant.
Tchuvengero, komín.
Tos, marast, 2. bahno; *tosálo*,
 bahnitý.
Tovér, m. sekyra, motyka; *tové-
 róro*, m. sekyrka, motyčka.
Tovérka, sekyrka.
Trádav, honím; — *avri*, vyháním.
Trdav, táhnu; *trdypnaskéro grast*,
 m. tažní kůň; *trdýpen*, m. (tažení)
 tah.
Trajť, ž. pozor.
Trakačis, m. trakař.
Tremoz, síň.
Tremozkéri, ž. jarmárka, 2. police.
Trin (*drin*), tři; *trinvár*, třikrát;
trito, třetí; *tritodyvesúno*, tři-
 denní.
Trinecherengeri, ž. třínožka.
Trianda, (*driganta*, lat. triginta),
 třicet.
Trómav, smím.
Tromin, tolar; 2. *rupovo*.
Trumáni, ž. hudba
Trupos (čes. trup), m. 1. tělo; 2.
 život.
Tružhílo, m. žízeň.
Tružálo, př. žízňivý.
Tružel (*tružul*), m. kříž; *truželóro*,
 m. křížek.
Tykno, př. malý; *tyknóro*, malinký;
tyknárav, menším.
Túlo (*tchúlo*, *beso*), př. tlustý.
Túza, ž. pixla (něm.); 2. *sungi-
 pnaskri*.
Týšera, m. koňář.

U.

Učkárav, prikřývám; *učkárdo*, př.
 prikryt.
Učo, př. 1. učený, 2. vysoký; *učes*,
 přisl.; *učiben*, m. výška.

Umladi, ž. šibenice.
Umlavav, věším.
Ungrika, uhersky, přisl.
Upré, přisl. nahore

Uprévešeskéro, m. nadlesní.
Uprúno, př. svrchní; *uprúnedér*,
 př. svrchnější.
Uprakuňa, m. p. ž. cejchy.
Uprav, oblékám; *urdo*, př. oble-
 knut; *urípen*, m. šatstvo. 2.
 oblek.
Ušánav, zadělávám.
Ušlav, vstávám.

Uštavav, budím.
Utrpnosta, ž. útrpnost.
Úva, 1. ale; 2. ano. 3. avšak.
Už, přisl. již.
Užárav, čekám. 2. očekávám.
Užárav, vypůjčuji.
Užlo, př. povinen. 2. dlužen; *už-
 lípen*, m. dluh.

V.

Vabaskro, jsoucí, příd.
Vaca, ž. pšenice (Betzen).
Vádlé (něm.), lýtko.
Vaj, spoj. nebo.
Vajli, ž. chvíle; *vajlóři*, chvílka.
Vakérav, mluvím; *vakéríben*, m.
 řeč. 2. mluva.
Válín, sklo (*caklo*); 2. rámec okna.
Vakaróva, ž. uzda; 2. hřebíko.
Vakarvička, ž. uzda.
Valeto, m. pacholek. *valid*
Vanta, ž. (něm.) stěna.
Vár, část. krát; *trínvár*, třikrát.
Varehar, přisl. tak, tak.
Varehavo, nám. nějaký; 2. jistý.
Varekaj, přisl. někde, 2. někam.
Varekana, někdy.
 — *-kathar*, odněkud.
 — *-ko*, někdo.
 — *-so*, něco.
Vast, m. ruka; m. p. *vasta*, ruce;
vastóro, m. ručička.
Vaš, nám. pro. za.
Vátro, ž. ohniště.
Verbiris, m. tanečník. 2. *kchéli-
 bnangero*.

Verbirka, ž. tanečnice.
Verda, m. vůz; *verdóro*, m. vozík.
Verdyn (*vergin*), řetěz.
Verdangéro, m. kolář.
Véringos, návojník.
Veš, m. 1. les, 2. ostrov; *vešóro*,
 m. lesík; *vešeskero*, m. myslivec.
Vičínav, 1. křičím, 2. volám; *viči-
 níben*, m. křičení; *vičín*, m.
 křik.
Vika, povyk; *me na kérav vika*,
 nedělám křiky mlčím; 2. hluk.
Világos (uh.), svět.
Vingro, falešný (= *lačilo*).
Višova, ž. dláto.
Víza, ž. (něm.) louka.
Vóda, ž. uzda; *vodéngero*, m. uzdář.
Vódi, m. duše; *vodóři*, m. dušička;
 2. *di*, m. (rus.).
Voharka, ž. okurka. *mo*
Vóna, ž. kytka. *mo* *voméša*
Vrcos, hřebíko.
Vrasín, tělo. 2. kříž (v páteři).
Vúdar, m. dvře.
Vušt, pysk.
Vuštengro, m. len.

Z.

Zeň, ž. sedlo; *zeňengero*, m. sedlár.
Zerdav, táhnu; *zerdýpen*, tažení, tah.
Zgabínav, sklápnu.

Zíjan, m. škoda.
Zoka, ž. bačkora.
Zor, ž. síla; *zorálo*, př. silný; *zo-*

rálárav, upevňuji; *zorálótav*,
silím; *zorálípen*, m. pevnota;
zorálemoskero, př. tvrdohubý (mu)
= huba, 2. pád *moskero*).

Zeleno, př. zelený.
Zumavav, hádám.
Zumin, ž. polévka.

Ž.

Žamba, ž. žába.

Žambáli, ž. kachna; také: *rece*;
žambálo, m. kačer.

Žambička, žabička.
Žambóri, žabka.

Slovník česko-cikánský.

A.

A, spoj. *the, th'* 2. *dat.*
 Aby, *kaj*, spoj.; 2. *kek.*
 Abych, *te*, spoj. k. p. abych mohl
 jíti, *te saj xav.*
 Ale, *úva*, spoj.
 An, *kana*, spoj. (= když).
 Anna, vl. jm. *Hana*; Aninka, *Ha-*
nenka.
 Ano, *úva.*

Anděl, *tykno čavóro*, m. 2. *be-*
ránkös.
 Ani, *ani*, spojka.
 Anonymní (bezejmený) *binaveskéro.*
 Arest, *stariben*, m.
 Arestant, *stardo*, m.
 At, *mek*, spoj.
 Až, *až*, spoj.

B.

Baba, *pchiúri*, ž. 2. *xuvli*, ž.
 Babička, *mámi*, ž.
 Bačkora, *zoka*, ž.
 Bajka, *paramisa*, ž.
 Bahno, *tos*; —nitý, *tosálo.*
 Barvy, *prečáre*, m. p. 2. *šin j. p.*
 Bastard, *baštardo*, m.
 Bázeň, *dar*, ž.
 Bednář, *bradengero*, m. 2. *šaflengro.*
 Běda! *dukál*, citosl.
 Beru, *lav*; m. č. *liřom*; r. s.: *le.*
 Bědák, *čořóro*, m.
 Běhoun (poběhlik), *prastabnan-*
gero, m.
 Beran, *bakro*, m.; beránek, *bakróro.*
 Bez, *bi*; co předpona činí záporný
 pojem slov, k. p. bezdomý, *bi-*
kéreskéro, př.; bezuchý, *bikanes-*

kéro, př.; bezvlasý, *bibalengéro*;
 bezprstý, *bianguštengéro*; bez-
 zubý, *bidandengéro*; bezbožný,
bidevleskéro. 2. *bia*, předl.
 Běhám, *prastav.*
 Bidélko, *béli*, ž.
 Bidlo, *berant*, m.
 Běžim, *prastav.*
 Bída, *čořipen*, m.
 Bílý, *párno*; bílím, *parňárav*;
 bílen, *párnardo*; bělozubý, *párne-*
dandengéro; bělavý, *párnóro.*
 Bič, *čupni*, ž.; bičík, *čupňóri*, ž.
 2. *karbačo* (rus.)
 Biju, *lemavav*, 2. *márav*; bitva,
mariben, m.
 Bláto, *čik*, ž.; blátivý, *čikálo*, př.
 hlína, *lólí čik.*

Blecha, *pušum*.Blázen, *dyliño*, m.; blázním, *dyli-
ňóvav*.Blízko, *pašma*, přisl.Bliju, *čadav*, *čandav*.Bod, *xurje*, m. (= špička nože).Bodám, *pchosavav*.Bol, *duk*, ž. boli mne, *dukal man*.Bojácny, *darlo*, př.Bojovný, *lurdykáno*.Bolestný, *nasválo*, př.; bolest, *na-
sválipen*, m. 2. *duk*, ž.Bohatý, *barválo*; bohatství, *barvá-
lipen*, m.; bohatnu, *barvállóvav*;
bohatím, *barvalárav*.Bos, *pirnango* (= nohonahý).Bota, *škorně*; boty, *škorně*, ž. 2.
prengéri, ž.Božský, *devleskro*. 2. *devlíkáno*.Bouda, *kolíba*, ž.Brambor, *matrelí*, ž. 2. *jabky* m. p.
3. *pchavengro*.Brána, *kapúvi*, ž. (uher.) 2. *portí*, ž.Brány, *randlí*, 2. *randlani*.Bratr, *pchral*, m.; bratříček, *pchra-
lóro*; bratrský, *pchralengéro*, př.Brejle, *jakengéra*, m. p.Brok, *biko*, m. p. *dikí*. 2. *járo*
(= vejce). 3. *šréty* (m. p.).Brousím, *mórav*.Brzo, *sik*, přisl. 2. *maj*, (uhersky
majd).Břeh, *kunara*, ž.Břemeno, *birda*, ž. 2. *pcháro*, m.Břeží, *kábni*, ž. př.Břicho, *pér*; břichatý, *pérválo*; bři-
šek, *péro*.Břítva, *muradi*, ž. 2. *dindlí* ž. (rus.)
Buben, *tambuk*; bubeník, *tambo-
ris*, m.Buď, *ač*, 2. *ve*, slov.Budim, *uštavav*.Bujný, *chanxalo*, př.Bůh, *devel*, *debel*; s bohem, *de-
bleha*.Buchta, *bokóli*; ž. buchtička, *bo-
kolóri*, ž.

C.

Cacorka, *razipnaskeri*, ž.Cejchy, *upraluňa*, ž. m. p.Celt, *cerha*, ž. 2. stan.Celý, *celo*, př. 2. *savoro*.Cesta, *drom*, m.; cestička, *dromóro*
= *tykno drom*. 4. *dei*.Cestář, 1. *dromengro*, 2. *štrosengro*
(něm.)Cibule, *puřum*.Cic, *čúci*, ž. m. p. *čúča*.Cicám, *čúčav*. 2. ssaju.Cihla, *tehárdo bár* = pálený kámen.Cihlička, *foťengeri*, ž. (od *fóty*).Cikán, *rom*, 2. *kálo*, 3. *romničel*,4. *mór*, 5. *zinde* (v Německu).6. *zingar*.Cikánek, *romóro*, m.Cikánský, *románo*, př.Cín, *čino*, m.Císař, *čázaris* (uher. császár), 2.
kaisaros.Cizí, *cizo*, př.Cosi, *vareso*, nám.Co, *so*, nám. 2. *ho* (*hoske*, *proco*?).Cukr, *gúlo*, 2. *gudlo*.Cukrový, *gulengéro*.Cukrovka, *repáni gulengri*, ž.

Č.

Čaj, *gudlo*, m.Čarodějník, *kéribnaskero*; čarují,
kérav (= dělám).Čas, *časos*, 2. *čiro*.Často, *sik*, přisl.Čech, *Čechos*.

Čelíčko, *čekatóro*, m.
 Čelo, *čekat*, m.
 Čepce (ženský), *hugo*, m.
 Čepice, *šeráli*, ž. 2. *buneta*.
 Čepička, *bunetka*; čepičkář, *šerá-lengero*.
 Čekám, *užárav*.
 Čeněk, vl. j. *Kukas*.
 Čerstvý, *sik*, př. 2. *signo*, př.
 Černý, *kálo*, 2. *meřelo*.
 Černím, *meřárav*, 2. *kařárav*.
 Černooký, *kálejakengéro*, př.
 Červ, *křmo*, m.
 Červík, *křmóro*, m.
 Červený, *lolo*, př.

Česám, *chanav*.
 Český, *pemiticho*, 2. *čechikáno*, př.
 Česnek, *sír*, ž. (m. p. *sírja*).
 Četník, *šelengero*, 2. *benga*, m.
 Čí, *kaskero*; kdo, *kon*, *ko*.
 Čich, *sung*, ž.
 Čichám, *sungav*.
 Čímž, *kathar*, přisl.
 Člověk, *manuš*, m. (m. p. *manuša*).
 Človiček, *manušóro*.
 Čočka, *línza* (něm.). 2. *lenča*, ž.
 Čtu, *ginav*.
 Čtvrtek, *buritko dyves*, m.
 Čubička, *zukulóri*.
 Čuhka, *zukli*, ž.

D.

Daleko, *dur*, přisl.; zdaleka, *dúral*, přisl.
 Dále, *dureder*.
 Darmo, *hiaba*, přisl. (uher.).
 Darmožrout, *hiaba chabnaskero*, m.
 Dáseň, *talubos*, m.
 Dávám, *dav*; min. čas: *dyňom*.
 Dcera, *čaj*, ž.
 Dceruška, *čajóri*, ž.
 Dech, *pchurdypen*, m.
 Délka, *dugipen*, m.
 Den, *dyves* m. (lat. dies).
 Denni, *dyvesúno*, př.
 Dní se, *dyvesalóvav*.
 Dej, *de*, 2. *ašta*.
 Desetník, *dešengero*; dvacetník, *bišengero*.
 Děšť, *brišind*, m. 2. *brešino*, m.
 Deštiček, *brišindóro*, m.
 Deštník, *cerha mamuj e brišind* = plachta proti dešti. 2. *brišindes-kero*, m.
 Dlátó, *pcháro*, m. 2. *višova*, ž.
 Dlouho, *čirla*, přisl.
 Dlouhý, *dúgo*, př.
 Dluh, *užipen*, m.
 Dlužen, *užlo*, 2. *zulimo*, př.
 Dlužím se, *užárav*.
 Dnes, 1. *adadyves*; 2. *lady*, př.

Dnešní, *adadyvesúno*, př.
 Do, *andro*, 2. *dro*, předl.
 Dobrý, *láčo*, př. 2. *miždo* (u neživých věcí).
 Dobrota, *láčipen*, m.
 Dojim, *pišav* (milče).
 Dole, *těle*, přisl.
 Dolů, *těle*, přisl.
 Doma, *kére*, přisl.
 Domáci, *kéritúno*, př.
 Domá, *kére*, přisl.
 Domek, *kéróro*, m.
 Dorota, *Doriša*.
 Dosahuji, *dorostav*.
 Doutník, *jakáli*, ž. 2. *pijengéro*, m.
 Dost, *doha*, přisl.
 Drahý, *kuč*, př. 2. *drágo*, př.
 Drbám, *charúvav*.
 Drohím, *churdárav*.
 Drsnatý, *na govlo* = ne hladký.
 Dráčka, *pacala*, ž.
 Dráhež, *kahňa*, m. p.
 Držím, *ikérav*.
 Dřevo, *kašt*, m.
 Dřevěný, *kaštúno*, př.
 Dřívě, *acoder*, přisl.
 Drví, *kašt*, m. 2. *dřevo*.
 Dříc, *kušválo*, m.
 Duh, *dembica*, ž.

Duch, *múlo*, m.
 Duha, *kehermisa*.
 Dukát, *lólí*, ž. (m. p. *lóla*).
 Dům, *kér*, m.
 Duše, *vódi*, m. 2. *di*, m. (rus.).
 Dušička, *vodóri*, m.

Dvěře, *budára*, ž. 2. *duvar*. 3. *vúdar*, m.
 Dvůr, *hofa* (něm.) 2. *majris* (něm.).
 Dýchám, *pchurdav*. 2. *dejchinav* (č.).
 Dychtivý, *čoracháno*.
 Džbán, *kóro*, m. 2. *kechóro*, m.
 Džbáneček, *koróro*.

Ď.

Ďábel, *beng*, 2. *bynk*, m.
 Ďáblíček, *bengli*, ž.
 Dědek, *pápus* m. (= dědic).
 Děkuji, *parikérav*.
 Dělán, *kérav*.
 Dělník, *kéribnaskero*, 2. *buterno*, m.
 Dělo, *pchurdýno*, m.
 Děťátko, *tarnépen*, m.
 Děťinný, *čavino*, př.

Dětský, *čavengéro*, př.
 Děvečka, *ráklí*, ž.
 Dílo, 1. *kériben*, m. 2. *búti*, ž.
 Dítě, *čavo*, m.
 Dira, *chév*, ž.
 Dirka, *chevóri*, ž.
 Divka, *ráklí*, ž. 2. *raklóri*, ž.
 Divoký, *dyvlo*, př. 2. *avri xal gó-datar* (= vychází z rozumu).

F.

Fajfka, *thuváli*, ž.
 Falešný, *lačilo*, 2. *vingro*, př.
 Flastr, *cerha*, ž.
 Flinta, *pcheribnaskeri*, ž. 2. *firika*.
 Forman, *čupňengéro*.

Foukám, *pchurdav*.
 Foukání, *pchurdýpen*, m.
 František, vl. j. *Góno*.
 Františko! vl. j. *Kálíje!*

H.

Had, *sap*, m.
 Hádě, *sapóro*, m.
 Hadí, *sapúno*, př.
 Hádám, *durkevav*, 2. *talínav*, 3. *zumavav*.
 Hadry, *fóty*. 2. *šaty*.
 Hajný, *jágaris* (něm.).
 Hanba, *lax*, ž.
 Hanbím se, *laxav man*.
 Hanebný, *laxvakérdo* (= stud mluvíci).
 Haním, *košav*.
 Hanitel, *košibnaskero*; hanění, *košibnen*.
 Házím, *čivav*, 2. *čivrdav*, 3. *čivérav*.

Hedbávi, *keš*, m. 2. *pchar*, m.
 Hedbávný, *kešúno*, př. 2. *pcharúno*. 3. *kešalúno*.
 Hejbám, *čilavav*. 2. *čalavav*. 3. *rugínav*.
 Helvit, *bakro* (= beran).
 Hengst, *grasňakro murš*.
 Hlad, *bok*, ž.
 Hladký, *kovlo*; drsnatý, *na kovlo*.
 Hladovím, *bokálav*.
 Hladový, *bokálo*, př.
 Hlas, *křlo*, m. (hrdlo).
 Hlava, *šero*, m.
 Hlavička, *šeróro*, m.
 Ille, *ehe*, citosl.
 Hledám, *ródav* (m. č. *ródyňom*).

Hlidač, *bachipnaskro*. 2. *arákleskero*; hlidám, *arakav*.
 Hlina, *lólé čik* (= červené bláto) ž.
 Hliněný, *čikúno*, př.
 Hloubka, *choripen*, m.
 Hluboký, *chor*, př.
 Hloupost, *dylinipen*, m.
 Hloupý, *dykino*, př.
 Hluchý, *kašuko*, př.
 Hluchnu, *kašukóvav*.
 Hned, *majd*, přisl. (uher.) 2. *min-dár* (uher.).
 Hněvám se, *rušav man*.
 Hnida, *xuvóri*, ž. 2. *lěk*, ž.
 Hniju, *krňóvav*.
 Hnízdo, *stádóri*, ž.
 Hnůj, 1. *mista*, ž. 2. *kandýno*.
 Hodina, *štunda*, 2. *óra* (uher.).
 Hodiny, *kambáňa*, ž.; *hodinár*, *kambaňengeró*.
 Hodinky, *kambaňóra*.
 Hoch, *čaválo*, m.
 Hokyně, *pchabengeri*, ž.
 Holím, *muravav*.
 Honím, *tráďav*.
 Hospodár, *gáxo*, m. 2. *chulaj* (rus.).
 Hospodářství, *gáxie*.
 Hospodyně, *gáxi*, ž. 2. *chulani* (rus.).
 Hospoda, *kréma*, 2. *tachtaj*, m. (rus.).
 Hospodský, *čapláris*; —ká, *čaplárka*.
 Horko, *tatýpen*, m. = teplo.
 Horký, *tchárdo*, př.
 Horší, *holeder*, př.
 Hořký, *křko*, př.
 Hoření, *uprúno*, př.
 Houbá, *chuchur*, m.
 Housle, *šetra*, 2. *hegedúva* (uher.), 3. *bašipangre*.
 Hořící, *čačlo*, př.
 Hořím, *tchabóvav*, 2. *čačav*.
 Hovězí, *gurutáno*.
 Hra, *bašaviben*, m.
 Hraju, *bašavav*, 2. *kélav* (= hru).
 Hrách, *chrichil*, 2. *hiril* (rus.).
 Hrb, *bangó dumo*.

Hrbatý, *bangedumeskéro*.
 Hrdlo, *křlo*, m.
 Hrnek, *kuči*, 2. *piri*, ž.
 Hrnčíř, *pirangero*, m.
 Hryžu, *dandérav*.
 Hrob, *govr*, 2. *hroboš*.
 Hrozeň, *drak*, ž. 2. *hrozinka*.
 Hrom, *četogáš* (uher.), 2. *báro bár*.
 Hrst, *burnek*, ž.
 Hruška, *ambroš*, ž. 2. *bróli*, ž.
 Hřbet, *dumo*, m.
 Hřbílko, *vakarva*.
 Hřbitov, *mari*, ž. 2. *kortučis*, m.
 Hřeb, *karfin*, ž. 2. *naj*.
 Hřebíček, *karfiňóri*, ž.
 Hřeben, *kangli*, ž.
 Hřebínek, *kanglóri*, ž.
 Hřebenár, *kanglengeró*, m.
 Hřeji, *tatárav*.
 Hřebec, *kuro*, m. 2. *kurdo*. 3. *gras-ňakro murš*.
 Hřibě, *kuróro*, m. 2. *kurdóro*, m.
 Hříděl, *pena*, ž.
 Hřích, *binos* (uher.).
 Hříva, *kóma* (rus.), ž. 2. *grajeskro bal*.
 Hřmí, *herminel*, *te*.
 Hřmotím, *šumiskérav* (rus.).
 Huba, *muž*, m.
 Hubený, *šuko*, př.
 Hubička, *mužóri*, m.
 Hubuju, *košav*.
 Hudba, *trumáni*, ž. 2. *bašaviben*.
 Hudebník, *bašipangro*.
 Hučení, *hučiben*, m.; hučím, *hučav*.
 Hůl, *rovlí*, ž.
 Hulákám, *kérav vřka*.
 Husa, *múri*, ž. 2. *bašin*, *papin*, ž.
 Husák, *gunaris*.
 Husar (voják), *lukesto*.
 Husí, *bašinakéro*, př.
 Hvězdnatý, *čerchenálo*.
 Husička, *papiňóri*, ž.
 Hvězda, *čerchen*, ž. 2. *čerešni*, ž.
 Hvězdička, *čerešňóri*.
 Hvízd, *šol*, ž.
 Hvíždám, *me dav šola*.
 Hynu, *frekóvav*.

Ch.

Chatrč, *koliba*, ž.
 Chcanký, *mutera*, m. p.
 Chci, *kamav*.
 Chcipám, *murdaťovav*.
 Chladím, *šudrárav*.
 Chlapec, *čávo*, m.
 Chlapík, *murš*, m.
 Chléb, *máro*, 2. *chomereskro*, 3. *manru*, m.; —ový, *marúno*, př.
 Chlipník, *lubikáno*.
 Chlív, *chindi*, ž.; *chindibnangero*, záchod.
 Chlubím se, *ašárav man*, 2. *šárav man*.
 Chlup, *sár*, ž. (zár).
 Chodím, *pchírav*.

Chomout, *meňeskero*. 2. *meněngero*.
 Chovám, *ikérav*.
 Chráním, *arakav*.
 Chvátím, *ašárav*.
 Chuť, *chuta*, ž.
 Chudý, *čořo*, př.
 Chudnu, *čořovav*.
 Chudoba, *čoripen*, m.
 Chvilé, *vajlá*, ž. (něm.); chvilka, *vajlóri*.
 Chvůj, *ceger*, m.
 Chvoště, *pezma*, ž.
 Chybuji, *chybinav*.
 Chytám, *chudav*.
 Chytrý, *goďavel*, *goďaver*, př.

I a J.

Jablko, *pchabaj*, ž. 2. *pchabo*.
 Jak, *hár*, přisl. 2. *syr* (rus.). 3. *hem!*
 Jaký, *savo*, nám.
 Jahody černé, *kále*, m. p.
 Janek, *dylino grast* = hloupý kůň.
 Jarmárka, *tremozkéri*.
 Jazyk, *čib*, *čip*, ž.
 Jdu, *xav*; šel jsem, *gěřom*.
 Ječmen, *jarpos*, (uher. árpa) m.
 Ječný, *jarpúno*, př.
 Jed, *jedos*, m. 2. *gifta* (něm.).
 Jedu, *izdinav* (rus.). 2. *glisav* = reite. 3. *farovav* (něm.).
 Jehla, *suu*, *sub*, ž.
 Jehličky (lesní) *suvořa*.
 Jehně, *bakróro*, m.
 Jen, *nor*, 2. *čak* (uher.).
 Jelen, *ertěcho*, m. 2. *ikernáčos*.
 Jestli, *te*.
 Ještě, *még*. 2. *inke*, přisl. 3. *ješčo*. 4. *akakana*.
 Ještěrka, *sapli*, ž.

Jetel, *gleja* (Řítec), ž.
 Ježek, *štachlengro* (něm.).
 Jezero, *sero*, m.
 Jim, *chav*.
 Jídlo, *chaben*, m.
 Jinak, *avričandes*, přisl. (*avri čan-av*).
 Jinam, *avrete* přisl.
 Jinde, *avrekaj*.
 Jiný, *aver*.
 Jirchář, *morthengero*, m.
 Jiří, *Júra*.
 Jitrnice, *goj*, ž. (m. p. —a).
 Jizba, *izema*, ž. 2. *štúba* (něm.).
 Již, už, přisl.
 Jméno, *nav*, m.
 Jmenuji se, *kárav man*. 2. *bučovav*.
 Inkoust, *činen*, m. 2. *kalárdo*, m.
 Josef, vl. j. *Chrapos*.
 Jsem, *me hom*, 2. *me som*, 3. *ačav*.
 Jsoucí, *vabaskro*, př.

K.

- K, *kio, kie, kia*. 2. *baš, paš*, předl.
 Kabát, *bajengeri*, ž. 2. *hazika*.
 Kachna, *xambáli*, ž. *réce* (uher.).
 Kalhota, *cholov*, ž. (m. p. — *a*).
 Kalim (vodu), *čikaláran*.
 Kaloun, *dóri*, ž. 2. *tkaníčka*.
 Kamarád, *mal*, m.
 Kamarádka, *máli*, ž.
 Kam, *kaj*, přisl. 2. *karik*.
 Kámen, *bár*, m.
 Kamenný, *báruño*, př.
 Kamna, *bov*, m. 2. *pop*.
 Kančka, *dóri*, ž. 2. *tkaníčka*.
 Kanon, *pchurdýno*.
 Kapoun, *hiboldo*, m.
 Kapám, *čulav*, *čulóvar*.
 Kapsa, *positi*, ž.
 Karabáč, *čupník*, ž. 2. *kartačo*,
 (rus.).
 Kapusta, *armín*, ž.
 Kartáč, *banduk*. 2. *šulado*.
 Karty, *pelcki*, m. p.; — hráti, — *te*
bašavel.
 Kaše, *kurmin*, ž.
 Kašel, *chas*.
 Kašlu, *chasav*.
 Kateřina, vl. j. *Gajda*.
 Káva, *guđlo*, m. 2. *me'áli*, ž.
 Kazajka, *hasika*, ž.
 Kazim, *rumínar*.
 Každý, *sako*, nám. 2. *sakon*.
 Kde, *kaj*, přisl. 2. *karde*. 3. *ka*.
 Kdy, *kana*, přisl.
 Když, *kana*, spoj. 2. *dy*.
 Kytara, *bašadi*, ž. 2. *hudební ná-*
stroj.
 Klacek, *béli*, ž.
 Kladivo, *sviri*, ž.
 Kladívko, *sviróri*, ž.
 Kladu, *tchóvar*.
 Klaním se, *kérav kóva*.
 Klekám, *klekinav pro čanga*.
 Kleju, *košav*.
 Klepám, *kurav*.
 Klíč, *klidi*, m. 2. *kleja*.
 Klin, *rókla*. Dítě v klině = *éavo*
andre rókla.
 Kleště, *silabis*, m. 2. *silava*, ž.
 Klobouček, *štabdri*, ž.
 Kloboučník, *štabdengero*, m.
 Klobouk, *štádi*, ž.
 Kluk (= na polo ženatý), *ledychono*
 (něm.)
 Knedlík, *mačik*, m. 2. *šišky, tašky*,
 m. p.
 Kmotr, *kirvo*, m.
 Kmotra, *kirvi*, ž.
 Kmotříček, *kirvoro*.
 Kmotříčka, *kirvóri*.
 Kniha, *čimbnaskeri*, ž. 2. *pucha*,
 ž. (něm.)
 Kníry, *čora*, ž. 2. *frňousy*.
 Kněz, *rašaj* (= *raj šaj* = pán
 může); ku knězi = *kio ra-*
šaste.
 Knoflík, *kočak*, ž.
 Kobyla, *grastni*, ž.
 Kočar, *hlintova* (uher.) ž.
 Kočárek, *hlintoviška*, ž.
 Kočička, *mačóri*, ž. 2. *murgóri*, ž.
 Koťiči, *mačkákero*, př.
 Kočka, *mačka* (uher.) ž. 2. *murga*.
 Kohout, *bašno*, m.
 Oktavý, *chudyno pre duma* =
chycen na řeč.
 Koláč, *marikli*, ž.
 Kolčavka, *pchurdýni*, ž.
 Kolébka, *raklengeri*, ž. 2. *kunó*, m.
 Kolo, *karéka, keréka* (uher.).
 Kolomaz, *káli*, ž. (*kálo*, černý).
 Koleno, *čang*, ž.
 Kolík, *kuka*, ž.
 Kolik? *keci?* kolik je hodin? *keci*
hi štundy?
 Komediant, *kchélbnangero* = *ta-*
nečník.
 Komora, *prati*, ž.
 Komin, *tchuvengero*, m.
 Kominik, *kálo*, m.
 Konám, *kérav*.
 Konec, *agor*, m.
 Konečný, *agoreskéro*.
 Konev, *brádi*, ž.; *konévka, bra-*
dóri, ž.
 Koňský, *grastino*, př.
 Kopriva, *cuknida*, ž.
 Koprivka, *cuknádka*.
 Koráb, *paňengeri*, ž.
 Korále, *miliklo*, m.
 Koroptev, *balengri*, ž.

Kořalka, *bravinta* (bílá); kořalka
sladká, *tchardimol*.

Kořen, *kaštóro andre pchuv* =
dřívko v zemi.

Koření, *drub*, m. (m. p. — a).

Kost, *chéroj*, ž. 2. *kokalos*, m.

Kostky, *kokala*, m. p.

Kostel, *kchungéri*, ž.

Kostelník, *kchangerengro*.

Koš, *hita*, ž.

Košik, *vastengero*, m.

Košile, *gad*, m.

Košilka, *gadóro*.

Koštuji, *kostinav* (jídlo). 2. ochut-
návám.

Kolár, *verdangero*, m. 2. *romaskóro*.

Kotel, *píreskri*, ž. 2. *páňengero*, m.

Koupám (se), *mórav (man)*.

Kouř, *tchub*, m. 2. *tchuv*.

Kourím, *kurinav*. 2. *me píav tchu-
válo*. 3. *alymow*.

Kousek, *koteróro*, m.

Kousnutí, *caněčkos*, m.

Kousám, *danděrav*.

Kovadlo, *amonis*.

Kovám (kovařím), *kérav bůti*, 2.
kovám koně, *petalonav grast*.

Kovář, *hartas*, m.

Kovářka, *hartaskeri*, ž.

Koza, *buzni*, ž.

Kozel, *pučum*.

Kožecník, *postineskero*, m.

Kožich, *postim*, m.

Krádež, *čoriben*, m.

Kradu, *čorav*.

Kraj, *them*, k. p. pájdu do kraje a
do hor = *xava andro them the
andro bergi*. 2. království.

Krásný, *šukar*, př.

Krát, *vár*, čís.

Kráva, *gurunni*, ž.

Krátký, *kárno*, př. 2. *chárno*.

Krejcar, *pašalo*, ž.

Krk, *meň*, ž.

Krejčí, *cholovengero*.

Křehký, *churdo*, př.

Krev, *rat*, m.

Krupice, *churdi*, ž. 2. *griza*, ž. (něm.).

Křičím, *vičínav*. 2. *kérav vika* =
dělám povyk.

Křídlo, *pchak*, ž.; křídélko, *peha-
kóri*, ž.

Krvavý, *ratválo*, př.

Kroužek, *karíka*, ž.

Krmím, *dav te chal*. 2. *kav* (rus.);
krmení, *kaben*.

Křestau; já jsem křestan = *me som
mre devleskro*.

Křik, *vičín*, m.

Křivý, *bango*; křivonohý, *bange-
cherengéro*; křivím, *bangérav*.

Kříž, *krestos*. 2. *trušul*, m. 3. *rasin*
ž. (= zadek).

Krvácím, *ratvářav*.

Kroupa, *fóli*, ž.

Křovi, *bura*, m. p.

Krvežiznivost, *raletružálipen*.

Křtím, *bolav*.

Který, *havo*; 2. *savo*.

Kuchař, *távišnangero*.

Kuchyň, *kaldardi*, ž.

Kůl, *cilo*, m.

Kulhám, *langav*; kulhavý, *lang*.

Kulich, *muláno čiriklo* (mrtvý pták,
že zvěstuje smrt).

Kůň, *graj*, 2. *grast*, m.

Kupec, *bikeněpnaskero*, m., 2.
kaufmanos.

Kupuju, *kinav*.

Kůra, *cipa*, ž. 2. *čilku*.

Kurevník, *lubikáno*, m. 2. *lub*.

Kůrka (chlebová), *cipa* (*máreskri*).
2. *chumel*.

Kurník, *kahnengero*, m.

Kurva, *lubni*, ž.

Kuře, *čarvi*, ž.; kuřátko, *čarvóri*, ž.

Kuřlavý, *kiplangro*, př.

Kus, *koter*, m.

Kůstka, *kokalóro*, m.

Kůže, *morthi*, ž. 2. *cipa*, ž. (řaut).

3. *morthi*, ž. (řebet).

Kvas, *šutlo*, m.

Kýchám, *man len čik*.

Kysám, *šutlővav*.

Kyselý, *šutlo*, př.

Kyselím, *šutlőřav*.

Květěn, *suněpnaskro* (čon) = vu-
ňavý (měsíc).

Kýž! *kaj!* (utínám!).

L.

Laciný, *nakuč*, př.
 Laju, *košav*; láni, *košiben*.
 Lampa, *duďeskri*, ž.
 Lámu, *pchagav*, 2. *pchagérav*.
 Láska, *gamaben*, m.
 Lavice, *banko*, m.
 Léčim, *sastárav*.
 Lebký, *loko*, př.
 Lék, *paňóri*, m. (vodička).
 Lekám (jiného) *daravav*.
 Lékař, *doktoris*. 2. *rateskero*. 3. *fulčeri*.
 Len, *vuštengro*, m.
 Lenocho, *lenochos*. 2. *rešto*.
 Lenorka, vl. j. *Hučka*.
 Leopold, vl. j. *Pinkášis*.
 Lépe, *feder*, přisl.
 Les, *veš*, m.; —ník, *vešeskero*.
 Lesík, *vešóro*, m.
 Léto, *linaj*, m. 2. *ňál* (uher.);
 v letě, *linaje*.
 Letos, *adalinaj*.
 Lev, *orošlan*, m. (uher.)
 Levý, *balogno*, př. (uh. hal).
 Lež, *chochariben*, m.

Ležící, *pašlo*, př.
 Ležim, *me som pašlo*. 2. *čibav*. 3. *som suto*.
 Lhu, *chochavav*; lži, *choche*.
 Libám, *čumidav*.
 Libra, *funtos*.
 Lidé, *gáze*, m. p. 2. *manuša*, m. p.
 Líný, 1. *rešto*, 2. *faulo*, 3. *křnoshnilý*.
 Lišej, *čur*.
 Liška, *čandlo*.
 List křestní, *bolipen*, m.
 List, *pajtrin*, ž.
 Listek, *pajtriňóri*, ž.
 Lízu, *čarav*.
 Loď, *pánengeri*, ž.
 Logr, *ssedlina*, *télemeláli*, ž.
 Loj, *kóni*, ž. 2. *káni*, ž.
 Loket, *kuní*, ž.
 Loní, přis. *angal o berš*.
 Louka, *viza*, ž.
 Lucerna, *laterna*. 2. *chaxibnangeri*.
 Lúno, *brek*, m. 2. *palobrek*, m.
 Lýtko, *vádli*, ž. (něm.).
 Lžíce, *roj*, ž.

M.

Mačkám, *jumínav*. 2. *bondárav*.
 Mák, *kalaro*, m.
 Málo, *čulo*, přisl. 2. *nabut*.
 Maloučko, *čulínka*.
 Malinký, *tykňoro*.
 Malíř, *makleskero*.
 Maluji, *makav*.
 Malý, *tykno*, př.
 Manželka, *gast*, ž.
 Manželský (syn), *sovlachárda da-*
jatar (čávo) = oddané matky
 (syn).
 Marie, vl. j. *Marina*.
 Máslo, *ksil*, 2. *čil*, m.
 Maso, *mas*. 2. *karialo* (lat.).
 Mastidlo, *čikniben*, m.
 Másnice, *tileskeri*, ž.
 Mastím, *čikňárav*.

Mastidlo, *čikniben*, m.
 Maštal, *staňa*, ž.
 Matka, *daj*, ž.
 Maticka, *dajóri*.
 Matka boží, *Maschari*, ž. 2. *De-*
vlikáni daj.
 Mažu, *makav*.
 Meč, *cháro*, m.
 Med, *avdín*, ž.
 Menším, *tykňárav*.
 Metla, *rani*, m.
 Metení, *šulaviben*.
 Metu, *šulavav*.
 Měď, *charkom*, m.
 Měděný, *charkúno*, př.
 Měch, *pišot*, m.
 Měchýř, *pchukni*, ž.
 Měkký, *kovlo*, př.

Měkounký, *korkóro*.
 Měkcím, *kouřárav*.
 Měknu, *kouřóvav*.
 Měsíc, *čon*, m. (Mont, Menat).
 Měním, *parudav*.
 Měsíček, *čonóro*, m.
 Měsíčný, *čonúno*, př.
 Městečko, *foričkos*.
 Město, *foros*, m.
 Městský, *foroskéro*.
 Měšťan, *foroskero*.
 Mezi, *maškar*, předl.
 Míč, *habanos*, m.
 Mile, *miga*, 2. *jemja*, ž.
 Milý, *piráno*, př.
 Milá, *piráni*, ž.
 Milovaný, *gamlo*.
 Miluji, *gamav*.
 Mísa, *čáro*, m.; miska, *čárolo*, m.
 Místo, *hélos* (uher.).
 Mladý, *tarno*, př. 2. *terno*, př.
 Mladím, *tarňárav*.
 Mládnu, *tarňóvav*.
 Mlat, *humna* (= stodola).
 Mlátím, *gurav*, 2. *márav*; mlatec, *maribnangero*.
 Mlč! *cit!*
 Mlčím, *na kėrav vika*.
 Mličko, *thuďóro*, m.
 Mléko, *tchud*, m.; mlíčnice, *tchudengero*.
 Mlha, *kedo*, m. (uh. köd).
 Mluvim, *vakėrav*; mluva, *vakėriben*.
 Mlýn, *pišalo*, m.
 Mlýnář, *pišaleskero*.
 Moc, *but*, čisl.
 Moč, *mútera*, m. p.
 Močím, *mútrav*.
 Modla, *deur*

Modlím se, *pristrvav*, 2. *molínav*.
 Modliuby, *mangipnaskéri*, ž.
 Modrý, *blavato*, př.
 Mohu, *šaj*, 2. *šti*, přísl.
 Mok (z dýmky), *branta* (*thúvalatar*).
 Mokřina, *sapaniben*.
 Moknu, *sapňóvav*.
 Mokřý, *sapáno*, př., 2. *kindo*, př.
 Mokřím, *sapňárav*.
 Most, *pchurd*, ž.
 Motyka, *pchosadi*, ž.
 Moucha, *mathin*, ž.
 Mouka, *jařo*, m.
 Mozek, *godi*, ž.
 Mrak, *felhos*, 2. *felhoschnodi* (uh.).
 3. *felhegos*.
 Mravenec, *kirja*, 2. *handa* (uher.).
 Mráz, *fadin*.
 Mríže, *sastera*, m. p.
 Mrtev, *múlo*, m. 2. *mrtvola*.
 Mrtvý, *muláno*, př.
 Mrznu, *fadinav*, 2. *zajav*.
 Muchomůrka, *sapúno chuchur*.
 Musím, *musínav*, 2. *muste*, přísl.
 3. *hum te*, přísl.
 Muzika, *bašaben*, m.
 Muzikant, *bašipangro*.
 Muž, *rom*, m.
 Mužik, *romóro*.
 Mužský, *manuš*, (m. p. —a).
 Mýdlo, *sapunis* (lat.).
 Mýlím (se), *chochavav* (*man*);
 zmýlil jsem se = *me man chochadim*.
 Myslím, *mýslínav*, 2. *dumiskėrav*.
 Myslivec, *vešeskero*. 2. *jagaris*.
 Myš, *myša*, ž.; myška, *myšóri*, ž.
 Mzda, *vaš e víta o lóve te lel* =
 za práci peníze vzítí.

N.

Na, *pro*, *pre*, předl.
 Nabírám (vodu), *pchėrav* (o pání).
 Nábožný, *devlakúno*.
 Nádro, *brek*, m.
 Nad, *upré*, *pro*, předl.
 Nadávám, *košav*, 2. *hubuju*.
 Nádobá, *čáro*, m.

Nadlesní, *uprévešeskero*, m.
 Nahoře, *upré*, přísl.
 Nahota, *nangipen*, m.
 Nahý, *nango*, př.
 Na kusy, *preko*, přísl.
 Nalézám, *rakav* (se, *man*).
 Nalévám, *čivav andre*.

Naplňuji, *pchérav*; plný, *pchérdo*, př.
 Nápoj, *piđen*, m.
 Naproti, *mamuj*, předl.
 Náprstek, *sivišnaskero*.
 Narozen, *úlo*, přl.
 Natahuji se, *dindárav man avri*.
 Náušnice, *čen* (rus.), 2. *kanengr*.
 Nasejpám, *čivav andre*.
 Navracuji se, *irinav man*. 2. *li-sárav man*.
 Návojník, *véringos*.
 Nazpět, *pále*.
 Ne, *na*, 2. *ma*.
 Nebe, *něbos*, 2. *čeros*, 3. *bolípen*.
 Nebeský, *bolibnaskéro*, př.
 Nebo. *vaj*, sp.
 Nebožtik, *géro*, m.
 Necky, *móribnangeri*, ž. 2. *balane*.
 Neděle, *kurko*, m.
 Nedávno, *avgoder*, 2. *nagera* (rus.).
 Netopýr, *bachtáli*, ž.
 Nějak, *varehar*, přisl.
 Nějaký, *varehavo*.
 Nejvice, *najbuter*, přisl.
 Nehet, *naj* ž. (m. p. *naja*).
 Nechám, *mukav*.
 Něco, *vareso*.
 Někam, *varekaj*.
 Někdo, *vareko*.
 Někde, *varekaj*.
 Někdy, *varekana*.
 Nekrvavý, *birateskéro*, př.
 Někudy, *varekathar*, přis.
 Němec Sasos, 2. *Gačkáno*.
 Německý, *sasino*, př. 2. *gačkáno*.
 Němkyně, *Saskiña*.

Nemoc, *nasvákípen*, m.
 Nemocný, *nasválo*, př.
 Nemohu, *našti*, přisl.
 Nemusím, *nahum te*.
 Nepravost, *doš* m. (rus.).
 Nerozum, *bigódi*, ž.
 Nerozumný, *bigóđakéro*, př.
 Nesu, *anav*, 2. *lixav*; nenesu, *ná-nav* = *na anav*.
 Nestydatý, *laxvakéro*.
 Nešťastný, *bibachtálo*, 2. *trušálo*, př.
 Neštěstí, *bibacht*, ž. 2. *truš*.
 Neštovice, *bugiña*, ž.
 Nevěsta, *bóri*, ž.
 Nevěstka, *lubní*, ž.
 Nežít, 1. *švéro* (Šejšwír), 2. *buklo máto*, m.
 Nežli, *meg* (uher.).
 Nic, *nyšt* (něm.), 2. *či*.
 Nikam, *nikaj*.
 Nikdo, *niko*.
 Nikdy, 1. *šoha* (uher.), 2. *nikana*.
 Nikudy, *nikathar*.
 Nič, *tchav*, m.
 Noc, *raza*, 2. *ral*; v noci, *rati*.
 Noha, *pro*, *piro*, 2. *chéroj*, ž.
 Nos, *nak*, m.
 Nosik, *nakbro*, m.
 Nový, *névo*, př.
 Nožik, *čuróri*, ž.
 Nudle, *lokši*, ž.
 Nůž, *curi*, ž. 2. *čuribnaskri*, ž.
 Nůžky, *činda*, m. p., 2. *gadní*, ž.
 Nůžičky, *čindóri*, ž. 2. *gadňóri*, ž.
 Nyní, *akána*.

O.

O, *vaš*, předl.
 Ohěd, *dýloskro chaben*, m.
 Ohklopuji, *pchandav* (= zavírám).
 Obličej, *čam*, ž.
 Oba, *sodu*.
 Obilí, *div*, m.
 Oblékám, *urav*.
 Obracuji, *irinav*.
 Obraz, *kép* (uher.).
 Obživuji (živim), *xidárav*.
 Ocas, *póri*, ž.

Ocásek, *poróri*, ž.
 Ocel, *absin*.
 Ocet, *šut*, m.
 Oddávám, *sovlachárav*.
 Oddavky, *sovlacháriben*, m.
 Odév, *ida*, m.
 Odhazuji, *čiverdav ókia* (m. č. *č. verdynom*).
 Odtud, *adathar*, přis.
 Odněkud, *varekathar*.
 Odkud, *kathar*, přisl.

Odnikud, *nikathar*.
 Odpočívám, *pehokiňovav*.
 Odpouštím, *fordav*.
 Odtamtud, *odoteir*, přísł.
 Oheň, *ják*, ž.
 Ohnivý, *jakiágro*.
 Ohniště, *vátro*, ž.
 Ohřívám, *tatárav*.
 Ohýbám, *bundárav*, 2. *bangérav*.
 Okno, *chév*, ž.
 Okenice, *pchalúni*, ž.
 Oko, *jak*, ž.; oči, *jaka*; oko kuří, *kahnáli búl* ž.
 Okolo, *pašal*, predl.
 Okres, *hotáris*.
 Okurka, *kumri*, 2. *kukumri*, ž.
 3. *voharka*, ž.
 Olej, *olejs*.
 Olovo, *aréčé*, m. 2. *molívo*, m.
 Omáčka, *breja*, ž. (něm.). 2. *pepa*.
 Omačkávat, *landóvav*: aby se kůň na noze neomačkal = *te pes o grast na landol pro pro*.
 Opasek, *prati*, ž. 2. *kuštyk*, m. (rus.).
 Opět, *papále*, přísł.
 Opice, *nafo*, m.
 Opíjím se, *matóvav*.

Opilý, *máto*, př.
 Oplakávám, *rovlárav*.
 Opuchlý, *šuvlo*, př.
 Orám, *vorinav* (česky).
 Ořech, *akor*, m. 2. *pelenda*, m. 3. *pehendo*, m.
 Osel, *oslos*, m.
 Ostávám, *ačav*.
 Ostrov, *pchuv maškar o páni* = země mezi vodou.
 Ostruha, *buzech*, ž.
 Ošatka, *marúni*, ž.
 Ošklivý, *xurgálo*, př. 2. *pchuj*.
 Otázka, *pchučiben*, m.
 Otazuji (se ho), *pchučav (man le-star)*.
 Otec, *dad*, m.
 Otruby, *chalújo* (rus.). 2. *sprajlí*, ž.
 Otvírám, *pchrav, pcharav*, 2. *pchí-ravav*.
 Outerý, *báro dyves*.
 Ovce, *bakri*, ž.
 Ovčín, *bakrengero*, m.
 Oves, *xov*, ž.
 Ovoce, *thilava*, ž.
 Ozhrívka, *ím*, ž., ozhrívý, *ímálo*, př.

P.

Padám, *pérav*, m. č. *pělom*.
 Pahrbeek, *dombos* (uher.).
 Pacholek, *rúkle*, 2. *valetó*.
 Pak, *paloda*, přísł.
 Pálím, *chačárav*; pálenka, *chačrdí*, ž. 2. *tehárav*.
 Pamatuji, *na pobistérav*.
 Pamět, *rikevela*.
 Pán, *raj*, m.
 Paní, *rání*, ž.
 Panský, *rajkáno*, př.
 Panna, *ček*, ž. 2. *ledychoni čaj*.
 Pánev, *sastrúni*, ž.
 Pánství, *them*, m.
 Pantofel, *párengro*, m. 2. *prengro* m.
 Papír, *párno*, m. 2. *tyl* (rus.).
 Pas, *líl*, m. (průvodní list).
 Pás, *simiris*, m.; pásek, *simirkos*, m.

Pasu, *čaravav*.
 Pastýř, *stuhos*, m.
 Pata, *patuna*, ž.
 Pátek, *paraštorín*, ž.
 Pavouk, *bugaris*, 2. *čiríklóro*, m.
 Pavučina, *mechos*.
 Pecka, *mogos*, m.
 Péče, *starosta*, ž.
 Pečeně, *pekiben*, m. 2. *peko mas*.
 Pekař, *pek*, m.
 Peklo, *bengipen*, m.
 Pekelný, *bengipnaskéro*.
 Peku, *pekar*; pečen, *peko* (= *peklo*).
 Peníz, *lóvo*, m.; peněženka, *lóven-gri*, ž.
 Pepř, *papros*, m.
 Péro, *pór*, m. (*pör*).
 Peru, *márav* (bijl).

Peru, *tchóvav* (prádlo). 2. *morav*.
 Peřina, *pernica*, ž. 2. *porrengri*, ž.
 Pes, *zukeľ*, m.
 Psík, *zukulóro*.
 Pěst, *dumuk*.
 Pěšky, *pešo*, přisl.
 Pevnim, *zorafárav*.
 Pevný, *zorálo*, př.
 Pichám, *pchosavav*.
 Pilník, *jerni*, m.
 Pisek, *póši*, ž.
 Píseň, *giloj*, m.
 Piju, *piav*. 2. *pijav*.
 Pistole, *karibnaskri*, ž. 2. *kari-
bnangeri*, ž.
 Píšu, *činav*; psaní, *činiben*. 2. *iri-
nav* (uher.).
 Pivo, *lovina*, ž.; pivečku, *lovinka*.
 Pixla, *túza*, ž. (něm.).
 Pláč, *roviben*, m. 2. *rov*, m.
 Pláču, *rovav*.
 Plamen, *plameňa*, ž.
 Plním (naplňuji), *pchérav*.
 Plný, *pchéro*, př.
 Plášť, *kepeňegos*, m. (uher.), 2.
thálik (plášť bez rukávů), ž.
 Pláteník, *pochtanengero*.
 Platím, *pocinav*.
 Plavu, *plavinav*.
 Pletu, *kuvav*.
 Plot, *bár*, m.
 Pliju, *čungardav*.
 Pluk, *regimentos*.
 Po, *pal*, předl.
 Pobožný, *devlakúno*.
 Poběhlík, *prastabnangero*, m.
 Pocestný, *dromengero*, m.
 Počestný, *paliválo*, m.
 Počet, *gin*, m.
 Počítám, *ginav*.
 Pod, *tel*, předl.
 Podávám, *dav*.
 Podobný, *čido*, m.; — jemu, *kia
leste*.
 Podlaba, *pchala*, m. p.
 Podešev, *talpo*, m.
 Podvod, *chochaviben*; -ník, *chocha-
vibnaskero*.
 Poledne, *dýlos*, m. 2. *mitageskro*, m.
 Pojicajt, *chávengero*. 2. *dráb*.
 Podkova, *petalus*, m. (m. p. —a).
 Podpaždí, *telekak*.

Podpěnka (koně), *hevedera*, ž.
 Podvádím, *chochavav*.
 Podvlikačky, *gati*, ž. 2. *sosten*, ž.
 Pojď sem, *jav adaj*.
 Poblaví, *kak*, m.
 Pohodný (ras), *kušválo*.
 Pohybuji, 1. *čilavav*. 2. *čalavav*.
 Pochovávám, *paróvav*.
 Poklice, *chip*, ž.
 Poklička, *chipóri*, ž.
 Poklona, *kóva*; klaním se = *kérav
kóva*.
 Pokušení, *temptacionos*.
 Polykám, *nakevav*.
 Polévka, *zumín*, ž.
 Pomáhám, *helférav*; pomoc, *helfé-
riben*.
 Pomalu, *polokes*, přisl.
 Pometlo, *šulado*, m.
 Ponocný, *pchurdypnaskro*.
 Popel, *popeja*, m. (rus.).
 Popruh, *hevedera*.
 Poroučím, *pchenav*.
 Posílám, *bičavav*.
 Poslouchám, *kandav* (= *gehordhe*).
 2. *šunav* (= *hóre*).
 Pospíchám, *sičóvav*.
 Pospolu, *duxene*, přisl.
 Postavuji, *čvav*.
 Postel, *čiben*, m. 2. *soviben*.
 Posvícení, *kechérmisa*, ž.
 Pošta, *lövengri*, ž.
 Pot, *tchador*.
 Potápím, *bolav*. 2. *tašfárav*.
 Potkám, *talínav-a*.
 Potím se, *tchador mandar tchadol*
 = *pot ze mne teče*.
 Potok, *foliási*, ž. (uher.).
 Potom, *pale*. 2. *paloda*.
 Potřebuji, 1. *štendrovav*, 2. *brau-
chirav*.
 Pouta, *sastera*, m. p.
 Povětrí, *hrmišágos*.
 Povídám, *pchenav*.
 Pouštím, *mukav*.
 Povýk, *vika*, ž.
 Povinen, *užlo*, přisl.
 Povinnost, *užlipen*, m.
 Pozejtří, *palotájsaskro*.
 Pozor, *trajf*, ž.
 Požehnání, *aldásis* (uh.).
 Práce, *kériben*, 2. *búti*, ž.

Pracovitý, stálo andre búi — stálý
v práci.

Pracuji, kërav, 2. kërav búi.

Pradlena, moribnaskéri, ž.

Prádlo, moriben, m.

Praha, pchandlo foros (= zavřené
město).

Prach, pulbra, ž. (něm.).

Pramen, chanig, ž.

Pranice, mářiben, m.

Prasák, bálangro.

Prase, bálo, m.

Prasečí, balúno, m.

Pravím, pchenav. 2. povidám.

Praskám, pcharóvav.

Prašivina, gér, ž. 2. svrab.

Prašivý, př. gérálo.

Pravda, čačaben, m. 2. čačipen, m.

Pravdivý, čáčo, př.

Prázdný, čúčo, př.

rd, ríl (m. p. —a).

Prdím, dav rila.

Prdel, búl, ž.

Prkno, palo, m. p. pala.

Pro, vaš, předl.

Prohodám, pchosavav prekal.

Probouzím se, uštavav; probudil
se, uštadaš.

Proč, hoske. 2. soske.

Prodávám, bikenav.

Prodej, bikenipen, m.

Procháším se, pchírav.

Proměňuji, parudav.

Prosím, mangav; prosba, mangipen.

Proso, kurmin, ž.

Prostěradlo, cerha, ž. 2. lepedova
(uher.).

Proto, odoleske, přísl.

Provaz, šelo, m

Provazník, šelengero. 2. četník.

Prsa, beč, 2. kolín, m.

Prší, del brišind.

Prusko. Prajstýka.

Pryč, ókia, 2. krigo, 3. ókla, 4.
ládyndo.

Přátelé, sinty (m. p.; j. p. sinto,
svobodný). 2. národy (čes.).

Předu, katav.

Pře-, preko (přerázím, definav
preko).

Přece, preca, sp.

Před, 1. angal, 2. angilo, 3. glan,
předl.

Prst, angušto, m. 2. gušto.

Přeten, angrusti, ž. 2. gustrin, ž.

Prve, ačoder, přísl.

Přerázím, definav preko.

Při, kio, kie, kia, 2. paš.

Přihazuje se (stává), talinel pes.

Přicházím, avav (roz. sp. jav).

Přikládám, butérav.

Přikováám, petalónav.

Přikrývám, učkárav.

Přináším, anav.

Přímý, dardo; stojím — me som
dardo.

Připínám, pchandav (vážu).

Přisahám, lachav.

Přisaha, lachaviben, m.

Přítel, národos.

Přítelkyně, národoskiša.

Přivádím, tanav.

Psaní, činšben; psaníčko, činšb-
ňoro, m.

Pták, čiriklo (on); čirikli (ona).

Ptám (se ho), pchučav (man lestar).

Puchnu, šuvlávav.

Půda (strop) šereskeri, ž.

Půjčuji, poštinav. 2. pacav.

Půl, paš; půl roku, paš berš.

Půlnoc, jekpašrať.

Pukám, pcharóvav; min. čas: pcha-
riřom.

Pučočcha, patavo, m.

Pustina, pustinaťe.

Pustý, šučo, př.

Pytel, góno, m.; — přesýpací, ga-
valo, m.

Pytlík, gonóro, m.

Pysk, vušt.

Pyšný, furiantos.

R.

Rád, *gern*, 2. *rádo*.
 Radost, *radosta*, ž.
 Raduji se, *radinav*.
 Rameno, *pchiko*, m.
 Rámec (okna), *válin*.
 Rána, *dub*, ž.
 Ranec, *batochos*, m.
 Raním, *dabav*.
 Ráno, *rataha*, 2. *fajzrile*, st. jm.
 Ras, *kušválo*, m.
 Rendlik, *šerpeňova*, ž.
 Rez, *líma*, ž. (rus.); *rezavý*, *lí-málo*.
 Rezidence, *bešaben*, m. 2. *sidlo*.
 Rodiče, *dad the doj*.
 Roh, *šing* (šortn), m. 2. *rogos* (šed).
 Roční, *beršúno*, př.
 Rok, *berš*, m.; tříletý, *trinberšuk-úno*, př.
 Roz-, rozřezávám, *čingérav preko*.
 Rozzloben, *chočárdo*, př.
 Roztrhaný, *pcharado*, př. 2. *čin-gerdo*.

Rozbíjím, *pcharóvav*; *rozbil džbán* = *pcharikas o kóro*; *rozbil stan* = *márđas cerha*.
 Rozporka (u vozu), *breos*, m.
 Rozum, *gódi*, ž.
 Rozumím, *heivav*, 2. *chalóvav*.
 Rozumný, *gođavel*.
 Rozvazuji, *prav*; m. č. *prađom*.
 Rosa, *kchurmin*, ž. (Buchweizen).
 2. *ož*, ž. (Třhan).
 Roští, *churdóre kašt* = *drobné dříví*.
 Rtut, *xido rup*, m. = živé stříbro.
 Ručník, *kchosengero*.
 Ruka, *must*, ž., 2. *vast*, m.
 Rukáv, *baj*, ž.
 Rukavice, *kéztáva*, ž. (uher.).
 Růže, *róza*, 2. *růž*, ž.
 Růžek, *šingóro*, m.
 Ryba, *máčo* (on), *máči* (ona).
 Rybář, *máčeskero*.
 Rybí, *máčúno*, př.
 Ryhka, *máčóro* (on), *máčóri* (ona).
 Rybník, *tajchos*, 2. *tallo*.

Ř.

Řasy, *pchova*.
 Řebřík, *spěvákos*, m.
 Řeč, *vakériben*, m. 2. *duma*.
 Řeka, *foliasi*, ž. (uher.) 2. *len*, ž.
 Řešeto, *šurna*, ž.
 Řetěz, *verdyn* (vergin). 2. *lancos* (uher).

Řezám, *čingérav*.
 Řezník, *masengero*.
 Řežu (biju), *márav*.
 Říčka, *leňóri*, ž.
 Říkám, *pchenav*.
 Řípa, *repáni*, ž.; ř. cukrová, *r. gu-lengeri*.

S.

Sádlo, *čiken*, m.
 Sahám, *chudav*.
 Sám, *korkóro*.
 Saně, *šluty* (m. p., něm.).
 Ssaju, *čučav*.
 Sázím, *tchóvav*.

Schopný, *hasno*, př. (uher.)
 Se, *pes*, *pen*.
 Sedím, 1. *bešav*. 2. *som bešto*.
 Sedlák, *gáco*, m.
 Sedlám, *tchóvav pro grast e zeň* = *dávám na koně sedlo*.

Sedlo, *zeň*, ž.
 Sedlár, *zeňengero*.
 Sekám, *činav*. 2. *čingérav*.
 Sekera, *tovér*, m.
 Selský, *gázúno*, př.
 Sem, *adač*, *adarik*.
 Sen, *súno*, m.
 Seno, *kas*. m. 2. *šuki čár*, ž. =
 suchá tráva.
 Senný, *kasúno*, př.
 Sestra, *pěň*, *pchěň*.
 Sjednocený, *jeketáno*, př.
 Schovávám, *garúvav*.
 Shnilý, *křno*, př.
 Schnu, *šutóvav*.
 Sidlo, *dešaben*.
 Síla, *zor*. ž.
 Silný, *zorálo*, př.
 Sín, *tremuz*.
 Sirky, *kandypnaskeri*, ž.
 Sirotek, *sirotkos*.
 Syrový, *jálo*.
 Sít (na ryby) *máčengeri*, ž.
 Skáču, *chutav*.
 Sklenice, *caklúni*, ž.
 Sklenný, *caklúno*, př.
 Sklenář, *chévengero*, 2. *caklengero*.
 Sklapnu, *zgabinav*.
 Sklep, *šil*, m. 2. *šilálo*, m.
 Sklo, *cuklo*, 2. *válin* (= rámeček okna).
 Skotný, *kábni*, př.
 Skracuji, *charňárav*.
 Skrčuji se, *činav (man)*. 2. *kérav pes andre*.
 Skrz, *prekal*, předl.
 Slabounký, *sanóro*.
 Slabý, *sáno*, př.; 2. *loko* (lehký).
 Sládek, *lovineskero*.
 Sladký, *gulo*, př.
 Sladím, *gulárav*.
 Sládku, *gulóvav*.
 Sláma, *pchus*, m.
 Slamník, *pchusúno*, m.
 Slanina, *balevas*, m.
 Slánka, *loneskri*, ž.
 Slehám (žena), *lolóvav*.
 Slepice, *káhní*, ž.; *slepičí, ka-khálo*, př.
 Slepý, *koro*, př.
 Slina, *čungard*, m.
 Sliním, *čungardav*.

Slon, *lodypnaskro*.
 Slouha, 1. *fiakras*, 2. *sluhos*.
 Slovo, *lav*, m.
 Slza, *avs*, ž. 2. *jašva*, ž. (rus.).
 Slzím, *avsárav*.
 Slunce, *kam*, m.
 Slunečný, *kamúno*.
 Sluněčko, *kamóro*, m.
 Sluší se, *irinel (irínav)*.
 Slyším, *šunav*.
 Smeták, *šuládo*, m.
 Smetana, *tefelos*.
 Smetí, *kful*, m. (rus.) 2. *xungálo*
 3. *mista* (něm.).
 Směji se, *asav man*.
 Smích, *asaviben*, m.
 Smilním, *lubňárav*; *smilník*, 1. *lub*.
 2. *lubňárdo*.
 Smím, *trómvav*.
 Smrad, *kand*, m.
 Smradím, *kaňárav*.
 Smradlavý, *kandýno* (= hněj).
 Smrdím, *kandav*.
 Smrt, *mériben*, m.
 Smůla, *harca*, ž.
 Smutný, *čořo*, př.
 Snad, *talán* (uher.).
 Snídaně, *raťaskro chaben*, m.
 Sníh, *jiv*, m.
 Snižek, *jivóro*, m.
 Sobota, *chabno dyves*, m.
 Solím, *lonďárav*.
 Soudce, *čibálo*, m.
 Souchotinář, *hi pro kolín okia* =
 je na prsa pryč.
 Soukenník, *tchaneskero*, m.
 Soukenný, *tchanúno*, př.
 Spálený, *chazida*, př.
 Spaní, *soviben*, m.
 Spím, *sovav*.
 Spinám (ruce), *dav o vasta jake-táne*.
 Spravedlivý, *čáčo*, př.
 Spravedlnost, *čáčipen*, m.
 Srdce, *jílo* m. 2. *xi*, m.
 Srděčko, *jilóro*, m.
 Snec, *burnovos*.
 Starosta, *čibálo*, m.
 Stává se, *talínel pes*.
 Stáří, *pchuriben*, m.
 Starý, *pchúro*, m.
 Stařena, *pchúři*, ž.

Stáru, *pchuróvav*.
 Stéblo, *pchusóro*, m.
 Stavím, *kérav kër*.
 Steln, *lačárav*.
 Stezka, *chodník* (česky).
 Stěna, *olus*, m. 2. *vanta* (něm.), ž.
 Stihám, *chaduv*.
 Stín, *tina*.
 Stodola, *humna*.
 Stolice, *kaštúni*, ž. 2. *skaurkin*, ž.
 Strach, *dar*, ž.
 Straka, *kačkaráko*, m.
 Strana, *rik*, ž.
 Strašidlo, *múlo*, m.
 Strašim, *daravav*.
 Stražník, *chárengero*, m. 2. *prastramengro*.
 Stojím, *terdóvav*, 2. *som terdo*.
 Strom (lesní), *ruk*, m. 2. *líthi*, ž. (ovocný).
 Středa, *tykno dyves*.
 Střecha, *streacha*, ž.
 Střep, *čiripos* (uher.).
 Střeva, *pořa* (m. p.).
 Střevic, *cirach*, ž. (m. p. — a).
 Struhadlo, *jabkengero* (čes.).
 Strýc, *kehak*, m.
 Studně, *chanig*, ž.
 Studený, *šilálo*, př.
 Stůl, *chamasgri*, 2. *skamin*, m.
 Stůnu, *nasvářovav*.
 Stydím se, *laxav man*.
 Stydnu, *šilářovav*.
 Stýskám, *fitrsóvav*; stýskalo se mi
 — *mange pes fitrsolas*.
 Střevíček, *cirachlóri*, ž.
 Stříbrný, *rupúno*.

Stříbro, *rup*, m.
 Stříbám, *muravav*.
 Střilím, *dav karie*.
 Střízlivý, *jerno*, m.
 Sukno, *ičan*, m.
 Sůl, *lon*, m.
 Suchý, *šuko*, př.; schnu, *šukóvav*.
 Suchota, *šukipen*, m.
 Suším, *šulárav*.
 Svatba, *bijav*; svatební host, *bijaveskero*.
 Svátek, *patradí*, ž. 2. *inepos* (uh.).
 Svět, *bolipen*, m. 2. *világos* (uh.).
 Světim, *svétinav*.
 Světlo, *chazib*, 2. *dud*, m.
 Světnice, *izema* (uher.), 2. *štúbu* (něm.).
 Svícen, *dudengero*, m.
 Svička (vosková), *moméli*, ž.
 Svinák, *baleja*, m.
 Svině, *báli*, ž.
 Svítlna, *dudeskri*, ž.
 Svítím, *chazav*.
 Svobodný, *biromňakéro*, m. 2. *sinto*.
 Svobodná, *biromeskéri*, ž. 2. *sinti*.
 Svrab, *gér*, ž. 2. *prašivina*.
 Svrchní, *uprúno*, př.
 Svrhí, *chanzol* (mne kůže, mri morči).
 Svrchu, *upré*.
 Sud, *haveskro*.
 Sukně, *cocha*, ž. (chyt za sukni — *chude cochatar*).
 Syn, *čábo*, čávo.
 Synek, *čavóro*.
 Sypky, *pavlaki* (čes.).
 Syt, *čálo*, př., jsem najeden, *čálo som*.

Š.

Šál, *kosno*, m.
 Šanda, *pchikengri*, ž. (m. p. — e).
 Šat, *uripen*, 2. *fótos*, m.
 Šatstvo, *ida*, m.
 Šátek, *dyklo*, m. 2. *pcherno*, ž.
 Šaty, *fóty*; — mužské, *muršikáne*;
 — ženské, *xuvlikáne*.
 Šavle, *chár*, m. 2. *čáro*, m.

Šelma, *baštardo*, m.
 Šesták, *šovengero*.
 Šibenice, *umladi*, ž.
 Šidím, *chochavav*.
 Šidlo, *pchosadakeri*, ž.
 Šiju, *sivav*, 2. *suvav*.
 Široký, *buchlo*, př.
 Šírka, *buchlipen*, m.

Škola, *ráklorgri*, ž.
 Škopek, *šaſti*, ž. 2. *šaſpa*.
 Škoda, *ziſan*, m.
 Škrábu, *randav*.
 Škrtim, *tasavav*.
 Škvařim, *biſárav*.
 Škubám, *kuſav*. 2. loupám.
 Skytám, *man len kočaridy* (= kuckám).
 Šlápota, *ſuma*, ž.
 Šňupavý, *songino*, př.
 Špatný, *biſáčo*, př. 2. *naſukar*.
 Špejchar, *diveſkero*, m. 2. *sýpka*.
 Špek, *baſevas*, m.
 Špina, *mel*, ž.

Špinavý, *meſálo*, př.
 Špiním, *meſárav*.
 Šporna, *buzech*, ž. (m. p.-a) 2. ostruha.
 Štastný, *bachſálo*.
 Štěkám, *baſóvav*.
 Štěstí, *bachſt*, ž.
 Štím, *mutrav*. 2. močím.
 Štípám, *pcharavav*.
 Švadlena, *ſuviſnaskri* (*ſuv*, *ſub* = jehla).
 Švagr, *ſogóris* (uher.).
 Švec, *ſuſtári*, 2. *ſivibnaskero*, 3. *cirachengero*, m.
 Švestka, *čilav*; suchá, *ſuki*; syrová, *jáſi*.

T.

Tabák, *tchúválo*. m.
 Tabatěrka, *ſungipnaskri*, ž.
 Tadyhle, *akadarde*, 2. *adaſrik*.
 Tafet, *pchar*, m. 2. hedbávi.
 Tajně, *čoral*, přisl.
 Tah, *tráypen*, m.
 Táhnou, *trdav*. 2. *zerdav*.
 Tahoun, *tráypnaskero*.
 Tak, *avóka*, sp. 2. *ada*, 3. *akača*.
 Tak, tak, *varehar*, přisl.
 Takový, *akadeso*.
 Taliř, *čárola*, m. 2. *draxúris*.
 Tam, *odoj*, 2. *odorik*.
 Tambor, *tamboris*.
 Tamhle, 1. *óke*, 2. *odorik* (*odoj rik*).
 Tančím, *kechélav*, *kélav*.
 Tanec, *kéliben*, m.
 Tanečnice, *verbírka*.
 Tanečník, *verbiris*.
 Tatínek, *dadóro*, m.
 Tažení, *tráypen*, m. 2. *zerdáypen*.
 Teď, *akána*.
 Teku, *tchaďóvav*.
 Tele, *telentos*, 2. *tarni gurumni*, ž.
 3. *varjuhilo*, 4. *borju* (uher.).
 Ten, *oda*, *odov*, *odólo*, *ólo*.
 Tenký, *sáno*; tenounký, *sanóro*.

Tentýž, *doba*; tatáž, *doja*.
 Teplo, *tatýpen*, m.
 Teplý, *táto*, př.
 Tesar, *kaſteskero*.
 Teta, *biſi*, ž.
 Tetička, *biſóri*, ž.
 Též, *nyna*, 2. *ada*.
 Též tak, *akača*.
 Tkadlec, *pochtaneskero*, m.
 Tlápa, *taſpa* (uher.).
 Tloustnu, *tchuľóvav*.
 Tluku, *gurav kurav*.
 Tlustý, *tchúlo*, př. 2. *beso*.
 Tma, *tamlipen*.
 Tolar, *rupovo*, m. 2. *tromin* (m. p. -a).
 Tolik, *adeci*, přisl.
 Topím, *ſitynav*.
 Topím se, *taſľóvav*.
 Topůrko, *deſto*, m.
 Tovaryš, *kéribnaskero*, m.
 Trakař, 1. *trakačis*, 2. *ſipokos*.
 Tráva, *čár*, ž.
 Travička, *čaróri*, ž.
 Trest, *pchági*, ž.
 Trestám, *márav*. 2. *dav pchági*.
 Trh, *foros*, m.; jdu na trh = *xav pro foros*.

Trhám, čingérav, 2. pcharavav.
 Trn, kařo, m.
 Trouba, pekibnaskeri. ž. (Brat-
 řěbře). 2. éra (Řěbře) = roura.
 Toulám se, toulinav (čes.).
 Trefuji, talínav.
 Trubka, pchurdypnaskeri, ž.
 Trucovitý, gojemen.
 Truhla, mochtó, m.
 Truhlář, mochtengero, m. 2. ska-
 mineskero.
 Truhlička, mochtóro, m.
 Truhlík, skamineskero.

Třesu se, razínav (uher.).
 Třesení, razipen, m.
 Třešně, kchiršla, ž. (m. p. —i).
 Třinožka, trinecherengeri.
 Tvrdý, zorálo, př.
 Tvrdohubý, zorálemoskero, př. (muj,
 huba).
 Tuhle, ak, áke, přís.
 Tuze, igen (uher.).
 Tvaroh, ciral, m.
 Tváře, čama (= obličej) m. p.
 Tvořím, čidav.
 Týden, kurko, m.

T.

Těhotná, kábni, ž. 2. pchári xuvli
 = těžká žena.
 Tělo, dumo, 2. trupos, 3. trupo, m.
 Těsto, chumer, m. 2. šutlo, m. (rus.).

Těžký, pcháro, př.
 Tímto, adathar, přisl.
 Ticho, přisl. cit.
 Tiže, pcháriben, m.

U.

U, kie, kio, kilo, 2. baš, předl.
 Ubírám se, lav man ókia.
 Ubohý, čořo, př.
 Ubožák, čořoro, m.
 Učení, siktáriben, m.
 Učený, učo, př.
 Učerněn, kalárdo, př.
 Učím se, siktárav man.
 Učitel, siktáribnaskero.
 Údolí, 1. dolikos, 2. grunto.
 Uhel, angar, ž.
 Uhersky, ungrika, přís.
 Uhlí, angara, m. p.
 Uhlíček, angaróro.
 Uhlíř, angarengero.
 Uhodnu, talínava.
 Ucho, kan, m.
 Ukazuji, sikavav.
 Ulice, terdúni, ž. 2. pchilipknas-
 kerí, ž.
 Úmrtí, méraben, m.
 Umírám, mujav; umřel jsem, mu-
 lom, 2. mérav.

Unaven jsem = našti dejchinav
 (nemohu dýchat).
 Úřad, 1. dyzóri (= zámeček), ž.
 Uschovávám, garúvav.
 Utěrák, kchosengero. 2. kchosno.
 Utíkám, denášav.
 Usmívám se, čulinka pes asav =
 maloučko se směju.
 Usmrcuji, našavav. 2. tapervav.
 Ústa, vuša, 2. vušta, 3. muj; z úst,
 mostar.
 Utírám, kchosav (kosav).
 Utrpnost, útrpnosta.
 Uvězněn, stylđo; uvěžuji, stylav.
 Uzda, vóda, 2. venuki, 3. švar.
 Uzdař, vođengero.
 Úzel, kámbo, m.
 Uzenina, kálo kariało = černé
 maso.
 Uzenice, tchardi goj, ž.
 Úzkostlivý, darlo, př.
 Už, už.

V.

V, *pal*, 2. *andro*, 3. *an*, předl.
 Válim se, *sachulav*.
 Válka, *kuriben*, m.
 Vánoce, *božita jevende* = svátky
 v zimě.
 Vápno, 1. *chaxerdo*, 2. *párno*.
 Varečka, *kaštúni*, ž.
 Varím, *távav*; vařený, *tádo*.
 Vážím, *cidav*.
 Vážky, *cidypnaskeri*, ž.
 Vážu, *pchandav*.
 Včela, *brli*, ž.; *břlóri*, včelička.
 Vdávám se, *lav mange romes* =
 беру si muže.
 Vdovec, *pchivlo*.
 Vdova, *pchivti*, ž.
 Večerní, př. *kilorataskro*.
 Večere, *kilorataskro chaben*.
 Večerím, *kilorat chav* = večerím.
 Veliký, *báro*, př.
 Vedle, *paš*, předl.
 Vejce, *járo*, 2. *antru*.
 Ves, *gav*, m.; —ničan, *gavengero*.
 Veselý, *veselo*, př.
 Vesnický, *gavengéro*.
 Ven, venku, *avri*, přisl. 2. *abri*.
 Vepř, *bálo*, m.
 Vepřový, *baláno*, př.
 Vesta, *buzunis*, ž.
 Veš, *xuv*, ž.; všivý, *xuválo*.
 Vespod, *télal*, přisl.
 Veverka, *lóli tykni*, ž.
 Věc, *marha*, ž. 2. *doga*, ž.
 Věcuý, *čivaster*, př. a, st. jm.
 Věrný, *pativálo*, př.
 Věřím, *patav*; věřil jsem, *patan-
 dílom*. ž. *bačav*.
 Věším, *umlavav*.
 Větev, *ráni*, ž.
 Vězeň, *stardo*, m. 2. *stylđo*.
 Vězení, *stariben*, m.
 Vězním, *stylav*.
 Věž, *šungéri*, ž.
 Vic, *buter*, 2. *stup*.
 Vidím, *dykav*.
 Vidlice (do pece), *rogáčo* (rus.).
 Vidlička, *pchosadi*, ž.
 Vim, *xánav*.
 Vinař, *molengéro*.
 Víno, *mol*, ž. 2. *bravin*, m. (rus.).

Vítr, *barval*, ž. 2. *balval*. 3. *barbal*.
 Vítězím, *avrikérav* (nad ním = *pre
 leste*).
 Větríček, *barvalóri*, ž.
 Viskám (hledám vši), *kucinav*.
 Vkládám, *tchóvav andre*.
 V koutě, *palal*, přisl.
 Vlas, *bal*, m.
 Vlasek, *balóro*, m.
 Vlastní, *čacúno*, př.
 Vlaštovka, *devkro*.
 Vlk, *ruv*, m.; vlček, *ruvečkos*.
 Vnitřnosti, 1. *pořa*, m. p. 2. *buke*,
 m. p.
 Vnuk, *časkro* (čaveskro) *čáro* =
 synovo dítě; *čakro* (čajakro) *čáro*
 = dceřino dítě.
 Voda, *páni*, m.
 Vodička, *paňóri*, m.
 Vodní, *paňeskero*.
 Voják, *lurđo*, m. 2. *šingalo* (rus.).
 Vojsko, *lurđe* (= vojáci).
 Vojenský, *lurđykáno*, př.
 Volám, *vičínav*.
 Volání, *vičíniben*, m.
 Volatý, *gelválo*, př. 2. *gulválo*, př.
 Vole, *gelva*, ž. 2. *gulvo*.
 Voňavý, *sungipnaskro*, př.
 Vosk, *mom*, m. 2. *jerni*, ž.
 Vous, *pahunis*.
 Vousatý, *čorválo*, př.
 Vousky, *pahuničkos*.
 Vozka, *čupňengro*.
 V prostředí, *maškaral*, přisl.
 V předu, *glan*, přisl.
 Vrabec, *štáđlo*, m.
 Vracím se, *lisárav man*.
 Vrána, *koráko*, m.
 Vrátný, *preskero*, m.
 Vrhnu, *čandav*.
 Vrch, *berga*, 2. *heđo* (uher.).
 Vřed, *švéro*, m. 2. *buklo máto*.
 Vstávám, *uštav*; min. čas: *uštílom*.
 Vstupuji, *stakérav*.
 Všecek, *savoro*, nám. 2. *sáro*.
 Všiváctví, *xuvlipen*, m.
 Vůl, *guruw*, m.
 Vůz, *verda*, m.; vozejk, *verđóro*, m.
 Vzdávám se, *dav man leske*.
 Vzдорovitý, *gojemen*, př.

Vzdýchám, akárav.
 Vzpírám se, hangoštinav.
 Vzpomínám, leperáv, 2. štakérav.
 Vzpomínání, leperiben, m.
 Vybírám, lav avri.
 Vyháním, trádav avri.
 Vyhrabávám, chanav avri.
 Vyhledávám, sradav avri.
 Východ, kaj avel avri o kcham =
 kde vychází slunce.
 Vykládám, dav avri.
 Vymlouvám, vakérav avri.
 Vynakládám, tchóvav.

Vypadává, pérav avri; vypadlo to
 dobře = péras avri láces.
 Vypínám se, hangoštinav man.
 Vyplývám, čungardav avri.
 Vysejpám, čivav avri; nasejpám,
 čivav andre.
 Vysýchám, šulóvav avri.
 Vysoký, učo, př.
 Vysoce, učes, přisl.
 Vyšetřuji, róдав avri.
 Vyšívám, sivar avri.
 Výška, učiben, m.
 Vytahuji, trdav avri.
 Vyučuji, siktárav.

Z.

Z, andral, předl
 Za, balo, baP, předl.
 Zabíjím, našavav. 2. tapervav.
 Žáda, dumo, m.
 Zadarmo, vašhiaba, přis.
 Zadělavám, ušanav.
 Zadní, balúno, přid.
 Zadnice (prdel), búl, ž.
 Zadu, balal, přisl. 2. ze zadu.
 Zajíc, šošoj, m.
 Zajiček, šošojoro.
 Zahazují, čivrdav ókia.
 Zahrabují, chanav, 2. paróvav.
 Zahrada, bar, ž.
 Zahradník, buštan, 2. barengro.
 Záchod, chindalo, m., 2. chindib-
 nengero.
 Zámek, buklo, m., 2. klidi, m. 8.
 dyz, ž (arz).
 Zámečník, klidengero.
 Zápasník, guromengro, m
 Zapomínám, pobistérav.
 Zarmucují, chuľakordav.
 Zase, papále, přisl.
 Zasluhují (peníze), tchóvav (lůve).
 Zastaveno, sinádo (verpfändet).
 Zástěra, leketova, ž. cherengri, ž.
 Zavírám, pchandav, minulý čas:
 pchandúm, pchandyňom.
 Zbavuji se, zbavínav man.
 Zboží, ida, m. 2. marha, ž.; — lo-
 ketní, kuňengero, m.

Zbožný, devlakúno.
 Zdá se mi, man onel pes (scheint).
 Zdaleka, dúral, přis.
 Zde, adaj, 2. adarde, přisl.
 Zdechá, murdaťol; zdechlý, mur-
 dalo.
 Zdráv jsem, sasav, 2. sasdo som.
 Zdráv, sasdo, přisl.
 Zdraví, sastýpen, m.
 Zdvihám se, hadav man, 2. hardav.
 Zedník, barengero.
 Zejtra, tajsja, přisl.
 Zejtřejší, tajsuno.
 Zelený, buritko, př. 2. zeleno.
 Zelí, armin, ž. 2. šuch, m.
 Zelný, arminakéro.
 Země, pchuv, ž. 2. terrum (lat.).
 Zemák, pchuvengro.
 Zemský, pchuvúno.
 Zespod, tálal, přis.
 Zet, čakrorum, m., 2. zamuiro.
 Ze zadu, balal, přis.
 Zhasínám, mudárav (muž, ústa).
 Zima, jevend, m. 2. šil, přisl.
 Zklapanu, zgabinava; zklaplo mu
 = zgabinđas leske.
 Zlatka (papirova), pární čamni, 2.
 jak jakri, ž. 3. poltrétol.
 Zlatník, somnakaskero, m.
 Zlato, somnakaj.
 Zlatý, rinckos, 2. somnakúno, př.
 Zlo, čungalipen, m.

Zlobím se, *choľárav*, 2. *rušav man*.
 Zloděj, *cor*.
 Zlodějka, *corica*.
 Zlodějský, *čorál*, přisl., 2. *čori-káno*, př.
 Zlost, *chóli*, ž.; —ný, *cholamen*.
 Zlý, *erio*, 2. *mišech*.
 Zmrzlý, *axado*, př., 2. *fadindo*, př.
 Znam, *xánav*, 2. *prinxárav*.
 Znamý, *xindlo*, 2. *prinxardo*, př.
 Zpěvák, *bagabnaskero*, (rus.), 2. *gilavibnaskero*.
 Zpěv, *gíloj*, m. 2. *bagaben* (rus.).
 Zpívám, *gilavav*.
 Zpívání, *gilaviben*.

Zpodní, *telúno*, př.
 Zpuchlý, *šuvlo*, př.
 Zpuchlina, *šuvlpen*, m.
 Zřím, *dykav*.
 Zrůst, *barvol*, m.
 Ztrácím, *našavav*; ztratil jsem, *naššilem*.
 Zrcadlo, *dykibnaskero*, m.
 Zvadlý, *puráno*, př.
 Zvíře, *téle*.
 Zvon, *harangos* (uher.).
 Zvoním, *harangozínav* (uher.).
 Zůstávám, *ačav*; zůstaň, *ač*.
 Zývám, *hamzínav*.

Ž.

Žába, *capni*, ž., 2. *xamba*.
 Žabička, *xambička*, ž.
 Žabka, *xambóri*, ž.
 Žádný, *niko*, 2. *nihavo*.
 Žaludek, *pér*, m.
 Žaluji, *pchukavav*.
 Že, *kaj*, 2. *ke*, sp.
 Žebra, *pašvaro*, m.
 Žebrák, *mangipnaskero*.
 Žebrám, *mangav*.
 Žebravý, *mangáno*.
 Žebrota, *mangipen*, m.
 Železa, *sastera*, 2. *bikovi* (= pouta).
 Železo, *saster*, m.
 Železnice, *sastrúni*, ž.
 Železný, *sastrúno*.
 Zemle, *bokóli*, ž.
 Žena, *romni*, ž. 2. *gast*, ž. 3. *xuvli*.
 Žením se, *mange hi bijav* = mám svatbu.

Ženská, *manušni*.
 Ženský, *romňukero*.
 Ženuška, *romňóri*, ž. 2. *xuvlóri*, ž.
 Žertuji, *kérav pchéras*; žertovný, *pchérasúno*.
 Žid, *biboldo* (= nekřtěnec). 2. *čindlo* (obřezanec).
 Židovka, *biboldi*.
 Židovský, *biboldúno*, př.
 Žiju, *som xido*, 2. *xivav*.
 Žiněnka, *parind* (matrace).
 Zito, *div*, 2. *giv*.
 Žívím, *xidárav*.
 Život, *trupos*, m. 2. *trupo*, m.
 Živý, *xido*; žívím, *xidárav*.
 Žízala, *křmo*, m.
 Žizeň, *truzhilo*.
 Žízivný, *trušálo*, př. (= nešťastný).
 Žluč, *chóli*, ž.

Část III.

M L U V A.

*Láčo dad.
Láči daj.
Mro láčo dad.
Mri láči daj.
Tro báro čávo.
Tri tarni pchén.
Leskro pchral.
Lakri pchén.
Leskri daj the lakro dad.
Tykno kér the šukar foros.
Mri tykni pchén hi šukar.
Me som barválo, úva tu
sal čoro.*

*Očon hi báro, i pchuv hi bá-
reder, úva o kcham hin ajbá-
reder.*

*Amáro dad ehas barvá-
leder, úva tumáro bachtáleder.*

*Mangipnaskero hi bokálo,
leske ehi bok.*

*Gáxo amáro the tumári
gári san láče manúša.*

*Čáleske vakér so kchames,
úva bokáleske ma vakér but,
de leske rádeder te chal.*

*Te vakérel hi rup, te na
vakérel, somnakaj.*

*Kana binos amen muklas,
ašáras pes, kaj amen mu-
kham les.*

*Kaj gilaven ač nor odoj,
Mižechenge nane giloj.*

J. Ječný Romáňl Čib. 2. vyd.

Dobrý otec.
Dobrá matka.
Můj dobrý otec.
Má dobrá matka.
Tvůj veliký chlapec.
Tvá mladá sestra.
Jeho bratr.
Jíjí sestra.
Jeho matka a její otec.
Malý dům a krásné město.
Má malá sestra je hezká.
Já jsem bohat, ty však jsi
chud.

Měsíc je veliký, země jest
větší, avšak slunce jest největší.

Náš otec byl bohatší, váš
však šťastnější.

Žebrák jest hladov, jemu
jest (on má) hlad.

Hospodář náš a vaše hospo-
dyně jsou dobří lidé.

Sytému mluv co chceš, avšak
hladovému nemluv mnoho, dej
mu raději jísti.

Mluvíti jest stříbro, nemlu-
viti, zlato.

Když hřích nás opustil,
chlobíme se, že my jsme opu-
stili jej.

Zůstaň tam, kde zpívají
U zlých písní nemají.

*Čáve vakéren so kéren,
rom so myslinen, úva pchúre
so dykle the šunde.*

*Avs pre jak hi dab andro
jilo.*

*Dylino lizal o jilo pre čib,
úva godavel e čib andro jilo.*

*Te sal láčo, niko na xánel
tutar, úva kana nor jak binos
kérđas, sare tutar vakéren.*

*Ač tutar zoráleder, šaj
avrikérel pre tute dujto.*

*Avri trádyne rákla na
pchenen láčes peskra gáaxatar.*

*Góđaha, na jakenča hi
tuke pchandés o bėjav.*

*Ko andre tute báreha, tu
andre leste máreha.*

*I čib bikokalengéri, úva
kokala pchagel.*

*Jov hi xido, hár o máčo
andro páni.*

Ma kin o šošoj andro góno.

*Ko avreske láčes kérel,
peske kérel.*

*Mačkengero kélíben, myšen-
gero méríben.*

*Ko sakoneske láčo, niko-
neske láčo.*

Dykav tut gern.

So kames, More?

Láčo lav.

Kaj tro dađ vaj tri dađ?

Kaj san súde, andro veš?

*So tável tri dađ, šišky vaj
meláli?*

*Na tável nyšt, nor čulo
jabky, the čulo zumin jařestar.*

Děti mluví co dělají, mu-
žové co myslí, ale starci co
viděli a slyšeli.

Slza na oku je rána v srdci.

Hloupý nosí srdce na jazyku,
moudrý však jazyk v srdci.

Jsi-li dobrý, nikdo neví
o tobě, avšak učinil-lis' jen
jeden hřích, všickni o tobě
mluví.

Buď sebe silnější, může zví-
těziti nad tebou druhý.

Vyhnané děvečky nemluví
dobře o své hospodyně.

Rozumem, ne očima, máš
uzavřítí svatbu.

Kdo do tebe kamenem, ty
do něho chlebem.

Jazyk bez kostí, ale kosti
láme.

On žije jako ryba ve vodě.

Nekupuj zajíce v pytli.

Kdo jinému dobře dělá,
sobě dělá.

Koček brání myši mření.

Kdo každému dobrý, zá-
dnému dobrý.

Vítám tě.

Co chceš, Cikáne?

Dobré slovo.

Kde je tvůj otec nebo tvá
matka?

Kde ležíte, v lese?

Co vaří tvá matka, knedlíky
nebo kávu?

Nevaří nic, jen trochu bram-
borů, a trochu polévky z mouky.

*Kaj tut úlal?
Me na xánar.
Snad xánel mri daj, vaj
mro dad.*

*Daje! kaj som úlo?
Andro Névo gav.
Kaj som boldo?
Čáveja, jav adaj, me tuke
vareso pchenava.*

*So joj tuke pchendas?
Ke pašal gavoro niko na
ne.*

*Kaj xáha adadyves?
Me na xánar, kaj čoro
xáva; talan andro veš.*

*Jav manča.
Tut odoj andr' ada veš
oda jágaris na mukela.*

*Muk man čak.
Me na xánar, tu xánes,
kaj xáha.*

*De tuke mro Devel bacht
the sastýpen; me našti tuha
xav.*

*Me papále xáva proda
(pr' oda) hotáris, te man
avela feder vaj na.*

*Adaj avri hi báro šil,
akána xáva, te man ta-
tárav; xa Debleha.*

*More, hár sal?
Láčes.
De mro Devel!
Odoj andro gav murda-
lilas bálo, xa, mek tuke les
den.*

*Gáxo pchendas, že (= ke)
les chande, odoj hi už trin
kurke, les našti chana.*

Mek, xa čak vaš o bálo,

*Kde jsi se narodil?
Já nevím.
Snad ví má matka nebo
můj otec.*

*Matko! kde jsem se narodil?
V Nové vsi.
Kde jsem křtěn?
Synu, pojď sem, já ti něco
povím.*

*Co (ona) ti povídala?
Že okolo vesničky žádný
není.*

*Kam půjdeš dnes?
Já nevím, kam ubohý půjdu;
snad do lesa.*

*Pojď se mnou.
Tebe (tam) v (tom) lese (ten)
hajný nenechá.*

*Nech mne jen.
Já nevím, ty víš, kam půjdeš.*

*Dej ti Bůh štěstí a zdraví;
já nemohu s tebou jíti.*

*(Já) půjdu opět na týž okres,
bude-li mi lépe (nebo ne).*

*Zde venku je veliká zima,
teď půjdu, abych se ohřál;
jdi s Bohem.*

*Cikáne, jak se máš?
Dobře.
Dejž to Bůh!
Tam ve vesnici zdechlo prase,
jdi, ať ti je dají.*

*Hospodář povídal, že je za-
hrabali, jsou tomu již tři ne-
děle, nebudete je moci jísti.*

Ať, jdi jen pro prase, já

*me xáva papáde pro kašt;
jon odoj, mek báles tcháren,
the xan vaš o páni.*

*Páňeha už avle. Den kio
ják, o páni.*

*Jon les inke na dyne,
pchende, den tumen korkóre
oda piri kio ják.*

Jon la na kamen te den.

*Taven, pekas amenge ko-
ter karialo.*

*Xan vaš o lon, te amenge
londáras.*

*Ma peken, jov amen na
mukel te pekel.*

*Šelengero adaj avela, už
adajhi, jov amen lela; amenge
dena duj kurke bári pchági.*

Ma daran, na dena.

*Me odoj somas dujvár,
už man xánen ale tumen
na xánen, tumenge našti den
pchági.*

*Tumen inke odoj na sánas,
ale (úva) me odoj somas,
mange dena pchági duj čon.*

*Odoj na xáva, jon man
chudenas, denas mange štár
čon.*

*Čáveja! daje! fityn, táv
vareso te chal.*

Táv, me Chávez, me Chávez.

*Vičín pro čáve. mek pen
na máren, vaj me xáva
tut te márel.*

*Ma xa, vaj leske pcha-
gehas vast.*

Cit, vaj me tut márava.

*De rádeder tykne čávenge
te chal.*

půjdu opět na dříví; oni tam,
ať prase opálí, a dojdou pro
vodu.

S vodou už přišli. Dejte
k ohni vodu.

Oni ji ještě nedali, řekli,
dejte vy sami ten hrnek k ohni.

Oni jej nechtějí dáti.

Vařte, pečme sobě kus masa.

Jděte pro sůl, abychom
si osolili.

Nepečte, on nás nenechá
peči.

Četník sem přijde, už zde
je, on nás vezme; nám dají
dvě neděle velkého trestu.

Nebojte se, nedají.

Já tam byl dvakrát, mne
už znají, vás však neznají,
vám nemohou dáti trest.

Vy jste tam ještě nebyli,
ale já tam byl, mně dají trestu
dva měsíce.

Tam nepůjdu, oni by mne
chytili, dali by mně čtyry mě-
síce.

Synu! matko! top, vař něco
k jídlu.

Vař, já bych jedl, já budu
jísti.

Křikni na děti, ať se ne-
perou, nebo já půjdu tebe
bít.

Nechoď, nebo bys mu zlá-
mal ruku.

Mlč, nebo já tě budu bít.

Dej raději malým dětem
jísti.

Mange hi but te kéré.
Gaseske san lóve, xa, te
tuke lendar čulo del.

Na xáva, leske ehi báro
xukel, jov man dandérelas.

Našlilom, ródav, raktom,
xa, rakeha.

Koba rom pijel, pijelo rom.
Koja romni pijel; pijeli
romni.

Tu ma pi, mek jov kor-
kóro pijel.

Mange de te pijel, te šaj
piav.

Den mange roj; me cháva
rojaha.

Už čálo som.

Šte pre! už hi but štundy?

Me tajsja avava (vaba) koj.

Adadyves xáva andro veš.

Kathar tu aves?

Avav kathar.

Me som kére, ivti tu salas
ókia.

Xáva glan u kér; som
glan u kér.

Durke mange vareso i
pchúri romni?

So tu mange pchenda, na
pačav, ke hi čáčo.

Dy tu amenge kamehas
vareso te čorel, amen tut chu-
dahas.

Ma daran, nyšt čorava.

Tumenge nane o máro,
tumen san šuke sáre.

Mro (miro) dad the mri
daj müle hi.

Ašta tchuváli, me tchuválo
pijava.

Mám mnoho (co dělat) práce.
 Hospodář má peníze, jdi,
 aby ti jich trochu dal.

Nepůjdu, on má velkého psa,
 ten by mne kousl.

Ztratil jsem, hledám, našel
 jsem, jdi, najdeš.

Muž pije, pije muž.

Žena pije, pije žena.

Ty nepij, ať on sám pije.

Mně dej pít, abych se
 mohl napít.

Dejte mi lžici, já budu lžicí
 jísti.

Už jsem najeden.

Vstaň! už je mnoho hodin?

Já zítra přijdu tam.

Dnes půjdu do lesa.

Odkud ty přicházíš?

Přicházím odtud.

Já jsem doma, ty jsi však
 byl pryč.

Půjdu před dům; jsem před
 domem.

Hádej mi něco, stará ženo!

Co tys mi povídala, nevěřím,
 že je pravda.

Kdybys ty nám chtěla něco
 ukradnouti, my bychom tě chytili.

Nebojte se, nic neukradnu.

Vy nemáte chleba, vy jste
 všickni suší (hubení).

Můj otec a matka (umřeli),
 jsou mrtvi.

Ukaž dýmku, já budu tabák
 kouřit.

*Muk pchúres, mek jov
korkóro kurinel.*

Na mukava les.

*Pchúro pchendas, kaj te
mre Devleha zas.*

Láčo tro dyves (tri rat)!

Parikérav tuke.

Mangav, beš tuke.

Me rádeder som terdo.

Hár sal?

Man dukal o šéro.

Talan fadindal?

*Oda me naši pchenav;
úva adadyves rataha pilom,
the čapláreske ehas bíláči lo-
vina, the odolestar man dukal.*

*Podujto de láči trajt, the
mapi bíláči lovina.*

Nech starého, at on sám
kouří.

Nechám ho.

Starý povídal, abys s pánem
Bohem šel.

Dobrý den (večer)!

Děkuji ti.

Prosím, posad se.

Já raději stojím.

Jak se máš?

Bolí mne hlava.

Snad jsi nastydl?

To já nemohu říci; avšak
dnes ráno jsem pil, a šenkýř
neměl dobrého piva, a od toho
mne bolí.

Podruhé dej dobrý pozor, a
nepij špatného piva.

PARAMISI. — BAJKY.

1.

Handa th' e bři. — Mravenec a včela.

„Sam pcheňa,“ pchendas kie bři handa; „vaj hár dy-
„Jsme sestry,“ pravil ku včele mravenec; „neboť jak se
vesalol, the kam avri avel, kėras až andro rat.“ „Odoleske
rozední, a slunce ven přijde, pracujeme až do noci.“ „Proto
talan na hum t' avas pcheňa,“ pchenel bři: „Tro kėriben
snad nemusíme býti sestry,“ pravila včela: „Tvá práce
nane kia nihoste, úva me dav e gaxenge avdin the mom;
není k ničemu, já však dávám lidem med a vosk;
odoleske man ikėren, na tut.“
proto mne chovají, ne tebe.“

Nane pes te dykel pro kėriben, úva pro kėriben,
Nemá se hleděti na práci, ale na práci,
havestar vareso láčo xal.
z které něco dobrého pochází.

2.

Žamba th' o guruv. — Žába a vůl.

Žamba dyklas e guruves pre čár, myslinelas: „Te mri
Žába viděla vola na pastvě, myslila: „Kdybych
cipa upré pchurdavas, šaj avavas oda láčes bári, hár oda
svou kůži nafoukla, mohla bych býti tak dobře veliká, jako tento
guruv.“ Pchurdyňas pes báres, žambičkatar pes pchučelas:
vůl.“ Nafoukla se velice, žabičky se ptala:

„Pcheňe! te som už avóka bári hár oda guruv?“ „Nasal,“
 „Sestro! jestli jsem už tak veliká jako tento vůl?“ „Nejsi,“
pchendás e žabička. Akána pes meg buter upré pchurdyňas.
 pravila žabička. Nyní se ještě více nafoukla.
 „Te akána?“ Žambóri pchenel: „Inke tuke but chybinel.“
 „Jestli teď?“ Žabka praví: „Ještě tobě mnoho chybí.“
Avóka pes upré pchurdyňas, až pcharilas.
 Tak se nafoukla, až pukla.

To avel bibacht ole čorengeró, have pes pro barvále
To bývá neštěstí těch chudých, kteří se nad bohaté
hunoštinén.
 vypínají.

3.

Oslos nasválo th' o ruv. — Osel nemocný a vlk.

Ruv avlas kio oslos, kavo has andro nasválipen suto.
 Vlk přišel k oslu, kterýž byl v nemoci ležel.
Chudyndos pre leste pchučelas pes lestar: „Kirveja! kaj tut
Sahaje na něho ptal se ho: „Kmotře! kde tě
dukal?“ Pchenel o oslos: „Kaj pre ma chudeha, odoj man
bolí?“ Praví osel: „Kde na mne sáhneš, tam mne
najbuter dukal.“
 nejvíce bolí.“

Nane láčes mižecheske te patal. San gáxe, have ehi
 Nemí dobře zlému věřiti. Jsou lidé, kteří
lenge avdin andro muj, jedos andro jilo.
 mají med v ústech, jed v srdci.

4.

Ruv th' o xukel. — Vlk a pes.

Ruv th' o xukel rákle pes andro veš. Pchendás ruv
 Vlk a pes nalézali se v lese. Řekl vlk
xukleske: „Pchrala! soha hi odóva, kaj sal tu avóka tchúlo?
 psovi: „Bratře! čím je to, že jsi ty tak tlustý?

Me som tutar zoráleder. Prastav pal o poly, pal o veša; Já jsem tebe silnější. Běhám po polích, po lesích; čorav raťi, chudav dyvese, the preca som šuko, hár dykes.“
kradu v noci, chytám ve dne, a přece jsem suchý, jak vidíš.“
Pchenďas o xukel: „*Kaj dav trajť pre kër, nadav, te andre*
Pravil pes: „*Že dávám pozor na dům, nedávám, aby do*
leste xan ani o čor ani mangipnaskère, ehi man láčes.
něbo šli ani zloději ani žebráci, mám se dobře.
Celo dyves čak som suto. Raj th' o rákle den mange zumina,
Celý den jen ležím. Pán i chasa dávají mně polévku,
kokala, karialo, máro; račaha prastav, kaj kamav. Te kames,
kosti, maso, chléb; ráno běhám, kam chci. Chceš-li,
šaj manča xas, avóka tuke šaj láčes avel. Javas! pchenel
můžeš se mnou jít, tak ti může dobře být. Pojďme! praví
o ruv. Akána trpínav šil, giva, brišinda, tatypena; talinava
vlk. Nyní trpím zimu, sněh, deště, horka; trefím
odoj te sovel the varekas te daravel. Andro čiben the kio
tam ležeti a leckohos přestrašiti. V loži a u
skamin avaha duxene hár pchrála.“ *Adaj ruv chuťlas,*
stolu budeme pospolu jako bratři.“ *Tu vlk poskočil,*
radostaha div na rovelas. Xan. Andr' odova dyktas ruv,
radostí div neplakal. Jdou. V tom spatřil vlk,
kaj hi e xukleske kušti meň. „S' odova pchrála? hoske hi tuke
že má pes obolený krk. „Co to, bratře? proč máš
meň kušti?“ „To hi odoleha,“ pchenel o xukel, „kaj bašóvar pro
krk holý?“ „To je tím,“ praví pes, „že štěkám na
gáxe, pchanden man dyvese kio lancos, the ráťi man muken.“
lidi, přivazují mne ve dne k řetězu, a v noci mne pouštějí.“
„So? natrómas ókia te xas, kana kames?“ „To na! denáštom
„Co? nesmíš pryč jít, kdy chceš?“ „To ne! utekl jsem
tuke, úva mukle pes pal mande, chudyne man, the papále man
ti, avšak pustili se za mnou, chytili mne, a opět mne
petalonde.“ *Ó! pchenel ruv:* „*Xa mre debleha! ač tutar tchuleder*
přikovali.“ *Ó! praví vlk:* „*Jdi s pánem Bohem! buď sebe tlustší*
the šukáreder! me prastava papále andro veša, andro poly.
a krásnější! já poběhnu opět do lesů do polí.
Te na man avela svoboda, na kamav najbáredere raske t' avav.
Nemám-li miti svobody, nechci největším pánem být.

5.

Ruv th' o bakróro. — Vlk a beránek.

Ruv th' o bakróro kamlas pes lenge te pijel, avle kie
 Vlk a beránek chtělo se jim píti, přišli k
leňóri, kaj te pien paňóri. Ruv has terdo upré, th' o bakróro
 potůčku, aby pili vodičku. Vlk stál nahoře, a beránek
těle. Dykľas o ruv e bakróres pchendľas: „Hoske mange čika-
dole. Viděl vlk beránka pravil: „Proč mi ka-
láres o páni?“ Pchendľas o bakróro: „Našti tuke raja mro,
líš vodu?“ Řeklo jehně: „Nemohu ti, pane můj,
čikalárav o páni, vaj tutar kia mande tchadol.“ Pchenel o ruv:
kaliti vodu, neboť od tebe ke mně teče.“ Řekl vlk:
„Ehi odoleske berš, so man košťal.“ Pchendľas o bakróro:
„Je tomu rok, cos mi lál.“ Řeklo jehně:
„Mange nane buter čak trin čon.“ Akána ruv: „To has tro
„Mně není více než tři měsíce.“ Nyní vlk: „To byl tvůj
pchral?“ Pr'oda bakróro: „Me som korkóro the korkóro,
bratr?“ Nato jehně: „Já jsem samo a samo,
mange nane nihavo pchral.“ „Ač tu odova, vaj tro pchral,
já nemám žádného bratra.“ „Buď ty to, neb tvůj bratr,
vaj tro dad, savore san vina.“ Chudyňas dadenča čingérďas
nebo tvůj otec, všickni jste vinni.“ Pochytil zubama, roztrhal
preko e bakróres. — Avóka kéren o mžzech e láčenča.
 na kusy beránka. — Tak dělají zlí s dobrými.

6.

Pér th' o udy. — Břicho a oudové.

Vaš pchúre berša, kana has raske Saturnos, rušte
 Za starých let, když byl pánem Saturn, rozhněvaly
pes udy pro pér, pchukade, kaj čak bešel, kaj jon humte
 se údy na břicho, žalovaly, že jen sedí, že ony musí
kéren, oda lenochos nyšt na kérel, čak chal the pijel. Pchenen
 dělati, ten lenoch nic nedělá, než jí a pije. Práví
kia peste: Hoske hi amenge oda hiabachabnaskero xidáras?
 k sobě: Proč máme toho darmožrouta živiti?

Nyšt leske madas: Šéro ma myslin, chéra ma xan, pchike
 Nic jemu nedejme: Hlavo nemysli, nohy nechodte, ramena
nyšt ma lixan, vasta ma kéren, peske pchokiñon; laveha,
 nic nenoste, ruce nedělejte, sobě odpočiňte; slovem,
dyvesestar sako ač karkóro vaš peste. Kérđas pes, na dyne
 ode dneška každý buď sám pro sebe. Stalo se, nedaly
leske nyšt te chal. Šutilas pér. Havi hi odoja góđi? Andre
 mu ničeho jísti. Vyschlo břicho. Jaký jest to rozum? Vpa-
péle o jaka, vasta, chéra, šéro seslabinde; chárnes, savoro
 dly oči, ruce, nohy, hlava zeslábly; krátce, všecko
trupo ehas hár muláno. Akána prinxárde udy peskro dyli-
 tělo bylo jak mrtvo. Nyní poznaly údy svou hlou-
nipen, kaj pér hiaba na chal, kaj lengere žilenge del rat;
 post, že břicho nadarmo nejí, že jejich žilám dává krev;
so den leske, ole korkóreha pes xidáren. Avóka avle kio
 co dají jemu, tím samým sebe živí. Tak přišly k
godavel, dyne pes andro kériben, the papále ehas savorenge
 rozumu, daly se do díla a opět bylo všem
láčes.
 dobře.

7.

Bachtáli th' e pchurdyni. — Netopýr a kolčavka.

Bachtáli pélas pre pchuv, pchurdyñatar ehas chudyni.
 Netopýr padl na zemi, od kolčavky byl chycen.
Te avel našadi, mangelas vaš peskro trupo. Pchurdyni lake
 Maje býti zabit, prosil o svůj život. Kolčavka jemu
pchendás, kaj la našti mukel, odoleske, kaj nane národoskéri
 řekla, že jej nemůže nechati, proto, že není přítelkyní
savore čiriklengero. Joj pchendás, kaj nane čiriklo, kaj hi
 všech ptáků. On pravil, že není pták, že je
myša. Avóka hi mukli. Pale kana papále pélas pre pchuv
 myš. Tak jest puštěn. Potom když opět padl na zemi,
avra pchurdyñatar chudyni ehas; mangelas, kaj t' ačel xidi.
 od jiné kolčavky chycen byl; prosil, aby zůstal živ.
Pchurdyñóri pchendás, kaj nane národoskéri savore myšengero.
 Kolčavička pravila, že není přítelkyní všech myší.

Me nasom myša, úva čiriklo. Papále mukli hi. Avóka dujvár
Já nejsem myš, ale pták. Opět puštěn jest. Tak dvakrát
pes lake talindas, kaj peske dyňas aver nav; soha méribnaske
se mu přihodilo, že sobě dal jiné jméno; čímž smrti
gélas ókia, sastýpen ikérdas.
ušel (pryč), zdraví zachoval.

8.

Duj myši. — Dvě myši.

Myša foroskéri kamlas te xánel, hár ehi myšenge
Myš městská chtěla zvěděti, jak je myším
andro gav. Gélas avri forostar kia peskri pcheňóri, kie
ve vesnici. Šla ven z města ke své sestřičce, k
myšóri gavengéri, te dykel la. „Hár tuke xal mri čiri-
myšce vesnické, aby viděla ji. „Jak tobě se vede má
klóri?“ „Parikérav mre devleske, láčes, hár myšake andro
zlatá?“ „Děkuji pánu bohu, dobře, jako myši ve
humna. — Amári gáxi prastal so šaj, lixal avri šilálestar:
stodole. — Naše hospodyně běží co může, nese ven ze sklepa:
čulo chřichíl, xov, the koteróro dandérdo balevas.“ Xánelas,
trochn hrachu, ovsá, a kouštíček nabryzlých slanin.“ Věděla,
kaj foroskéri nihostar pes na chudel. Kamelas te del, so
že městská ničeho se netkne. Chtěla dáti, co
lake ehas. Akána foroskéri kia late pchenel: „Te nasal
měla. Nyní městská k ní praví: „Nejsi-li
bibachtáli, čóri? kaj adaj andr' ada čoripen pchandes tre
nešťastná, ubohá? že zde v té chudobě zavíráš svá
terne berša? Jav mança! dykeha, hár hi tuke xidi t' aves.
mladá léta? Pojd se mnou! uhlídáš, jak máš živa býti.
Kér so kér, avela mériben, lela tuť. Kia hoste adaj te mérel
Dělej co dělej, přijde smrt, vezme tě. K čemu zde mřítí
bokaha? Ma dyk pro tajsá, so adadyves chaha, to hi tro.“
hladem? Nehleď na zítra, co dnes užiješ, to je tvé.“

Dyňas pes gavengéri te vakérel. Xan. Polokes pes čoren
Dala se vesnická přemluvíti. Jdon. Pomalu se kradou

andro rajkáno kër. Foroskëri hár gáxi sik prastal andre do pauského domu. Městská jako hospodyně čerstva běží do kalarádi; gavengëri pes divinel rupeske the somnakaske, avre kuchyně; snická se diví stříbru a zlatu, jiným šukáre marhenge. So kana sunglas churde bokolóra the gule krásným věcem. Což, když ucítila křehké buchtíčky a sladké cukri? cukroví?

Akána foroskëri tchóvel oda gavengëra rákla pre Nyní městská klade onu selskou pannu na kuč kaštúni. „Pchenta!“ pchenel: „Akána xánes, so hi yav, drabou stolici. „Vid!“ praví: „Nyní znáš, co je ves, so hi foros. T' avela andre tri chév kana vareso odole co je město. Přijdeli do tvé díry kdy něco z těchto šukáre the láče marhendar? Cha akána.“ Lixal lake so pěkných a dobrých věcí? Jez nyní.“ Nosí jí co najfeder, the mangel, te chutaha chal. Gavengëri paš nejlepšího, a prosí, aby s chutí jedla. Vesničanka při o láčo chaben the píben ašárel, kaj rajkáne myši san dobrém jídle a pití vychvaluje, že panské myši jsou láčes xide. dobře živý.

Pélas dranžuris, pcharúlas vikaha tel o skamin. Myši Spadl talír, roztloukl se se hřmotem pod stolem. Myši vikatar pes darandíle. Chutle kaštúňatar. Andr' odóva duvar povykem se ulekly. Skočily se stolice. V tom dvěře pes pchradom th' o xukela bašon. Myši daraha darandíle se otvírají a psi štěkají. Myši strachem ulekly denášen, ledva talinde andro chév. Kana has pale vika, utíkají, sotva trefily do díry. Když bylo po hluku, pchendas rajkáni: „Nyšť tut maďar, pcheňe! Le tuke, te pravila panská: „Nic se neboj, sestro! Vezmi sobě, kames, inke koter churdóro.“ Úva gáxi ledva o vódi chu-chcešli, ještě kousek křehotinky.“ Ale selka sotva dechu podelas, ókia pes lel, pchenel: „Sasti ač! the garuv tre padala, pryč se brala, pravíc: „Zdráva buď! a schovej svá chabena! Me som xidi pro gav bidarakëri, na hár tumen jídla! Já jsem živa ve vsi beze strachu, ne jako vy

adaĵ andre dar. Mange san feder odoĵ o balevas th'
 zde v hrůze. Mám raději tam slaninu a
o chříchila, neg adaĵ a daraha pchar the marikla.
 hrách, nežli zde se strachem hedbáví a koláče.

9.

Ruv th' e pchúri. — Vlk a baba.

Ruveske ehas bok, adaĵ th' odoĵ pchirindos ródelas
 Vlk měl hlad, sem a tam chodě hledal
te chal. Kana avlas kio jek kër, šundŝas, kaj ĉavóro rovel,
 jísti. Když přišel k jednomu domu, slyšel, že děťátko pláče,
the pchúri leske pchenel, te na kérelas víka, kaj les mindar
 a baba jemu praví, aby nedělalo hluk, že je hned
dela ruveske. Ehi vaŝ odóva ruveske, kaj pchúri ĉáčes
 dá vlku. Měl za to vlk, že baba právě
pchenel, terdol, užárindos. Kana ehas ráti, šundŝas papále
 mluví, stojí, čekaje. Když bylo v noci, slyšel opět
pchúra, kaj ĉávoreske ŝukar vakérel, pchenyndos leske:
 babu, že děťátku pěkně mluví, řkouc jemu:
Te avela o ruveĉkos našavaha les, mro ĉavóro. Šundŝas odóva
 Přijdeli vlček, zabijeme ho, mé děťátko. Slyšel to
ruv, gélas ókia, pchenyndos: Andradava kër avóka va-
 vlk, šel pryč, řka: V tomto domě tak
kéren, th' avriĉandes kéren.
 mluví, a jinak dělají.

10.

Ĉor th' o baŝno. — Zloděj a kohout.

Ĉor avlas andro jek kër, raklas andre leste ĉak
 Zloděj přišel do jedné chalupy, našel v ní jen
jeke baŝnes; lilas les, gélas ókia. Kana baŝno už t' avlahas
 jednoho kohouta; vzal ho, šel pryč. Když kohout už měl býti
naŝado, mangelas, te les mukel, pchenyndos, kaj avelas
 zabít, prosil, aby ho nechal (pustil), řka, že by byl

láčo gazenge ráti, kaj len kie bíti uštavelas. Pchendas čor :
dobrý hospodářům v noci, že je k práci budí. Řekl zloděj:
„*Odoleske meg buter tut našavava; vaj kana len uštaves, na*
„*Proto ještě spíše tě zabiju; neboť když je budíš, ne-*
des mange te čorel.“ — *So láčenge láčes, to mižechenge*
dáváš mi krást. — Co dobrým dobře, to zlým
mižech kérel.
zle činí.

11.

Dromengére. — Pocestní.

Duj gèle duzene dromeha, Janos th' o Petros. Janos
Dva šli spolu cestou, Jan a Petr. Jan
raklas gonóro lóvença, mindar les tchódas andre positi.
našel pytlíček s penězi, hned jej strčil do kapsy.
Petros leske pchenel: „Láčes, moře, kaj raklam.“ „Na ada,
Petr jemu praví: „Dobře, holečku, že jsme našli.“ „Ne tak,
čáveja,“ pchendas Janos šiláles. „Raklam, nane láčes, úva
holoubku,“ pravil Jan studeně. „Našli jsme, není dobře, ale
raklom.“ Petros buter ani nadel šol. Kana avle andro veš,
našel jsem.“ Petr více ani neceká. Když přišli do lesa,
talinde čoren. Janos razindos pchenel: „Mułam!“ „Na, pchenel
potkali zloděje. Jan třesa se praví: „Zhynuli jsme!“ „Ne, dí
leske Petros. Mułam, nane láčes, úva mílom.“ To odóva
jemu Petr. Zhynuli jsme, není dobře, ale zhynul jsem.“ Toto
pchendas, chuflas ókia garučas pes andro veš. Durandílo
pravil, skočil pryč, schoval se v lese. Ulekly
Janos ačlas hár mílo, the mindar has chudyno. Trdyñas
Jan zůstal jako mrtev, a hned byl chycen. Vytáhl
avri gonóro, dyňas les lenge.
ven měsíc, dal jej jim.

Ko andre bacht namyslinel čak pre peste, andre bi-
Kdo ve štěstí nemyslí než na sebe, v ne-
bacht nane leske nihave národy.
šťěstí není jemu žádných přátel.

12.

Gaxi th' o rákla. — Hospodyně a děvečky.

Jek romňi rádo kérelas rataha uštelas. Odoleske rákla
 Jedna žena ráda pracovala, ráno vstávala. Proto děvečky
ráti kio kériben uštavelas, trajt dyndos paš odóva pro bašnes-
 v noci k práci budila, pozor dávajíc při tom na ko-
kéro gilaviben. Rákla pro odóva pes cholárenas, pchende
 houtí zpívání. Děvečky na to se zlobily, pravily
kia peste, kaj bašnes našavena, odoleske, kaj ráti a ráňa
 k sobě, že kohouta zabijí, proto, že v noci paní
ušťavel. Talindas pes, kana odóva kérde, kaj andro báreder
 budí. Příhodilo se, když to učinily, že do většho
mižech pěle. Gáxi našunyndos bašnes kindas óri, the inke
 zla upadly. Hospodyně neslyšíc kohouta koupila hodiny, a ještě
rataneder meg avgoter len uštavelas.

raněji než prve je budila.

Mižecha radaha kérela pes sik mižechestar meg,
 Zlou radou učiní se často ze zlého ještě
holeder.
 horší.

13.

Pchúro th' o rákle. — Stařec a chlapci.

Štárvárbišeberšengéro pchúro tchóvelas lithi. Trin óve
 Osmdesátiletý stařec sázal strom. Tři chlapci
odóva dykle. „Našadál gódi, pchenen, te kérel kér, to xalas,
 to zahlédli. „Pozbyl's rozumu praví, stavěti dům, to by prošlo,
úva te tchóvel lithi? So tuke pchureja odolestar xala? Jeke
 ale sázeti strom? Co tobě starče z toho pojde? Jednou
preha sal terdo andro hrobos. Ko xánel, ko odolatar thilava
 nohou stojíš v hrobě. Kdo ví, kdo z něho ovoce
chala? Amenge inke odóva irinelas andre amáre terne
 jísti bude? Nám ještě by to slušelo v našich mladých
berša.“ „Čavóre mre, pchenel pchúro, to xánen čulo. Méríben
 letech.“ „Děti mé, praví stařec, to víte málo. Smrt

avóka láčes tumen hár man šaj chudel. Ko talinela, kas tak dobře vás jako mne může postihnout. Kdo uhodne, koho sikeder lela? Ki' odóva: ko adaj bešela, parikérela mange dříve vezme? K tomu: kdo zde se posadí, poděkuje mi vaš o thilava th' o tina. Kana mange lepérav, to hi mange za ovoce a stín. Když toho sobě vzpomínám, mám radosta.
radost.

Ko xánel, te na čingérava thilava, talan inke pal tu-
 Kdo ví, nebuduli trhati ovoce snad ještě po
mende? Čáve pes asenas, úva pchúro talindas. Jek lendar,
 vás? Chlapci se smáli, ale stařec uhodl. Jeden z nich,
kamindos te barvalol, gélas pro mořos the taslilas. Aver,
 chtěje zbohatnouti, šel na moře a utopil se. Druhý,
kaj pes te oslavinel, dyňas pes pro kuriben, the kulatar
 aby se oslavil, dal se na vojnu, a od koule
andro mariben mílās. Trito, kana andro veš delas pre pchuv
 v bitvě zahynul. Třetí, když v lese porážel na zemi
o kašt, pēlas pre leste the našadās les. The pchúro?
 dřevo, padlo na něj a zabilo jej. A stařec?
Ehi xido. Kana pes odolestar xánlas, lepérđas pre lengro
 Je živ. Když se o tom dověděl, vzpomněl si na jejich
asariben, the pre peskri lithi, havi tchódahas.
 smích, a na svůj strom, který byl vsadil.

14.

Duj kéribnaskére. — Dva tovaryši.

Duj kéribnaskére géle duxene pal o bolipen. Pchende
 Dva tovaryši šli spolu po světě. Právili
kia peste: Mek pes lenge vareso te čível, kaj jek avres na
 k sobě: Necht se jim cokoli přihodí, že jeden druhého
mukela. Pr'odóva ačle. Kana avóka pchenenas, chuřlas
 neopustí. Na tom zůstali. Když tak rozmlouvali, vyskočil
vešestar o nedvědos the angul lende pes lelas. Jek ole
 z lesa medvěd a proti nim se bral. Jeden z nich

*mindar chuŝlas ókia, gēlas upré pro kašt. Aver dy-
hned skočil pryč, vylezl nahoru na strom. Druhý
kindos, kaj nedvēdoske našti nikaj xal ókia, súlas pre pchuv;
vida, že medvědu nemůže nikam ujíti, lehl na zemi;
načalađas ani vasteha, ani preha, ani napchurđelas hár
nehnal ani rukou, ani nohou, ani nedýchal jak
muláno t' avelas. Nedvēdoske ehas bok, prastandīlas kia
mrtev by byl. Medvěd měl hlad, běžel k
leste, adaj th' odoj les irinelas, the sungelas kia leskro māj,
němn, sem a tam jej obracel, a čichal k jeho ústům,
te hi xido vaj na. Kanu na sungelas, kaj hi xido, ehas
jeli živ nebō ne. Když necítil, že je živ, měl
vaš odóva, kaj avelas varehavo kandýno murdalipen. Ned-
za to, že by byl nějaká smrdutá zdechlina. Med-
vēdos murdalipen na chal; gēlas ókia, nyšt leske na kérđas.
věd zdechliny nejí; šel pryč, nic mu neudělal.
Dykindos jov pro kašt, kaj pes na trómal buter nihostar
Vida onen na stromě, že se nemusí více ničeho
te daral, gēlas těle; kana avlas kia peskro kéribnaskero,
báti, šel dolů; když přišel k svému tovaryši,
pchučelas pes lestar: „Mangav tut, pchrالا, pchen mange, so
ptal se ho: „Prosím tě, bratře, řekni mi, co
oda nedvēdos andre kan polokóres pchenelas, kana avóka
ten medvěd do ucha pomalounku povídal, když jsi tak
čirla andre dar salas tel leste súto?“ „But man siklárđas,
dlouho ve strachu pod ním ležel?“ „Mnohu mne naučil,
pchenel aver, najbuter, te lavenge na paťundile keribnaske-
praví druhý, nejvíce, abych slovům nevěrného tovaryše
reskero na paťav.“
nevěřil.“*

15.

Kašteskero th' o Mercuris. — Tesař a Merkur.

*Kašteskero jekvár čingérelas o kašt kie len. Adaj
Tesař jednou sekal dříví u řeky. Tu
leske chuŝlas tovér andral o vast, pēlas andro páni. „Oh!
mu vyskočila sekera z ruky, padla do vody. „Ó!*

vičinel, pchagérindos vastença hár odóva vaš mande bári
 křičl, lomě rukama, jaké to pro mne velké
 bibacht. So čoto mange kérova? Soha man xidáravas, už
 neštěstí. Co ubohý sobě počnu? Čím sebe jsem živil, už
 odóva ókia. De devla, kaj papále varehar t'avav kio tovér.
 to pryč. Dej bože, abych opět nějak přišel k sekeře.
 Avóka rovelas, bešindos. Ehe! devel, leske nav Merkuris,
 Tak plakal, sedě. Hle! bůh, jemuž jméno Merkur,
 muklas pes nebostar; terđindos angal o kašteskero, pchučel
 spustil se s nebe; stoje před tesařem, ptal
 pes, so pes leske kerdas? „Ach, devla! tovér mro mange
 se, co se mu stalo? „Ach, bože! sekera má mi
 chuťlas andral o vast, the pėlas andro páni. Odoleha man
 vyskočila z ruky, a padla do vody. Tou sebe
 xidáravas but berša avóka hi savoreske agor.“ — Merkuris
 jsem živil mnoho let, nyní je všemu konec.“ — Merkur
 taslilas andro páni, trdyñas avri tovér somnakúno. „Dyk!“
 potopil se do vody, vytáhl ven sekeru zlatou. „Viz!“
 pchenel, „te hi odóva oda tro?“ Pchenel, kaj name. Akána
 praví, „jeli to ta tvá?“ Praví, že není. Nyní
 leske anel avri rupúno. „Talan oda odóva avela?“ Ani oda.
 mu nese ven stříbrnou. „Snad ta to bude?“ Ani ta.
 Potrito taslilas andro chor, sastrúno tovér lizal avri. „To
 Po třetí potopil se do hloubky, železnou sekeru nese ven. „To
 hi mro čáčo!“ chuťlas, parikérelas, čumidyndos devleske vast.
 je má vlastní!“ přiskočil, děkoval, líbaje bohu ruku.
 Ašárdas devel leskro čáčipen, lilas rupúno the somnakúno,
 Pochválil bůh jeho spravedlnost, vzal stříbrnou i zlatou,
 dyñas leske len, vakérindos: „Láčo vódi! le tuke the ole
 dal mu je, řka: „Dobrá duše! vezmi si i tyto
 duj.“ Parikérđas, gėlas ókia, peskre gaxenge pchenelas, so
 dvě.“ Poděkoval, šel pryč, svým lidem vypravoval, co
 pes kerdas. — Jek kamindos somnakúno tovér te lel, avlas
 se stalo. — Jeden chtěje zlaté sekery dostati, šel
 kie len, peskro čáčo tovér čidás andro páni. Pale rovelas.
 k řece, svou vlastní sekeru vrhl do vody. Potom plakal.
 Sikadás leske pes o Mercuris, pchučindos lestar, hoske
 Ukázal se mu Merkur, ptaje se ho, pročby

rovelas? *Kana leske pchendas, taslišas tel o páni, somma-plakal?* Když mu řekl, potopil se pod vodu, zlatou kúno tovér avri andas, the pchučlas pes, te jov odóva sekeru ven vynesl, a ptal se, zdali-by ona to avelas, havo muklas? *Jov pes lestar radostaha chudýñas, byla, kterou upustil?* On se jí s radostí chopil, vakérindos, kaj čáčes avelas leskro. *Ruštas o Devel pre řka, žeby opravdu byla jeho. Rozhněval se bůh na leskro laxvakériben, na adeci somnakúno peske muklas, jeho nestydatost, netoliko zlatou si nechal, úva ani leskro čáčo leske nadyñas. ale ani jeho vlastní mu nedal.*

Avóka, savo chochavibnaha pes rádo barvalárdehas, Tak, který lži by se rád byl obohatil, somnakúno na lšas, sastrúno peskro našlišas. zlaté nedostal, železnou svou ztratil.

16.

Satir th' o dromengero. — Satyr a pocestný.

Dromengero gélas vešeha pro jevend Treboňate. Pre-Pocestný šel lesem na zimu do Třeboně. Najekvár avlas andre chora pustiňate. Satir světindas patradi, jednou přišel do hluboké pustiny. Satyr světil svátek, jov, leskri romňi the štár čáve. Ehas čiro kio chaben; on, jeho žena a čtyři děti. Byl čas k jídlu; savore, najbuter terňore, ehas lenge láči chuľa. Satir bevšickni, nejvíce mláďata, měli dobrou chuť. Satyr šindos pro mechos, vičinel pro leste, te xal télc strecha. sedě na mechu, křičí na něj, aby šel pod střechu. „Jav, pchenel, kostin, hár lači amári kurmin.“ Dromengero „Pojď, praví, okus, jak dobrá naše kaše.“ Pocestný nadyñas pro peste dujvár te vičinel, the kana has dýlos, nedal na sebe dvakrát volati, a jak bylo poledne, chuľaha beštas maškar o čáve; kaj has šil, pchurdelas peske s chutí sedl mezi děti; že bylo zima, foukal si

andro vast. Satir pro odóva dykel. Paloda lílas e roj, papále do rukou. Satyr na to kouká. Potom vzal lžíci, opět pchurdelas pre kurmin. „Kia hoste odóva, manušeja?“ pchufoukal na kaši. „K čemu to, člověče?“ ptal čel pes Satir. „Pchurdyndos, tatárav o vast; pale pchurdyndos, se Satyr. „Foukaje, hřeji ruce; potom foukaje, šudrárav tumári kurmin.“ Satir cholárđas pes pchenyndos: chladím vaši kaši.“ Satyr rozzlobil se řka: „Xa mange jakendar! Ko pchurdel mostar šilálo the „Jdi mi s očí! Kdo fouká z huby s'ndené i tchardo, jedos ehi leske maškar o dand.“ horké, jed má mezi zuby.“

17.

Xukel the koter karioalo. — Pes a kus masa.

Xukel ligedás koter karioalo andro muj, plavindás Pes nesl kus masa v hubě, plaval prekal e len. Andr' odóva ehas leske súno, kaj dykel čido přes řeku. V tom se mu zdálo, že vidí podobný koter andro páni; hamlas les te chudel. Pchardás o muj, kus ve vodě; chtěl jej popadnouti. Otevřel hubu, muklas oda peskro, th' o páni les mindar ligedás. So has pustil ten svůj, a voda jej hned odnesla. Co měl, leske, naštilas, the pal hoste chudyňas, nalilas.

ztratil, a po čem chňapl, nedostal.

Ko avreskrestar terđol, peskrestar avel.

Kdo o cizí (jiné) stojí, o své přichází.

18.

Rom — murš. — Cikán — chlapik.

Ehas jekvár jek čoro rom, the kérelas búti. Kana Byl jednou jeden chudý cikán, a kovařil. Když kérelas, kerdás dešubana karfa, the dyňas len peskra dělal, udělal patnáct hřebů, a dal je své

romňake, kaj te xal jařeske. Kana vař oda jařo gėlas, ženė, aby řla pro mouku. Kdyř pro tu mouku řla, avlas, tchódas, uřandás chumer. Pale kėrdas mačiki, tchódas přiřla, dala, zadėlala těsto. Potom udėlala knedlíky, dala len pro čáro. Beřte pr'oda čáro biř the řtár mařa. je na mísu. Sedly na tu mísu 20 a čtyry mouchy.

Pchėdas o rom peskra romňake: „Dykes, romņije! me som Pravit muž své ženė: „Vidřř, řeno! já jsem murř, kaj biř the řtár mařen tel jeka dabate nařavava.“ chlapík, ře 20 a čtyry mouchy pod jednou ranou zabiji.“

E romņi pchėdas: „Me xánav, kaj ři meg feder murř Žena pravila: „Já vím, ře je jeřtě lepři chlapík meg sal tu, kaj čivela peskri thálík pro řipkos, the kaj la neřli jsi ty, an hodí svřj plášť na řípek, a kdyř jej lela těle, ani laha na čalavela.“

sejme dolř, ani řím nehne.“
Havo manuř eři igen báro tyknendar avela
Který člověk je tuze veliký v maličkostech, bude tuze igen řik tykno bárendar.
brzo malý ve velikostech.

19.

Mangipnaskéro. — Žebrák.

Čořo pchůro avlas pařma kio jek kėr, te řaj peske
Chudý stařec přiřel blízko k jednomu domu, aby mohl si vareso mangel. Xuklóro preskereskero dykindos les ř (te) něco vyžebrati. Psík domovníkův vida jej při- avel, but bařilas, the kana pchůro preca až kio kėr avlas, cházeti, silně řtěkal, a kdyř stařec přeco až k domu přiřel, chudyňas les xuklóro the čingėrelas. Čořo pchůro rádo chytíl jej psík a trhal. Ubohý stařec rád lisárdehas, úva xukel les balal ikėrdas zoráles kia leskri by se byl vrátil, ale pes jej vzadu držel silně za jeho hazika. Dureder te xal darandilas, vaj les xukel lokes kabát. Dále říti se bál, neboť by jej pes mohl

dandérdehas. Eduard, čavóro keritúne raskero, dykindos so lehko pokousati. Eduard, synek domácího pána, vida co talinel, chuflas, vičindas pro xukel, the les kère tra-se děje, skočil, vzkřikl na psa, a jej domů dyňas; pr'oda pchendás pchúreske, te xal leha dureder hnal; na to pravil starci, aby šel s ním dále andro kér. Razindos pes pchúro pro celo trupos, gėlas do domu. Třesa se stařec na celém těle, šel bal o čavóro, stakérđas andro tremoz, the kie kalardi dyne za hošíkem, vstoupil do síně, a u kuchyně dali leske doha chaben. — Maškar odóva, so pchúro avri mu dosti jídla. — Mezi tím, co stařec venku chađas, manglas čavóro andre izema peskre dades vaš jedl, prosil hošík ve světnici svého otce o varehavi pchiri hazika, kaj la dela ode mangipnaskereske, nějaký starý kabát, že ho dá tomn žebrákovi, t' avel radosta, vaš oda dar. Dad kérđas mangípen aby měl radost za ten strach. Otec vyhověl prosbě peskre čavóreskero, the dyňas pchúreske hazika, vaš havi svého synka, a dal starci kabát, za který jov bára radostaha parikérđas; preskereske úva pchendás, on s velkou radostí poděkoval; domovníku ale řekl, kaj te del xukles mindar kérestar. — Dykas oda para-aby dal psa hnedle z domu. — Vidíme z této pomisatar, kaj Eduard ehas čavóro láče jileskero, the kaj vídky, že Eduard byl hošík dobrého srdce, a že dad láče čáveske, so kamel, kéréla savoro. otec dobrému dítěti, co chce, udělá všecko.

20.

Mangáno čavo. — Žebravý hoch.

Bóžifa jevende paramisa. — Vánoční povídka.

Dad leskro, kérindos pro páňengeri, pėlas andro páni
 Otec jeho, děláje na korábu, spadl do vody
the taslitas. Leskri daj ehas moribnaskeri; ratúne kéri-
 a utopil se. Jeho matka byla pradenou; noční prací

bnaha pes šilálilas, chudyñas la šiláli the múlas. Tykno
se nastudila, dostala zimnici a umřela. Malý
čavóro akána avlas korkóro, the has jedva panzeberšengéro.
synáček nyní zůstal samotný, a byl sotva pětiletý.

— *The kana nyna leskra daja ókia ande the chande pre*
— A když i jeho matku odnesli a pochovali na
kortučis, myslindas čavóro kia peste. Ko mange akána pche-
hřbitově, myslil chlapec u sebe. Kdo mně nyní bude
nela: Piráne čavóreja! ko mange dela o máro rataha the
říkat: Milý synáčku! kdo mně dávat chleba ráno a
kilo rat? ko mange akána u čiben lačárela, ko gadoro tchó-
u večer? kdo mně nyní postel stlátí, kdo košilku
vela avri, kana avela melárdo? ko man lela pro brek, ko
práti, když bude špinava? kdo mne bude bráti na klín, kdo
čumidela, kana man vareso dukala? — Nyna prinzáarde
líbatí, když mne něco bude boletí? — Též známí
gáxe, have xanle leskre dades the daja, ókia gèle arrete, the
hospodáři, kteří znali jeho otce a matku, odstěhovali se jinam, a
odóle, have adaj th' odoj ehas, has cize, save pre lengro
ti, kteří zde a tam byli, byli cizí, kteří se na jejich
hélós adaj avle; the kana kia lende ačlas the len vašo vareso
místo přistěhovali; a když u těch zůstal a je o něco
manglas, pehučle pen lestar sik: So kames, so adaj ródes? —
prosil, ptali se ho často: Co chceš, co zde hledáš? —
xa ókia.
klid se.

The nyna ókia gėlas čoro čavo, gėlas avri pre pchi-
A také se klidil ubohý hoch, vyšel na
lipknaskéri, kaj nikas na prinzárdas, terdilas pro rogos
ulici, kde žádného neznal, postavil se na roh
terdini the gaxenge, have adaj th' odoj gėle, dykelas andro
ulice, a lidem, kteří sem a tam chodili, díval se do
jaka, te nane čido vareko kia leskro dađ vaj daj, te šaj
očí, nenlí podoběn někdo (k) jeho otci neb matce, aby
lestar pes pchučel. — Ůva hiaba; gaxenge ehas aver pro búi,
se ho mohl zeptati. — Ale nadarmo; lidé měli jiného na práci,
meg kaj dyklenas pro toulindos pes čaves. Čáče mangi-
než aby si byli všímali potloukajícího se chlapce. Pravé že-

pnaskére čáve chalón peskri búti feder; jon prastan pal
 bravé děti rozumějí svému řemeslu lépe; ony běhají za
urde manuša uren pre peste pcharade fôty, odole papále,
 ošacenými lidmi, obleknou na se roztrhané hadry, tito zase,
te mre devleha pen lendar zbavinde, vareso lenge čiven.
 aby se s Pánem Bohem jich zbavili, něco jim hodí.
Úva akadeso mangipnaskero, havo nor te rovel xánel, šaj
 Ale takový žebrák, který jen plakat umí, může
mérel bokaha.
 umřít hladem.

The nyna bokaha mûlehas čoŕo čávo sik jekte duj
 A také by byl hladem umřel ubohý chlapec hnedle v prvních
dyvesendar, te jek pchûiri romni odoj pro rogos pchilip-
 dvou dnech, kdyby jedna stará žena tam na rohu ulice
knaskéri thilava na bikendehas, kia late jov terdilas. Oli
 nebyla ovoce prodávala, u které on stál. Tato
čak dykelas, hoske oda čávo odoj avôka čirla hi tardo.
 jen se dívala, proč ten chlapec tam tak dlouho stojí.
Talan kamel vareso te čorel? Úva kana dykklas, kaj
 Snad chce něco ukrást? Ale když viděla, že
ani kia raťate odočir na čilavel, ehas lake upré pro leste
 ani u večer odtamtud se nehýbá, měla nad ním
útrpnosta, dyňas avri vaš leste čulo holeder thilava, pche-
 útrpnost, vybrala pro něj trochu špatnějšího ovoce
nyndos: „Adaj hi, le tuke, the xa sik kére.“
 řkouc: „Tu je, vem si, a jdi hned domů.“

Čávo ehas zviklo te kandel, the kana pchendlas,
 Chlapec byl zvyklý poslouchati, a když řekla,
te xalas kére, uštilas the gêlas.
 aby šel domů, vstal a šel.

Akána ehas rať, the kilo rať andro báre forosi ehas
 Nyní byla noc, a u večer ve velkých městech bývájí
duvar pchandyno. Čoŕo sirotkos pale rovlas, kana peske
 dveře zavřeny. Ubohý sirotek se rozplakal, když si
lepérđas, kaj našti nikaj xal, kaj pro leste niko naužárel,
 vzpomněl, že nemůže nikam jíti, že na něj nikdo nečeká.
the niko leste u čiben na lačárel. — Pale pes kérđas andre palal
 a nikdo jemu postele nesele — Potom se skrčil v koutě

kio jek budára the odoj šileha razindos andro báro roviben
 u jedněch dveří a tam zimou se třesa u velikém pláči
sútas. Andro súno chudyñas báro, havo sáne udy leskre
usnul. Ve snu objal kámen, který slabé údy jeho
mamuj e barval araklas, the čumidyndos les pchendas:
 proti větru chránil, a líbaje jej pravil:
„Mri dajóri!“ Rati sik soviĥnastar uštaĥas, the kana e bar-
„Má matiĥko!“ V noci často ze spaní se probudil, a když vítr
val zoráles pchurĥelas, irinĥas pes pro avri rik, kaj u ĥiben
 silně foukal, obrátil se na druhou stranu, ana postel
has leske avóka zorálo.
 jeho byla tak tvrdá.

Aver dyves rataĥa sradynás papále odola láĥa pĥa-
 Druhého dne z rána vyhledal opět onu dobrou ho-
bengéra, savi, kana dykĥas, kaj ĥi avóka ĥoro, dynás leske
 kyni, která, když viděla, že je tak smuten, dala mu
papále vareso so aĥlas ĥabnaskero.
 opět nějaké zbytky jídla.

Trito the štárto dyves rakĥas odoj papále odola láĥa
 Třetího a čtvrtého dne našel tam opět onu dobrou
pĥúra; panĥto úva dyves ĥiaba kio rogos pro late užárelas,
 stařenu; pátého však dne nadarmo u rohu na ni čekal,
but gáxe gěle pro terĥúni, nor odolĥi romni ode dromeha
 mnoho lidí šlo po ulici, jen ona žena tou cestou
na avelas.
 nepřicházela.

Tykno sirotkos pro agor pĥuĥlas pes jeke jekepresúne
 Malý sirotek na konec zeptal se jednoho jednonohého
mangipnaskerestar, vaj báredere rastar te pĥuĥel daran-
 žebráka, neboť většího pána tázati se obával.
ĥilas. „Kaj ĥi adadyves olĥi láĥi pĥúri?“ „Adadyves adaj
„Kde je dnes ta dobrá žena?“ „Dnes zde
na bikenela, mro ĥavoro,“ pĥendas leske odolĥi mangipna-
 nebude prodávati, mé dítě,“ řekl jemu onen žebrák,
skero, „vaj amenge ĥi adadyves patradi.“ — „Úva hoske
„neboť máme dnes svátek.“ — „Ale proč
ĥi patradi?“ — „Adadyves úlas pro pĥuv mro Devel;
 je svátek“ — „Dnes narodil se na svět Pán Bůh;

dykes, tykno čavóro, kaj gáxe siđon khangére. —
 vidíš, malý synáčku, že lidé pospíchají do kostela. —
Kaj lengero adeci xan, odoj talan the me šaj stakérava,
 Kam jich tolik jde, tam snad i já moci budu vstoupit,
myslindas peske tykno sirotkos, the hár leske ehas radosta,
 myslil si malý sirotek a jakou měl radost,
kana dykłas, kaj les odole báre šukáre kérestar, havo
 když viděl, že ho z toho velikého krásného domu, jaký
nikaske mamušeske nane, niko na trádel avri, the niko
 žádný člověk nemá, nikdo nevyhání, a nikdo
lestar napchučel: so kames, the kaj trómal pes te radinel
 se ho neptá: co chceš, a že smí se radovati
avóka but the šukáre gilendar the v ačel maškar šukar
 z tak mnohých a krásných písní a zůstati mezi hezky
 urde rája.
 ošacenými pány.

Pale varehavo pativálo rom gaxenge but vakérdas,
 Potom nějaký věrohodný muž lidem mnoho mluvil,
kaj ehas úlo mro Devel andro logos maškar o sluky, kaj
 že se narodil Pán Bůh v jesličkách mezi pastýři, že
ehas xido andro čorípen, the kaj dycky gamłas nyna tykne
 byl živ v chudobě, a že vždy miloval také malé
čávoren.
 děti.

Ađa šundéhas až andre rať, sostar oda pativálo
 Tak by byl poslouchal až do noci, o čem ten věrohodný
rom vakérdas.
 muž mluvil.

Celo dyves až andre rať rakelas khangéri dycky pchi-
 Celý den až do noci nalézal kostel vždy ote-
radi, úva kia ratate (kilorat) the khangéra pchandyne
 vřený, ale u večer i kostel zavřeli,
the jov muste papále avri pre pchilipknaskéri ačłas.
 a on musel opět venku na ulici zůstati.
 — *Pre terdúni ehas te dykel savore chéva dudença, hlín-*
 — Na ulici bylo viděti všeska okna osvětlena, ko-
tóvi sáre rupeha márenas upré the těle, andro chéva the
 čáry s samým stříbrem rachotily nahoru a dolů, v oknech a

lada has tchóde avri rukróre chačle momélórenča, beránky the
krámech byly vyloženy stromky s hořícími svíčkami, andělíčkové a
ráklórengli, pre havi has mro Devel suto.

kolébka, na které Pán Bůh spal.

Tykno sirotkos pro savoro dykelas. Vesele ráňóra
Malý sirotek na všecko koukal. Veselé paničky
avenas andre lada, ginenas lendar šukar gola, have pale
přicházely do krámu, kupovaly v nich krásné věci, které potom
peskre čávorenge the ráklórengle kére lizanas, kaj lenge
svým chlapečkům a holčičkám domů přinášely, že jim
oda mro Devlóro bičavel. Avóka šukar chas oda dyves, so mro
to Pánbiček posílá. Tak krásný byl ten den narození
Devel úlas.

božho.

Čak te nane avlahas ode dyvesestar avóka báro šil!
Jen kdyby nebyla toho dne tak veliká zima!
Láčes odolenge, have kio táto bov bešindos pre brek peskre
Blaze těm, kteří u teplých kamen sedíce na klíně svých
dajengero šunen avri hučiben barvalakero, íva hár ehi
matek poslouchají veuku hučení větru, ale jak je
odoleske, havo na xánel, kaj xalas kére andro avóka xur-
tomu, který neví, kam by šel domů v tak
gálo čiro.
ošklivém čase.

Čavóro gēlas papále kie khangerúni budára, odoj kle-
Synáček šel opět ku kostelním dveřím, tam po-
kindas pro čanga, dyňas o vastóra jeketáne the pristrdas:
klekl na kolena, sepnul ručičky a modlil se:
„Mro Devlóro, havo avóka games tarnépena, te tut avelas
„Milý Pánbičku, který tak miluješ dítky, kdybys měl
varehavi tykni koja, havi me Tuke šaj síkavavas the kamehas
nějakou malou službu, jakou já Tobě mohl bych prokázati, a chtěls
man kia Peste te lel!“
mne k Sobě vzíti!“

The láčo Devel šundas u mangipen tykne ráklóres-
A dobrý Bůh uslyšel prosbu malého služeb-
kero the lišas kia peste odoles, haves niko pre pchuv ča-
níčka a vzal k sobě toho, kterého žádný na zemi za

čúneha naxánelas. Odoj sútas tykno sirothos the leskro vódi vlastního neuznával. Tam usnul malý sirotek a jeho duše gélas kio mro Devel — andro něbos.

šla k Bohu — do nebe.

Tumen sáre, have pen bavinen the radñinen angalo
Vy všickni, kteří se bavíte a radujete o sv.

bóžiŕa jevende, lepéren paš odóva the pre lende, have sandnu vánočním, vzpomeňte při tom i na ty, kteří jsou bokále the čóre.

lačni a smutni.

Z uberakého přeložil P. Jos. Ješina.

21.

Čávoro — xuklóro. — Synáček — pejsek.

Pre jek rik varehave'domboskero chas čóre jeke manuŕeske

Na jedné straně jistého návrší měl chudý jeden člověk

vinica, pre havi e molaha kérđas. — Jek dyves lílas peha
vinici, na které vínem pracoval. — Jednoho dne vzal s sebou
peskre čavóres; the kaj te mindar ternestar les učindas
svého synáčka; a aby hned z mládí jej učil
búti, dyňas leske tykni pchosadi, te leha kéréł.
práci, dal mu malou motyku, by s ním pracoval.

Kéritúno xuklóro gélas lença. — Avle the duzene kérde.

Domácí pejsek šel s nimi. — Přišli a spolu pracovali.

Úva čávorestar, báre tatýpnastar the odoleske, kaj naxánlas
Ale ze synáčka, z velkého horka a proto, že neznal
oda búti, sik tchadilas tchador. Prejekvár hasdel o šéro the
tu práci, brzo tekl pot. Najednou zdvihne hlavu a
dykel kéritúne xuklóres, hár jov tel e ruk andro tina hi
vidí domácího pejska, jak on pod stromem ve stínu
súto, pchenel dadeske: „Dađóreja! me gamavas peske
leží, praví otcí: „Tatínku! já bych si přál
t' avel amári Bodri, lake láčes vedinel, či nakér, nor sovel
býti naš Bodrou, jí dobře se vede, nic nedělá, jen spí
the ŕachutel.“

a se válí.“

Dad kiodóva čak čulinka pes asal, pchenyndos: „Nor Otec k tomu jen se usmívá, řka: „Jen te tuke libinela avóka t' avel xido hár amári Bodri? Te jestli tobě libíti se bude tak býti živu jako naši Bodře? kames, šaj xas kia late.“ — Čavóreske namuste dujvár Chcešli, můžeš jíti k ní.“ — Synáčekovi nemusel dvakráte pchendaš; chuřlas radostaha, denášlas the pašlas andro tina říkati; skočil s radostí, běžel a lehl do chládka xuklóreha the ehas suto až ande dyłoskro chaben. s psíkem a ležel až přinesli oběd.

Akána čavóro prastal kie chaben, beřlas pes kio Nyní synáček běží k jídlu, posadí se ke skamin paš dadoro the chudel leha andro čáro. Úva dad stolu vedle tatínka a sahá s ním do mísy. Ale otec definďas leske e roj e vastestar pchenyndos: „Te kames vyrazil mu lžici z ruky řka: „Jestli chceš hár xuklóro t' avel xido, hár xukel tu muste chas. Tri jako pejsek býti živ, jako pes musíš jísti. Tvá máli hi suti dureder e skaminestar pre pchuv the užárel kamarádka leží dále od stolu na zemi a čeká so e vastendar lela, nadykes? Sıklár pes xukleskere zvika co z rukou dostane, nevidíš? Uč se psím zvykům the gazeha machude andro čáro, užár, až pro tute vičinena, a s hospodářem nesahej do mísy, počkej, až na tebe zavolají, sik ačela varehavi máreskri cipa, vaj varehavo kokalos, vaj brzo zůstane nějaká kůrka, nebo nějaká kost, nebo vareso, so ačela.“ Avóka pchenelas the chaďas dureder. Ča něco, co zbude.“ Tak pravil a jedl dále. Syvóro čořes dykel, leske ehi chuta pro šach the balváno kanáček smutně se dívá, má chuť na zelí a vepřové rialo, úva leske chuta zgabindaš. maso, ale jemu chuť zklapla.

Mařkar odóva kchořlas daď peskro muj, lilas pcho- Mezi tím utřel otec své ústa, vzal mo- sadi the čáveske či pchenyndos, gėlas papále te kérel. Ča- tyku a synovi nic neříkaje, šel zase pracovat. Sy- vóro xukleha gėle papále tel e ruk, papále duxene sanas náček se psem šli zase pod strom, zase spolu

súte, úva na sanas jeketáne peskre pérença, xukel ehas čálo, leželi, ale nebyli sjednoceni svými žaludky, pes byl syt, úva čávo bokálo. ale syn hladov.

Proda myslindas peske: So hi mange te kérel? the Na to pomysli si: Co jest mi dělati? a proda lepéríben ehas doha. Na kamlom te kérel, the odona té myšlénce bylo dost. Nechtěl jsem pracovati, a leske man dukchal bokaha andro pér. Te dureder Bodraha proto mne bolí hladem v břiše. Jestli déle s Bodrou avava lenochos, Bodraha papále kiorataskro chaben chava. budu lenochem, s Bodrou opět budu večeřeti. Avóka furt myslínyndos, uštel, lel pchosadi the pchírel kio Tak stále přemýšleje, vstává, bere motyku a popochází k dad: „Dadeja,“ pchenel, „nane láčes t' avel xukleha, te natoci: „Otče,“ praví, „není dobře býti psem, ne-kérel the šuka cipa te chal; feder tuha te kérel the tuha dělat a suchou kůrku jísti; lépe s tebou dělati a s tebou kilorat te chal.“

večeřeti.“

„Tu sal manuš, mro čávo, sik tut avela gódi, kaj, so „Ty jsi člověk, můj synu, brzy budeš mít rozum, že, co kéreha, lixal užítos,“ pchendás o dad. uděláš, nese užitek,“ řekl otec.

Akána duxene kérde, the pale duxene radostaha Nyní spolu pracovali, a potom spolu s radostí kilorat chade. večeřeli.

So čávórestar but vakéríben na kérdehas, kérđas Co by ze synáčka mnoho řeči nebylo udělalo, udělalo estar jek chaben. z něho jedno jídlo.

O mochtóro romňakero. — Truhlička cikánky.

Jekvár avlas varehavi romni andro jek gazúno kër
 Jednou přišla jakási cikánka do jednoho selského domu
the mangelas vaš vareso i gáxa, havi ehas kère korkóri.
 a prosila o něco hospodyní, která byla doma samotna.
I gáxi lake pchendas, kaj te láčes pocinelas, te šaj
 Hospodyně jí pravila, že by dobře zaplatila, kdyby mohla
lake helférelas, kaj lake ehi kërdo. Guruvňa čulo
 jí pomoci, že má učarováno (uděláno). Krávy málo
pišen, grast šukon, kahňa čulo járe anen, pro feldy the
 dojí, koně hubnou, slepice málo vajec neson, na poli a
andre humna savoro frekol. Som stáli andre búi the preca
 ve stodole všechno hyne. Jsem stálá v práci a přece
nane mange či.

nemám ničeho.

„Oda hi lokóro helfériben,“ pchenel i romni; „nor
 „To je lehounká pomoc,“ dí cikánka; „jen
te kamena odóva te kèrel, so me tumenge pchenava.“ „Avava
 jestli budete chtít to dělati, co já vám řeknu.“ „Budu
igen rádi, e kéribnaske som zvikli,“ pchendas i gáxi.
 velmi ráda, práci jsem zvyklá,“ pravila selka.

Akána trdel avri i romni peskre batohostar tykno
 Nyní vytahuje cikánka ze svého rance malou
pchandyno mochtóro, pchenyndos: „Adaj len oda mochtóro,
 zavřenou truhličku, řkouc: „Zde vezměte tuto truhličku,
úva klídi lestar mukava peske me. Odole mochtóreha muste
 ale klíč od ní nechám si já. S touto truhličkou musíte
xan dyves dyvesestar andro sako hélos tumáre kéreskero:
 jíti den ode dne do každého místa vašeho domu:
andre chindi, andre staňa, andro kahňengero, andro šilálo
 do chlěva, do stáje, do kurníka, do sklepa
the andro humna, jeke laveha andro sako hélos the les pre
 a do stodoly, jedním slovem do každého místa a ji na
nangi pchuv čven. — The kana paš berš aďa
 holou zemi postaviti. — A když půl roku tak

kérena, pa'oda avava papále the pocinena mange, te na mys-
budete dělati, potom přijdu zase a zaplatíte mi, abyste nemy-
linenas, kaj tumen kamav te chochavav. I gáxi pr'oda
slila, že vás chci ošiditi. Selka nato
pchendas, ke oda kèrela, the romni gèlas ókia.
řekla, že to bude dělati, a cikánka odešla.

Aver dyves i gáxi rataha uštilas, gèlas mindar andre
Druhého dne selka ráno vstala, šla hned do
chindi mochtóreha the adaj dykel, hár lakre rákla pišdo
chléva s truhličkou a tu vidí, jak její děvečky nadojené
tchud pijen. Košlas len pchenyndos: „Te pes odóva inke
mléko pijí. Hubovala je řkone: „Jestli se to ještě
jekvár tulinela, trádava tumen avri kèrestar.“ Pr'oda xalas
jednou přihodí, vyženu vás z domu.“ Na to šla
andre staňa the kchamindos e mochtóro te del pre nangi
do stáje a chtěla truhličku dáti na holou
pchuv, čivérel ókia e pchus the tel leste chas góno xovaha,
zemi, odhazuje slámu a pod ní byl pytel s ovsem,
havi ráklo e chabnastar grastengero peske odoj garu-
který pacholek od žrádla koňů sobě tam byl
dechus. Košel papále peskre valetes adaj, havo darandílo
uschoval Hubuje opět svého pacholka zde, který uleknut
andre staňa stakérdis; pchendas leske, kaj leha avóka kèrela,
do stáje vstoupil; řekla mu, že s ním tak udělá,
hár ráklença.
jako s děvečkami.

Pa'oda xal andro kahñengero the talindas i xukla,
Potom jde do kurníka a zastíbla čubku,
havi andro muj jek járo lizalas, lílas les lake mostar. Xal
která v hubě jedno vejce nesla, vzala jí je z huby. Jde
andre humna the odoj raklas góno diveha, havo odoj
do stodoly a tam našla pytel se žitem, který tam
papále maribnangere peske garuñenas tel e pchus. Xal andro
opět mlatci sobě byli uschovali pod slámu. Jde do
šilálo the adaj darandílas pes, kana dyklus, kaj lake hi nor
sklepa a tu se ulekla, když nviděla, že má jen
čulo pchuvengere. the odolendar ke but san kñnile, the pro kèritúno
málo zemčat, a z těch že mnoho je shnilých, a na pů-

šéro nyna i kas krňovelas odclestar, kaj prekal mižech strecha
dě též seno hnilo od toho, že skrz špatnou střechu
delas brišind.

prášvalo.

Akána i gáxi delas trajl pre savoreste, lizalas e mo-
Nyní selka dávala pozor na vše, nosila tru-
chtóro peha, hár e romni lake radindas, andro sako vinklos;
hličku s sebou, jak cikánka jí radila, do každého konta;
trádyňas avri kérestar mižech rákla the lilas peske feder;
vyhnala z domu špatnou čeleď a vzala si lepší;
xukla, savi zvikli chas čak járe te chal, dyňas kušváleske
čubku, která zvyklá byla jen vejce žráti, dala pohodnému
the ada savoro feder kérelas, hár nor odoleske chalilas.
a tak vše lépe dělala, jak jen tomu rozuměla.

Prastandilas ókia jepaš berš the odolí romni stakérin-
Uběhlo půl roku a ona cikánka vstupu-
dos andro gazúno kër pchučel pes e gáxatar: „Hár xal
jíc do selského domu ptá se selky: „Jak jde
i gáxie?“ „Parikérav mre Devleske, igen láčes, hár miždo
hospodářství?“ „Děkuji Bohu, tuze dobře, jak dobrá
oda mochtóro! adaj len vaš oda driganta rincky, úva muken
to trublička! zde vezměte za to třicet zlatých, ale nechte
mange les.“ „To našti mukav, úva odóva, so kérel i bacht,
mi ji.“ „To nemohu nechatí, ale to, co dělá štěstí,
šaj mukava tumenge.“ Akána i romni trdel avri e posítatar
mohu nechatí vám.“ Nyní cikánka vytahuje z kapsy
kliďóri, pchiravel e mochtóro the gáxi čorachánes dykel, so
klíček, otvírá trubličku a selka dychtivě kouká, co
andre leste avela. Úva hár pes divindas, kana andre leste
v ní bude. Ale jak se podivila, když v ní
aver nyšt nor tykno činibňóro dyklas ode lavença:
jiného nic jen malé psaníčko zhlédla s těmito slovy:

„Jek jak gazakero buter kérel
Meg duj vasta the duj chéra
Gódi romňakero tuke pchenel.“

„Jedno oko hospodyně dělá více
Nežli obě nohy její i dvě ruce,
Rozum cikánky ti vece.“

Duj láče daja. — Dvě dobré matky.

Jek šukar dyves pal o mitageskro gėlas jek rani
 Jednoho krásného dne po poledni šla jistá paní
te pchirel. Tykno tarnėpen, haveske korkori davelas te
 se procházet. Malé dítětko, kterému sama dávala
pijel peskre čučendar, ligedās lakri rákli pal late angal
 píti ze svých prsou, nesla její služka za ní v
i musi. Kana avlas pašma kio jek veš, pėlas lake andre jaka,
 náračí. Když přišla blízko k jednomu lesu, padlo jí do očí,
kaj varehavi romni hi bešti pre pchuv the sári cholakordyni
 že jakási žena sedí na zemi a celá zarmončená
dykelas pre peskro tarnėpen, haves pre i musi čorės ikėrdās.
 dívala se na své dítětko, které v náračí smutně držela.
„Ach bári rani,“ avóka čori daj, dykindos ola ráña, delas
„Ach milostpaní,“ tak ubohá matka, spatříc onu paní, dávala
peskri duk avri, „mre čuča šutile avri, vaj už duj dyves nyšt
 svůj bol na jevo, „má prsa vyschla, neboť již dva dny ničeho
nachadom the mro čavóro majd muste bokaha mérel.“ Oli
 jsem nejedla a můj synáček brzo musí hladem umřítí.“ Ona
rani útrpnostaha čaladi chudyñas andre positi the dyñas
 paní útrpností hnuta sáhla do kapsy a dala
oda dajake jek lóvo. „O, kaj ode lóvestar šaj kėravas
 té matce jeden peníz. „O, kýž z toho penízu mohla bych udělati
e techud!“ Ode lavença lílas oli čori daj olo lóvo. *Pr’oda mindar*
 mléko!“ Těmi slovy vzala ona ubohá matka ten peníz. Na to hned
beštas oli rani pre čár, lílas o tarnėpen romňake andral
 sedla ona paní na trávník, vzala dítětko matce z
o vasta the dyñas kia peskre čuča, kaj te pijel. „Hem ga-
 rukou a dala k svým prsům, aby pilo. „Jak bych si
mavas te dykel andro tro dajkáno jilo the te dykel odoj
 přála nahlédnouti do tvého mateřského srdce a viděti tam
beráňkos, havo andro činibnaskeri xibnaskero činel tro
 anděla, který do knihy života zapisuje tvou
láčipen!“ — *Avóka parikėrelas čori daj láčejišeskra ráňake.*
 dobrotu!“ — Tak děkovala ubohá matka dobrosrdečné paní.

Máčo th' o máčeskero. — Ryba a rybář.

Nyna tykne máče bárona, te lenge mro Devel the manuš

I malé ryby zrostou, jestli jim Bůh a člověk
mukena o trupos; úva len te chudel the pale te mukel,
nechají života; ale je chytit a potom pustit,
myslínav, čak o dylino kérel. Vaj ko terďol vaš odóva, ke
myslím, jen hloupý dělá. Nebo kdo stojí za to, že
podujto andre máčengeri avena?
podrubé do sítě přijdou?

Jek máčeskero chudyňas e mačóres hár angušto dúges

Jeden rybář chytil kapřika jako prst dlouhého
the asandilas pes ode chudypnasre. — Oda hi nor
a smál se tomu chycení. — To je jen
čulinka! Mek, xa preca andro mro vastengero, báre avena
maloučko! Ať, jdi přece do mého koše, velcí přijdou
pal tute. O mačóro mangel: „Muk man, inke nasom hasno
za tebou. Kapřík prosí: „Nech mne, ještě nejsem užitečný
andro chaben; dykes, som aďa tykňoro, stár, hár me som,
k jídlu; vidíš, jsem teď malinký, čtyry, jako já jsem,
nakeveha prejekvár. Šun, mro máčeskereja! muk man, me bá-
polkneš najednou. Slyš, rybáři! pusť mne, já po-
růvava the tchálóvava, the báres the tchúles papále man chu-
rostu a ztloustnu, a velkého a tlustého opět mne chy-
deha, the gáxe vaš mande kuč pocinena tuke; úva hár akána
tíš, a lidé za mne draze zaplatí tobě; ale jak nyní
som, tu muste šel chudehas, te avelas pro čáro doha.“ „Čá-
jsem, musel bys sto nás chytit, aby bylo na mísu dosti.“
čípen tuke hi,“ pchenel máčeskero pr'oda; „úva mamuj tro
„Pravdu máš,“ dí rybář nato; „ale vzdor tvé
mangípen aveha inke adadyves pro čárolo. Už hár čaválo
prosbě budeš ještě dnes na talíři. Již jako chlapec
šundom, so odololo godavel pchendas: „Jek ehi mange, vaš
slyšel jsem, co onen mudrc pravil: „Jedno mám, za
deš, man avela,“ na dava.
deset budu míti,“ nedám.

Ruv th' o grastóro. — Vlk a koník.

Bokchálo ruv pchérdo starostaha vaš peskro trupos,
 Hladový vlk pln starosti o svůj život,
 gélas jek dyves avri vešestar, avlas andro dolikos, kaj
 vyšel jednoho dne z lesa, přišel do údolí, kde
 tarno grastóro pes čaravelas. Dykindos les o ruv, radindas
 mladý koník se pásl. Vida jej vlk, radoval
 pes, ke peske pochutnála. Ůva hár? Grast odoló hi man-
 se, že si pochutná. Ale jak? Kůň ten je sil-
 dar zoráleder the bakrijendar, havenča man xidárav. Te
 nější nežli já i ovce, kterými se žívím.
 odolóva na xala zoraha, xala odolóva chocharibnaha. Odoleske
 Nepůjdeli to silou, půjde to podvodem. Proto
 pes čorel kio kchúro th' adla pes ašárel: „Me som doktoris,
 se krade ku hřiběti a takto se chváíl: „Já jsem lékař,
 havengero pre pchuv čule, xánav savore čára, draba,
 jakých na zemi málo, znám všecky trávy, koření,
 savore kaštóre andre pchuv the paňóra, nasváleske hel-
 všecky kořínky a léky (vodičky), nemocnému po-
 férava, mek leske hi (les avel) dab vaj gulvóro vaj kreči, lim
 mohu, at má (dostane) ránu nebo vole nebo křeče, ozhřivku
 vaj dylinypen. Odoleske avlom, te sikavav, kaj savoro
 neb jankovitost. Proto jsem přišel, abych ukázal, že všechno
 xánav, ani odolóva vaš lóve nakérav. Dureder mange hi
 znám, ani to za peníze nedělám. Dále mi je
 prinxárdo, kaj tu čoro grastóro but muste denášes, the te
 známo, že ty ubohý koníčku mnoho musíš utíkatí, a abys
 lokóres šaj, kérelas tuke láčes, kana tuke pašal
 lehčeji mohl, udělalo by ti dobře, kdybych ti okolo
 pér hevedera pchandavas.“ — Kchúro parikérel pche-
 břicha popruh připnul.“ — Hřibě děkuje
 nyndos: „Klopitindom, kerdóm mange i dab pre balúni
 řkone: „Klopýtlo jsem, udělalo jsem si ránu na zadní
 chéroj, the san mange báre duka. Te gamehas man lendar
 noze, a mám velké bolesti. Kdybys ráčil mne jich

te zbavinel!" „*Nyšť pro oda lokeder,*" *pchenel o ruv. Akána*
zbaviti!" „*Nic nad to lehčího,*" *dí vlk. Nyní*
ruv hár doktoris xal polokes pal o grast, dykel pro dab;
vlk jako lékař jde pomalu za koně, dívá se na ránu;
úva grast prejekvár defindas balúna chéraha, pchagérđas preko
ale kůň najednou vymrštil zadní nohou, rozrazil
ruveske e muj, the andro kchan leske vičinel: „*Nane báreder*
vlku tlamu, a do ucha mu křičí: „*Není větší*
radosta, hár kana chochavibnaskero chochavibnaha hi cho-
radosti, jako když podvodník podvodem jest pod-
chado. Oda síkadam me the tu."
veden. To jsme ukázali já a ty."

26.

Dajkáno jilo. — Mateřské srdce.

Andre dyloskri Francia gėlas jek čori pchivli andro
V jižní Francii šla jedna chudá vdova do
veš pro kašť. Maškar odóva, so joj naši raklas o drom paš
lesa na dříví. Mezi jejím blouděním po
o veš, avlas prejekvár pre stádori, andre havi sanas
lese přišla najednou na pelech, ve kterém byla
štár tarne ruvečky the hár mačky bašade. Dykindos len
čtyry mladá vlčata a jako kočky si hrála. Vidonc je
odoli daj lišas len andre ròkla the prastandilas lenča kère
ona matka vzala je do klína a běžela s nimi domů
myslinđas peske, ke odolen bikenela the peske čulo helpérela.
myslíc sobě, že je prodá a sobě trochu pomůže.
Kana kia peskri koliba avelas, dyklas, ke vídar izemakero
Když ku své chatrči přicházela, spatřila, že dvěře světnice
hi pchirado the šunel varehavo šumiskériben andre izema.
jsou otevřeny, a slyší jakési šramocení ve světnici.
Síđol, dykchel prekal e chév the ehe, so dykchel? Pati-
Pospěchá, dívá se skrz okno a hle, co vidí?
válo keritúno xukel angal e sovindos čávore márel pes
Věrný domácí pes před spícími dítkami pere se se

zorále ruveha, haveskero ratetrušálipen xukel jedva
silným vlkem, jehožto krvežíznivost pes sotva
šaj ikérđas. So kérel darandílo dajkáno jilo? Čivin-
mohl zadržeti. Co činí ulekuté mateřské srdce? Odho-
dos ókia churdóro kašt dumestar, čível ruvečky pre chév the
divši roští se zad, hází vlčata na okno a
lel sik sastrúni pchosadi. O ruv už avrikérđehas pre naši
beře v čerstvosti železné vidle. Vlk již byl by zvítězil nad una-
dejchindó xukel the najčuleder jek čávo lílehas the andčhas
veným psem a byl by nejméně jedno dítě uchopil a od-
ókia; úva dykindos peskre tarnépena, lílas len the denášelas
nesl; ale vida svá mláďata, vzal je a uháněl
ókia lenča. Andr'uda chuťlas mamuj leste i daj the pchosadaha
s nimi. V tom skočila proti němu matka a vidlemi
e helféribnaha peskre xukleskero pchosadaš prekal o ruv the
pomocí svého psa probodla vlka a
peskre urákle čáven radostaha čumidyndos chudelas.
své zachráněné dítka s radostí líbajíc objímala.

27.

Kořo th' o lang. — Slepý a chromý.

Kořo th' o lang mangelas duxene. Jekvár peske ga-
Slepý a chromý žebraři pospolu. Jednou si
menas, kek len varehavo barválo raj mukel te stakérel
přáli, aby je nějaký bohatý pán nechal vstoupiti
andre peskri bar. Oda šundás barválo raj, lílas len odoj
do své zahrady. To slyšel bohatý pán, vzal je tam
the dyňas lenge o thilava. Kana xalas ókia, muklas len
a dal jim ovoce. Když odcházel, nechal je
andre bar, pchendas, kek leske na kérenas zijan.
v zahradě, řekl, aby mu nedělali škody.

Úva mangipnaskere, have avlas chuťa pre thilava, ra-
Ale žebraři, kteří dostali chuť na ovoce, ra-
dinde pes maškar peste, hár peske buťer thilava saj le-
dili se mezi sebou, jak by sobě více ovoce mohli vzí-

nas. To šundās bachipnaskro baratar, pchendas lenge:
 ti. To slyšel hlídač zahrady, pravil jim:
 „Dukal tumen, na šundan rajeskro pchenyben, ke tumen
 „Běda vám, neslyšeli jste pánova rozkazu, že se vám
 mizech avela? ma kéren!“ Kana bachipnaskro géjas ókia,
 zle povede? nečiňte toho!“ Když hlídač odešel,
 randyñas pes o lang kořeske upré pro dumo, the géjas peha
 vyškrábal se kulhavý slepému na záda, a šel s ním
 kie lihi, te buter thilava čingérelas, the pchagelas
 ku stromu, aby více ovoce natrhal, a polámal
 e raňa. O raj baratar oda dykindos géjas kio mangipnaskere
 větre. Pán zahrady to spatřiv šel k žebrákům
 the vičindas pre: „Dukal tumen! Našti pr'oda dykérđan,
 a křičel na ně: „Běda vám! Nemohli jste na tom přestati,
 so me tumenge dyňom? Našti kandyňan?“ Ůva mangipnaskere
 co já jsem vám dal? Nemohli jste poslechnouti?“ Ale žebráci
 vakérenas pes avri, pchenyndos: „Amáro raja! amen na kër-
 vymlouvali se, řkouce: „Pane náš! my jsme ne-
 dām či, vaj o kořo na dykel, te šaj čingérel, the o lang
 udělali ničeho, neboť slepý nevidí, aby mohl trhati, a kulhavý
 našti xal kie lihi.“ „Dukal inke jekvár,“ vičindas raj,
 nemůže jíti ke stromu.“ „Běda ještě jednou,“ křičel pán,
 „odoleske kaj man chochaven, dava tumenge pchági. Te va-
 „proto že mne přelháváte, dám vám trest. Kdybys e
 kérđenas, ke odóva kérđan, muklomas tumen ókia.“ Pale len
 byli řekli, že jste to ndělali, byl bych vás propustil.“ Potom je
 trádyñas avri baratar the čidas andro stariben.
 vyhnal ze zahrady a vsadil do žaláře.

O kořo hi trupo, o lang hi vódi, e bar hi bolipen,
 Slepý je tělo, kulhavý je duše, zahrada je svět,
 e lihi hi manušeskero kchamaben, o raj baratar hi mro
 strom je lidská chtivost, pán zahrady je
 Devel, o bachipnaskro hi góđi, havi ehi lake e manušes
 Bůh, hlídač je rozum, který má člověka
 mamuj e binos arakel. Odoleske o trupo th' o vódi avela
 proti hříchů chrániti. Proto tělo i duše obdrží
 vaj pchági vaj pocinyben.
 buď trest neb odplatn.

Čávuno jilo. — Dětinne srdce.

Jeke barvále manušeske sanas trin čáve, havendar čak
 Jeden bohatý člověk měl tři syny, z nichžto jen
jek ehas sovlachárda dajatar, úva duj lendar na sovlachárda
 jeden byl manželský, ale ostatní dva mimo manželství
dajatar sanas úle. Úva oda niko ole trinendar na xánlas.
 byli zrozeni. To však nikdo z těch tří nevěděl.

Mérindos dad kérđas andre peskri štunda papuske čáves
 Umírající otec ustanovil ve své poslední vůli za dědice syna
sovlachárda dajatar, úva na kárđas les naveha. — Pal
 manželského, ale nejmenoval ho jmenem. — Po

dadeskro méríben kérđas pes maškar o čáve bári vika, vaj
 otcově smrti stala se mezi syny veliká hádka, neboť
sako lendar myslindas te avel sovlachárda dajatar najbuter
 každý z nich myslil býti manželským nejvíce
odoleske, te les avelas barválipen. — Vika oda avlas
 proto, aby dostal bohatství. — Hádka tato přišla
až kio čazaris. Odolo hiaba ródelas avri čáčipen, vaj sako
 až ku císaři. Tento marně vyšetřoval pravdu, neboť každý
ehas terdo pre peskro, ke hi sovlachárda dajatar. Čazaris,
 stál na svém, že je manželským. Císař,

kaj te xánelas čáčipen, muklas muláno trupo dadeskero
 aby se dozvěděl pravdy, dal mrtvé tělo otce
hrobostar te chanel avri, kio ruk te pchandel the dyňas sa-
 z hrobu vyhrabati, ku stromu přivázati a podal
koneske čávendar jek pcheribnaskeri ode lavença: „Ko tu-
 každému ze synů jednu pušku těmito slovy: „Kdo
mendar talinela andro jilo muláneskero, odolo avela pa-
 z vás trefí do srdce mrtvého, ten bude dě-
puske.“ Kia oda kchéliben avle but gáxe pre čazaríni hofa,
 dicem.“ K tomu divadlu přišlo mnoho lidí na císařský dvůr,
kaj te dyklenas, so pes talinela. — Jekto čávo lel
 aby viděli, co se přihodí. — První syn beře
i pcheribnaskeri, del trajt, del karie the leskri kula ta-
 pušku, měří, střelí a jeho kule

*lindas pašma kio jilo. Kula avreskero avlas tyknóres kio jilo; trefila blízko k srdci. Kule druhého přišla malounko k srdci; úva trito lepéríbnaha pro gamaben peskre dadeskero čiver-ale třetí vzpomínkou na lásku svého otce od-dyñas ókia pcheríbnaški the rovindos pchendas: „Me ni-hodil pušku a plakaje pravil: „Já kana melárava peskre vasta avóka mižeche kéribnaha; jov ehas nikdy neposkvrním svých rukou tak ohavným činem; on byl mro dad the me som leskro čavo; varehaves leha, o čazaris mým otcem a já jsem jeho synem; kohokoliv ustanovíš, o císaři, papuske, na dukala man, úva me nškana andro peskro za dědice, nebude mne boleti, ale já nikdy do svého dad karie na dava.“ Čazaris ode čáče the čavúne lavenča otce nestřelím.“ Císař těmito pravými a dětinnými slovy čalado, kerdas odoles trites papuske, úva jekteder duj dojat, ustanovil tohoto třetího za dědice, ale prvnější dva pchandynas avri papustar.
vyloučil z dědictví.*

29.

(Lukáš. X. 30—37.)

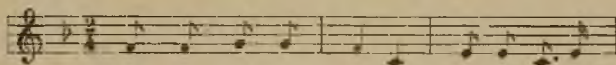
Jek manuš gėlas Jeruzalemtar Jerichoste, pėlas maškar Jeden člověk šel z Jeruzalema do Jericha, padl mezi o čor, have les čorde, kana les marde, gėle ókia, paš xides lotry, kteří jej okradli, když jej zbili, šli pryč, položivého les mukle. — Talindas pes, kaj jek rašaj gėlas ode dro-jej nechali. — Stalo se, že jeden kněz šel tou meha; kana les dykłas, gėlas ókia. — Nyna the jahnos, kana cestou; když jej uřel, šel pryč. — Též i jáhen, když ehas paš oda hėlos, dykłas les the nyna les mukłas. — byl u toho místa, spatřil jej a též jej nechali. — Úva Samaritános dromeha pes lindos, avlas kia leste, the dykłas Samaritán však cestou se bera, přišel k němu, a shlédł les, láče jileha ehas čalado. — Avlas kia leste, pchandynas leskre jej, dobrým srdcem byl hnut. — Přišel k němu, obvázal jeho

daba, čičas andre olejis the mol, dyňas les pre peskro grast,
 rány, nalil oleje a vína, dal jej na svého koně,
ligedás les andre krěma, has leske vaš leste starosta. —
 vedl jej do krěmy, měl o něj péči. —
Aver dyves lilas duj lóve, dyňas čapláreske, the pchendás:
 Druhého dne vzal dva peníze, dal hospodskému, a řekl:
„Te avel tu vaš leste starosta, so pro odóva tchóveha, až
„Buď tobě o něj péče, co na to vynaložíš, až
man lisárava pale, pocinava tuke.“ — Ko ode tri-
se vrátím zpět, zaplatím tobě.“ — Kdo z těch
mendar tuke hi súno te avel láčo manuš odoleske, havo
tří tobě zdá se býti dobrým člověkem tomu, který
pélas maškar o čor? — Job pchendás: „Odov (odolo),
padl mezi zloděje? — On pravil: „Ten,
havo sikačas láčo jilo pre leste.“ — Pchendás leske Je-
který ukázal dobré srdce nad ním.“ — Řekl mu
žišos: „Xa, the kër tu akača.“
 Ježíš: „Jdi, a učiň ty též (tak).“

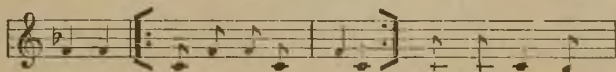
Připomenutí. Aby se spíše dosáhlo účele knížky, naučiti se snáze jazyku cikánskému, musel jsem jazyk český cikánskému podříditi a doslovně překládati, čímž český sloh v povídkách na mnoze převrácen jest, a pro velikou chudobu řeči cikánské i vypravování samo místy trpí.

J. Ješina.

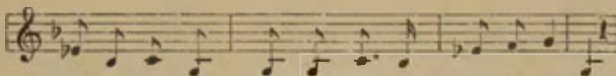
Románe gila. — Cikánské písně.^{*)}

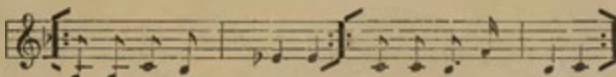
Pchan - dy - ne, pchan - dy - ne, Pre dy - zó - ri
Svá - za - li, svá - za - li, Na ú - řad od -

dy - ne. Biš fun - ty sas - te - ra. Cho - ta kor - dy -
ved - li. Dy - ne pre mre ché - ra. Za - rmou - ti - la
Dvacet li - ber že - lez
Da - li na mé no - hy.

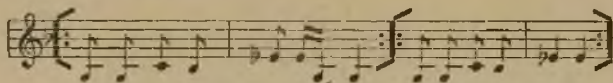

ňas mro še - ro Mri da - jó - ri tro še - ró - ro.
má hla - vič - ka Má ma - tič - ko tvou hla - vič - ku.

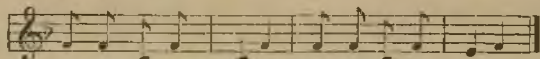

Ka - na tut dy - ka - va! O xu - kló - ro ba - šol,
Mro jí - lo du - ka - la. Ani na dan - dé - rel;
Kdy tě bu - du vi - dět! Pej - sek ta - dy ště - ká,
Srd - ce bu - de bo - let. A - le on ne - kou - sá!

^{*)} Písně tyto vzaty jsou z úst Cikánů samých.

Te jov man dan - dé - re - las. Te kcha-mes pi - rá - nes,
Lá-čo ma-muš a - ve - las. Muk ró-kla si - má - di,
A kdy - by mne kous-nout chtěl, Jestli chceš mi - lé - ho,
Dobry člo-věk by při - šel. Dej su-kni v zá - sta - vu,

Tri ró-kla pchar-ú-ni, Té-lal keš-al - ú-ni.
Svou su-kni hed - bá-vím Spo-dem pod-ší - va-nou.

Aver. — Jiná.

Kchirveske na xáva,
Za kmotra nepůjdu,
Až u mačiki cháva;
Až knedliky sním;
Andre kréma xáva,
Do hospody půjdu,
Holba mol pijava.
Holbu vína vpiju.

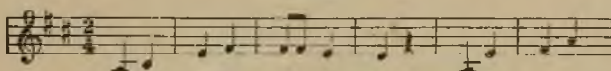
Mri čoři romni,
Má milá ženo,
Čor mange cholóv,
Ukradni kalhoty,

Te na čores
Nevezmeš-li
Tut márava,
Budu tě prát,

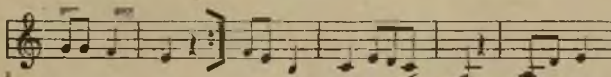
Tri cipa kušava,
Tvoji kůži odru,
Lon andre čivava.
Síl do ní nasypu.

Mri čori Hana!
Má milá Anno!
Kinav tuke grastes,
Koupím tobě koně,
Kaj tu pre te bešes.
Abys na něj sedla.

Piseň.

<i>Ka-na</i>	<i>na-ne</i>	<i>romni lá - či</i>	<i>Le pre</i>	<i>la-te</i>
<i>Joj ba -</i>	<i>šo-la</i>	<i>hár xuk-ló - ri,</i>	<i>Bá-ro</i>	<i>la-ke</i>
<i>Když že -</i>	<i>na tvá</i>	<i>dobrá ne - ní,</i>	<i>Vem po -</i>	<i>řád-ný</i>
<i>Ště-kat</i>	<i>bu-de</i>	<i>jak ču-bič - ka,</i>	<i>Neb vel -</i>	<i>ká je</i>

<i>čupni čá -</i>	<i>či;</i>	<i>Kon la vra -</i>	<i>sin čine -</i>	<i>la, Duj kchó-re</i>
<i>hí mu-jó -</i>	<i>ri;</i>	<i>Kdo jí zá -</i>	<i>da nabi -</i>	<i>je, Dvoumáz ví-</i>
<i>bič si na</i>	<i>ni,</i>			
<i>jí hu-bič -</i>	<i>ka;</i>			

mol pije - la.
na vypi - je.

Aver. — Jiná.

Me káli som, káli som,
Já černá jsem, černá jsem,
Sakoneske gamli som,
Každinkému milá jsem,

Hár gaxenge, romenge,
Jak domácím, cikánům,
Čechikáne čávenge.
Tak též i českým hochům.

Iubnárde, iubnárde!
 Milenci, milenci!
Ma pchíren pal mande,
 Nechte mne, dívčici,

Chudava mro tovér,
 Chytím svou sekera,
Čingérara tumen.
 A já vás ubiju.

V e r š e.

O, vešóro e pajtrença,
 O, lesičku s listím,
O, čiriklo e pchakença!
 O, ptáku s křídloma!

Te me e dar dykava,
 Jestli já strach uvidím,
Andre tute chuťava.
 Do tebe já uskočím.

Veša, veša zelenone!
 Lese, lese zelený!
De tut pale angal mande,
 Dej se nazpět přede mnou,

Te me e dar dykava,
 Jestli já strach uvidím,
Štar baróra chuťava.
 Čtyry ploty přeskočím.

Giloj. — Piseň.

I tarni romni hár i róza,
 Mladá žena jako růže,
I pchúri romni hár i xamba,
 Stará žena jako žába.

I tarni romni veli tarno rom,
 Mladá žena obdrží mladého muže,
I pchúri romni veli pchúro rom.
 Stará žena obdrží starého muže.

Čáveja, čáveja
 Synáčku, synáčku,
O tyknóro móre!
 Malinký cikánku!

Jav adaj,
 Pojď sem,
Kaj tri daj
 Kde tvá matka

Mire devleha sovel.
 S pánem bohem spí.

Kia lakre
 K jejím kostem
Chéra chande
 Zahrabaným

Čavóro mindár avel,
 Synáček hned přichází,

Adaj bešto
 Tady sedě,
Korkóro
 Samoten

Upré pro hrobos rovel.
 Nad hrobem slzy roní.

Paš o páni
 Vedle vody
Šukar ráni
 Krásná paní
Kamel te pchirel;
 Chce se procházet;
Lakro rom
 Její muž
Xal pro drom,
 Jde na cestu,
Kaj te la dykel,
 Aby ji viděl,
So joj odoj kéréla,
 Co ona tam dělat bude,
Kaj te dykel la.
 Aby viděl ji.

Nikana the nikaj nane rom avóka bachtálo,
 Nikdy a nikde není muž tak šťastným,
The bibachtálo nikaj, nikana, hár myslinel.
 A nešťastným nikde, nikdy, jak myslí.

Ki' o godavel
 K chytrému
Dylino hi čido,
 Hloupý je podoben,
Kana na pchenel.
 Když nemluví.

Makér but radostatar,
 Nečiň mnoho v radosti.
Úva nyšte chólatar.
 Ničeho pak ve zlosti.

Goďavel Salomon čáčes bičavel ki' e kirja
 Moudrý Šalamoun v pravdě posílá k mravenci

Manušes,
 Člověka,

Sávo hi báro lenochos, te kérel na xánel.
 Který je veliký lenoch, pracovati neumí.

Mek xukla pro čon
 Necht psi na měsíc
Kilorat bašon,
 Večer štěkají,
Te bašol len mukel,
 Štěkat nechá sic,
Na hár kchamel xukel
 Přec, ne jak psi chtějí,
Xal, xal peskre dromeha,
 Jde on po své dráze,
Hár hi pchendo Devleha.
 Jak Bůh jemu káže.

Manuš barválo,
 Člověk bohatý,
Igen pérválo,
 Hodně břichatý,
Pahunis báro,
 Velmi vousatý,
Inke nane goďavel rom.
 Ještě není rozumný muž.

Pata! — úva kaske? — dyk,
 Důvěřuj se! — komu? — hled,
Kaske nane vingri rik.
 Kdo nemá falešný hled.

Ki' ezeros
Ke tistcu
Jekto binos
 První z hříchu
Kérel dromes;
 Dělá cestu;
Mukér jektes.
 Nečiň první.

Rome chuti
 Cikáne skoč
The kér bítí,
 A kovaři,
Tro kériben
 Práci svou chťi
Gáxe kamen,
 Hospodáři,
Pocinena tuke čáces,
 Zaplatí pak tobě řádně,
Kana kéreha les láces.
 Jestli uděláš ji zdárně.

U gamaben. — Láska.

Šukar čaje,
 Krásná děvo,
Havake růž ehi pal e brek,
 Kterážto na nádrů růži máš,
Igen mangav tut, de mange jek;
 Snažně prosím tě, ty jednu dáš;
Tuke som xido.
 Tobě já žiji.
Chutlas lakri bibi čibnastar,
 Vyskočila její teta z postele,
Xal, the pchenel leske prejekvár:
 Jde, a praví jemu nevrle:

Te kames róza,
Chceš-li ty růži,
Xa, le la tuke kio buštan.“
Jdi, vem si ji u zahradníka.“
„Me na kamav i růž baratar,
„Já nechci růži ze zahrady,
Kamav i růž lakre brekestar.
Chci růži za jejími řádry.

O mri daje!

O má matko!

Vakér mange, kerdóm tuke vareso,
Rci mi, co pak jsem ti udělal,
Kaj na trómav róza telav brekestar
Že nesmím, bych z řader růži vzal?
Te na des la mange láče jileha;
Dobrovolně-li ji nedáš (mi);
Me na xáva vaš late nor daraha,
Nepůjdu já se strachem pro ni,
Lavamange, pchenavtuke, zoraha.“
Vezmu si ji, řku ti, s násilím.“

Nane róza bikařeskéri

Není růže beztrnná

The radosta bídúkakéri.

A radost bezbolestná.

Romni. — Cikánka.

Romni bešti ehas tel e ruk,
Cikánka seděla pod stromem,
Kia late čori ráklí avlas,
K ní ubohá dívka přicházela,
Havak' andro jilo ehas duk
Kterážto ve srdci měla bol
The sári razindos lake pchendas:
A celá třesouc se jí pravila:

„*Durke mange, mangav, láči gast,*
„Pohádej mi, prosím, dobrá ženo,
Savi bacht vaj bibacht man avela,
 Jaké štěstí neb neštěstí budu mít,
Odoleske xav, adaj mro vast,
 Proto jdu, zde ruka má,
So mro Devel jekvár mange dela.“
 Co můj Bůh jednou mi dá.“

Dykav tre vastestar, miri čaj,
 Vidím ze tvé ruky, dcero má,
Kaj vaš tute trin rákle pen máren.
 Že o tebe tři hoši se derou.
So te kérel, myslinel tri daj,
 Co dělají, myslí matka tvá,
Savi xánel, kaj trin tuke kamen.
 Která, že tři tobě chtějí, zná.

Jekto ehi šukaróro,
 První je hezounký,
Aver ehi but barválo,
 Druhý moc bohatý,
Úva trito pativálo.
 Ale třetí věrný.

Ole trinendar avela jek
 Z těch tří bude jeden
Šukar, myslinel daj, ko la gamel;
 Hezký, myslí matka, co ji miluje;
Rom avela — but barválo, mek
 Mužem bude — moc bohatý, ať
Peske lel čaj, hár lakro dad kamel.
 Sobě vezme dcera, jak její otec chce.

Kia tri bacht hi nor oda drom,
 K tvému štěstí je jen tato cesta,
Na, t' avela ráklo šukaróro
 Ne, bude-li hošík hezký
Vaj odolo barválo, tro rom,
 Nebo tento bohatý, tvůj muž,
Úva trito, olo pativálo.
 Ale třetí, onen věrný.

Te nakames t' avel tut e dar
 Jestli nechceš mítí strach
Andro jilo, o, mro láčo vódi,
 V srdci, o, má dobrá duše,
Kér, the le odole rákles, hár
 Dělej a vem toho hochy, jak
Tuke pchendus romňakeri gódi.
 Cikánčin rozum ti káže.

Čoři pchivli. — Ubohá vdova.

Jekvár gčlas dromeha
 Jednou šel cestou
Romni peskre romeha.
 Muž s svojí ženou.

Prejekvár
 Najednou
Dykel hár,
 Vidí on,
Kio páni
 Jak u vody
Pchírel romni,
 Žena chodí,

Peskre čáves ikérel,
Svoje dítě drží,
Rovel, křkes avsárel.
Pláče, hořece slzí.

Hoske rovel,
Proč pak lká,
Latar pchučel
Jí se ptá,

Pes, the dykel andre jak
A dívá se v její líc
Rom odolol, lakro kchak.
Muž onen, její to strýc.

„O, mro Devel,“
„O, můj Pánbůh,“
Leske pchenel,
Praví jemu,

„Anel kia mande tut,
„Přináší tě ke mně sem,
Mižech ehas mange but :
Zlého mnoho měla jsem :

Romes mange
Muže tam mi
Odoj ehande
Zahrabali

Andro chor the šuči pchuv,
Ve hlubokou, pustou zem,
Jek' čáves čingérđas ruv.
Jedno dítě roztrh vlk.

Som korkóri
Jsem samotná
Pchivli čori,
Vdova smutná,

Nane, ko xidárelas,
Není, kdoby vyžívoval,
Ko lóvóre tchóvelas.
Kdo peníze zasluhoval.

Bibacht bári
Z velké bídý
Andro páni
Do té vody

Čoŕa pchivla čivelas,
Bych se ubohá vrhla,
The čáčes la taslolas.
Jistě se utopila.

Te man kames
Chceš-li mne
The mre čáves
I dítě mé

Mižechstar te zerdel
Ze zla mého vytrhnout,
Vrin, ma muk man temangel.
Nenech mne jen žebroit.“

„Národos som,
„Přítel jsem,
The láčo rom,
Muž dobrý jsem,

Na méreha bokaha
Neumřeš hladem
Tu tyknóre čáveha.
S tvým malinkým dítkem.

Stakér mança,
Za to stojím,
Mre lovença
S mojím jméním

*Šaj pen te xidárena,
Můžete se obživit,
Bokaha na mérena.“
Hladem nebudete mřít.“*

*Bacht adaj
Štěstí zde
Ehas, kaj
Bylo, že
Paš i romni
Vedle ženy
Kio páni
U té vody*

*Adaj gélas dromeha
Tady šel cestou
Romni peskre romeha.
Muž se svou ženou.*

*I tarni romni xala, mangela,
Mladá žena půjde, bude prosit,
Ipchúri romni pal o bov pristrvela:
Stará žena za kamny se modlit:
„Amáro dad!“
„Otče náš!“*

ROMÁNE PARAMISI.

1.

Pre jek dyves e románi daj zumadās jeka ráklake the maškar avreste pchendas lake, kaj la kálo raj gamel. Úva kana romni kchamlas, te lake rákli pocinel, pchendas joj: „Pchíri daje, nane mange či, ani jek pašalo, havi šaj davas tuke; úva pchen mange, mangav tut, o nav kále raskero.“ Pr’oda romni cholamen vičindas: „Beng ehi o nav tre pí-ráneskero, the ehi kálo doha. Kana vareso čores romňake, avela tut o beng.“

2.

Trin čavále románe sanas pašle pre čár. Ehas lenge nor jek koteróro máro. So odóva pro trin bokále? Jek lendar kchamindos máro korkóro te chal, pchendas e ráklenge: „Kas amendar najfeder súno avela, oda máro chala.“ Pr’oda sanas síte. Jekto lendar kana dykłas, kaj o rákle soven, lílas o máro, chađas the pa’oda užárleas, kana o rákle užšena. Kana o rákle jaka pchrade the jekteha vakérde, pchučłas pes lendar jekto, so lenge o súno anelas? Jek lendar vakérđas, ke andro súno ehas andro čéros (něbos) the dykłas odoj šukar marhe the chađas láčo chaben, havo ehas pro šukar skamin tchódo. „Male! pchenel jekto, tu akána na muste chas máro, vaj chađas feder chaben čerostar.“ Aver lendar pchendas, ke andro súno ehas andro bengipen, kaj ehi bok the truzhilo, the kaj niko avreske na dyňas ani maro ani o páni. „Male!“ pchendas papále jekto, „tu na trómas te chas the pijes, tuke o máro na irinel. Odoleske chađom me o máro the som akána čálo.“

3.

Jek tykno čávo románo avlas peskre dadeha andro pchandlo foros. Javindos pre terdúni the pchirindos adaj th' odoj, avlas kio jek kër jeke somnakaskereskero the ehas terdo angal e chév, kaj sanas šukar marhe, roja, čura, lancický, kambaňóra, angrusta, harangičky the avre rupíne the somnakúne marhe. — „Dadeja!“ vičindas tykno čávo, „oda manuš muste hi báro čor, kana leske ehi but šukar marhe.“

4.

Jek dyves avlas jek rom andre krčma the ehas mindar paš-máto. Kana ehas celo máto bravintaha, avlas kia leste leskri romni the pchendas: „Jav manča kère, ehi tuke už doha.“ „Inke nane, me ačava adaj.“ Leskri romni inke jekvár vakérel, te xalas laha kère. Máto rom pchenel: „Me ačava andre krčma.“ Paľoda romni čidas murdalilo bálo pro skamin the pchendas: „Te na kchames manča te xas kère, le tuke oda bálo tra romňake, the me xáva kère kio mre čáve.“

5.

Jekvár avle duj manuša andre krčma, te pijen mol. Kana pile but mol pchúri the tarni, pchendas jek lendar: „Pijas pro amáro sastypen.“ Pile. Paľoda vakérđas jov: „Pro haveskero sastypen pijaha akána? Pijas pro sastypen Develskero. Úva havi mol ehi amenge pijas? Pijaha tarni mol, havi mro Devel adalinaj dyňas.“ Aver pchendas: „E mol andr'ada berš ehi mižech, pijas pchúri.“ Jekto pchendas: „Hoske na kérđas mro Devel feder mol; pr'oda lilas caklúni, dyňas andre mižech mol the pchendas: „Mro Devla, pijav pro tro sastypen, ehi mižech oda mol, úva hoske na kérđas feder?“ To pchenyndos pėlas pre pchuv the mindar mılas. Aver dykindos odóva bára daraha darandılo chuřlas ókia the denášelas kère. — Ma pchen mižech lav mamuj tro Devel, vaj leskro vast ehi upré tute.

6.

Jek mižech manuš kchamlas jeke räkles te tapervel. O räklo mangelas vaš peskro trupo. Manuš pchendas: „Mukava tut, úva pchen mižech lav mamuj tro Devel.“ O räklo gamlas buter peskro trupo, hár peskro Devel; odoleske pchendas but mižech lava mamuj Devel. Úva mižech manuš pchendas leske: „Akána xánav, ke tu mandar sal holeder; me kchamav te tapervav nor jeke manušes, úva tu kchames te taperves tro Devel; odoleske meg buter tut tapervava, the odoleske bičavav tro vódi tre trupeha andro bengipen.“

7.

Pre jek čiro avlas e romni andro jek hotáris the anelas góno pre dumo báleha. Jek gavengéri räkli, havi pes laxalas vaš peskro nasovlachádo tarnépen, čordas bálo gonestar the čidas lake peskro tarnépen andro. Pal avri štunda šundas i romni roviben tykne čávoreskero; pr'oda pchiravel o gono, dykel andro, the sári divinyndos pes pchenel: „Te o bálo andr'ada hotáris parudel pes andro čávo, andre soste parudena pes andro aver hotáris o čáve?“

8.

Jek gavengero gélas te kérel búti pre peskre feldy. Leskro xukel ačlas kia leskro tarnépen andro kér. Avlas kio tarnépen jek báro sap the kchamlas o tarnépen te dandérel; úva o xukel chudyñas les dandenča the čingérđas preko. Pal oda avlas o gavengero kére. Kana dyklas e xukles, havveske e muj ehas pchérdo rateha, ruštas pes zoráles the andro cholamen našadas e pativále xukles. Kana pal oda feder dykelas the angal o čávo ehas terdo, raklas dandérdo sap, úva o čávo ehas xido the sasdo. Pal oda dukalas les but, ke pativále xukles našadas. — Makér či chólatar.

9.

Jekvár gélas jek pchúri romni andro veš pro kašt. Lišas odoj but koteróre the kaštúni birda ehas bári. Kana odola birdaha šukar koter drom gélas, beštas peske tel e ruk

the akárindos pchendas: „Hem pchári oda birda! Te avelas u méríben the kchamelas man peha te lel. Už čirla xidom andro bolípen the ehi čiro, te andral leste xav. Kaj ačes u méríben, hoske na xas vaš mande?“ Šundás oda lav u méríben the mindar avlas kia late pchenyndos: „So kchames, čori romni, te tuke kérav?“ „O, mro rája,“ pchendas i romni. „de mange oda pcháro pre mro dumo, helfer mange.“ „Mindar.“ „Na kchamlom te mérél, úva duredér te anel báro pcháro.“ — Kchamas te méras, kana u méríben dur ehi amendar.

10.

Jek jágaris dykłas pre jek ruk e šukar čirikles. Gėlas kio ruk the kchamlas les te chudel. Úva pro drom ehas jek báro sap, havo peskre dandenča dandérđas leskri chéroj the o jedos andre late mukłas. Avsárdas o jágaris vičinyndos: „Hem bibacht man avlas, kchamlom te chudel, the som chudyno korkóro!“

11.

Jekvár gamelas jek ráklo trin rákla prejekvár, úva na xanłas, havi gamel les najbuter. Jek dyves avle odole trin rákla kia leste prejekvár na xányndos, ke saki lendar gamel e rákles the saki ehi gamli. „Lačo tro dyves!“ pchende savore kio ráklo. Oráklo parikérđas, úva na xányndos, havi les najbuter gamel, dyňas lenge chaben the píben. Jekti lendar chadłas the píłas, úva avri the triti ani nachadłas, ani napíłas. Akána pchendas o ráklo: „Man avela bijav ráklaha, havi chal the pijel odoleske, ke kchamav, te hi xidi.“

12.

Jek chochavel ráklo čaravelas bakróre pašma jek veš. Prejekvár vičinelas bára zoraha: „Javen manaša, o ruv xal.“ O manuša avle the dykle, kaj o čaválo chochavíben pchendas. Aver dyves vičinelas papále: „O ruv xal, vaš mro Devel, javen!“ O manuša avle papále the dykle, ke o ráklo chochadłas. Rušte pes, cholamen gėle okia. Pro trito vičindłas

o ráklo: „O ruv xal, javen manuša,“ the o ruv akána. čáčes gélas; úva manuša na avle te helpérel. Ruv čingérđas preko bakróren the o rákles. — Ko chochavel, leske na patas, te čáčipen pchenelas.

13.

Jekvár khamlas i gári marikla te pekel. Odoleske gélas javeske, tchódas, ušandás chumer. Pal oda kéréla marikla, tchódas len andre pekibnaskeri; kana sanas peke, tchódas len pro čáro. Lakro čávo dykelas čirila pre late the pro marikla ušárinđos, te leskri đaj varehave leske dela. Úva kana e đaj leske či nadyňas, ani kia peskro čávo na vakérelas, vičindás jov pro agor: „Mri daje, pchen vareso kia mande.“ „So hi mange pchenav tuke?“ „Šaj pchenes: Le tuka marikla.“ E đaj kia odóva asandiłas pes pchenyndos: „Le tuke, keci kehames.“ — O muj pchandlo, nangi bibacht.

14.

Jeke dadeske sanas trin čáve. Duj lendar mylinenas, ke san goduvel the o trito dylino. — Jekvár pchenđas jekto: „Me xáva kio gavengero the ačava odoj rakleske.“ Đad leskro pchenđas: „Xa!“ the leskri đaj dyňas leske but marikla pro drom. Avłas kio jek gavengero the ehas leskro ráklo. Úva o gavengero nadyňas leske nyšt te chal. Kana o ráklo pes ruštas the pchenđas, me na ačava tro ráklo, liłas o gavengero i čuri the čuraha čingérđas preko leske o nak. Binakeskéro avłas kére, the leskro tarneder pchral vakérđas, kaj akána korkóro xala kio gavengero the dela leske pchági vaš peskro pchral. Kana odoj avłas, nalıłas ani jek chaben the preca muste but kérélas. Kana ehas už chado, so peha liłas kérestar the e bok bára zoraha leskro pér juminelas pchenđas kio gavengero: „Ko adaj hi, šaj mérel bokaha.“ Prođóva ehas leske o nak čuraha lilo, hár jekte pchraleske. Binakeskéro avłas kio đad the sduj pchrala kére avsárenas. Akána gélas dylino kia odoló gavengero. But marikla kérestar lile sanas leskro chaben; úva kana sanas chade, liłas dylino andre humna but giv, bikniđas, the vaš o lóve kindás máro tre bravinta. O gavengero napchenelas nyšt. O ráklo bikniđas savoro giv, the vaš o lóve chalas

the pielas. — Pal oda pchendas leske o gavengero: „Me the mri gast xaha andro foros. Kana avaha kére, našav oda bakróro, havo jekto pre tute dykela.“ O gáxo the e gáxi géle okia. Kana avle kére, gélas o ráklo andro bakrengero bára vikaha. Bakróre darandíle dykle pre leste savore pre-jekvár, the dyliño našadaš savore. So ehas raske te kérel? Namuste pchendas, odóva nane láčes? Te pchende has, mindar o nak našlilahas; odoleske na pchendas či. Kana sanas božiŕa jevende, kchamlas o gavengero te xal khangére; úva naehas dud. „Kaj vareko amenge kérelas dud!“ „Me kérava dud tumenge, xan nor kchangére!“ O gavengero gélas peskra romňaha, the ráklo kérđas dud adŕa: Lilas kandypnaskeri, kérđas ják the dyňas andro pchus the o kér tchabolas. Dykindos oda gavengero darandílo prastandílas kére the o ráklo pchučlas pes: „Rušes tut?“ „Na,“ pchendas o raj, gamlas o nak buter hár o kér. So te kérel bikereskereske? — Savore, o raj, o ráni the o ráklo gele andro bolipen. Gáxo the gáxi kchamle o rákles te našavel; odoleske pchende maškar peste: „Kana o ráklo rati sovela inke andro čiben, čivaha les andro páni vaš oda bibacht.“ Úva o ráklo šundás, so o raj kchamel leske te kérel. Odoleske rati, kana leskre gáxe inke sanas súde andro čiben, lilas o ráklo korkóro peskri gáxi the čidas andro páni. Gáxo dykindos, ke leskri romni taslilas, báres ruštas pes the cholamen pchendas: „So ehi but, ehi but, me rušav man zoráles.“ Pro'dóva lilas leske o ráklo čuraha o nak, the o gáxo ehas akána bikéreskéro, biromňahéro the binakeskéro, hár duj pchrala dyline rákleskero.

15.

Jekvár andas e čaj preskereskero kiloraťaskro chaben kio prinzárdó Paganini, havo pre šetra (hegedíva) so najfeder keldas. Kana joj o chaben angal leste dyňas, rovelas but the krkes. Paganini pchučlas pes latar, hoske rovelas, the e rákli vakérđas: „Dukal mro jilo, vaj adadyves ikérđom jek činiben mre piranestar, havo mange činel, ke muste xal andro kuriben, ke ehi lurdo the našti avre manušes pro peskro hélos andro kuriben bičavel odoleske, kaj nane leske o lóve. Kana tut dykava — adŕa avsárelas rákli — andro kuriben méreha the me čori ačava korkóri. Te amenge sanas o lóve, mro piráno namuste xalas kio lurdende!“ Paganini šunyndos

odóva, jileha čalado ehas, the pchučlas pes latar, keci lóve muste sanas lenge. E rákli pchendas, ke but lóve, 4.000 franky. Pro odóva Paganini: „Ma avsár, tro piráno na xala andro kuriben, kchamav tumenge te dav o lóve.“ E rákli chuflas, parikérindos čumidyñas leskro vast the bára rado-staha naxánlas, so te vakérel. Pro'dóva pchandynyas pes Paganini andre izema the odoj jeke kaštestar kérđas šukar hegedúva. Paloda pre late keldas angal but manuša the raja, the dyñas oda šetra raklake. E rákli bikniđas odoli šetra vaš 5.000 franky, havendar lake 1.000 franky inke pro bijav ačle. Paloda gélas peskre piráneha kio Paganini, parikérde but šukar, the lengri bacht ehas prinxárdi savorenge. Úva niko lendar naehas bachtáleder, hár Paganini, havo lengri bacht kérđas.

16.

Jekvár avlas jek čoro manuš kio králi Friderico Vilem. „So kchames?“ pchučlas pes lestar o králi. „Me som čoro murš the nane mange či; me the mri daj našti xivas, the me kia leste som nasválo pre kolin, odoleske mangav vaš vareso.“ „Kaj tut úlal?“ pchučlas pes o králi. „Me úlom andro Berlin,“ pchendas čoro manuš. Králi vakérđas: „Rákile úle andro Berlin nane láče.“ Pro'dóva o murš: „Me preca xánav duj láče manuša andro Berlin; jekto sal tu, o králi, the me som aver.“

17.

Friderico Báro gamelas but peskre tarnépena, odoleske géle leskre čáve kia leste kana kchamle. Jek lendar keldas jekvár habanosha, the o habanos chuflas pro skamin, pre havo o králi činelas. O králi čidlas habanos tel e skamin pre pchuv the napchendas nyšt. Úva o habanos chuflas podujto pre skamin. O králi dykľas peskre jakenča pro čávo zo-ráles, čidlas habanos papále e skaminestar pre pchuv. Čávo čidlas potrito habanos pro skamin. Králi rušlas pes the ga-ruđas o habanos andre positi. O čávo mangelas vaš o ha-banos, úva o dad na kchamlas les leske te del. Pro agor o čávo ehas terdo angal o dad the cholamen pchendas: „Hem! deha tu mange mro habanos vaj na?“ O králi asan-đilas pes, dyñas o habanos the pchendas: „Tuke nalena jekvár tri pchuv the tro them!“

18.

Jekvár ehas králi Karlos XII. bešto andre izema the pchenelas lava, have leskro ráklo činelas. „O činiben humte avel pal Sverige (Švédsko),“ pchendas o králi. Prejekvár pēlas jek kula andre prali paš izema, andre late králi ehas. Oráklo darandilo vikatar muklas o poř te pērel pre skumin the načinelas. Karlos pchučlas pes lestar, hoske načinel? O ráklo pchendas: „Králi, kuli!“ „E, láčes, vakérđas o králi, „úva so ehi kulake amáre činibnaha? Čin papále,* the pchenelas dureder lava andro poř. — Manaštol gódi, kana avela vareso mizech.*

19.

Filka aver, králi andro Špañelsko ehas jek dyves kor-kóro andro Esurial. Avlas kia leste jek manuš the mungelas, te leske sikavel jek kova the vakérel upré late. Králi kérđas, hár jov kchamlas, savoro so najsfeder. E manušeske ehas bári radosta, parikérđas the pchendas: „Mro raja, me bu-čóvav man Garcias Torello the som úlo andro Cornua. Te varekana xaha kia mande, dava tuke jek caklúni láči mol.“ „Láčes, pchendas o králi, „me kárav man Filka, the me som papále králi andro Špañelsko the mangav, jav tu kia mande. Te xáha Madridoste, jav andre dyz, the odoj dava tuke nyna jek caklúni mol, the myslinav, ke mri mol nane holeder tratar.“ — Ko kchamel te avel najbaredere manušeske, ač rákleske avreskero.*

20.

Kana Menčikovos inke ehas tarno, bikenelas paštiky. Jek dyves avlas andre kalárdi jeke bartále raskero the dykčlas, hár o raj andro jek chaben gista dyňas, havo chaben Petros Báro muste chalas. Mindar gēlas avri Menčikovos pre terdúni the užárelas, kana Petros Báro avela, te chal sikado chaben andro kēr odole raskero. Kana Petros Báro adaj gēlas, vičindas Menčikovos: „Kin paštiky, kin paštiky!“ Petros muklas les kia peste te avel the vakérelas leha but čiro. Menčikovos ehas akána leskro sluhos, the gēlas peskre

neve raha andro *kér* odole raskero. An i izema ehas terdo paš Petros B., the kana o chaben pchérdo gíftaha pro skaman ehas tchódo, pchendás polckóres: „Petrona! macha, ehi andre leste gífta.“ Petros darandílo gélas andre avri izema peskre sluhosha, kaj jov savoro Petroske vakérelas. Paloda gélas Petros B. papále andre jekti izema, kaj ehas chaben, the pchendus, te o *kéritúno* raj jekto chalas ode chabnastar. O raj vakérđas, ke jov nane králi, kaj leske hár jekte raske irinel te chal jekto e chabnastar. Paloda dyňas Petros B. jek koter pre éáro the éidas les *kéritúne* zukleske. O xukel chadas the mindar pélas mulo pre pchuv. O raj darandílas pes báres, the aver dyves korkóro ehas rodyno mulo andro peskro éiben. — E doš naáčela pchandyni angal o jaka manušengero.

21.

Kana *čázaris Josip II.* (aver) andro Italia ehas. talindás pes, kaj kie hlínova, andre late jov ehas bešto. pchaglas pes vareso kie *keréka*. Naehas dur o *kér* jeke hartaskero. Čázaris Josip andre gélas the mangelas, te o hartas kie *keréka* oda láces *kérelas*. O hartas vakérđas, ke oda radostaha *kerelas*, úva ke nane leske vareko, havo pišot trdelas; savore manuša san andre *khongéri*, vaj ehi patradi. Čázaris Josip pchendás, ke jov korkóro pišot trdela. Akána duxene *kérenas* búti the *keréka* ehas papále federili. „So dava tuke *piráneja* vaš o búti, havi *kérđal*?“ „Šov pašali, odóva ehi doha,“ pchendás o hartas. „Le tuke pro odóva,“ the dyňas hartaske šov lóla (*somnakúne lóve*). O hartas dykelas pro odole the pro agor pchendás: „Kaj parudava (*churdárava*) odole lóve? Te celo gav prastavas prekal, niko našti mange parudela.“ „Parud, kaj *kchames*, savoro ehi tro,“ the asandos pes the *parikérindos* vaš búti, gélas ókia pchérdo radostaha, havi *kérđas* jeke hartaske. — Feder te del, meg hi te lel.

22.

Friderico II. (aver) dyktas jekvár prekal e chév, hár leskro čávo lílas čulo tchúválo songino leskra túzatar, havi ehas upré skamin. Friderico napchendás leske či; úva kana

o čávo e túza muklas andral o vast te pèrel upré skamin, pchučlas pes lestar: „Hem! ehi oda túza šukar?“ O čávo nazánlas, so te vakérel. Pro dujto pchučiben, te hi šukar, čávo pro agor vakérđas: „Ehi šukar, le tuke la, vaj vaš tute the vaš mande ehi but tykni.“

23.

Friderico Báro harangozindas jek dyves, úva niko navelas. Paloda gėlas andre izema te dykel, te hi leskro ráklo kėre vaj na. E rákles raklas sovindos pre kaštúni. Králi zerdynas avri jek koter činiben andral leskri positi the dyklas, ke chas činiben leskra datar, andro havo e đaj parikėrelas peskre čáveske vaš lóve lake bičade. Králi gėlas vaš lóla the dyñas len andro činiben rákleskero the papále andre positi. Paloda harangozindas zoráleder. O ráklo sovibnastar chuflas, gėlas kio králi the pchučlas pes lestar, so kchamel. Prejekvár dyñas peskro vast andre positi the raklas sonnakuine lóve. Bára daraha sikadlas lóve angal leskro králi vakérindos, ke vareko vingro murš muste len dyñas andre leskri positi. Králi asandilas pes the pchendas: „Oda vingro murš me som; kchamav te kėrav tuke the tra đajake láčipen. — E bacht avel, kana sovas.“

24.

Jekvár gėlas jek gavengero andro Paris. Angal o foros avlas kia leste jek sukar urdo raj the pchučlas pes lestar, kaj xal. „Xav andro Paris. ehi ođoj mange but te kėrel.“ „Xánes tu králi Henrico IV.ž“ pchučel pes o gavengero rastar. „Me xánav les láčes; tu nazánes les?“ „Na,“ pchendas gavengero, „úva kchamlom, te vareko mange les sikavel.“ „Jav manča, me tuke les sikavava. De trajt! Ko nalela e buneta šérestar, kana savore la lena, oda ehi králi.“ Gėle duxene. Kana avle andro foros, dyklas o gavengero, kə savore manuša, have gėle mamuj lende, e buneta šérestar lile the šukar lenge pchende: „Láčo tro dyves, láčo tro dyves!“ Úva čak o raj the o gavengero nalile e buneta šérestar. Celo darandilo vičindas o gavengero: „Vaj me som králi vaj tu, amenge čak ehi buneta pro šéro.“ Králi asandilas

pes the pchendas: „Kana kërcha tri bûti, jav kia mande andre dyz the chaha duxene lâčo chaben the pijaha caklûna mol pro amáro sastypen.“

25.

Kana o raj Ježišos Petrossha géle pal o bolipen avle kilorat kio jek cirachengero, havo lenge bára radostaha dyñas kilorataskro chaben the muklas len kia peste prekal e rat. Rataha parikérđas Ježišos cirachengereske the pchučlas pes lestar, so vaš odóva kchamel. „Či,“ pchendas cirachengero. Úva kana o raj Ježišos pchučelas pes podujto, so kchamel, pchendas cirachengero: „Mangav tut, de mange trin kova; jekti, te niko, ko prekal mri chév andre izema dykela, našti xal dureder, až me kchamava; avri, te niko, ko bešela pre mri kaštûni, našti uštel; triti, te niko, havo xala pre mri lithi, našti xal téle.“ O raj Ježišos pchendas: „Ač odóva,“ the gélas Petrossha ókia. — Pal e but berša avlas kio cirachengero o beng the prekal e chév vičindas: „Jav manča andro bengipen!“ „Užár akakana, užár, xava mindar tuha,“ úva navštilas. O beng vičindas bára zoraha: „Jav manča, jav manča!“ úva cirachengero nadyñas leske ani jek lav. Ruštas pes o beng, kchamlas les zoraha te chudel, úva našti čalavelas ani vasteha ani chéraha. Paloda mangelas o beng, te o cirachengero les mukel, the jov pchendas: „Xa!“ Mindar šaj xalas the gélas ókia. — Pal varehavo čiro avlas papále o beng the gélas prekal duvar vičinyndos: „Jav manča!“ O cirachengero pchendas: „Užár, the beš tuke pre mri kaštûni.“ O beng papále našti uštlas. Mangelas papále, the ehas muklo. — Potrito avlas lavenča: „Jav manča!“ O cirachengero pchendas: „Užár, the xa maškar oda pre lithi the cha o thilava.“ O beng kandyñas, gélas the papále našti gélas téle. Mangelas papále but, the kana muste lachlas, ke nikana vaš o cirachengero naavela, ehas muklo the naavlas už nikana. — Kaj mro Devel, našti o beng avel.

26.

E handa (kirja) pėlas andro páni, the taslilahas, te jek razipnaskeri odóva na dyklehas the lake koter kašt andro páni načidehas; odoleske ehas arakli. Pal varehavo čiro

avlas o vešeskero pcheribnaskeraha the kchamlas te del karie pre oda razipnaskeri. E kirja dyklas odóva, the daratar, o vešeskero šaj našavelas e razipnaskeri, chuŕlas the dan-dérđas o vešeskero andre patuna. O vešeskero ode pchosa-viŕnaha darandílo dyňas vingro karie, the razipnaskeri gêlas ókia bidabakéri. — Láčo vaš láčo.

27.

Jekvár ašárelas pes báro brišind, ke but páni dyňas e forenge the gavenge. To šundás tykno brišind the pchendás leske: „Hoske ašáres pes? So hi feder, báre páneha te ruminel o fory the gave, vaj čulinka te del brišind the ode dromeha báro užítkos te anel manušenge andro fory the andro gave? Kí? odóva, o mořos ehi leske buter páni hár tuke. Odoleske sal dylino, kuna pes ašáres tre zijaneha.“ — Madyk pro tute, úva pro užítkos tutar.

28.

Orošlan kchamlas kuriben, odoleske vičindás andre sako tétel andro kuriben. Avlas maškar avrende pro agor o oslos the o šošoj. „Kia hoste odole duj?“ pchučel pes o nedvėdos, „jekto ehi dylino, aver darlo.“ Orošlan vakérđas: „O oslos anela birda the kėrela vika, the o šošoj prastavela mre činibnaha kio jamardan“ — Sako ehi hasno kia varesoste.

29.

Jekvár ehas jek čiriklo chudyno andre chėv. Aver čiriklo asandílas pes the pchendás: „Nalaxas pes, ke dyvese andre chėv pėlas? Odóva mange pes natalinelas.“ Kana odóva pchendás, pėlas korkóro andre chėv the ehas chudyno. — Makham te asal pes bibachtatar avreskero, adadyves mange, tajsa tuke.

30.

Jekvár našadás orošlan báro tétel. O oslos muste kérelas kotere andral leste, jek orošlaneske, jek čandleske, jek peske. O oslos kėrdás kotere jek hár aver. Orošlan dyklas

pro odóva, chutlas the čingérđas preko o oslos. Akána muste kérelas kotere o čandlo. Jov kérđas duj kotere, jek najbáreder, havo dyňas orošlaneske the aver najtykneder, havo muklas peske. Orošlan asandílas pes, ašárđas les the pchučlas pes lestar, kaj siklílas o sikláríben te kérel avóka kotere? „Ó bi-bachtálo oslos man siklárđas, hár te kérel kotere.“ — Siklár tut bibachtatar, úva makér avres bibachtálo.

31.

O oslos gélas ókia kérestar. Andro veš urđas pre peste morthi jeke ruveskero the daravelas manuša the télel. Leskro raj gélas te rodel les. Kana avlas mamuj o oslos, vičinelas jov but the chutlas mamuj o raj. Úva leskro raj chudyňas les kanestar the o oslos kchamindos, nakchamindos muste gélas peskre raha kére. — O ida nakérel manuša feder.

32.

Jek ruv pchirindos the dykindos prekal e budára andro bakrengero, kaj o sluhý najfeder bakróro našade the xukla nabašile, pchendás kia peste: „Hem tumen vika kérenas, te me odóva kerđomas!“ — So čáčes šaj Devel, našti guruv kérel.

33.

Jek raj, haveske Esopos has rakleske, zvíklo ehas kilorát te chal andro bar, kaj pro skamin fíky the avre gudle marhe sanas. Avre duj rákle, have na sanas Esoposke národy, lile len the chade. Kana o raj avlas andro bar, the pro skamin naehas či, pchučlas pes ráklendar, ko len chađas? Ole duj rákle pchende, ke Esopos. Ruštas pes o raj the kchamltas Esoposke i pchági te del. Esopos ki'odóva nor čulinka pes asandílas pchenyndos: „Rušipen tro hi čáčo, mro raja, the de bári pchági úva odoleske, havo fíky chađas. Pro'da mangelas, mek leske hi ando táto páni; paloda pídas the mindar čandyňas avri nor nango páni. „Mek odóva kéren avre duj rákle,“ pchendás raske. Úva lenge sanas lóle čama the na kchamle te pijel. Pro lav peskre raskero muste jon pide,

the mindar avle avri savore fiky mostar duje ráklengero. Akána dyklas o raj čáčipen, dyňas lenge bári pchági, úva Esopos has ašárdo. — Ko avreske i chév kéréel, korkóro dre late pérel.

34.

Jekvár ehas Esopos ligedo peskre rastar pro foros the has terdo maškar avre šklavy, have adaj sanas biknide. Xantus, gočavel, havo adaj pchirelas dykindos duj šukar urde otroky, avlas kia lende the pchučlas pes jektestar: „Kathar sal úlo the so xánes?“ „Kapadociatar, the xánav but.“ Esopos ki'odóva čulo pes asandilas. Avlas kia dujto: „So xánes tu?“ „Savoro,“ vakérđas odolo. Esopos akána buter pes asandilas. Akána xal kio Esopos lavenča, so jov xánelas. „Me naxánav či.“ pchenel cholamen. „Hár hi oda mange chulóvav?“ pchučel pes Xantus. „Ode duj paš mande pchende, kaj savoro xánen, odoleske pre ma či ačlas.“ Čáces, myslindas peske Xantus, odolo manuš buter xánel ole dujendar; kindas les, úva ole duj muklas. — Maašár tut, vaj o dilinyphen ehi pchral kio ašáriben.

35.

Jekvár kchamlas Xantus pes te morel the bičadas Esopos andro foros te dykel, te nane odoj but manuša. Pro drom talindas mamuj peste jeke čibáles, havo lestar pchučlas, kaj siđolas? „Oda me naxánav,“ pchendas Esopos kárnes. Čibálo myslindas, ke Esopos lestar čak dylines kchamel te kéréel, pchendas podeskereske, te les mindar del andro stariben. Kana les podeskero už lixulas ókia, irindas pes Esopos kio čibálo pchenyndos: „Akána dykes, mro čibáleja, kaj čáčo ehas mro vakériben, kaj naxánlom, kaj xav. Ani andro súno mange napélehas, ke me muste andro stariben xava.“ Čibálo ki'odóva čulinka pes asandos, muklas les avri.

36.

Jekvár pchendas Xantus peske rákleske, Esoposke: „Xa adadyves pro foros the kin odoj co najfeder chaben.“ Jov gélas kio masengero, the kindas but guruháne čiba.

Kana o raj peskre národenča mitageskro ehas bešto kio skamin, andas lenge Esopos táde čiba. Savore chade the ašárde chaben. Aver chaben andas Esopos peke čiba, the trito papále čiba, íva avričandes kérde. „Esopona! hi amenge adadyes nor korkóre čiba chas?“ „Ůva, vaj kchamlal najfeder chaben,“ pchendas Esopos. Čibaha šaj mro Devel ašáras the pristrvas, čibaha šaj avre sikláras, amáre myslinybena avrenge pchenas the radosta kéras; e čiv hi najfeder chaben. — Aver dyves pchendas Xantus Esoposke: „Adadyes deha amenge najholeder chaben.“ Esopos papále nor čiba pro skamin anelas lavenča: „Anav najholeder chaben, papále čiba; vaj čibaha šaj biny kéras mamuj mro Devel, čibaha šaj chochiavus, vingro lachaviben pchenas the savori bibacht kéras pro világos.“ — Savore asandíle pes godavele Esoposke.

37.

Esoposkero raj pchendas jekvár peskre ráklenge, ke xana tajsa pro drom the varehavi birda gonendír lizana. „Mangav tumen,“ pchendas Esopos ráklenge rataha, „den mange najlokóri birda. me som tykno the bagedumeskéro.“ „Le tuke góno, havo korkóre kchames.“ Esopos dykłas pro savore gone the lílas peske najpcháreder, íva pchérdo márenča. Rákke avre asandíle pes: „Dylino, leske nane gódi, kchamlas najlokóreder the lílas peske najpcháreder góno.“ Paloda mangelas len, te leske helpéren góno pro dumo te den. Rákke asandíle pes buter. Kana mitageskro savore rákke avle andre kréma, lílas Esopos peskro góno márenča, the savore chade o máro. Pal o mitageskro ehas oda góno lokeder. Kilorat muste dyňas Esopos papále o máro savorenge, the rataha ehas leskro góno čúto. Akána dykkle avre rákke, ke Esopos ehas godaveleder lendar, have inke šov dyvesa peskre góne muste ande. — Ko pro agor pes asal, najfeder pes asal.

38.

Kana Esopos gėlas tėle dombostar, rovelas, the kana gėlas pro dombos, ehas pchérdo radostaha. Odóva dykindos varchavo mamuš, pchučłas pes lestar, hoske odóva kérelas

*the jov vakérđas: „Kana xav téle dombostar, lepérav mange,
ke angal mande hi o dombos, pro havo me muste xav, the
odoleske rovan; úva kana xav upré pro dombos, ehi mange
radosta, kaj sik prastava téle dombostar.“ — Andre bacht
myslin pre bibacht, the andre bibacht lepér tut pre bacht,
havi šaj avel adadyves vaj tajsa.*

*Hoske pchendi ehi saki paramisa?
Te xánehas, hár hi tuke kéres tajsa;
Odoleske sako télel
Hár manuš latar vakérel.*

I.

Čupňengro th' o Herkulis.

*Jek čupňengro bigođakro
Dyňas pro tykno verda
Kio zijan but birda.*

*The prejekvár dyklus jov, hár
Verda andre čik terđol,
Dureder našti fárol.*

*Sik vičinel kio Devel
Herkulis rovišnaha,
Krke avsáribnaha.*

*Odoleske beštas peske,
Čupni pestar čivérel,
Užárel the užárel.*

*Majd čerostar pchučel lestar
O křlo: „Ko vičinel
Adaž the but akárel?“*

*Adaž bešto pchenel rešto:
„Našti zerdav níkathar
Mro verdóro čikatar.“*

*„Le pchosadi adaž andi,
Čerostar leske Devel
Herkulis pro'da pchenel.*

*„Kér búti sik, rand avri čik,
Dyk dyfino čupňengro
Pro grastúno meňengro.*

*Le karbačo, pchenav čáčo,
Hasde upré vikatar,
Grast trđena čikatar.*

*Kana pale láčes nane,
Pro'da vičín pro Devel
Te tuke jov helférel.*

*Ačoder kér, pro'da vakér,
Kaj te tuke tro Devel
Sidóvel te helférel.“*

II.

I tarni pchivli.

*Romni biromeskéri
Našti avel
Biavsáribnaskéri,
Joj nor rovel.*

*Mindar dukał o jilo,
Kana mīlas
Rom, kaj nane jov hi xido
The la muklas.*

*Pro hrobos mīleskero
Tchađon sáre avsa,
The lakre jileskero
Avri rik hi tajsa.*

Čoripen xal avri jilestar,
 Amor Devel,
 Peske makér nyšt odolestar,
 Lake pchenel.

Hi mange nor avsárav, hoske?
 Parudava drom,
 Na palav but lachaviɓnaske,
 Lava mange rom.

Akána hi prejekvár
 Avri lakri čam,
 Tarneder dyvesestar
 Hár devleskro kam.

Jekvár jek tarno rom miɓas,
 The pal peste pchiɓla muklas,
 „O, me čori gast,
 Okia mro vast!“
 Avóka pro hroɓas rovel,
 Avsa tchaɗon, joj akárel.

„Romes chande, so kéraɓa?
 Korkóri pre pchuv ačava.“
 Lakri buk,
 Sari duk,
 Kérestar na xal, na pchiɓrel,
 Čulinka chal the vakérel.

Dad lakro, manuš goɗavel,
 Pro'da kia late avel,
 Pchenel pro'da
 Lake aɗa:
 „Marov čaje, vaj myslines,
 Ke mériɓen šaj uštaves?“

*San inke rom pre pchuv xide,
Avóka but pchávla pchende,*

*Hoske duk
Andre buk?*

*Pchenav nor, ke aver vódi
Parudela tuke gódi."*

*"Me kchamav pre pchuv korkóri
Te ačav, me pchivli čori,
Mukav peske
Odoleske*

*Kálo ida, te na pchenen,
Lake aver rom už anen."*

*Hm! pchenel dad kia peste,
Mukava tut andre leste,
Čiro doha
Inke tuha*

*Jek berš ókia prastala
Avričandes tuha xala.*

*Lakre jileha na kušel
Oda duk, čaj pes na rušel,
Pes asal nor,
Ađa Amor
Devel peskri búti kérel,
E čaj na kchamel te mérel.*

*Pro savoro dad dykelas
The čajake nyšt pchenelas,
Myslindas,
Talindas
Pes, hár dyves dyvesestar
Xal, xi aver nane latar.*

*Hoske mro dad kia mande
Na vakérel? Mro rom chande
Už; kaj, kaj
Aver raj*

Mro čeros už mange delas!
Ađa pchendas, pro'da gēlas
Kia peskro dad e lavença:
„So akána kéreha mança
Mro dadeja?“ Korkóri pes
Pchučel lestar
Ađa pestar.
„Hem! na kchames mange te des,
Haves gamel mro xi, romes?
Xiben amáro hi chárno,
Lava mange o rom tarno!“

III.

Sirotkos.

Sakon čávo hi bachtálo,
The níkana bibachtálo,
Havo, kana kchamel, šaj
Pchenel: Mro dad the mri daj.

Čak odolo hi čoróro
Havo terdo hi korkóro
Pre nangi pchuv hár jek ruk,
Akadesoske hi duk.

Ůva hem šaj t' avel mande,
Koneske dad the daj chande?
Čorí akána mri čam,
Havi jekvár has hár kam.

Na xánav, kaj kére xávas,
Kaj čak šuko máro chavas,
Níkaj kére, hár o rom
Šti toulinav pes pro drom.

*The k̄meske hi k̄éro-ro,
 Kaj garuvel šaj šéró-ro
 Andre pajtra, kaj jov hár
 O raj sovel, me pre bár.*

*Sakon k̄rmo, tykno, bá-ro,
 Rati the rałaha má-ro,
 Píni, ida peske lel,
 Devleskri pchuv leske del.*

*Ůva preca, mek pcharado
 Hi mro ida, the mek pchérdo
 Čoripnaha jilo hi,
 Preca doufnel mro xi.*

*E čerostar, kaj mro Devel
 Akada man čaves dykel,
 Jov, ko urel saki čár,
 Lela mandar saki dar.*

MLUVNICE

cikánského nářečí v Rusku

ze staviva

GRIGORJEVA A BOEHTLINGKA

zbudovali

P. Josef Ješina a P. Fr. Ulrich.

§. 1. Člen.

Člen je „o, e“, a stojí vždy před statným jménem.

§. 2. Statné jméno.

Statné jméno je dvojího rodu, mužského a ženského.

Mužský rod vychází:

1. na souhlásku, k. p. *iv, kan, rom*;
2. na samohlásku *é, ó, í*, k. p. *sonibé, chabé, sabé; gonó, kangó, kunó; coldári králi*;
3. na dvojhásku *aj, jo* (z ruských na я = ja), k. p. *graj, raj, rašaj; injo, chalújo*.

Poznámka. Východ „ó“ je velmi oblíben a zavěšuje se na statná jména souhláskou končící a dvojháskou „jo“, k. p. *ád-o, korábl-jo, ráj-o*. — Ruská střední na я mění se v mužská na jo, k. p. *plemjo* (ze племя), *semjo* (ze сѣмь).

Ženský rod vychází:

1. na souhlásku, k. p. *per, pchen, zor*;
2. na samohlásku *a, í, ý*, k. p. *róta, mýca; borí, píří; butý, gílý*;
3. na dvojhásku *aj, k. p. čaj, daj*.

Poznámka. Ruská ženská statná jména na „a“ nemění se ani co do rodu, ani co do koncovky v cikánštině.

§. 3. Obrazec skloňování.

	Mužs.		Žens.	
	Jed. p.	Mn. p.	Jed. p.	Mn. p.
Nomin.	<i>é, í</i>	<i>ále, já</i>	<i>ý, í*</i>)	<i>ý</i>
Gen. Acc.	<i>és</i>	<i>én</i>	<i>já</i>	<i>jen</i>
Dativ		<i>á, já</i>		<i>já</i>
Instrum.	<i>ésa</i>	<i>enca</i>	<i>jása</i>	<i>énca</i>
Praepos.	<i>éste</i>	<i>énge</i>	<i>jáke</i>	<i>énge</i>

*) í se píše po *k, b, m, r, v*; po *t* v „tuti“; po *d* ve „dí“; po *l* v „králi“.

I. Živá.

1. Mužská živá.

	Jedn. poč.		Mn. poč.	
Nom.	<i>rom,</i>	<i>chulá-i</i>	<i>rom-ále,</i>	<i>chula-já</i>
Gen.	<i>rom-és,</i>	<i>chulá-s</i>	<i>rom-én,</i>	<i>chul-én</i>
Dat.	<i>rom,</i>	<i>chulá-i</i>	<i>rom-á,</i>	<i>chula-já</i>
Acc.	<i>rom-és,</i>	<i>chulá-s</i>	<i>rom-én,</i>	<i>chul-én</i>
Inst.	<i>rom-ésa,</i>	<i>chulá-sa</i>	<i>rom-énca,</i>	<i>chul-énca</i>
Praep.	<i>rom-éste,</i>	<i>chulá-ste.</i>	<i>rom-énge,</i>	<i>chul-énge.</i>

2. Ženská živá.

	Jedn. poč.		Mn. poč.	
Nom.	<i>romný,</i>	<i>chulaný</i>	<i>romný,</i>	<i>chulaný</i>
Gen.	<i>romn-já,</i>	<i>chulan-já</i>	<i>romn-jén,</i>	<i>chulan-jén</i>
Dat.	<i>romný,</i>	<i>chulaný</i>	<i>romn-já,</i>	<i>chulan-já</i>
Acc.	<i>romn-já,</i>	<i>chulan-já</i>	<i>romn-jén,</i>	<i>chulan-jén</i>
Inst.	<i>romn-jása,</i>	<i>chulan-jása</i>	<i>romn-jénca,</i>	<i>chulan-jénca</i>
Praep.	<i>romn-jáke,</i>	<i>chulan-jáke.</i>	<i>rom(n)-énge,</i>	<i>chulan-játe.</i>

II. Neživá.

Nom. Gen. } Dat. Acc. } Praepos. }	Jedn. poč.		Mn. poč.	
	<i>vast,</i>	<i>brévno;</i>	<i>vast-á,</i>	<i>brévn-y</i>
Instrum.:	<i>vast-ésa,</i>	<i>brevnó-s;</i>	<i>vast-énca,</i>	<i>brev(n)-énca.</i>

Poznámky o východech stat. jmen.

1. Genitiv (2. pád) v cikánštině schází jak u statných tak u přídavných jmen; jeho místo zastupuje Accusativ (4 pád). Taktéž schází

II. Dativ sing. (3. p. jedn. poč.) u statných, a Dat. plur. (3. p. mn. poč.) u přídavných jmen.

III. Vocativ (5. pád) spadá v jedno s Nominativem (1. p.).

IV. Ablativ (6. pád v české cikán.) dává se koncovkou „*tyr*“ na 1. pád, k. p. *e lavká-tyr*, z boudy; *e lokchá-tyr*, z hladu.

V. Instrumental (7. pád) má v jedn. počtu na 4. pád zavěšenou koncovku (postposici):

„*a*“ po souhlásce, k. p. *rom-és-a*.

„*sa*“ po samohlásce, k. p. *romn-já-sa*.

„ca“ po „n“, k. p. *mán-ca*; v množ. počtu pak vždy „ca“, k. p. *romén-ca*, *čavén-ca*, *lén-ca*.

VI. Praepositional má na 4. pád zavěšenou koncovku A. v jednotném počtu:

- a) „te“ u
 - α) mužských statných jmen;
 - β) u přídavných jmen vůbec;
 - γ) u 2. a 3. náměstky osobní;
 - δ) u náměstky: „kon“ — který.
- b) „ke“ u
 - α) ženských statných jmen;
 - β) u náměstky: *kycí*, *kon*, *so*.
- c) „de“
 - α) u náměstky 1. osoby, jedn. počtu.

B. V množném počtu:

 - β) u všech přídavných jmen a u „duj“;
 - γ) u náměstek *savó*, *saví*, *amé*.
- d) „ge“
 - α) u statných jmen;
 - β) u náměstek osobních: *tumé*, *joné*; u přivlastňovacích, a u „but“ v mn. počtu.
- e) „e“ u „but“ a u přivl. náměstek jed. počtu.

§. 4. Tvoření statných jmen.

Mluva Cikánů ruských má statná jména čistě cikánská buď původní neb odvozená, neb je pojala z cizích řečí a dala jim zakončení cikánskému jazyku přiměřené.

A. Původní statná jména.

Jsou nejvíce jednoslabičná, avšak i dvojslabičná a vycházejí v mužském rodu na souhlásku neb na „o“; v ženském rodu nejvíce na *i*, *y*, ale též, avšak řidčeji na souhlásku a výminečně na dvojhásku „ai (aj)“. Jsou to kořeny slov obzvláště jednoslabičných.

B. Odvozená statná jména.

Tato mají svůj původ buď v statném jménu, buď v přídavném, buď v slovese.

1. Odvozená od statných jmen: Příponou „oró“ pro muž., „orí“ pro žen. rod na kmen slova tvoří se diminutiva (zdrobnělá), k p.

grast-oró koník od *grast* kůň,
bakr-oró beránek od *bakro* beran,
pšal-oró bratříček od *pšal* bratr,
rakl-oró chlapeček od *rakló* chlapec,
romn-orí ženuška od *romný* žena,
béng-loró čertík od *beng* čert.

2. Odvozená od přídavných jmen:

a) pomocí přípony „oró, orí“ na kmen slova tvoří se zdrobnělá jako odvozená od statných jmen, k. p.

tykn-orí kufřík od *tykný* kufr.

b) přídavná jména užívají se mnohdy jako statná, k. p.

mató opilý a opilec,
muló mrtev a mrtvola,
kirkí hořká a hořčice.

c) přídavná jména od statných jmen utvořená, tak že ku

4. pádu přidá se „kyro“, jsou opět co statná užívána, k. p.

bizorjá-kyro od *bizor* nemožnost,
bagabnás-kyro od *bagabé* zpěvák,
košibnás-kyro od *košibé* hanitel.

Poznámka. Složením dvou statných jmen nebo připojením *alo*, *ano*, *ikló*, *mo*, *erno*, na kmen slova povstávají také nová statná jména, k. p. *gu-ráv* vůl, medvěd,

šil-aló studenost od *šil* zima,
but-ernó dělník od *butý* práce,
šing-aló voják od *šing* roh,
mar-ikló koláč od *maró* chléb,
džul-imó dluh.

3. Odvozená od sloves:

a) od rozk. způsobu připojením „ibé“, k. p.

bagá-bé zpěv, *bol-ybé* nebesa,
cha-bé jídlo, *mer-ibé* smrt,
mar-ibé pranice, *son-ibé* spánek,
koš-ibé hana, *prokchol-ibé* ztráta.

Tato slovesná statná jména udávají vlastně činnost slovesa, tedy: zpívání, jedení, praní, hanění, mření, spaní, ztrácení.

b) připojením koncovky *lo*, *i*, k. p.

dykch-ló od rozk. způsobu *dykch*,
rak-ló „ „ „ *rak*,
šut-ló „ „ „ *šut*,
mar-i „ „ „ *mar*.

- c) od 3. os. mn. poč. min. času po odvržení „e“ a zavěšením „o“ povstane přičestí, kterého se jako statného i přídavného jména užívá, k. p.
od *run-és* je *rundle* a z toho *rundló* rváč; *džindló* známý.
- d) od přičestí min. č. po odvržení „o“ připojením „aló“, k. p.
chind-aló záchod od *chindó* a toto od *chinav* kálím.

§. 5. Proměna rodu statných jmen.

Statné jméno mužského rodu mění se někdy v ženský buď

- a) proměněním *o* v *i*, *y*, neb
b) připojením *ný*, *lý* na mužský rod, k. p.
džukél pes — *džuklý* čubka,
pchuró stařec — *pchurí* stařena,
rom muž — *rom-ný* žena,
raj pán — *ra-ný* paní.

Že statná jména osobu mužskou značící jsou rodu muž., a statná jména ženskou osobu značící rodu ženskému náležejí, rozumí se samo sebou, k. p.

čuknari (muž.) kat,
králi (muž.) císař,
čaj (žens.) dcera,
daj (žens.) matka.

Poznámka. Tato statná jména mužs. rodu mají v množ. počtu *á* místo *é*: *berg-á*, *ger-á*, *lav-á*, *saster-á*, *bal-á*, *cholov-á*, *manuš-á*, *vast-á*, *jakch-á*, *kašt-á*, *rom-á*, *vuš-á*, *graj-á*.

§. 6. Přídavné jméno.

Cikánština vypůjčila si z ruštiny obromné množství přídavných jmen a tvoří je takto: Na nezesílenou formu přídavného jména zavěšuje „ó“ nebo „jo“, k. p. *bělo* (ze бѣлый), *sín-jo* (ze сѣний). Nezesílená forma přídavného jména ruského v žensk. rodu jest též žensk. rodu přídavné jméno v cikánštině, k. p. *běl-a* (ze бѣлая), *sín-ja* (ze сѣняя). Vychází tedy přídavné jm. na „o, jo“ a na „a, ja“ bez přízvuku; původní cikánská přídavná jména vycházejí na „o“ a v žensk. na „í, ý“ s přízvukem.

Obrazec skloňování.

	Mužs.		Žens.	
	Jed. p.	Mn. p.	Jed. p.	Mn. p.
Nom.	ó	é	ý, í	ý
Gen. Acc.	és	én	já	én
Dat.	éske	—	—	é
Inst.	ésa	énca	jása	énca
Praep.	éste	énde	játe	énde

a) Skloňování.

	Mužs.		Žens.	
	Jed. p.	Mn. p.	Jed. p.	Mn. p.
Nom.	barval-ó	barval-é	kal-ý (í)	kal-ý (é)
Gen. Acc.	— -és	— -én	— -já	— -én
Dat.	— -ó	— -é	— -ý	— -é
Inst.	— -és-a	— -én-ca	— -já-sa	— -én-ca
Praep.	— -és-te	— -én-de	— -já-te	— -én-de.

b) Stupňování.

Srovnávatel (comparativ) dává se s *jov* a s 2. pádem množ. počtu jména porovnaného, k. p. *jov sar-én* = on (více než) všickni; *jov barval-én* = on (více než) bohatý = bohatší.

Svrchovatel (superlativ) dává se s „*jov sámó*“, na způsob ruského „этот самый“ s položitelem (positivem) přídavného jména, k. p. *jov sámó chačkyrdó čávo* = on velmi horký chlapec.

§. 7. Tvoření přídavných jmen.

Přídavná jména ryze cikánská vycházejí na souhlásku (ale velmi zřídka) jako: *chor*, *godavér*, *kuč*, *šukar*, ve kterém pádu východ oběma pohlavím je společný; neb vycházejí na „o“ v mužském a na „í, ý“ v ženském rodu, a dělí se A) na původní, B) odvozená.

A) Původní.

Jsou nejvíce dvouslabičná chovájící v sobě kořen, k. p. *kal-ó, ý; lol-ó, ý; tern-ó, ý; parn-ó, ý; baró, í; pchur-ó, í; leč-ó, í; kchur-ó. í.*

B) Odvozená.

I. Od statných jmen:

1. na Nominativ připojí se:

*ló: bokcha-ló, dar-ló; ernó: but-ernó,
aló: šil-aló, truš-aló; ovó: rup-ovó,
anó: šil-anó, rom-anó; való: bar-való,
akunó: devl-akunó;
imó: džul-imó.*

2. na Accusativ jedn. počtu připojí se „kyro“

množ. „^{kyro}“
k. p. *kanés-kyro, perjá-kyro, dandén-gyro.*

II. Od přídavných jmen:

1. Na kmen připojením: *ló, anó, ynó*, k. p.

ang-ló od *ang-ó*, *pur-ynó* a *pur-anó* od *pur-ó*.

2. Na kmen připojením: *oró, orí*. Formou touto, která je velmi oblíbená, tvoří se zdrobnělá přídavná jména, k. p.

tern-ó, tern-oró = mladý, mladounký.

parn-ó, parn-oró = bílý, bělounký.

III. Od sloves:

1. Příčestí minulého času (part. perf. pass.) užívá se i co statného i co přídavného jména, k. p. *džidó, chačkyrdó, džindló, rundló, pchandló*.

§. 8. Číslovky.

1. <i>jekch</i>	13. <i>deš u trin</i> atd.
2. <i>duj</i>	20. <i>biš</i>
3. <i>trin</i>	21. <i>biš te jekch</i> atd.
4. <i>štar</i>	30. <i>triénda</i>
5. <i>pandž</i>	31. <i>triénda jekch</i> atd.
6. <i>šov</i>	40. <i>štar-dešá</i>
7. <i>evtá</i>	50. <i>pandž-dešá</i>
8. <i>ochtó</i>	60. <i>šov-dešá</i> atd.
9. <i>eňá</i>	100. <i>šél</i>
10. <i>deš</i>	200. <i>duj-šél</i>
11. <i>deš u jekch</i>	300. <i>trin-šél</i>
12. <i>deš u dúj</i>	400. <i>štar-šél</i>

500. *pandž-šél*800. *ochtó-šél*600. *šov-šél*900. *eňá-šél*700. *evtá-šél*1000. *barí* (od *baró* veliký).

Poznámka. Šov dešá *pandž* nebo šov te dešá *te pandž* = 65. —
Jekch má 7. pád (Intr.) *jekchas*.

N. D. *duj*G. A. *du-én* nebo *duj*Inst. *du-én-ca*Praep. *du-én-de* nebo *duj*.

Ostatně skloňují se tyto základní číslovky jako přídavná jména
 v mn. poč. Tyto číslovky zastupují též řadové, jen „druhý“ jmenuje se
 „*vavír*“ = jiný.

§. 9. Náměstky.

1. Osobní.

Jednotný počet.

Nom.	<i>Me,</i>	<i>tu,</i>	<i>jov,</i>	<i>joj</i>
	<i>Já</i>	<i>ty</i>	<i>on</i>	<i>ona</i>
Gen.	<i>Man,</i>	<i>tut,</i>	<i>les,</i>	<i>la</i>
Dat.	<i>Mán-ge,</i>	<i>tú-ke</i>	<i>lés-ke,</i>	<i>lá-ke</i>
Acc.	<i>Man,</i>	<i>tut,</i>	<i>les,</i>	<i>la</i>
Inst.	<i>Mín-ca,</i>	<i>tú-sa,</i>	<i>lé-sa,</i>	<i>lá-sa</i>
Praep.	<i>Má-nde,</i>	<i>tú-te,</i>	<i>lés-te,</i>	<i>lá-te</i>

Množný počet.

Nom.	<i>Amé,</i>	<i>tumé,</i>	<i>joné</i>
	<i>My</i>	<i>vy</i>	<i>oni (ony)</i>
Gen.	<i>Amén,</i>	<i>tumén,</i>	<i>jonén</i>
Dat.	<i>Amén-de,</i>	<i>tumén-ge,</i>	<i>jonén-ge</i>
Acc.	<i>Amén,</i>	<i>tumén,</i>	<i>jonén</i>
Inst.	<i>Amén-ca,</i>	<i>tumén-ca,</i>	<i>lén-ca</i>
Praep.	<i>Amén-de,</i>	<i>tumén-ge,</i>	<i>lén-ge.</i>

2. Privlastňovací.

Muž.	<i>Miró,</i>	<i>tyró,</i>	<i>léskyro,</i>	<i>lákyro,</i>	<i>péskyro</i>
	<i>Můj,</i>	<i>tvůj,</i>	<i>jeho,</i>	<i>její,</i>	<i>svůj.</i>
Žen.	<i>Mirí,</i>	<i>tyrí,</i>	<i>léskyrí,</i>	<i>lákyrí,</i>	<i>péskyrí</i>
Mn. poč.	<i>Amaró, í,</i>	<i>atyró, í,</i>	<i>lengyró, í.</i>		
	<i>Náš,</i>	<i>váš,</i>	<i>jejich.</i>		

Jednotný počet.

Nom.	<i>Miró,</i>	<i>tyró,</i>	<i>léskyro,</i>	<i>lákyro</i>
Gen.	<i>Mir-és,</i>	<i>tyr-és,</i>	<i>leskyr-es,</i>	<i>lakyr-es</i>
Dativ jako Nominativ				
Acc.	<i>Mir-és (mrc),</i>	<i>tyr-és,</i>	<i>leskyr-es,</i>	<i>lakyr-es</i>
Inst.	<i>Mir-és-a,</i>	<i>tyr-és-a,</i>	<i>leskyr-es-a,</i>	<i>lakyres-a</i>
Praep.	<i>Mir-ě,</i>	<i>tyr-ě,</i>	<i>leskyr-e,</i>	<i>lakyr-e.</i>

Množný počet.

Nom.	<i>Amar-ó,</i>	<i>atyr-ó,</i>	<i>léngyr-o</i>
Gen.	<i>Amar-én,</i>	<i>atyr-én,</i>	<i>lengyr-en</i>
Dat.	<i>Amar-én-ge,</i>	<i>atyr-én-ge,</i>	<i>lengyr-en-ge</i>
Acc.	<i>Amar-én,</i>	<i>atyr-én,</i>	<i>lengyr-en</i>
Inst.	<i>Amar-én-ca,</i>	<i>atyr-én-ca,</i>	<i>lengyr-en-ca</i>
Praep.	<i>Amar-én-ge,</i>	<i>atyr-én-ge,</i>	<i>lengyr-en-ge</i>

Poznámka. Stejně se skloňuje *péskyro, péskyri* = svůj, svá.

3. Ukazovací.

Ada tento, tato, *adavá* toto, nesklonné. *Adasavó, í* = taký, taká, skloňuje se jako: *savó, í* = který, *odová* = onen, nesklonné.

Poznámka. Od „*ada*“ pochází příslovce *adaž* zde, *ada-te* (dativ, locativ) zde. *ada-rik* sem, *ad(a)-jake* tak, *n'ádjake* ne tak. — Od *odová* pochází *odoj* tam, *odotcír* odtamtud, *odorik* = tam sem.

4. Vztažná.

„*Savó*“, *saví* který, která má v Instrum. *savó-sa* v jed. počtu, v množném pak takto: Nom. *sav-e*

Gen. *sav-én*

Dat. *sav-én-ge*

Acc. *sav-én*

Inst. *sav-én-ca*

Praep. *sav-én-de.*

„*Saví*“ má Inst. jedn. počtu: *saví-sa*

„ Praep. mn. „ *sa-vín-de.*

5. Tázací.

Kon kdo?

Savó který, jaký?

So co?

Saví která, jaká?

Kycí kolik? (praep. *kycí-ske*).

Nom.	<i>kon,</i>	<i>so</i>
G. A.	<i>kon-és,</i>	<i>só-s</i>
Dat.	<i>kon-és-ke,</i>	<i>só-s-ke</i>
Inst.	<i>kon-és-a,</i>	<i>só-s-a</i>
Praep.	<i>kon-és-te,</i>	<i>só-s-te</i>

Nom.	<i>but</i> (mnohý),	<i>but-é</i> (mnozí,
G. A.	<i>but-és,</i>	<i>but-én</i>
Dat.	<i>but-és-ke,</i>	<i>but-én-ge</i>
Inst.	<i>but-és-a,</i>	<i>but-én-ca</i>
Praep.	<i>but-é</i> (<i>but-te</i>),	<i>but-én-ge.</i>

Poznámka. *Saro* všecken má I. a 4. pád *saré* všickni. — Od tázacích náměstek utvořená příslovce jsou: *katýr* (Ablativ) odkud? *kaj* kde, *nikaj* nikde, *karik* kam, *kolí* kdy, *kolí* někdy, *syr* (*sar*) jak.

§. 10. Sloveso.

Toto má jeden obrazec časování (konjugaci) pro 4 formy na I. *áva*, II. *ov-áva*, III. *kyp-áva*, IV. *av-áva*.

I. Forma = *áva*.

Slovesa I. formy přibírají ku kmennu *áva*; jsou činná neb střední (activa, neutra), k. p.

<i>av-áva</i>	<i>ch-áva</i>	<i>kchuv-áva</i>
<i>bokchal-áva</i>	<i>gin-áva</i>	<i>tan-áva</i>
<i>barval-áva</i>	<i>kam-áva</i>	<i>tchov-áva</i>
<i>dor-áva</i>	<i>ker-áva</i>	<i>nasvál-áva</i>
<i>dykch-áva</i>	<i>koš-áva</i>	atd.

II. Forma = *ováva*.

Slovesa II. formy jsou střední a přibírají ku kmennu *ováva*, k. p.

<i>barj-ováva</i>	<i>pasj-ováva</i>
<i>pcharj-ováva</i>	<i>tať-ováva</i>
<i>pchuď-ováva</i>	<i>terď-ováva</i> atd.

III. Forma = $\begin{matrix} kyr- \\ gyr- \end{matrix} \{ \begin{matrix} \\ \end{matrix} \begin{matrix} áva. \end{matrix}$

Slovesa III. formy jsou činná a připojují ku kořenu částici *kyr*, po *n* částici *gyr*, načež teprv *áva*, vých. 1. os. jedn. počtu přít. času se připíná, k. p.

chač-kyr-áva, *lon-gyr-áva,*
dumis-kyr-áva, *šut-kyr-áva.*

Poznámka. Částice *kyr* (*gyr*) není nic jiného než kořen (V) *kar* = dělati ve sanskrtě, který se zeslabuje v *kur* a *kyr*, jak to jasně viděti v kořenu (V) *kar* = hoditi, kterýž ve 6. formě sloves mění se v *kír*, jak to 1. os. jedn. počtu přít. času *kír-ámí* dokazuje, a v *kur-mas* = děláme, kdež *kar* v *kur* (= *kyr*) se mění.

Dále patří k III. formě i slovesa s částicí *yr*, kde *k* vysouvá se k vůli libozvuku, k. p.

bang-yr-áva = *bang-kyr-áva*
dand-yr-áva = *dand-kyr-áva*

jak to v nářečí českých Cikánů činí, k. p.

bang-ér-av = *bang-kér-av*
vak-ér-av = *vak-kér-av.*

IV. Forma.

Slovesa IV. formy jsou činná a zavěšují na kořen *aváva*, k. p.

uč-aváva *ch-aváva* *sik-aváva*
bič-aváva *choch-aváva* *užl-aváva*
čal-aváva *gar-aváva* *ucht-aváva.*

I. Te som-és = býti.

Přítomný čas.

1. <i>Me som</i> jsem	1. <i>Amé sám-as</i>
2. <i>Tu san</i> jsi	2. <i>Tumé sán-as</i>
3. <i>Jov san</i> jest	3. <i>Joné sán-as.</i>

Minulý čas.

1. <i>Sóm-as</i> byl jsem	1. <i>Sám-as</i> byli jsme
2. <i>Sán-as</i>	2. <i>Sán-as</i>
3. <i>Sán-as</i>	3. <i>Sán-as</i>

Budoucí čas

je týž jako minnulý čas.

Rozkazovací způsob.

2. *San* buď2. *Sam* buďte.

Poznámka. Sloveso „*som*“ (přít. času) spojuje se s rozkaz. spůsobem 2. os. jed. počtu u následujících vzorců: II. III. IV. k docílení min. času, při čemž „*s*“ v „*á*“ neb „*j*“ se mění.

II. *Te mar-és* = bítí.

Přítomný čas.

1. <i>Mar-áva</i>	} <i>biju</i> atd.	<i>Mar-ésa</i>	} <i>bijeme</i> atd.
2. <i>Mar-ésa</i>		<i>Mar-ésa</i>	
3. <i>Már-la</i>		<i>Már-na</i>	

Minulý čas.

1. <i>Mar-đom</i>	} <i>bil jsem</i> atd.	<i>Mar-đám</i>	} <i>bili jsme</i> atd.
2. <i>Mar-đán</i>		<i>Mar-đe</i>	
3. <i>Mar-đa</i>		<i>Mar-đe</i>	

Budoucí čas.

1. <i>L-áva</i>	} <i>te mar-és</i>	<i>L-ésa</i>	} <i>te mar-és</i>
2. <i>L-ésa</i>		<i>L-ésa</i>	
3. <i>L-éla</i>		<i>L-éna</i>	

Rozkazovací způsob.

2. *Mar*2. *Mar-énle*III. *Te mer-és* = mřiti.

Přítomný čas.

1. <i>Mer-áva</i>	} <i>umírám</i> atd.	<i>Mer-ása</i>	} <i>umíráme</i> atd.
2. <i>Mer-ésa</i>		<i>Mer-ása</i>	
3. <i>Mér-la</i>		<i>Mer-éna</i>	

Minulý čas.

1. <i>Me-jóm</i>	} <i>umířel jsem</i> atd.	<i>Me-jám</i>	} <i>umířeli jsme</i> atd.
2. <i>Me-ján</i>		<i>Me-jé</i>	
3. <i>Me-já</i>		<i>Me-jé</i>	

Rozkazovací způsob.

2. *Mer* umířej.2. *Mer-énte* umířejte.

IV. Te chačkyrd-és pe = spáliti se.

Přítomný a Budoucí.

1. Chačkyrd-áva	} pe	Chačkyrd-ésa	} pe
2. Chačkyrd-ésa		Chačkyrd-ésa	
3. Chačkyrd-éla		Chačkyrd-éna	

Minulý čas.

1. Chačkyr-đóm	} pe	Chačkyr-đám	} pe
2. Chačkyr-đán		Chačkyr-đé	
3. Chačkyr-đá		Chačkyr-đé	

Rozkazovací způsob.

2. Chačkyrd-e pe	2. Chačkyrd-énte pe.
------------------	----------------------

§. 11. Poznámky časování.

a) Přítomný čas.

Spojí-li se imperativ slovesa se slovesem pomocným „váva“, povstane přítomný čas:

1. mar-áva	mer-áva	ker-ávu
2. mar-ésa	mer-ésa	ker-ésa
3. már-la	mér-la	ker-éla
1. mar-ésa	mer-ása	ker-ésa
2. mar-ésa	mer-ása	ker-ésa
3. már-na	mer-éna	ker-éna

V těchto třech slovesech vidíme celé „váva“ časováno, tedy:

1. váva = áva	} forma	váva = áva	} novější forma
2. vésa = ésa		véha = éha	
3. véla = éla		véla = éla	
1. vása = ása	} starší	váha = áha	} novější forma
2. véna = éna		vénu = éna	
3. véna = éna		véna = éna	

ale vidíme také odchylky: 3. os. jedn. počtu *keréla*, *čoréla* jest výjimkou, avšak zcela dle pravidla, neboť nepravidelné jest, že po *r* a *l* vypadá *é* z koncovky *éla*. — 1. os. m. počtu *mer-ása* jest pravidelná, ač co nepravidelná platí; 1. os. m. počtu na *ésa* (*mar-ésa*) jest nepravidelná, ač co pravidelná platí. — 2. os. m. počtu je vůbec nepravidelná.

1. osoba jedn. počtu vychází vždy na *áva*; jenom
perejač má perejač-om a
džin „ džin-om, vím.
2. os. jedn. počtu vychází na *ésa*; jenom kořenná slovesa
 na *a* připojují *sa*, k. p.
džá-sa jdeš,
sá-sa pe směješ se,
prastá-sa běžíš,
chá sa jíš,
dyngá-sa budiš (roz. sp. dyng),
bagá-sa zpíváš
pjá-sa piješ, s je starší než h, tedy
bagá-sa místo bagá-ha atd.
3. os. jedn. počtu vychází na { *á-la* jeli 2. *á-sa*
é-la jeli 2. *é-sa.*
 Na *la* vycházejí po *r* neb *l*, k. p.
már-la čingýr-la
mér-la rakýr-la
kér-la šumiskýr-la
pchagýr-la kchél-la
pryskýr-la uchtýl-la, ale
čor-éla krađe a ker-éla zakrývá.
1. osoba množného počtu jest jako 2. jedn. počtu; jenom:
mer-ésa umíráš, mer-ása umíráme; pasjov-ésa spíš, pasjov-ása
spíme; šumiskyr-ésa hřmotíš, šumiskyr-ása hřmotíme.
2. os. množ. počtu je jako 1. os. mn. počtu, ale u *Potta*
 jako 3.
3. os. mn. počtu chová se vzhledem koncovky: na *a énu*,
 jako koncovka *la* a *éla* v 3. os. jed. počtu; jenom:
mér-la má mer-éna
čingýr-la má čingýr-éna.

b) Souminulý čas

povstane, když se ku přítomnému ve všech osobách připojí „s“,
 k. p. *cháva, cháva-s; meráva, meráva-s.*

c) Minulý čas.

1. osoba jedn. počtu povstane, když se rozkazovací způsob
 spojí s „*dóm*“ nebo „*jóm*“. V plné formě jest *d*, ve zeslabené
 jemní se soubhláska konečná kmennu slovesného, nebo jest *j*. —

Slovesné kmeny na *r* (vyjma: *mer*), *l*, *n* mají *ď*. Mimo to:

<i>baga-ďóm</i>	<i>laca-ďóm</i>
<i>naša-ďóm</i>	<i>džin-ďóm</i>
<i>chocha-ďóm</i>	<i>ubla-ďóm</i>
<i>beš(en)-ďóm</i>	<i>prasta(ndy)-jóm.</i>

Vychází-li rozk. sp. na *e*, mění se 1. os. jedn. počtu v „*y-jóm*“, mimo: *traď-e*, *čingard-e*, kteráž mají *tra-ďóm*, *čingar-ďóm*, ale *le* (vezmi) má *ly-jóm* (vzal jsem); *ďe* (dej), *dy-jóm*.

2. os. jedn. počtu jest na „*ján*“, u Potta pravidelně na *l*; avšak i u něho výjimkou na „*ján*“, k. p. *di-ján*, *li-ján*, *anji-ján*, *pade-ján*, *sung-ján*.

3. osoba množ. počtu vychází po *n* na *dlé*, k. p. *pchen-dlé*, *šun-dlé*, *džin-dlé*, *run-dlé*, *kin-dlé*; u Potta i *ker-dlé*, *naša-dlé* a *gabe-dlé*.

d) Předminulý čas

povstane, když se na minulý připne „*as*“, k. p. *mar-ďóm*, *mardóm-as*; *lijóm*, *lijóm-as*.

e) Rozkazovací způsob

2. osoba jedn. počtu jest buď kmen slovesný, nebo přibírá „*e*“ výminkou „*a*“, k. p. *uchtyl* vezmi, *čingard-e* vypli, *traď-e* hoň, *laca* nalezni (min. čas: *lacadóm*), *pchurd-e* fonkni.

Někdy objevuje se *n* (*en*), k. p. *dža* neb *džan* jdi, *run* neb *runen* plač, *latch* neb *latch-en* nalezni, *ladž-en* pe styď se, *paťa* věř, *chochav* lži, *ublav* věš, *naša* a *naš* ztrať, *pasžo* spi, *šuto* vysuš, *kche* krm, *pcharjo* pukni, *pij* pij, *ge-n* jdi.

2. os. množ. počtu „*nte*“ nebo „*ente*“ pochází snad z „*n*“ (*en*) a „*tumé*“, k. p. *mer* mři, *mer-ente* mřete.

Čingyráva trbám má *čingyr-děnte* trhejte
Dingáva budím má *dinga-věnte* buďte.

f) Neurčitý způsob

končí se pravidelně na „*és*“ neb „*ás*“ („*s*“), výminkou na *áv*, před nímž vždy předchází „*te*“ aby. Toto *és*, *s*, *ás* připíná se na 2. osobu rozk. způsobu v jedn. počtu.

Koncovka *áv* přináleží 1. osobě přítom. času spojovacího způsobu (conjunc.), který zní:

1. os. jedn. počtu: <i>áv</i>	1. os. mn. poč.: <i>ás</i>
2. " " " <i>és</i>	2. 3. " " <i>án (én)</i>
3. " " " <i>él (én)</i> .	

Neurčitý způsob na „*ás*“ je snad 1. os. mn. p. spojovacího tohoto způsobu, k. p. *te kam-ás* milovati, *te pj-ás* píti, *te ker-ás* pokryti.

j) Budoucí čas

povstane, když se neurčitý způsob spojí se slovesem „*láva*“ od „*le*“ státi se, k. p. *láva te mar-és* stávám se bíti = budu bíti.

h) Trpná forma

povstane, když se přičestí min. času (part. perf. passivi) spojí se *som-és* neb *avés*, k. p. *me som mardó* atd. právě jako v nářečí českých.

§. 12. Původ a tvoření sloves.

Slovesa jsou původní a odvozená:

1. Původní jsou jednoslabičná, nanejvýš dvouslabičná, a v nich nalézá se kořen, který čistý objevuje se v rozk. způsobu v 3. osobě jednotn. počtu. U některých je tato osoba sesílána hláskou „*n*“ neb slabikou „*en*“, k. p. *dža* neb *džan*, *run* neb *run-en*. U jiných sesiluje se tato osoba samohláskou „*e*“, k. p. *gazd-e*, *trad-e*, *pchurd-e*, *čingard-e*, *l-e*.

Že sesilovací hláska „*n*“, *e*“ a že „*v*“ ve *chochav*, *ublav* v min. čase odpadá, leží na bíledni. U „*ding*“ vrací se *a* odhozené.

2. Odvozená slovesa povstanou, když

- a) na kořen at slovesa nebo statného a přídavného jména zavěsí se koncovka: *kyrd*, *kyr*, *gyr*, *yr*, *yn*, *av*, *ad*, *ov*, *dl*, *gard*, *ud*, *yl*, k. p.:

šut-kyr, *dand-yr*, *run-dl*, *terd-ov*, *long-yr*, *trd-yn*, *čing-ard*.

- b) když přídavné jméno, třebas i 2. stupeň jeho považuje se za rozk. způsob po odvržení koncovky „*ó*“, k. p.:

<i>šut-ó</i> ,	<i>šut</i> ,	<i>te šut-és</i>
<i>mat-ó</i> ,	<i>mat</i> ,	<i>te mat-és</i>
<i>čororó</i> ,	<i>čoror</i> ,	<i>te čoror-és</i>
<i>buter</i> (2. stupeň), <i>te buter-és</i> .		

- c) že i statné jméno považovati se může za rozkaz. způsob, dokazuje slovo „čor“ zloděj a krad, od něhož se skloňování i časování požadovati může.

Poznámka. Svrchu jmenované koncovky vyjma „ov“ proměňují slovesa v přechodná (transitiva). — Před „ov“ změkčuje se předcházející souhláska, k. p. *tat-ov, terď-ov, puč-ov, pasj-ov.*

§ 13. Předložky.

Předložky nežádají žádného pádu u statného jména, u ná-městek však praepositional.

<i>adró, dró</i> do, v	<i>pré</i> na
<i>ke, ko</i> k, ku	<i>pašó</i> vedle
<i>krígo</i> u, okolo	<i>upré</i> nad
<i>bi</i> bez	<i>vaš</i> za
<i>paló</i> na	<i>telí</i> pod.

§. 14. Spojky.

<i>Aj</i> ano	<i>E</i> a	<i>Kolí, kolí</i> někdy, někdy
<i>Jak</i> když	<i>Na</i> ne, tu máš	<i>Ysýn</i> ano, jestli
<i>Li</i> li	<i>Nane</i> ne	<i>Te</i> když
<i>Adjáke</i> proto	<i>Syr</i> jak.	

§. 15. Příslovky.

<i>Adadevés</i> nyní	<i>Gudlypé</i> sladce
<i>Ak</i> tu	<i>Cháme</i> jak jde pověst
<i>Ake</i> tam	<i>Chor</i> hluboko
<i>Ámo</i> tu	<i>Kaj</i> kde
<i>Andró</i> do	<i>Karík</i> kam
<i>Atasjá</i> zítra	<i>Katýr</i> odkud
<i>Avéla</i> dosti	<i>Kchére</i> doma
<i>Avrí</i> ven, venku	<i>Konálo</i> na přič
<i>But-ýtýr</i> více	<i>Kolí</i> kdy
<i>Dudžíné</i> spolu	<i>Kryg</i> pryč
<i>Dur</i> daleko, vysoko	<i>Ladžén-pé</i> nestydatě
<i>Fedýr</i> lépe	<i>Myštés</i> bolno

Nagerá nedávno
Nákuč lacino
Naštýj nemožno
Nikaj nikde
Palal vzadu
Sa jékch dohromady

Syg čerstvě
Syg-yďýr čerstvěji
Šukar dobře, *nášukar* špatně
Uchli jízmo
Upré vysoko

§. 16. Citoslovce.

Cyt táhni!
Dukchal běda!
Ech ó!

Myštés běda!
Dévtale (5. p. mn. p.) Bože!
Marmudžl Bůh ho usmrť!

§. 17. Slovesa.

Rozkazovací spůsob	Přítomný čas	Minulý čas	Neurčitý způsob
<i>av</i> jdi	1. os.: <i>av-áva</i>	1. os.: <i>av-jóm</i>	<i>te av-és</i> jíti
	2. — <i>av-ésa</i>	2. — <i>av-ján</i>	
	3. — <i>av-éla</i>	3. — <i>av-já</i>	<i>aven</i> = at jde, at jdou
	1. — <i>av-ésa</i>	1. — <i>av-jám</i>	
	2. — <i>av-ésa</i>	2. — <i>av-jé</i>	
	3. — <i>av-éna</i>	3. — <i>av-jé</i>	
<i>uchtyl</i> vezmi	1. <i>uchtyl-áva</i>	1. <i>uchtyl-dóm</i>	<i>te uchtyl-és</i> vziti
	2. <i>uchtyl-ésa</i>	2. — <i>-ďán</i>	
	3. <i>uchtyl-la</i>	3. — <i>-ďá</i>	
	1. <i>uchtyl-ésa</i>	1. — <i>-ďám</i>	
	2. <i>uchtyl-ésa</i>	2. — <i>-ďé</i>	
	3. <i>uchtyl-na</i>	3. — <i>-ďé</i>	
<i>kam</i> miluj	1. <i>kam-áva</i>	1. <i>kam-jóm</i>	<i>te kam-és</i> milovati
	2. — <i>-ésa</i>	2. — <i>-ján</i>	
	3. — <i>-éla</i>	3. — <i>-já</i>	
	1. — <i>-ésa</i>	1. — <i>-jám</i>	<i>te kam-án</i> aby milovali
	2. — <i>-ésa</i>	2. — <i>-jé</i>	
	3. — <i>-éna</i>	3. — <i>-jé</i>	
<i>ker</i> dělej	1. <i>ker-áva</i>	1. <i>ker-dóm</i>	<i>te ker-és</i> dělati
	2. — <i>-ésa</i>		
	3. — <i>-la</i>		
	1.		
	2.		
	3. — <i>-na</i>		

Rozkazovací způsob	Přítomný čas	Minulý čas	Neurčitý způsob
<i>šumiskyr</i> hřmot	1. <i>šumiskyr-áva</i> 2. <i>-ésa</i> 3. <i>-la</i> 1. <i>-ása</i> 2. <i>-ása</i> 3. <i>-na</i>	1. <i>šumiskyr-đóm</i> 2. 3. 1. 2. 3. <i>-dlé</i>	<i>te šumiskyr-és</i> hřmotiti
<i>kin</i> kup	1. <i>kin-áva</i> 2. <i>-ésa</i> 3. 1. 2. 3.	1. <i>kin-đóm</i> 2. 3. 1. 2. 3. <i>kin-dlé</i>	<i>te kin-és</i> koupiti
<i>karav</i> vař	2. <i>karav-ésa</i>	1. <i>karav-jóm</i>	<i>te karav-és</i> vařiti
<i>ker</i> zakryj	3. <i>ker-éla</i>	1. <i>ker-đóm</i>	<i>te ker-ás</i> zakryti
<i>kchel</i> hraj	2. <i>kchel-ésa</i> 3. <i>-la</i>	1. <i>kchel-đóm</i>	<i>te kchel-és</i> hráti
<i>gazd-e</i> zdvihni	1. <i>gazd-áva</i>	1. <i>gazdy-jóm</i>	<i>te gazd-és</i> zdvihati
<i>dža, džan</i> jdi	1. <i>dža-sa</i>	1. <i>ge-jóm</i>	<i>te džá-s</i> jiti
<i>ča</i> jez	2. <i>chá-sa</i>	1. <i>ča-jóm</i>	<i>te chá-s</i> jisti
<i>chochav</i> lži	2. <i>chochav-ésa</i>	1. <i>chocha-đóm</i>	<i>te chochav-és</i> lháti
<i>trad-e</i> hoň	2. <i>trad-ésa</i>	1. <i>tra-đóm</i>	<i>te trad-és</i> honiti
<i>traša</i> buď úzkostliv	—	—	<i>te traša-s</i> úzkostliv býti
<i>d-e</i> dej	1. <i>d-áva</i>	1. <i>dy-jóm</i>	<i>te del</i> dáti
<i>dykch</i> koukni	2. <i>dykch-ésa</i>	1. <i>dykch-jóm</i>	<i>te dykch-és</i> viděti
2. <i>ding-a</i> 2. <i>ding-avěnte</i>	2. <i>dingá-sa</i>	1. <i>dinga-jóm</i>	<i>te ding-áv</i> buditi

Rozkazovací spůsob	Přítomný čas	Minulý čas	Neurčitý způsob
<i>naša</i> ztrať	2. <i>našá-sa</i>	1. <i>naša-ďóm</i>	<i>te naš-és</i> ztratiti
<i>prast-a</i> běž	2. <i>prastá-sa</i>	1. <i>prastandy-jóm</i>	<i>te prastá-s</i> běžeti
<i>pasjo</i> spi	2. <i>pasjov-ěsa</i> 1. m. p. <i>pasjov-ása</i>	1. <i>pas-jóm</i>	<i>te pasjov-ás</i> spáti
<i>pij</i> pi	2. <i>piď-sa</i>	1. <i>pi-jóm</i>	<i>te pij-ás</i> píti
<i>pchagyr</i> lámej	2. <i>pchagyr-ěsa</i>	1. <i>pchagyr-ďóm</i>	<i>te pchagyr-és</i> lámati
<i>pchen</i> mluv	2. <i>pchen-ěsa</i>	1. <i>pchen-ďóm</i> 3. m. p. <i>pchen-ďlé</i>	<i>te pchen-és</i> mluviti
<i>pchurde</i> foukej	2. <i>pchurd-ěsa</i>	1. <i>pchurdy-jóm</i>	<i>te pchurd-és</i> foukati
<i>baga</i> zpívej	2. <i>bagá-sa</i>	1. <i>baga-ďóm</i> 1. <i>bagan-ďám</i>	<i>te bagá-s</i> zpívati
<i>dek</i> vař	2. <i>dek-ěsa</i>	1. <i>dek-jóm</i>	<i>te dek-és</i> vařiti
<i>beš</i> seď	2. <i>beš-ěsa</i>	1. <i>bešen-ďóm</i>	<i>te beš-és</i> seděti
<i>mek</i> nech	2. <i>mek-ěsa</i>	1. <i>mek-jóm</i>	<i>te mek-és</i> nechati
<i>mer</i> mři	2. <i>mer-ěsa</i> 3. <i>mér-la</i> 3. (m. p.) <i>mer-ěna</i>	1. <i>me-jóm</i>	<i>te mer-és</i> umřiti
<i>cov</i> postav	2. <i>cov-ěsa</i>	1. <i>za-cov-jóm</i>	<i>te cov-és</i> postaviti
<i>čingard-e</i> pli	2. <i>čingard-ěsa</i>	1. <i>čingar-ďóm</i>	<i>te čingard-és</i> plíti
<i>čingyr</i> trhej	2. <i>čingyr-ěsa</i> 3. (m. p.) <i>čingyr-ěna</i>	1. <i>čingyr-ďóm</i>	<i>te čingyr-és</i> trhati
<i>čiv</i> hoď	2. <i>čiv-ěsa</i>	1. <i>čiv-jóm</i>	<i>te čiv-és</i> hoditi

Rozkazovací spůsob	Přítomný čas	Minulý čas	Neurčitý způsob
<i>gen, džā, džan</i> jdi	2. <i>džā-sa</i>	1. <i>ge-jóm</i>	<i>te džā-s</i> jíti
<i>džin</i> věz	1. <i>džin-om</i> 2. <i>džin-ěsa</i>	1. <i>džin-dóm</i> 3. <i>džin-dlé</i>	<i>te džin-ěs</i> věděti
<i>dživ</i> žij	2. <i>dživ-ěsa</i>	1. <i>džin-dóm</i> 3. <i>džin-dlé</i>	<i>te dživ-ěs</i> žíti
<i>šun</i> slyš	2. <i>šun-ěsa</i>	1. <i>šun-dóm</i> 3. <i>šun-dlé</i>	<i>te šun-ěs</i> slyšeti
<i>perejač</i> přestaň	1. <i>perejač-om</i> 2. — <i>-ěsa</i>	1. <i>perejač-jóm</i>	<i>te perejač-ěs</i> přestati
<i>run, runen</i> plač	2. <i>run-ěsa</i>	1. <i>run-dóm</i> 3. <i>run-dlé</i>	<i>te run-ěs</i> plakati
<i>latch, latchen</i> nalezni	2. <i>latch-ěsa</i>	1. <i>latch-jóm</i>	<i>te latch-ěs</i> nalézti
<i>laca</i> nalezni	2. <i>lac-ěsa</i>	1. <i>laca-dóm</i>	<i>te lac-ěs</i> nalézti
<i>la</i> staň se	2. <i>l-ěsa</i>	—	<i>te lav, l-ěs</i> státi se
<i>le</i> vezmi	2. <i>l-ěsa</i>	1. <i>ly-jóm</i>	<i>te l-ěs</i> vzíti
<i>ly-dža</i> veď, vez	2. <i>ly-džā-sa</i>	—	<i>te ly-džā-s</i> vésti, vézti
<i>za-lydža</i> vzhůru veď	1. <i>za-lydžā-va</i>	—	<i>te za-lydž-ās</i> vzhůru vésti

§. 18. Slovníček.

1. Statná jména.

A
Angruzdý, ž. prsten.

B
Baj, m. rukáv.
Bakró, m. jehně; *bakroró*, jehňátko.

Bach, m. štěstí.
Bagabnáskyro, zpěvák.
Bar, m. kámen.
Bašadý, ž. kytara.
Benglý, ž. dáblice.
Bi-zor-já-kyro, m. nemožnost.

Bibi, ž. teta.
Bokchá, ž. hlad.
Borí, ž. snacha.
Balyó, m. prase.
Bal-á, m. p. vlasy.
Balvál, m. vitr.
Beng, m. ďábel.
Balevás, m. slanina.
Berg-á, m. p. vrch.
Berg, m. řádra.
Beš, m. rok.
Bravín, m. víno.
Brišin, m. déšt.
Bov, m. kamna.
Bolybé, m. 1. nebesa. 2. mračna.
Buternó, m. dělník.
Bjav, m. svatba.
Bul, m. zadnice (prdel).
Butý, ž. práce.
Butarný, ž. dělnice.

C

Can, m. sukno.
Cýpo, m. starý dobytek.
Cut, m. mléko.
Capný, ž. žába.

Č

Čavo, m. dítě, syn.
Čáčó, m. pravda.
Čáro, m. mísa.
Čar, m. tráva.
Čen, m. náušnice.
Čib, m. jazyk (čip).
Čirikló, m. 1. pták. 2. vrabec.
Čon, m. měsíc.
Čor, m. zloděj.
Čoró, m. groš.
Čoro, m. hrom.
Čur, m. travina.
Čaj, ž. dcera.
Čóra, (m. p.) m. vousy.
Čuknari, m. kat.
Čupný, ž. bičik.
Čurí, ž. nůž.

D

Daj, ž. matka.
Dad, m. otec.
Dand, m. zub.
Devés, m. den.
Devél, Bůh.
Doš, m. nepravost.
Drom, m. cesta.
Dí, ž. duše.
Dindlý, ž. břitva.
Dyliný, ž. blázen (ona).
Dykhló, m. šátek.
Dylánó, m. blázen (on).
Džukél, pes.
Džuv, m. veš.
Džindló, známý.
Džuklý, ž. čubka.
Džulý, ž. stařena.
Džulimó, m. dluh.
Džov, m. oves.

J

Iv, m. snih.
Iča, m. roucho.
Jakch, m. oko; *jakchá*, oči.
Jagvin, m. plášť medu.
Jar, m. řemen.
Jaró, m. vejce.
Járdžo, m. žito.
Jarmi, ž. zeli.
Jašvá, ž. slza.
Jeják, m. oheň.
Jekchá-kyro, oko.
Jekchi, ž. oko.
Jenderáka, ž. plášť.

G

Gad, m. košile.
Gav, m. ves.
Gádžo, m. sedlák.
Ger, m. noha; *gerá*, nohy.
Giríl, m. hrách.
Gilý, ž. píseň.
Gódy, ž. rozum.
Gódlý, ž. volání.
Graj, m. kůň; *grajá*, koně.
Grasný, ž. kobyla.
Grastóro, m. koník.
Grastavica, ž. okurka.
Gonó, m. pytlík.
Guruv, m. 1. vůl. 2. medvěd.

Ch

Chabé, m. jídlo.
Chalújo, m. otruby.
Chev, m. díra.
Choljamó, m. zima.
Cholové (á), ž. kalhoty.
Chulái 1. hospodář. 2. hospodský.
Chulaný, ž. hospodyně; *chulanori*
 ž. hospodyňka.
Chindáló, m. záchod.

K

Kagný, ž. kuře.
Kanglý, ž. hřeben.
Kan, m. ucho.
Kangló, m. dluh.
Kámbo, m. uzel.
Kašt, m. 1. dříví, 2. dřevo, 3. pole-
 leno; *kaštá*, dříví.
Karbáčo, m. bič.
Kirkí, ž. 1. tabák. 2. hořčice.
Kirví, ž. kmotra.
Kolý, ž. prsa.
Kolyněskyrí, ž. dítě (Brustfinb).
Kófo, m. výhoda.
Kok, m. ujec.
Kolémnico, m. dub.
Kokálo, m. 1. košť. 2. hnát.
Košibnáskyro, hanitel.
Ksil, m. 1. máslo. 2. olej.
Kunó, m. kolébka.
Kuštyk, m. opasek.
Kurkó, m. týden.
Křul, m. smetí.
Kehér, m. dům.
Kcham, m. slunce.
Kchas, m. seno.
Kchoró, *kchuró*, m. hřeben.
Kchangyrý, ž. kostel.
Kchabný, těhotná.
Kchormí, ž. kaše krupičná.

L

Lav, m. slovo; *lavá* (m. p.) slova.
Lon, m. sál.
Lové, penize.
Ločové, m. slehnutí.
Lovinó, m. pivo.
Lynaj, m. léto.
Lymá, ž. rez.
Lubný, ž. nevěstka (kurva).

M

Marikló, m. koláč.
Mačó, m. ryba.
Maró, m. chléb.
Manuš, člověk.
Men, m. krk.
Mató, opilec.
Mas, m. maso.
Maschari, Bohorodička.
Mari, ž. hřbitov.
Maribé, m. pranice.
Mom, m. vosk.
Muj, m. ústa.
Muló, mrtvola.
Mumylý, ž. světlo.
Mýca, ž. kočka.

N

Nak, m. nos.
Nasvaló, m. bolest.

P

Paldevés, m. poledne.
Pagená, m. ořech.
Pápo, děd.
Pašběš, m. půlrok.
Pašvaró, m. strana.
Panj, ž. voda.
Popejá, m. popel.
Pek, pekař.
Petálo, m. podkova.
Per, m. břicho; *peré* (m. p.) přibuzní.
Por, m. péro.
Puš, m. sláma.
Pušum, m. blecha.
Pšal, 1. bratr, 2. přítel; *pšaloró*,
 bratříček.
Pirí, ž. hrnek.
Pórtý, ž. brána.
Psikó, m. rameno.
Pchabaj, m. jablko.
Pchal, m. prkno.
Pchen, sestra.
Pchurí, stařena.
Pchuv, 1. země, 2. brva, 3. prach
 (Staub).
Prastabnángiro, m. poběhlík.
Puštýn, m. kožich.

R

Raj, pán; *raný*, pani.
Rakló, mladík; *raklý*, dívčice.
Ran, m. metla.
Randlaný, brány.
Rakloró, chlapec; *raklorí*, dívka.
Rat, m. krev.
Rašáj, duchovní. 2. kněz.
Rogáčo, m. vidlice.
Rom, muž, 2. cikán; *romá* (m. p.) cikáni; *romný*, pani, 2. cikánka; *romnorí*, panička.
Rot, m. kolo.
Rup, m. stříbro.
Ruv, m. vlk.

S

Sabé, m. smích.
Sastér, m. železo; *sasterá* (m. p.) okovy, pouta.
Sonibé, m. spánek.
Skamin, m. stál.

Š

Šeró, m. hlava; *šeroró*, hlavička.
Šeló, m. provaz.
Šilanó, m. mráz.
Šilaló, m. studenost.
Šingaló, m. voják.

Šilalyté, m. studenost.
Švar, m. uzda.
Šuv, m. jehla.
Šutló, m. těsto.
Štúba (něm.) světnice.

T

Terách, bota.
Tovér, m. sekera.
Tripo, m. tělo.
Trušil, m. kříž.
Tachtáj, m. hospoda.
Trivka, ž. střevíc.
Tuti, ž. cic.
Tyknorí, ž. kufřík.

V

Vangár, uhel (Rošle).
Vast, m. ruka; *vastá*, (m. p.) ruce.
Veš, m. les.
Vurdén, m. vůz.
Vénuki, ž. uzda.
Vinika, ž. bičik.
Vušá, m. (m. p.) ústa.

Z

Zor, síla; *bi-zor-já-kyro*, m. nemožnost.

2. Přídavná jména.

Bikanéskyro, bezzubý.
Bikcheréskyro, bezdomý.
Bigeréngyro, beznohý.
Baró, veliký.
Barvaló, bohatý.
Bachtaló, šťastný.
Binakéskyro, beznosý.
Bibaléngyro, bezvlasý.
Bidevléskyro, bezbožný.
Bičoréskyro, bezvousý.
Bolybnáskyro, nebeský.
Bilavéskyro, bezejmenný.
Čaló, nasycený.
Chačkyrdó, mužný.
Chártó, jistý (ein gewisser).

Chor, hluboký.
Džidó, živý.
Darló, úzkostlivý.
Kaló, černý.
Kindó, mokrý.
Kirkó, hořký.
Kenstó, dobrý.
Kchuró, hněděčervený.
Kynynó, umdlený.
Lačó, dobrý.
Lólo, červený.
Nártó, zmužilý.
Piran-gló, bosý.
Puranó, zvadlý.
Parnó, bílý.

Pcharó, těžký.
Pcherdó, plný.
Pchuró, starý.
Pchuriné, starý.
Ternó, mladý.
Trušaló, živý.

Nangó, nahý.
Nárto, zmužilý.
Trušaló, nešťastný.
Tyknó, malý.
Romanó, cikánský.
Šilaló, studený.

3. Slovesa.

Te av-és, jíti.
 „*ačav-és*, překotiti.
 „*bikn-és*, prodati.
 „*baš-és*, štěkati, 2. bečeti.
 „*bagá-s*, zpívati.
 „*bangyr-és*, ohýbati.
 „*bar-jóv*, růsti.
 „*bek-és*, vařiti.
 „*beš-és*, seděti.
 „*cov-és*, postaviti; *za-cov-és*, stavěti se.
 „*čad-és*, vrhnouti.
 „*čalav-és*, vyhazovati.
 „*čingard-és*, plíti.
 „*čingyr-és*, trhati, sekati.
 „*čiv-és*, vrci, líti.
 „*čor-és*, krásti.
 „*čoror-és*, schudnouti; *čorály-jóm*, schudnul jsem.
 „*čungard-és*, plivnouti; *vy-čungard-és*, vyplivnouti.
 „*dumiskyr-és*, mysliti.
 „*dáv gódly*, volati.
 „*dandyr-és*, kousati; *za-dandyr-és*, pojistiti.
 „*dáv (dés)*, dáti; *ot-dés*, odvésti; *za-dés*, zasaditi; *čas-dés*, jísti dáti.
 „*ding-áv*, buditi.
 „*dykch-és*, viděti.
 „*džá-s*, jiti; *v-džás*, vyjiti (*vy-džá-s*).
 „*džin-és*, věděti.
 „*dorost-és*, dosáhnouti.
 „*gand-és*, otesati.
 „*gazd-és*, vzíti, vyzdvihnouti.
 „*garav-és*, zastrčiti, pohřbiti.
 „*gin-és*, čisti.
 „*goná-és*, vydechnouti.
 „*chackyr-és*, hořeti, 2. vařiti (voda).
 „*chackyrđ-és*, spáliti.

Te chin-jáv, pokáleti.
 „*chočav-és*, oklamati.
 „*charatun-és*, hráti si na roztočilého.
 „*choljakord-és*, zarmoutiti.
 „*choljasó-s pe*, zlobiti se.
 „*chas-d-és*, jísti dáti.
 „*izdin-és*, jeti.
 „*iz-las-áv*, rozešlehati.
 „*kam-és*, milovati.
 „*kam-ás*, milovati; *vkam-és*, zamilovati.
 „*karav-és*, vařiti.
 „*ker-és*, dělati.
 „*ker-ás*, zakrývati.
 „*koš-és*, haněti; *za-koš-és*, začít haněti.
 „*kchár-áv*, volati; *vy-kchár-és*, vyvolati, vyjmenovati.
 „*kched-és*, rozvésti.
 „*kchel-és*, hráti, tančiti.
 „*kchoš-és*, utřiti.
 „*kchuv-és*, plěsti.
 „*lach-és*, přísahati.
 „*lankyr-és*, plápolati.
 „*lac-és*, hledati.
 „*latch-és*, najiti.
 „*láv (lés)*, státi se (werben).
 „*lé-s*, vzíti; *vy-le-és*, vyňati.
 „*lydžá-s*, věsti.
 „*longyr-és*, soliti.
 „*mang-és*, prositi.
 „*makh-és*, mazati; *vmakh-és*, vmazati; *zámakh-és*, pomazati.
 „*mar-és*, bití; *mardó*, ubítý; *vy-mar-és*, vytlouci.
 „*mek-és*, nechati.
 „*mer-és*, umřiti.
 „*mor-és*, práti (wašfen).
 „*mutkyr-és*, zhasnouti.
 „*nasval-és*, stonati.
 „*naš-és*, ztratiti.

Te obker-és, udati.

„ *otker-és, obrátiti.*

„ *ob-ši-és, přetrhnouti.*

„ *pra-stá-s, běžeti.*

„ *pri-skyr-és, připojiti.*

„ *pas-jov-ás, spáti, 2. ležeti.*

„ *paťá-s, věřiti.*

„ *parud-és, měniti.*

„ *per-és, padati.*

„ *pi-ás, píti.*

„ *pchuč-és, tázati se.*

„ *pchagyr-és, zlomiti.*

„ *pchand-és, vázati; za-pchand-és, zavřiti; sa-pchand-ló, zavřený; ot-pchand-és, otevřiti.*

„ *pchandl-és, svázati.*

„ *pcherd-és, naplniti.*

„ *pchen-és, říci.*

„ *pcharav-és, sekati.*

„ *pchurd-és, foukati.*

„ *pchuč-ov-és, vychloubati.*

„ *pere-jač-és, přestati.*

„ *pro-čiv-és, proliti.*

„ *pere-lé-s, rozuměti.*

„ *rakch-és, ušetřiti.*

„ *rakyr-és, mluvit.*

„ *rod-és, hledati.*

„ *rov-és, plakati.*

„ *run-és, plakati.*

„ *roz-gen-és, rozejřiti.*

„ *roz-lé-s, dělit.*

„ *sá-s pe, smáti se.*

„ *sung-és, čichati.*

Te sykar-és, oznámiti.

„ *s-rad-és, vyhledati.*

„ *šumiskyr-és, hřmotiti.*

„ *šutkyr-és, hasiti.*

„ *šiv-és, šiti; vy-šiv-és, vyšiti; ob-šiv-és, přetrhnouti.*

„ *šun-és, slyšeti.*

„ *taťov-és, ohřáti.*

„ *tasad-és, uškrtiti.*

„ *trašá-s, úzkostliv býti; trašá-s pe, báti se.*

„ *tyrd-és, táhnouti.*

„ *tyrdyn-és, kouřiti.*

„ *ťchov-és, vložiti.*

„ *trad-és, honiti.*

„ *tuchačó-s, omámenu býti.*

„ *terďov-áv, státi, 2. zastaviti.*

„ *vy-kin-és, vykoupiti.*

„ *v-kam-és, zamilovati.*

„ *vy-d-és, vydati.*

„ *v-makch-és, vmazati.*

„ *vy-čiv-és, proliti.*

„ *vy-šin-és, vytrhnouti.*

„ *vy-šiv-és, vyšiti.*

„ *vy-čungard-és, vyvrhnouti.*

„ *v-dá-s, vřiti; vy-děá-s, vyřiti.*

„ *za-makch-és, zamazati.*

„ *za-dandyr-és, zakousnouti, po-jisti.*

„ *za-d-és, zadati, 2. zasaditi.*

„ *za-bistyr-és, zapomenouti.*

„ *za-pchand-és, zavřiti.*

§. 19. Ukázky.

I.

*Ech, dylýnó! Sterjál tu suré lové. Vaš adavá te vyčín-
O, blázne! Ztratils všecky peníze. Za to měl bych
gyráv túke chačkyrdéncia raňénca! Kindjóm péske sínja
vyšlehat tobě žhavými metlami! Koupil jsem si modré
cholové. Adavá ješčo fedýr. Vičingyrdjá bylo jekch nářto,
kalhoty. To ještě lépe. Vyšlehal (mu) jeden zmužilý,
ta (da) me léske krěpko perco zadyjóm. Butytýr na lěla
ale já mu silného pepře namichal. Více nebude
te marés pe vavirésa.
práti se s druhým.*

II.

*Me čororo džáva! Me kyndyjóm, e mrazyjóm. Me
 Já ubohý jdu! Já zmokl, a mrznul jsem. Já
 bokchaló e trušaló pripasijóm pre kóčkyca, barí dúma
 hladový a žiznivý podepřel jsem se na pahrbek, veliké myšlenky
 dumiskyrđóm: Nekaj ¹⁾ mánge čororéske mre šeroró priklo-
 promyslíl jsem: Kde mně ubohému mou hlavičku polo-
 niti? Priklonju me mre šeroró pre zeleno kolémbico. E barvalorí
 žiti? Podepru já svou hlavičku na zelený dub. Větrík
 šumiskýřla, e strachorí čororés pošibájl, adjáke prastála kryg.
 šelestí, strach ubohým projíždí, proto běží pryč.*

III.

*Čoralyjóm čororo, ta (da) niči na kindjóm péske. Pre
 Schudl jsem ubohý a nic nekoupil jsem sobě. Na
 čužo dálno storónka syr zablúdnó bakroró džíváva. Džáva
 cizím vzdáleném místečku jako zbloudilá ovečka žiju. Jdu
 ke pésyry chulaný. Ne zdorov, čolóm miri chulánori?
 ku své hospodyně. Jsi zdráva, čelem (zdravím), má hospodyňko?
 Syr adaté džindján peskyréncia čavénca? Kolí Chávez ²⁾,
 Jak jsi ty žila se svými dítkami? Někdy jedla jsem,
 kolí i na. Te del o Devél mirénge pšalorénge o maró!
 někdy i ne. Dejž Bože mým bratříčkům chleba!
 Te n'aven joné, e bokchátýr merávas ³⁾ mirénca čavénca.
 Nepřijdou-li oni, hladem umřel bych se svými dítkami.*

IV.

*Jov pre zál avjá. Syr mardé Thedjás! I o gerá
 On do sálu přišel. Jak ztloukli Theodora! Nohy
 i o vastá perepchágyrde léske. Syr trušaló jov san! Myštés
 i ruce zlomili jemu. Jak nešťasten on jest! Běda
 jonénge! Joné sánas bidevléskyre.
 jim! Oni jsou bezbožní.*

¹⁾ částice „ne“ dává se při otázce jako v latině částice *ne*, k. př.
„putasne?“ myslíš?

²⁾ Chávez ³⁾ merávas 1. os. soumin. času v j. počtu.

§. 20. Podobnost a rozdílnost nářečí Cikánů českých a ruských.

1. Nářečí Cikánů českých má 2 členy, ruských pak jen jeden člen, a to ještě neúplný: *o, e; i* se objevuje jen jako konečná hláska u stat. a příd. jmen v Nom.; *u* jen u základní číslovky *dešuŋekch, dešuďuj* atd.

2. Rod v obou nářečích jest toliko dvojí, mužský a ženský.

3. Statné jméno má v jedn. počtu téměř tytéž východy v obou nářečích. — Ve sklonění statných jmen nedělá nářečí českých Cikánů žádného rozdílu mezi živými a neživými stat. jmény a každý pád má svou zvláštní formu; nářečí ruských však ten rozdíl dělá, při pádech pak spadá Nom. a Voc., Gen. a Acc. ba někde i Dat. v jedno. Za to ale vyznamenává se zvláštním pádem „Praepositionalem“, který v nářečí českých Cikánů téměř vymizel.

4. Přída vné jméno vychází v nářečí českých na *o* v muž, na *i* v žens. rodu, v nářečí ruských na *o, jo* v muž. na *a, ja* v žens. rodu bez přízvuku, a pak na *ó* v muž., na *í, ý* v žens. rodu s přízvukem; v obou nářečích však jsou některá a tatáž příd. jména vycházející na souhlásku, k. p. *chor, dur, godaver, kuč, syg, šukar*. — V nářečí českých příd. jméno se neskloňuje, ale spojuje se toliko pomocí *e, a* na kmen připojeného se stat. jm.; v nářečí ruských příd. jm. se skloňuje. — Stupňování: v nářečí čes. připojuje se na kmen 1. stupně „*eder*“, aby povstal 2. stupeň, a před 2. stupeň předkládá se „*naj*“, aby povstal 3. stupeň příd. jména; v nářečí ruských děje se stupňování v 2. stupni s „*jov*“ a druhým pádem mn. počtu stat. jména porovnaného, 3. stupeň s „*jov samo*“ a 1. stupněm příd. jména, na způsob ruské mluvy „*этотъ сáмый*“.

5. U číslovek zákl. není v obou nářečích téměř žádného rozdílu, vyjma způsob skládání v nářečí českých od 40—100, a pojmenování 1000 jménem „*bari*“ v nářečí ruských. — Číslovky řadové v nářečí rus. mimo „*vavir*“ (*aver* = druhý) chybějí úplně a jich místo zastupují číslovky základní. Vůbec jsou číslovky v nář. českých bohatší a rozmanitější.

6. Náměstky osobní jsou téměř totožny ve všem; přivlastňovací v ruském se skloňují; otazovací jsou identické; po-
tažné v nářečí rus. v starobylejší formě; tázací rozeznávají se v muž. hláskou „*n*“ (*ko, kon*), která ve sklonění v nářečí rus. zůstává (*konés, konésa*).

7. U slovesa, které v obou nářečích má jednu konjugaci ve 4 formách, panují přece veliké rozdíly. Všeobecně uznati

dlužno, že sloveso v nář. rus. je starobylejší ale chudší. Viděti to na pomocném a vlastním slovese, nebo schází přechodník, budoucí čas tvoří se pomocí „lava“ s infinitivem, ve časování je více forem společných rozličným osobám.

8. U tvoření odvozených stat. a příd. jmen a sloves pozoruje se větší rozmanitost v nářečí českých než rus. Cikánů, a co do slov vůbec jest polovice slov v nářečí ruských vzata z jazyka ruského.

9. V ostatních částech řeči vyniká nářečí českých, a úplné nahlédnutí do obou nářečí dá přednost téměř ve všem nářečí českých Cikánů, kterážto přednost po důkladném studium obou nářečí zrakům pilného badatele se objeví.

O p r a v y.

Na str.	55.	řád.	4.	shora	místo	<i>Angruští</i>	stáj	<i>Angruští.</i>
"	"	59.	"	1. zdola	"	<i>Dyveskero</i>	"	<i>Diveskero.</i>
"	"	70.	"	3. "	"	<i>ston</i>	"	<i>sakon.</i>
"	"			21. shora	"	<i>romóro</i>	"	<i>romóro.</i>
"	"	71.	"	19. zdola	"	<i>Siklórav</i>	"	<i>Siklórav.</i>
"	"			20. "	"	<i>Siktáran</i>	"	<i>Siktáran.</i>
"	"	73.	"	6. shora	"	<i>Télemáli</i>	"	<i>Télemeláli.</i>
"	"	97.	"	6. "	"	<i>Ztrácím našavav</i>	"	<i>našlovav.</i>
"	"	101.	"	15. "	"	<i>hin ajbáreder</i>	"	<i>hi najbáreder.</i>
"	"	113.	"	4. "	"	<i>snická</i>	"	<i>vesnická.</i>
"	"	117.	"	1. zdola	"	<i>ole</i>	"	<i>olendar.</i>
"	"	119.	"	3. shora	"	<i>kéróva</i>	"	<i>kérava.</i>
"	"	126.	"	6. zdola	"	<i>čavóro</i>	"	<i>čavóreja.</i>
"	"	126.	"	10. "	"	<i>Devlóro</i>	"	<i>Devlóreja.</i>
"	"	131.	"	2. "	"	<i>estar</i>	"	<i>lestar.</i>
"	"			12. "	"	<i>čávo</i>	"	<i>čáveja.</i>
"	"	136.	"	11. shora	"	<i>chudypnasre</i>	"	<i>chudypnaske.</i>
"	"	152.	"	6. "	"	<i>užárleas</i>	"	<i>užárelas.</i>